

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

**OKRESOWA OCENA
PLANU ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
KUJAWSKO-POMORSKIEGO**

Tom II

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA

2014r.

SPIS TREŚCI:

1. Wstęp	3
2. Charakterystyka podstawowych elementów przestrzeni przyrodniczej i kulturowej	4
2.1. Najważniejsze elementy przestrzeni przyrodniczej	4
2.2. Prawna ochrona przyrody	14
2.3. Stan środowiska	19
2.4. Najważniejsze elementy przestrzeni kulturowej	27
3. Charakterystyka podstawowych elementów przestrzeni społeczno-gospodarczej.....	29
3.1. Najważniejsze elementy przestrzeni społecznej	29
3.2. Najważniejsze elementy przestrzeni gospodarczej	57
3.3. Struktura osadnicza	90
4. Infrastruktura techniczna.....	96
5. Transport.....	120
6. Charakterystyka wybranych elementów bezpieczeństwa	132
7. Charakterystyka wybranych elementów kształtowania przestrzeni	137
7.1. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin	137
7.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	141
7.3. Decyzje lokalizacyjne	143
7.4. Ład przestrzenny	150
8. Struktura funkcjonalno-przestrzenna	151
9. Wnioski.....	156
Wykaz rysunków	160
Wykaz tabel	162

1. Wstęp

Paradygmat polityki regionalnej określający niezbędne kierunki działań w procesie kształtowania prawidłowego rozwoju danego regionu polega na zdiagnozowaniu, a następnie wykorzystaniu potencjałów endogenicznych danego terytorium dla osiągnięcia wytyczonych celów rozwoju – kreowania wzrostu, zatrudnienia i spójności. Aby podejmować prawidłowe decyzje, a w konsekwencji kształtować prawidłowy rozwój regionu niezbędna jest więc jak najszersza i dogłębna wiedza o podstawowych procesach społeczno-gospodarczych zachodzących na danym terytorium i w jego najbliższym otoczeniu. Niniejszy Raport ma za zadanie przedstawienie aktualnego stanu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz zarysowujących się tendencji zmian. Stanowi materiał pomocniczy w formułowaniu wniosków w zakresie polityki przestrzennej, jest diagnozą stanu, opracowaniem, które może zainicjować prace nad aktualizacją zamierzeń inwestycyjnych w regionie.

Dane wykorzystane do sporządzenia niniejszego dokumentu pochodzą z różnych źródeł, wśród których najistotniejszym jest Bank Danych Regionalnych Lokalnych prowadzony przez Główny Urząd Statystyczny ale przy opracowywaniu wielu tematów korzystano również z publikacji wyspecjalizowanych jednostek, np. Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Przy opracowywaniu niektórych zagadnień wykorzystano dane gromadzone przez województwo kujawsko-pomorskie.

Przedstawione w Raporcie analizy prezentowane są w różnych skalach agregacji przestrzennej (w podziale na gminy, powiaty i województwa) co było uzależnione od dostępności materiałów statystycznych. Należy zaznaczyć, iż najbardziej adekwatny obraz zróżnicowań przestrzennych uzyskuje się przy operowaniu podziałem na gminy, jednak nie zawsze było to możliwe ze względu na brak informacji. Niemniej tam, gdzie było to możliwe dokonywano charakterystyki danego zjawiska na poziomie gmin, zaznaczając jednocześnie ich rodzaj (gminy wiejskie, miejskie, miejsko-wiejskie). Dla bardziej czytelnego zobrazowania zróżnicowań regionu opracowano w wielu przypadkach ranking gmin/obszarów wiejskich/miast pod względem danego zagadnienia. Cechy wyróżniające „in plus” oznaczono kolorem zielonym, cechy wyróżniające „in minus” oznaczono kolorem czerwonym.

Raport składa się z sześciu merytorycznych rozdziałów zawierających wiedzę z zakresu różnorodnych elementów występujących w przestrzeni regionu oraz wpływających na tę przestrzeń. Zakres analiz w niniejszym dokumencie spełnia wymogi art. 45 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i obejmuje zagadnienia zawarte w art. 39 ww. ustawy. Aby dokonać jednak pełniejszej charakterystyki województwa, obok elementów wymaganych ustawą dokonano dodatkowo analizy innych wybranych zagadnień które zdaniem autorów w bezpośredni lub znaczący sposób decydują o kształtowaniu przestrzeni województwa.

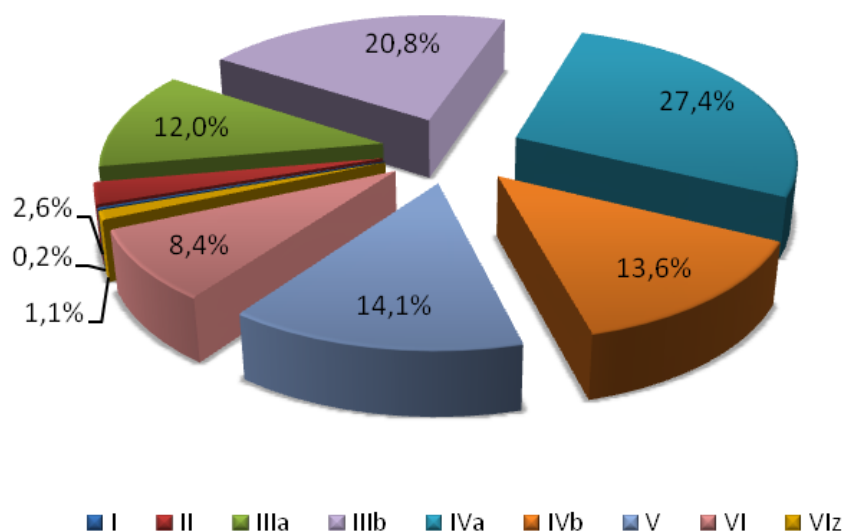
2. Charakterystyka podstawowych elementów przestrzeni przyrodniczej i kulturowej

Województwo kujawsko-pomorskie jest obszarem bardzo zróżnicowanym pod względem fizyczno-geograficznym, co wynika z faktu, iż przez region przebiegają liczne granice: klimatyczne, hydrograficzne, geologiczne, geomorfologiczne.

2.1. Najważniejsze elementy przestrzeni przyrodniczej

Gleby

Dominującym typem gleb w województwie są gleby brunatnoziemne, tj. brunatne i płowe, zajmujące łącznie około 44% ogólnej powierzchni województwa oraz bielicoziemne pokrywające około 39% powierzchni województwa. Największy odsetek zajmują gleby IV klasy bonitacyjnej – ponad 40% w ogólnej powierzchni użytków rolnych (UR), gleby najłabsze – klas V, VI i VIz – stanowią około 24% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Blisko 33% gleb województwa stanowią gleby III klasy bonitacyjnej. Niewielki (w granicach 3%) jest udział gleb I i II klasy.

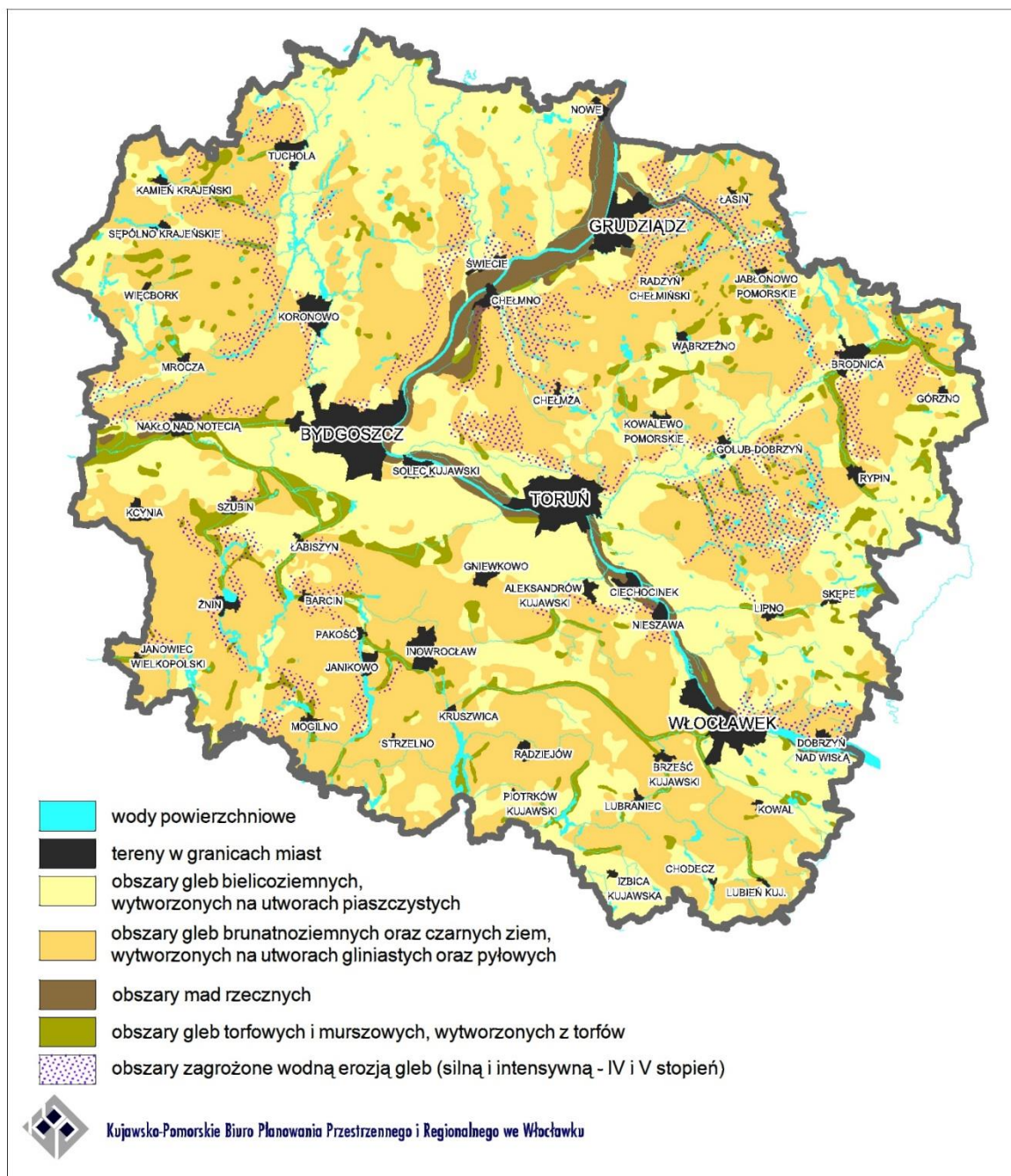

Rys. 1. Struktura użytków rolnych wg klas bonitacyjnych gleb w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych IUNiG w Puławach

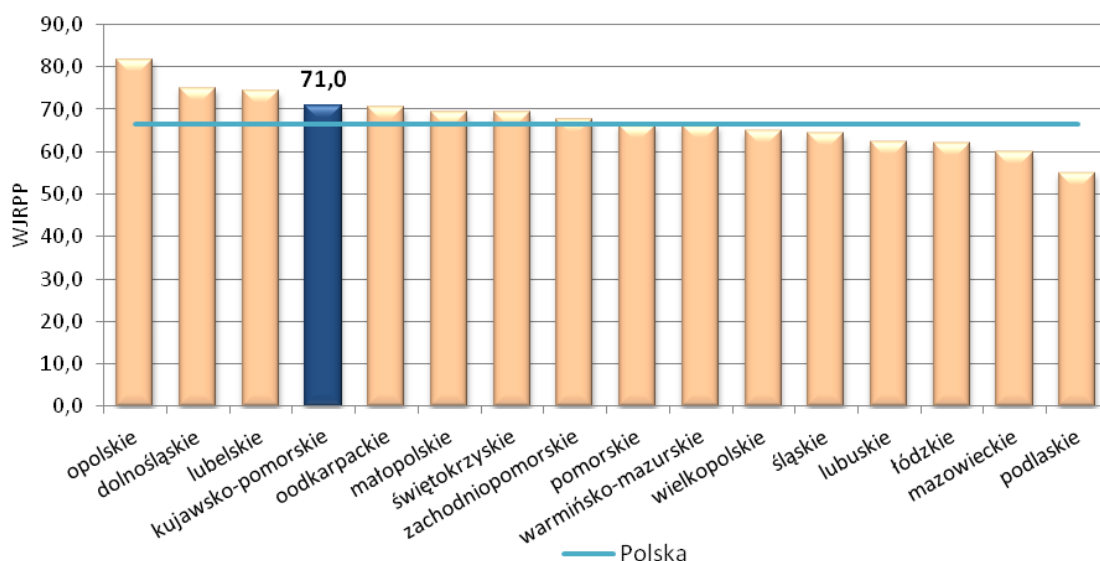
Najwyższe udziały gleb klas I-III w powierzchni użytków rolnych występują na terenie Równiny Inowrocławskiej oraz Pojezierzy: Gnieźnieńskiego, Kujawskiego, Chełmińskiego i Ławskiego. Największy udział gleb klas V i VI znajduje się w gminach Pojezierza Dobrzyńskiego, Równiny Urszulewskiej, Kotliny Płockiej i Toruńskiej oraz Borów Tucholskich.

Gleby są bardzo ważnym elementem decydującym o możliwościach rozwoju rolnictwa na danym terenie. Dlatego też są jednym z głównych składników ocenianych w celu określenia jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Obok jakości i przydatności rolniczej gleb, dla wyznaczenia wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej ocenia się również: agroklimat, rzeźbę terenu oraz warunki wodne panujące na badanym obszarze. Syntetyczna analiza ww. czynników pozwala na określenie wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, który obliczony przez Instytut Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach dla Polski wynosi 66,6 pkt., a dla województwa kujawsko-pomorskiego - 71 pkt., plasując tym samym region na 4 pozycji w kraju.

Rys. 2. Zasoby glebowe województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018

Rys. 3. Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych IUNiG w Puławach

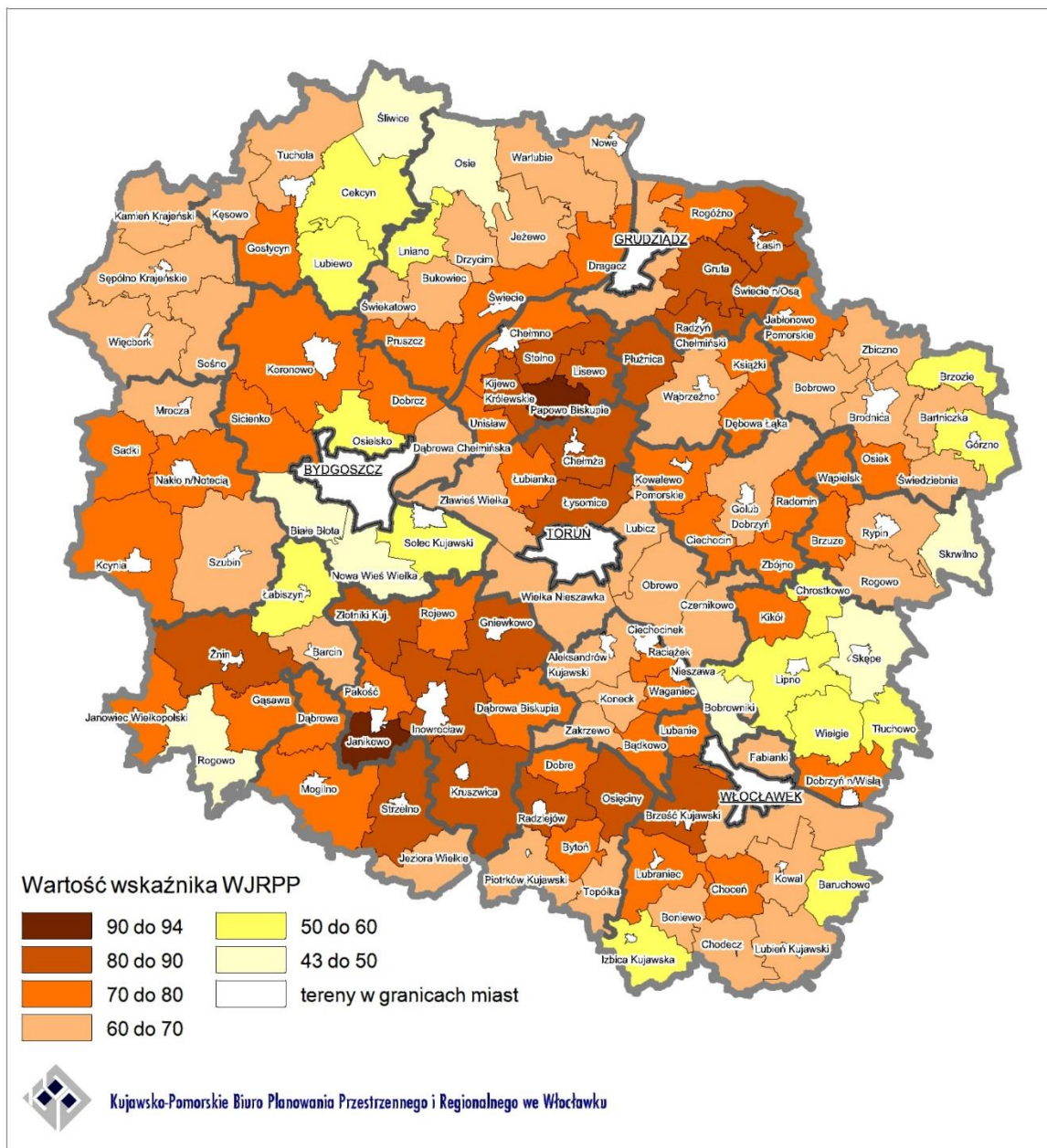
Analiza przestrzenna wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej pozwala wskazać obszary o najwyższej i najniższej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w województwie. Najlepsze warunki wśród gmin wiejskich i miejsko-wiejskich panują w gminach: Papowo Biskupie (93,5 pkt), Janikowo (91,3 pkt) oraz Radziejów (89,7 pkt). Najmniej korzystne zaś w gminach: Skępe (43,3 pkt), Śliwice (43,3 pkt) i Rogowo (44,0 pkt).

Tabela 1. Ranking gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Lp.	Gmina	WJRPP	Lp.	Gmina	WJRPP
z najwyższym wskaźnikiem			z najniższym wskaźnikiem		
1.	Papowo Biskupie	93,5	1.	Skępe	43,3
2.	Janikowo	91,3	2.	Śliwice	43,3
3.	Radziejów	89,7	3.	Rogowo	44,0
4.	Inowrocław	88,9	4.	Bobrowniki	44,7
5.	Gniewkowo	87,6	5.	Skrwilno	46,2
6.	Strzelno	87,0	6.	Nowa Wieś Wielka	48,9
7.	Gruta	85,8	7.	Białe Błota	49,0
8.	Kijewo Królewskie	85,5	8.	Osie	49,0
9.	Kruszwica	85,4	9.	Cekcyn	50,6
10.	Radzyń Chełmiński	84,8	10.	Tłuchowo	51,9

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych IUNiG w Puławach

Należy zauważyć, że obszary o bardzo dobrych i dobrych warunkach dla rozwoju rolnictwa skupiają się w dwóch pasmach ułożonych równoleżnikowo. Pierwszy z nich obejmuje południe województwa od powiatu żnińskiego poprzez mogileński, inowrocławski, radziejowski do włocławskiego. Drugi przebiega bardziej na północy województwa, od powiatu nakielskiego poprzez bydgoski, chełmiński, wąbrzeski do grudziądzkiego. Ogólnie dobre warunki dla rozwoju produkcji rolnej ze wskaźnikiem powyżej 80 pkt ma 43% gmin (62 gminy).

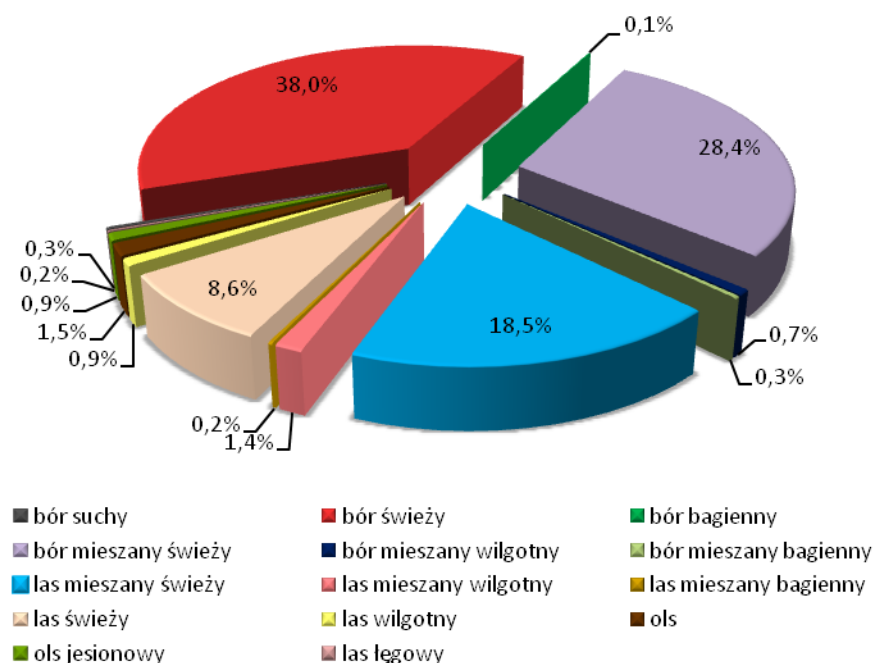

Rys. 4. Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski wg gmin, IUNiG w Puławach

Lasy

W województwie kujawsko-pomorskim lasy występują głównie na terenach o najłagodniejszych glebach, co ma odzwierciedlenie w układzie ich typów siedliskowych. W strukturze siedliskowej lasów przeważają bory świeże (38,0%), bory mieszane świeże (28,4%) oraz lasy mieszane świeże (18,5%).

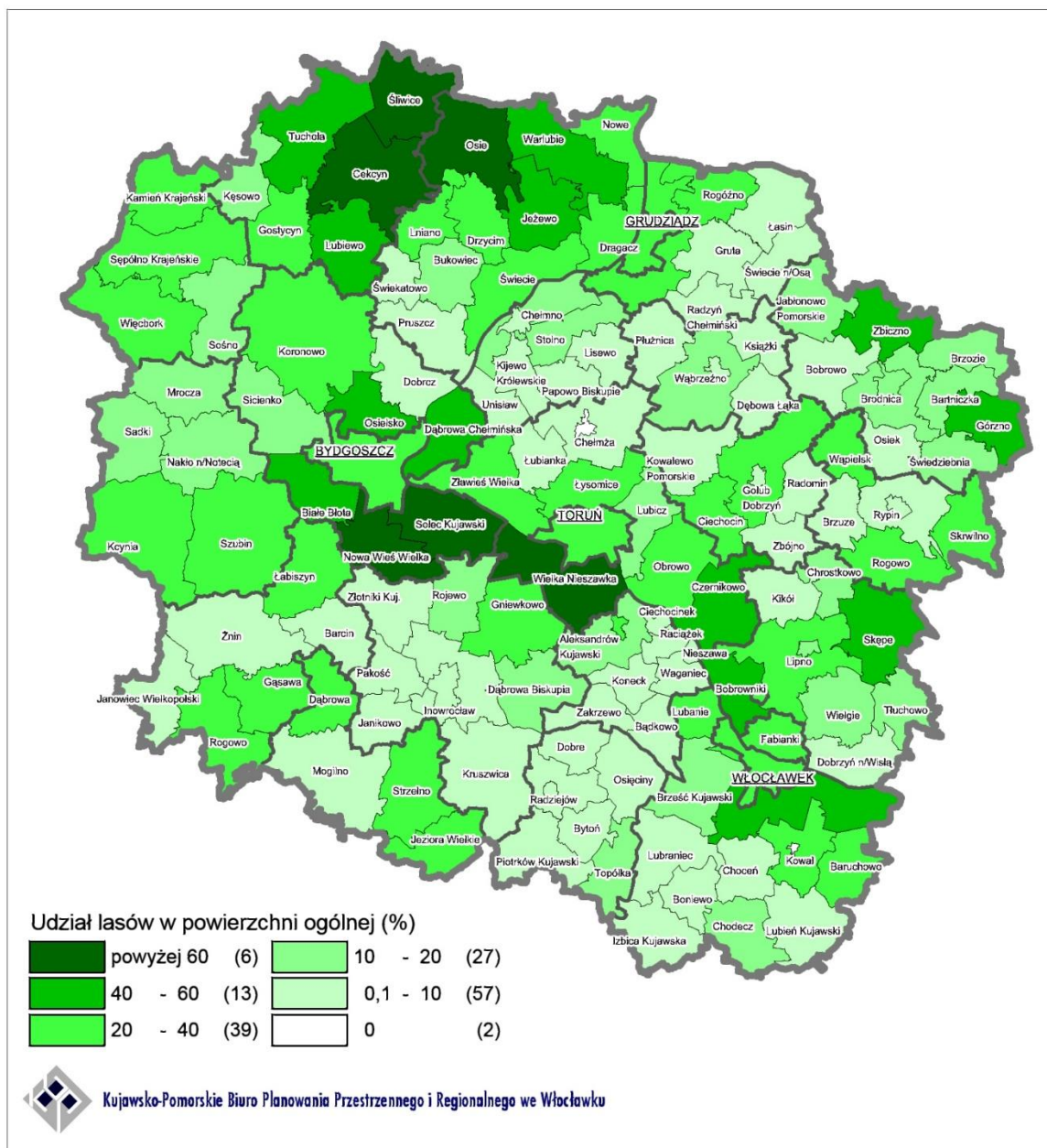

Rys. 5. Struktura siedlisk lasów państwowych w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: Aktualizacja stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych w lasach państwowych na dzień 01.01.2012r., Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej

W strukturze gatunkowej, będącej odzwierciedleniem struktury siedliskowej, w większości lasów regionu przeważają drzewostany z sosną i modrzewiem jako gatunkiem panującym (85,5%), następnie dębem, klonem, jaworem, wiązem i jesionem (6,5%). W wiekowej strukturze lasów regionu dominują drzewostany III i IV klasy wieku zajmując odpowiednio 23,0% i 19,1% powierzchni zalesionych gruntów leśnych. Drzewostany najstarsze (powyżej 100 lat) zajmują 9,8%, zaś najmłodsze (do 20 lat) 12,0% powierzchni zalesionych gruntów leśnych. Pod względem własności, przeważają zdecydowanie lasy sektora publicznego, stanowiąc 88,4% ogólnej powierzchni lasów, a 11,6% to lasy prywatne.

W regionie obserwuje się duży stopień zróżnicowania lesistości. Największą lesistością odznaczają się powiaty: tucholski - 48,5% (szczególnie gminy Cekcyn - 68,2% i Śliwice - 66,9%), bydgoski - 40,8% (szczególnie gminy Solec Kujawski - 74,1% i Nowa Wieś Wielka - 61,6%), świecki - 35,5% (szczególnie gmina Osie - 70,7%), toruński - 33,9% (szczególnie gmina Wielka Nieszawka - 82,9%), a najmniejszą: radziejowski - 5,0%, chełmiński - 6,8%, aleksandrowski - 7,3%, wąbrzeski - 8,3% i inowrocławski - 10,2%. Kompleksy leśne na terenie województwa, poza Borami Tucholskimi i doliną Wisły, są niewielkie i występują w dużym rozproszeniu. Zalesione są przede wszystkim tereny o niskiej klasie bonitacji gleb. Na niektórych obszarach (wschodnia część województwa w rejonie Rypina, Lipna i Kowala, oraz północna w rejonie Tucholi i Śliwic) występuje duży odsetek użytków rolnych V i VI klasy bonitacyjnej, które są predysponowane do zalesienia.

Rys. 6. Lesistość w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym województwo kujawsko-pomorskie położone jest na obszarze dwóch dorzeczy - Wisły i Odry. Dorzecze Wisły obejmuje ok. 80% obszaru województwa, a dorzecze Odry odpowiednio 20%. Do najważniejszych prawobrzeżnych dopływów Wisły należą: Skrwa, Mień, Drwęca, Struga Toruńska i Osa. Do lewobrzeżnych odpowiednio: Zgłowiączka, Tążyna, Brda i Wda. Najważniejszymi dopływami dorzecza Odry są Noteć i Wełna. Pod względem długości najdłuższą rzeką na obszarze województwa jest Wisła – 205,3 km, następnie Noteć – 127,0 km, Drwęca – 116,8 km, Brda – 111,0 km, Zgłowiączka – 87,9 km oraz Wda – 62,0 km.

Największą rzeką pod względem przepływu jednostkowego na terenie województwa jest, podobnie jak w przypadku długości, rzeka Wisła – 921-1012 m³/s. Następne, o wiele niższych parametrach, to: Brda – 33,0 m³/s, Drwęca – 24,0 m³/s, Wda – 20,0 m³/s i Noteć – 13,0 m³/s, przy czym Brda posiada przepływ blisko 30 razy mniejszy niż Wisła, a różnice między Wisłą i pozostałymi rzekami województwa są jeszcze większe.

Tabela 2. Ranking rzek w województwie kujawsko-pomorskim

Lp.	Największe rzeki województwa	wartość (km, m ³ /s)
Pod względem długości (km)		
1.	Wiśła	205,3
2.	Noteć	127,0
3.	Drwęca	116,8
4.	Brda	111,2
5.	Zgłowiączka	87,9
6.	Wda	62,0
7.	Osa	51,0
Pod względem przepływów jednostkowych (m³/s)		
1.	Wiśła	921,0-1012,0
2.	Brda	33,0
3.	Drwęca	24,0
4.	Wda	20,0
5.	Noteć	13,0
6.	Osa	6,5
7.	Zgłowiączka	4,5

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: *Odnawialne źródła energii-zasoby i możliwości wykorzystania na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, K-PBPPiR we Włocławku, 2009r.*

Na obszarze województwa znajdują się 1002 jeziora o objętości wód około 1217 mln m³ i łącznej powierzchni około 25 288 ha. Są one rozmieszczone nierównomiernie, największa koncentracja jezior występuje na Pojezierzu Dobrzyńskim i w Kotlinie Płockiej, a największe pod względem powierzchni położone są w południowej części województwa, na Pojezierzach: Kujawskim i Gnieźnieńskim. Zdecydowanie największym akwenem jest jezioro Gopło o powierzchni 2094,0 ha. W kolejności znacznie ustępują mu jeziora: Głuszyńskie o powierzchni 608,5 ha i Żnińskie Duże o powierzchni 431,6 ha.

Tabela 3. Największe jeziora w województwie kujawsko-pomorskim

Lp.	Nazwa jeziora	Powierzchnia (ha)	Powiat
1.	Gopło	2094,0	inowrocławski, mogileński, radziejowski, koniński (woj. wielkopolskie)
2.	Głuszyńskie	625,0	radziejowski
3.	Żnińskie Duże	431,6	żniński
4.	Ostrowskie	349,0	mogileński
5.	Urszulewskie	293,1	rypiński, sierpecki (woj. mazowieckie)
6.	Rakutowskie	300,5	włocławski
7.	Wiecanowskie	300,0	mogileński
8.	Rogowskie	285,3	żniński
9.	Chełmżyńskie	271,0	toruński
10.	Zioło	248,7	żniński
11.	Radodzierz	246,4	świecki
12.	Wolickie	243,5	żniński
13.	Modzerowskie z Długim	231,7	włocławski
14.	Ostrowskie Zachodnie	216,2	mogileński

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: *Atlas podziału hydrograficznego Polski, IMGW Warszawa 2005*

Wśród wszystkich jezior przeważają akweny małe, z których aż 614 nie przekracza powierzchni 10 ha. Jedenaście jezior charakteryzuje się powierzchnią powyżej 200 ha, 40 jezior ma powierzchnię powyżej 100 ha. Pozostałe to jeziora o powierzchni do 100 ha.

Oprócz zbiorników naturalnych na obszarze województwa występuje kilka sztucznych zbiorników wodnych utworzonych w wyniku przegrodzenia zaporami rzek: Wisły, Brdy i Wdy. Największym jest Zbiornik Włocławski na rzece Wiśle o powierzchni około 70,4 km² i pojemności 408 mln m³. Na rzece Brdzie znajdują się trzy zbiorniki wodne, z których największym jest Zalew Koronowski o powierzchni 15,6 km² i pojemności 80,6 mln m³. Na rzece Wdzie znajdują się dwa zbiorniki, w tym większy Żur o pojemności 16 mln m³.

Tabela 4. Największe sztuczne zbiorniki wodne w województwie kujawsko-pomorskim

Lp.	Zbiorniki i stopnie wodne	Rzeka	Rok uruchomienia	Pojemność przy maksymalnym piętrzeniu (m ³)	Powierzchnia przy maksymalnym piętrzeniu (km ²)	Maksymalna wysokość piętrzenia lub spadku (m)
1.	Włocławski	Wisła	1970	453,6	75,0	12,7
2.	Koronowo	Brda	1960	80,6	15,6	22,0
3.	Pakość	Noteć Zach.	1974	42,6	13,0	4,8
4.	Żur	Wda	1929	16,0	3,0	15,5
5.	Gródek	Wda	1923	5,5	1,0	11,0
6.	Smukała	Brda	1951	2,2	0,9	8,0
7.	Tryszczyn	Brda	1960	2,2	0,9	7,2

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: Rocznik statystyczny województwa kujawsko-pomorskiego, US w Bydgoszczy, 2013

Wody podziemne

Na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego wody podziemne o zasobach użytkowych występują w czterech piętrach wodonośnych: neogenie (dawniej czwartorzęd), paleogenie (dawniej trzeciorzęd), kredzie i jurze. Największe znaczenie użytkowe mają wody piętra neogenu, które stanowią źródło zasobowe komunalnych ujęć wód. W utworach wodonośnych na terenie województwa wydzielono 20 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) o zasobach znaczących w skali kraju, na terenie których lokalizowane są studnie głębinowe komunalnych ujęć wód. Położenie GZWP na obszarze województwa jest nierównomierne, część zbiorników tylko fragmentarycznie obejmuje teren województwa. Te największe, o dużych powierzchniach i dużych szacunkowych zasobach dyspozycyjnych występują pomiędzy pradoliną toruńsko-eberswaldzką, a wschodnią, zachodnią i południową granicą województwa.

Tabela 5. Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego

Lp.	Nr zbiornika	Nazwa	Powiat	Rok udokumentowania
GZWP udokumentowane				
1.	128	Zbiornik międzymorenowy Ogorzeliny	tucholski, sępoleński	2001
2.	129	Dolina rzeki Osy	grudziądzki, m. Grudziądz, świecki	2011
3.	210	Zbiornik łławski	grudziądzki	1996
4.	131	Zbiornik międzymorenowy Chełmno	chełmiński	
5.	132	Zbiornik międzymorenowy Byszewo	bydgoski, nakielski,	1998
6.	138	Pradolina Toruń-Eberswalde (Noteć)	bydgoski, nakielski, żniński, inowrocławski	2006
7.	142	Zbiornik międzymorenowy Inowrocław-Dąbrowa	żniński, mogileński, inowrocławski	1998

8.	144	Dolina Kopalna Wielkopolska	włocławski, aleksandrowski, radziejowski, inowrocławski, mogileński	2010
9.	220	Pradolina rzeki Środkowa Wisła (Włocławek-Płock)	włocławski, m. Włocławek	1998
10.	225	Zbiornik międzymorenowy Chodcza-Łanięta	włocławski	2011
11.	226	Zbiornik Krośniewice-Kutno	włocławski	2011
GZWP nieudokumentowane				
1.	127	Subzbiornik Złotów-Piła-Strzelce Krajeńskie	sępoleński	-
2.	130	Zbiornik rzeki Dolna Wda	świecki, chełmiński	-
3.	139	Dolina Kopalna Smogulec-Margocin	nakielski	-
4.	140	Subzbiornik Bydgoszcz	bydgoski, m. Bydgoszcz, nakielski	-
5.	141	Zbiornik rzeki Dolna Wisła	toruński, m. Toruń, bydgoski, aleksandrowski	-
6.	143	Subzbiornik Inowrocław-Gniezno	żniński, nakielski, mogileński, inowrocławski	-
7.	151	Zbiornik Turek-Konin-Koło	radziejowski, włocławski	-
8.	214	Zbiornik Działdowo	brodnicki	-
9.	215	Subniecka Warszawska	brodnicki, rypiński, lipnowski, włocławski, m. Włocławek	-

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowa Służba Hydrogeologiczna

Surowce

W województwie kujawsko-pomorskim rozpoznano i udokumentowano następujące kopaliny: węgiel brunatny, sól kamienna, wody mineralne (lecznicze, solanki i termalne), wapień i margle, piaski kwarcowe, surowce ilaste, torfy, kreda jeziorna.

Tabela 6. Złoża kopalin w województwie kujawsko-pomorskim (stan: 31.12.2012 r.)

Lp.	Nazwa złoża (jednostka miary)	Liczba złóż	Zasoby (ogółem)		Wydobycie lub pobór (ogółem)	Obszar występowania - powiat
			geologiczne bilansowe	przemysłowe lub eksploatacyjne		
1.	węgiel brunatny(tys. ton)	8	902 441	-	-	inowrocławski, nakielski, radziejowski, sępoleński, włocławski, żniński
2.	sól kamienna (tys. ton)	5	32 957 973	695 691	2 762	inowrocławski, mogileński, włocławski, żniński
3.	solanki, wody lecznicze i termalne (poz.5-m ³ /h ipoz. 6 – m ³ /rok)	6	-	724	106 083	aleksandrowski, grudziądzki, inowrocławski, m. Toruń, włocławski
4.	wapień i margle (tys. ton)	1	974 911	538 901	6 921	inowrocławski, mogileński, żniński
5.	torfy (tys. m ³)	26	1 698	194	12	bydgoski, golubsko-dobrzyński, inowrocławski, radziejowski, tucholski, włocławski, żniński,

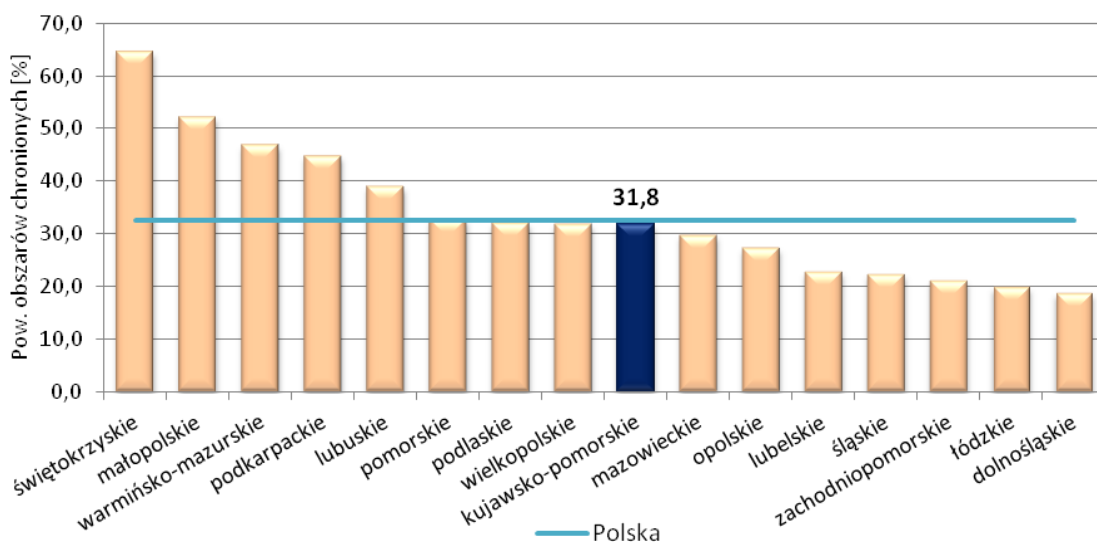
6.	piaski i żwiry (tys. ton)	652	303 090	108 017	4 837	aleksandrowski, brodnicki, bydgoski, m. Bydgoszcz chełmiński, golubsko- dobrzyński, grudziądzki, inowrocławski, lipnowski, mogileński, nakielski, radziejowski, rypiński, sępoleński, świecki, toruński, m. Toruń tucholski, wąbrzeski, włocławski, żniński,
7.	piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych (tys. m ³)	4	14 339	-	-	bydgoski, chełmiński, świecki
8.	piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piaskowej (tys. m ³)	7	21 860	2 309	122	bydgoski, inowrocławski, mogileński, nakielski radziejowski, tucholski, włocławski żniński,
9.	surowce ilaste ceramiki budowlanej (tys. m ³)	21	28 423	3 393	28	aleksandrowski, brodnicki, bydgoski, m. Bydgoszcz, golubsko- dobrzyński, grudziądzki, inowrocławski, mogileński, nakielski, świecki, toruński, m. Toruń, włocławski
10.	surowce ilaste do produkcji cementu (tys. ton)	1	12 500	-	-	inowrocławski
11.	kreda (tys. ton)	11	4 985	224	-	brodnicki, golubsko- dobrzyński, nakielski, sępoleński, tucholski, wąbrzeski, włocławski,

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce, stan na 31.12.2012r., PIG w Warszawie

Część z wymienionych powyżej kopalin to tzw. zasoby pozabilansowe, których cechy lub geologiczne warunki występowania uniemożliwiają obecnie eksploatację, część natomiast należy do tzw. zasobów nieprzemysłowych, których eksploatacja z przyczyn technicznych, ekonomicznych lub ekologicznych nie jest możliwa. I tak na terenie województwa (2012 rok) nie są eksploatowane złoża: węgla brunatnego, piasków kwarcowych do produkcji betonów komórkowych, surowców ilastych do produkcji cementu i kredy jeziornej. Natomiast z eksploatowanych na terenie województwa złóż, na uwagę zasługują: sól kamienna, której zasoby geologiczne stanowią 38,9%, a zasoby przemysłowe 48,2% zasobów krajowych, zaś eksploatacja sięga blisko 71% wydobycia krajowego; wapień i margle dla przemysłu cementowego, których zasoby geologiczne bilansowe stanowią 7,6%, a przemysłowe 25% zasobów krajowych, wydobycie zaś wynosi ponad 28% eksploatacji krajowej; piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piaskowej, których zasoby geologiczne bilansowe stanowią 8,1%, a przemysłowe 12% zasobów krajowych, wydobycie zaś wynosi blisko 17% eksploatacji krajowej.

2.2. Prawna ochrona przyrody

Środowisko przyrodnicze województwa charakteryzuje się stosunkowo dobrym stanem, znaczna część regionu objęta jest systemem obszarów chronionych, które (bez obszarów Natura 2000) zajmują ponad 557 tys. ha, czyli 31,8% ogólnej powierzchni, co plasuje region pod tym względem na 9 pozycji w kraju.

Rys. 7. Udział powierzchni obszarów chronionych (bez obszarów Natura 2000) w ogólnej powierzchni w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Na system obszarów chronionych w województwie składają się następujące formy ochrony:

- 96 rezerwatów przyrody – zajmują około 1% powierzchni regionu. Najwięcej rezerwatów znajduje się w dolinie Wisły, w Borach Tucholskich i na Pojezierzu Brodnickim.
- 9 parków krajobrazowych - zajmują około 12% powierzchni województwa.
- 30 obszarów chronionego krajobrazu – zajmują około 18,7% powierzchni województwa, są one rozmieszczone nierównomiernie na obszarze regionu. Najwięcej tego typu form znajduje się w dolinach rzecznych: Wisły, Brdy, Drwęcy i Osy oraz na terenie Borów Tucholskich.

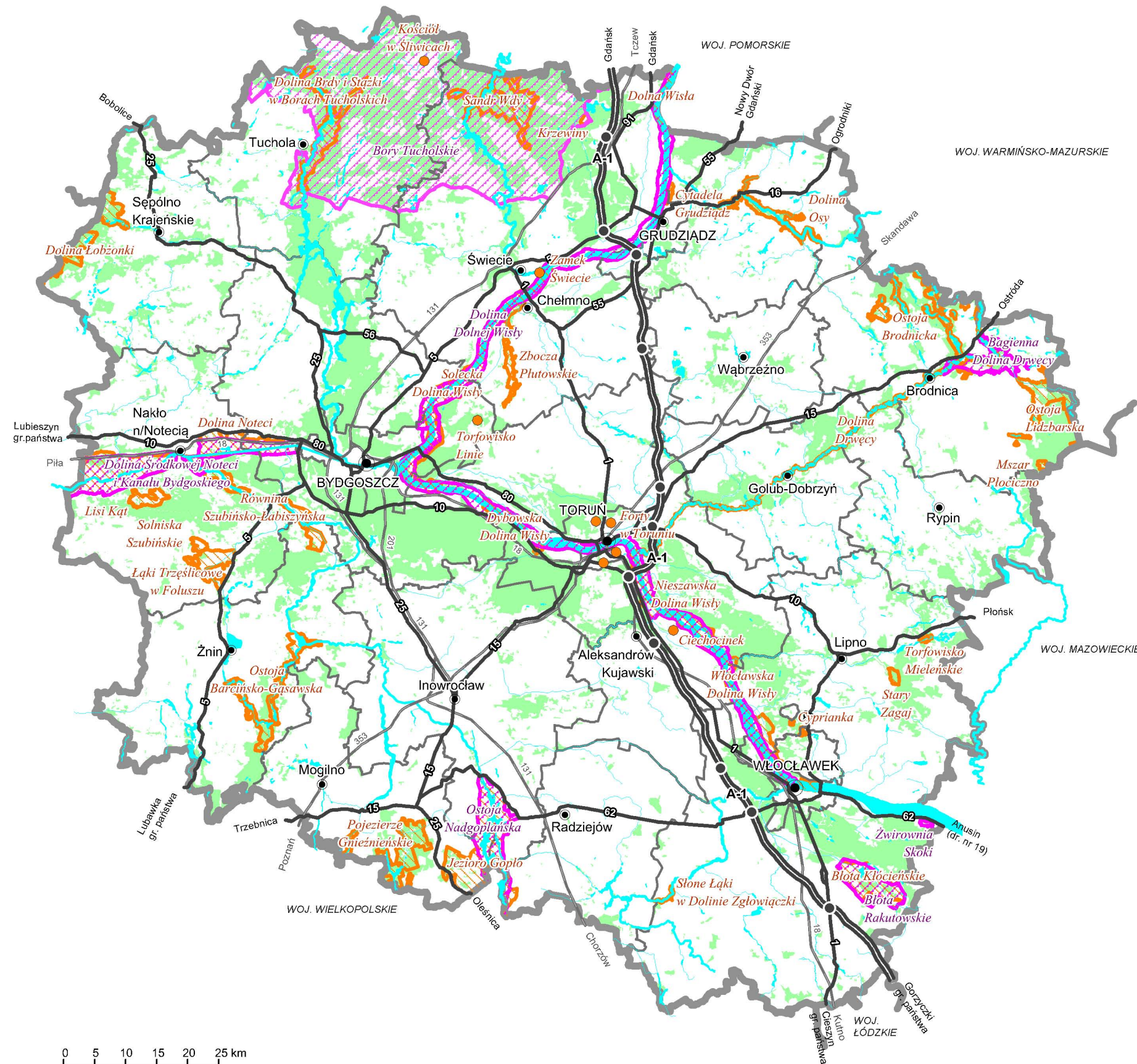
- 7 obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 - zajmują 157 816,86 ha, co stanowi 8,8% powierzchni województwa.
- 34 specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000 – zajmują powierzchnię 80 724,83 ha, co stanowi 4,5% powierzchni regionu.
- 1923 pomniki przyrody – rozmieszczone są nierównomiernie. Najwięcej z nich (po 40 i więcej) znajduje się w gminach: Bydgoszcz, Osie, Cekcyn, Tuchola, Kcynia, Brzuze, Koronowo i Sępólno Krajeńskie.
- 1 stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej – teren „Białochowo” o powierzchni 93,52 ha, położony na pograniczu gmin Grudziądz i Rogóźno (powiat grudziądzki).
- 1832 użytki ekologiczne – zajmują powierzchnię 4970,5 ha, co stanowi 0,28% powierzchni województwa i są rozmieszczone bardzo nierównomiernie.
- 13 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych – administracyjnie, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe występują tylko na terenie gmin: Cekcyn, Gruta, Jeżewo, Lniano, Osie, Sępólno Krajeńskie, Warlubie, Więcbork, Wielgie i Rogowo (powiat żniński).

Dodatkowo na terenie województwa ustanowiono przyrodnicze obszary funkcjonalne, które formalnie nie są obszarami chronionymi przewidzianymi w ustawie o ochronie przyrody:

- Obszar funkcjonalny „Zielone Płuca Polski” – zajmuje powierzchnię 344 090 ha, tj. 19,1% powierzchni regionu. Obejmuje: wszystkie gminy z powiatów brodnickiego, golubsko-dobrzyńskiego, rypińskiego, gminę Świecie nad Osą z powiatu grudziądzkiego, gminy: Dębowa Łąka, Książki, Wąbrzeźno i miasto Wąbrzeźno z powiatu wąbrzeskiego, gminy: Czernikowo, Lubicz i Obrowo z powiatu toruńskiego oraz gminy: Chrostkowo i Kikół z powiatu lipnowskiego, miasto Toruń.
- Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie” – obejmuje trzy strefy zawierające: 13 rezerwatów przyrody (strefa rdzenna), 2 parki krajobrazowe (strefa buforowa), w całości lub części tereny 13 gmin (strefa tranzytowa).

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA

Europejska Sieć Ekologiczna
Natura 2000

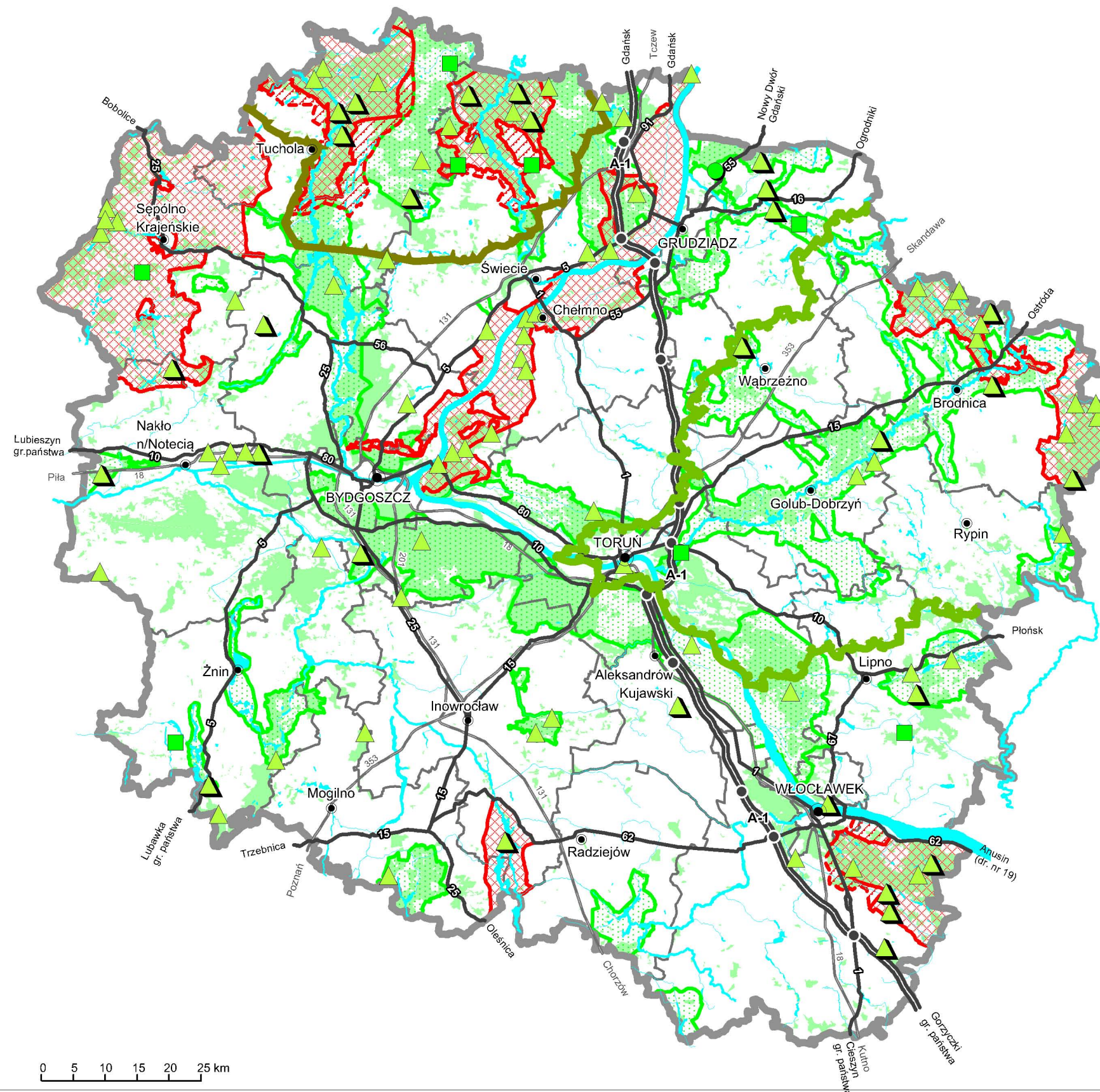
Legenda:

- granica województwa
- granice powiatów
- miasta powiatowe
- autostrada A-1 z węzłami
- drogi krajowe
- główne linie kolejowe
- wody powierzchniowe
- lasy
- obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000
- obszary Natura 2000 mające znaczenie dla Wspólnoty zatwierdzone decyzją Komisji Europejskiej:
- o powierzchni powyżej 100 ha
- o powierzchni do 100 ha

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA

Ochrona przyrody i krajobrazu

Legenda:

- granica województwa
- granice powiatów
- miasta powiatowe
- autostrada A-1 z węzłami
- drogi krajowe
- główne linie kolejowe
- wody powierzchniowe
- lasy
- parki krajobrazowe
- otuliny parków krajobrazowych
- obszary chronionego krajobrazu
- rezerваты przyrody o powierzchni ponad 50 ha
- rezerваты przyrody o powierzchni do 50 ha
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
- stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej
- granica obszaru funkcjonalnego "Zielone Płuca Polski"
- granica rezerwatu biosfery "Bory Tucholskie"

0 5 10 15 20 25 km

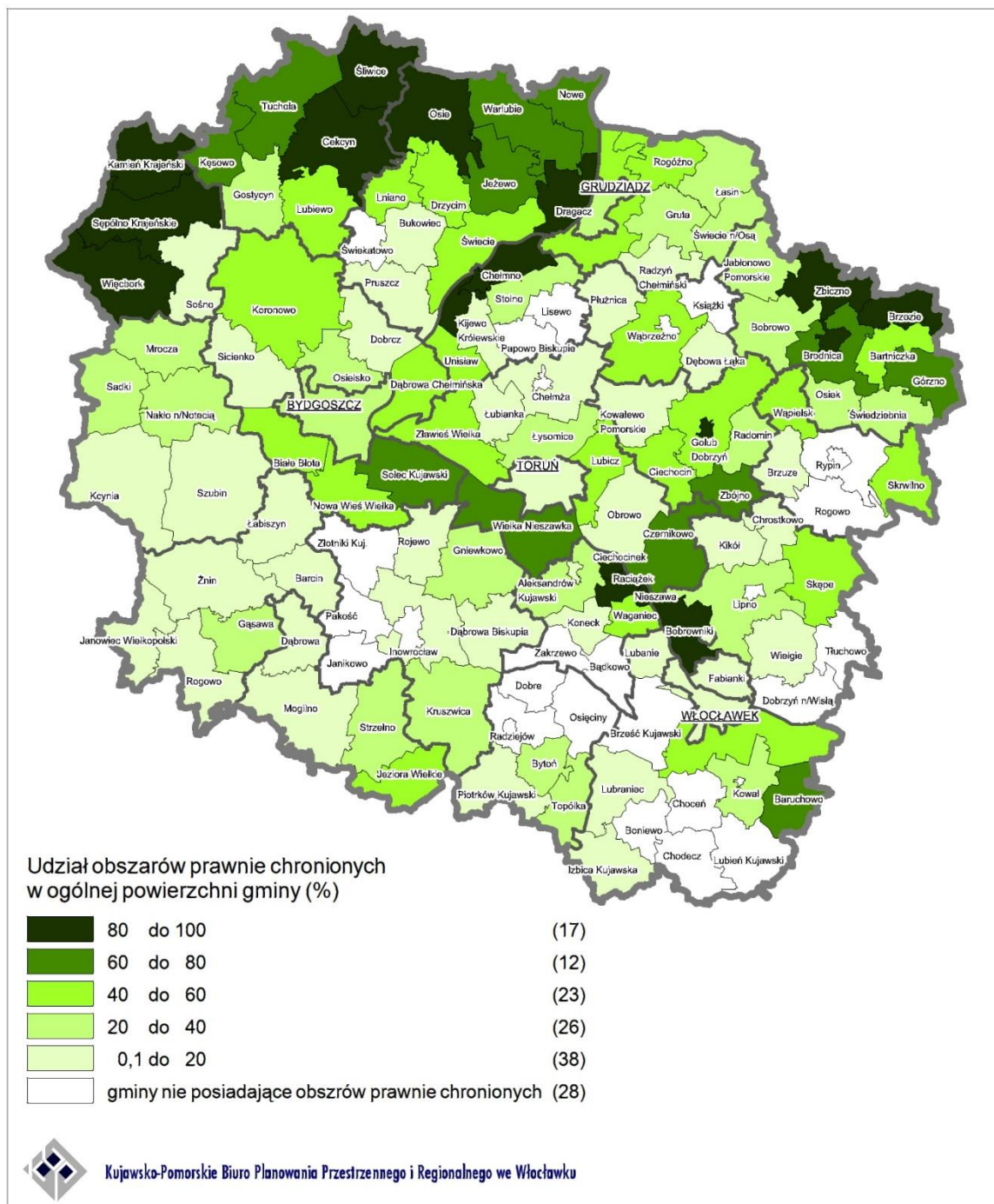

Tabela 7. Gminy nie posiadające obszarów chronionych w swych granicach administracyjnych w 2012 r.

Lp.	Gmina
1.	Świekatowo
2.	Lisewo
3.	Papowo Biskupie
4.	Książki
5.	Wąbrzeźno gm. miejska
6.	Chełmża gm. miejska
7.	Złotniki Kujawskie
8.	Pakość
9.	Janikowo
10.	Inowrocław gm. miejska
11.	Zakrzewo
12.	Bądkowo
13.	Rypin gm. wiejska
14.	Rypin gm. miejska
15.	Rogowo
16.	Lipno gm. miejska
17.	Tłuchowo
18.	Dobrzyń nad Wisłą
19.	Dobre
20.	Osięciny
21.	Radziejów gm. wiejska
22.	Radziejów gm. miejska
23.	Brześć Kujawski
24.	Choceń
25.	Boniewo
26.	Chodecz
27.	Lubień Kujawski
28.	Kowal gm. miejska

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku – analizy własne

Analiza przestrzenna udziału powierzchni objętej ochroną prawną w powierzchni ogólnej gmin wykazuje, iż najwyższym udziałem powierzchni chronionych odznaczają się gminy zlokalizowane w północnej części województwa: Świecie, Osie Cekcyn, Kamień Krajeński, Więcbork, Zbiczno, Brzozie oraz zlokalizowane w Dolinie Wisły: Dragacz, Chełmno, Ciechocinek, Raciążek, Nieszawa, Bobrowniki. Koncentracja gmin z małym udziałem obszarów chronionych ma miejsce w południowo-zachodniej części regionu. Pośród 144 gmin, 28 nie posiada w swych granicach administracyjnych obszarów chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody.

Rys. 10. Powierzchnia objęta ochroną prawną w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku – obliczenia własne

2.3. Stan środowiska

Ochrona zasobów wodnych

Ochrona zasobów wodnych skierowana jest zgodnie z wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej na zapobieganie dalszemu pogarszaniu się stanu wód, dążenie do jego ochrony i poprawy jakości, promowanie zrównoważonego korzystania z wód z uwzględnieniem nowego podejścia do oceny zasobów i zrównoważonego korzystania z wód (wyznaczenia obszarów dorzeczy i regionów wodnych, wydzielenia typów wód powierzchniowych, podziału wód na jednolite części wód JCW).

Do 2012 roku na terenie województwa przebadano i stwierdzono:

- 122 z 250 jednolitych części wód rzecznych – łącznie z trzema zbiornikami zaporowymi. Z punktu widzenia ważności JCW oraz znaczenia gospodarki wodnej przebadano wszystkie ważniejsze części wód. Pozostałe 128 JCW to niewielkie bądź fragmentaryczne części wód o małym znaczeniu dla regionu. z ogólnej liczby przebadanych JCW rzecznych - 3 JCW (2,46%) osiągnęły dobry stan wód, dla 28 JCW (22,95%) nie określono stanu, natomiast pozostałe 91 JCW (74,59%) osiągnęły zły stan wód, czym nie spełniają wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej.
- 100 ze 127 JCW jeziornych przebadano, natomiast 27 oceniono metodą ekstrapolacji. 34 JCW (26,77%) osiągnęły dobry stan wód, natomiast pozostałe 93 (73,23%) jest zagrożonych nie spełnieniem wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej. W ogólnej ocenie zdecydowanie gorszą jakością charakteryzowały się 42 JCW położone na terenie Regionu wodnego Warty.
- 2 JCW podziemnych o nr 43 i 36 (położone na terenie Regionu wodnego Warty), które nie spełniają wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej.

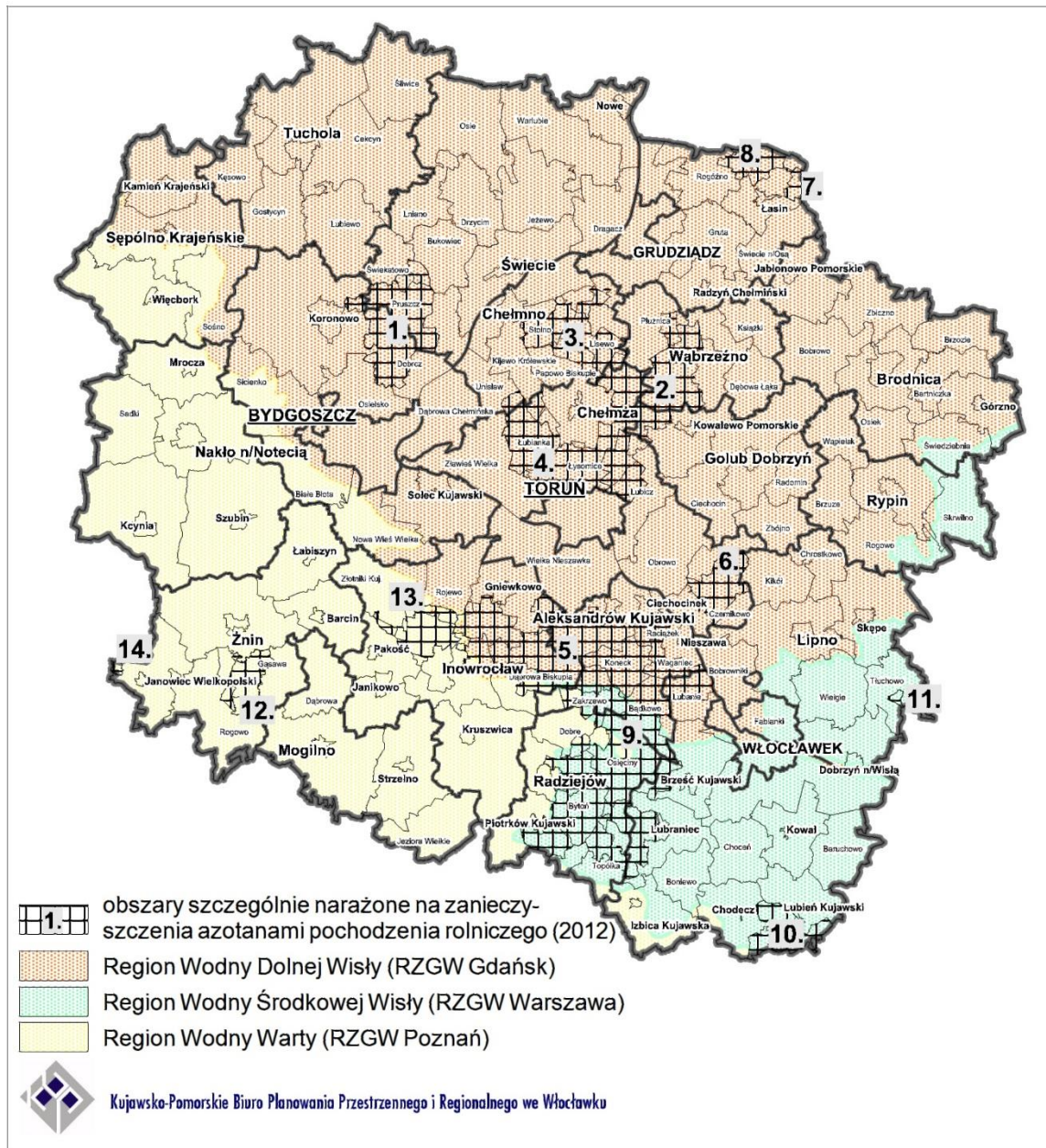
Zła jakość wód powierzchniowych spowodowała, że w 2012 r. przeprowadzono ponowną analizę - wpływu zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych. Określono wody wrażliwe na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz wyznaczono obszary szczególnie narażone, z których należy ograniczyć odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód. Wyznaczono 14 nowych obszarów o łącznej powierzchni 2106,89 km² co stanowi 11,76% ogólnej powierzchni województwa.

Tabela 8. Wykaz obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych w województwie kujawsko-pomorskim

Lp.	Nazwa obszaru OSN	Powiat	Gminy (części gmin)
1	W zlewniach rzek Kotomierzycza i Struga Graniczna	świecki	Pruszcz, Bukowiec
		bydgoski	Dobrcz, Koronowo
2	W zlewni rzeki Bacha	wąbrzeski	Wąbrzeźno, Płużnica
		chełmiński	Lisewo
		toruński	Chełmża, Lubicz, Łysomice
		golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie
3	W zlewni rzeki Żacka Struga	chełmiński	Lisewo, Papowo Biskupie, Stolno
4	W zlewni rzeki Struga Łysomicka	toruński	Łysomice, Chełmża, Łubianka
		chełmiński	Unisław
5	W zlewniach rzek Tążyna, Kanał Parchański i Dopływ z Marszałkowa	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski, Koneck, Bądkowo, Waganiec, Zakrzewo, Raciążek
		inowrocławski	Inowrocław, Rojewo, Dąbrowa Biskupia, Gniewkowo
		włocławski	Lubanie
6	W zlewni jeziora Steklińskiego	toruński	Czernikowo
		lipnowski	Kikół
7	W zlewni jeziora Święte	grudziądzki	Łasin
8	W zlewni jeziora Nogat	grudziądzki	Rogóźno, Łasin
9	W zlewni rzeki Zgłowiączka	aleksandrowski	Bądkowo, Zakrzewo
		radziejowski	Bytów, Dobrze, Osiecin, Piotrków Kujawski, Radziejów, Topólka
		włocławski	Brześć Kujawski, Lubraniec
10	W zlewni rzeki Bzury	włocławski	Chodecz, Lubień Kujawski
11	Prawostronny dopływ Zbiornika Włocławek	lipnowski	Tłuchowo
12	W zlewni jezior Biskupińskiego i Gąsawskiego	żniński	Gąsawa, Rogowo
13	W zlewni kanału Smyrnia	inowrocławski	Inowrocław, Pakość, Rojewo, Złotniki Kujawskie
14	W zlewni dopływu z Gruntowic	żniński	Janowiec Wielkopolski

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r., WIOŚ w Bydgoszczy

W ostatnich latach nasiliły się zagrożenia związane z migracją zanieczyszczeń zawierających związki azotu do wód powierzchniowych, z czego wynika że eutrofizacja wód powierzchniowych stanowi problem do rozwiązania w skali regionu.

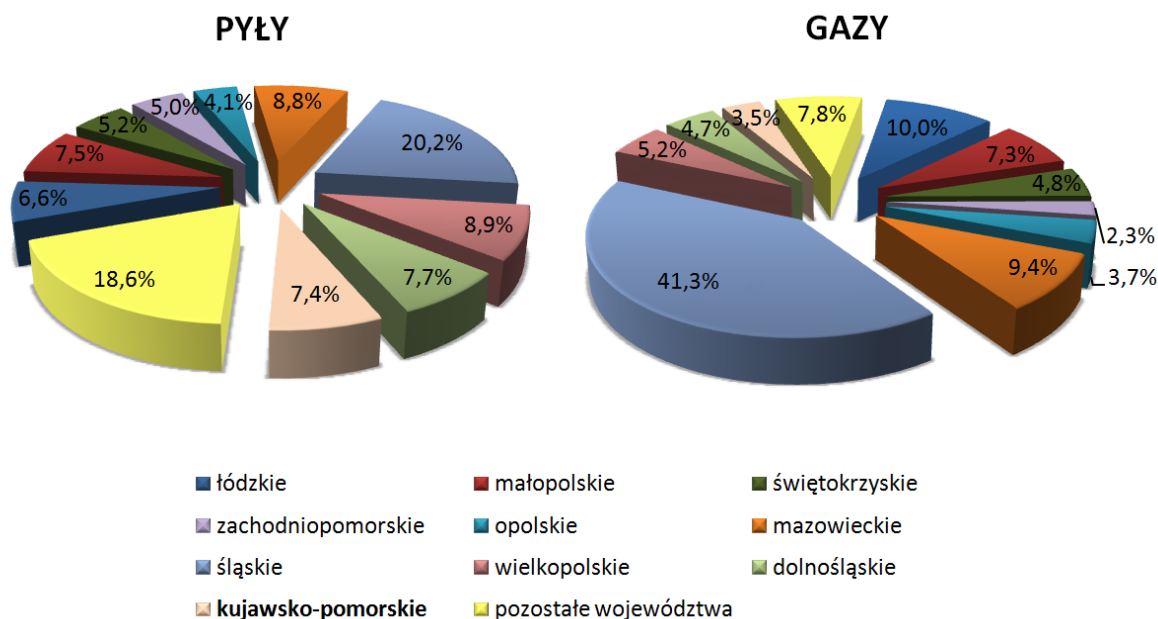
Rys. 11. Zagrożenie wód związkami azotu pochodzenia rolniczego w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r., WIOŚ w Bydgoszczy

Ochrona powietrza

Pod względem emisji gazów i pyłów do powietrza w skali kraju, województwo kujawsko-pomorskie w 2012 roku znalazło się na 7 miejscu z uwagi na emisję gazów i 11 z uwagi na emisję pyłów. Ogółem do atmosfery zostało wyemitowanych 8 460,3 tys. Mg zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Emisja zanieczyszczeń pyłowych ukształtowała się na poziomie 3,9 tys. Mg, co stanowiło w skali Polski 7,4%. W ogólnej emisji pyłów największy udział miały pyły ze spalania paliw (66,6%). Emisja

zanieczyszczeń gazowych ukształtowała się na poziomie 8 456,4 tys. Mg (w tym dwutlenek węgla 8 398,8 tys. Mg), co stanowiło w skali krajowej 3,5%.

Rys. 12. Udział emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych pochodzących z województwa kujawsko-pomorskiego w emisji krajowej w 2012r.

Źródło: Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r., WIOŚ w Bydgoszczy

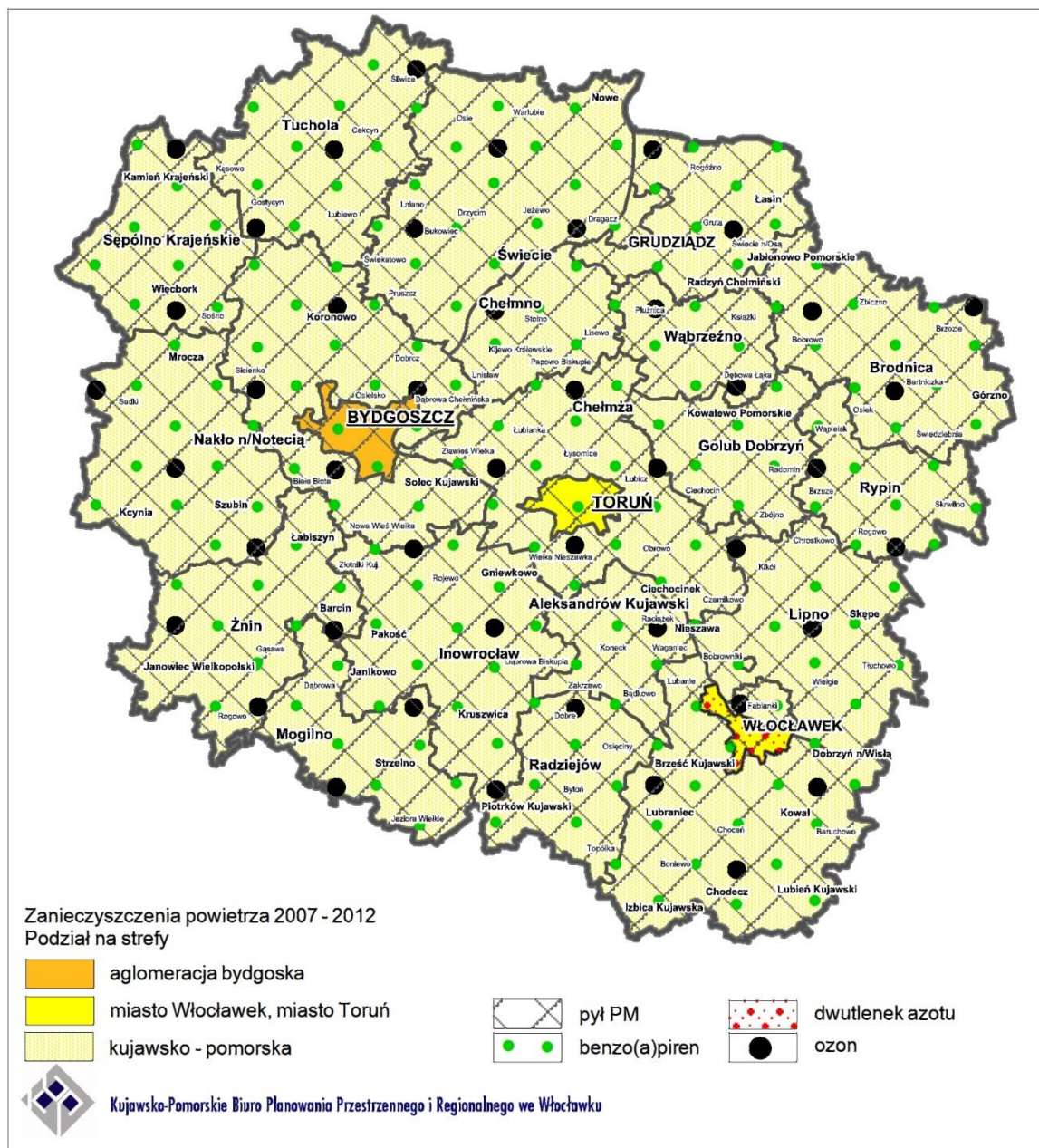
Emisje energetyczne i przemysłowe (emisje bilansowane-obliczeniowe) oraz emisje tzw. niezorganizowane (niebilansowane – liniowa związana z komunikacją oraz powierzchniowa emisja niska ze źródeł indywidualnych) są stresorami szczególnie odczuwalnymi w powietrzu gęsto zaludnionych rejonów miast z intensywnie występującym ruchem drogowym. Na terenie województwa utrzymuje się nierównomierny rozkład przestrzenny emisji zanieczyszczeń. Główny jej strumień pochodzi z czterech powiatów grodzkich, z których w 2012 r. wyemitowano 32,76% emisji gazów i 27,72% emisji pyłów. W łącznej emisji pochodzącej z powiatów grodzkich największy udział w emisji gazów i pyłów mają miasta Bydgoszcz i Włocławek, które razem emitują 84,36% gazów i 84,58% pyłów. W łącznej emisji pochodzącej z powiatów ziemskich największy udział w emisji gazów miały trzy powiaty: inowrocławski 38,64%; świecki 29,21% i żniński 22,10% natomiast w emisji pyłów dominował jeden - powiat inowrocławski 47,61%.

Tabela 9. Bilansowana emisja wybranych zanieczyszczeń w województwie kujawsko-pomorskim

Obszar	Emisja gazów (Mg/rok)		Emisja pyłów (Mg/rok)
	całkowita	w tym CO ₂	
Miasta na prawach powiatu:			
Bydgoszcz	1148919,1	1139933,7	599,2
Grudziądz	133924,7	133573,7	109,2
Toruń	320030,3	318223,5	128,7
Włocławek	1301161,0	1296528,9	706,0
Razem	2904035,1	2888259,8	1543,1
Powiaty ziemskie:			
aleksandrowski	29787,3	29614,5	35,5
brodnicki	20207	20015,4	49,9
bydgoski	111536,1	110424,1	345,3
chełmiński	1778,4	1743,8	13,5
golubsko-dobrzyński	11526,5	11428,4	24,7
grudziądzki	11441,4	11221,8	60,0
inowrocławski	2302521,3	2279118,6	1300,6
lipnowski	22178	21917,9	63,6
mogileński	20909,9	20788,5	30,5
nakielski	32343,1	32037,9	100,0
radziejowski	32731,1	32510,2	36,2
rypiński	50877,3	50400,7	92,6
sępoleński	2684,3	2622,1	13,2
świecki	1740588,3	1737011,4	126,5
toruński	107257,4	106058,3	169,6
tucholski	7308,1	7215,4	37,3
wąbrzeski	4948,8	4904,3	3,9
włocławski	131537	130731,5	25,5
żniński	1317156,6	1313147,2	203,6
Razem	5959317,9	5922912	2732,0
Województwo	8863353,0	8811171,8	4275,1

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r., WIOŚ w Bydgoszczy

Roczne oceny powietrza atmosferycznego w strefach, służą zidentyfikowaniu oddziaływania emisji zanieczyszczeń na jakość powietrza (zarówno obliczeniowej jak i niezorganizowanej). Od 2010 roku obowiązuje podział terenu województwa na 4 strefy - aglomeracja bydgoska, 2 miasta na prawach powiatu (Toruń, Włocławek) oraz strefa kujawsko-pomorska, a celem jest wskazanie lokalnie występujących obszarów w danych strefach, na terenie których wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych poziomów emitowanych zanieczyszczeń, jako terenów wymagających poprawy. Na podstawie rocznej oceny jakości powietrza atmosferycznego za rok 2012 wszystkie cztery strefy znalazły się w niekorzystnej klasie C. Strefa aglomeracji bydgoskiej i miasta Torunia ze względu na zanieczyszczenia pyłem zawieszonym PM₁₀ i benzo(a)pirenem, strefa miasta Włocławka ze względu na zanieczyszczenia pyłem zawieszonym PM₁₀ i dwutlenkiem azotu, strefa kujawsko-pomorska ze względu na zanieczyszczenia pyłem zawieszonym PM₁₀, benzo(a)pirenem i ozonem. W przypadku strefy kujawsko-pomorskiej, przekroczenie zanotowano w niektórych stacjach ale wg metodologii przyjętej przez WIOŚ, zdecydowało to o uznaniu całej strefy kujawsko-pomorskiej za obszar przekroczeń norm.

Rys. 13. Stan powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie:
Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r., WIOŚ w Bydgoszczy

Ochrona przed hałasem

Klimat akustyczny zależy w głównej mierze od stopnia nasycenia środowiska źródłami emisji hałasu i cechuje się silnymi zmianami w czasie i przestrzeni, a wynika głównie z układu urbanistycznego - rozplanowania w nim osiedli mieszkaniowych wraz z terenami zieleni w stosunku do układu komunikacyjnego, obiektów handlowo-usługowych, zakładów produkcji i innych źródeł emisji. Na terenie województwa, zgodnie z obowiązującym prawem, występuje obowiązek wykonywania oceny stanu akustycznego (map akustycznych) dla następujących obszarów: miasta Bydgoszczy, Torunia, Włocławka, odcinków dróg krajowych nr: 1, 5, 10, 15, 16, 25, 67, 80, 91, autostrady A1, odcinków linii kolejowych Maksymilianowo - Laskowice Pomorskie i Toruń Główny - Toruń Wschód. Celem powyższego jest zidentyfikowanie i wyznaczenie obszarów o ponadnormatywnych poziomach hałasu, na których należy skoncentrować działania naprawcze. Na terenie pozostałych

miast w województwie nieobjętych ww. obowiązkiem prowadzony jest monitoring hałasu, którego celem jest ocena klimatu akustycznego terenów położonych wzdłuż tras komunikacyjnych. Badania poziomu hałasu komunikacyjnego do 2012 r. prowadzone wzdłuż wybranych dróg krajowych nr 91, S5, 5, 10, S10, 15, 16, 25, 55, 67, 80; wybranych dróg wojewódzkich nr 240, 265, 534, 543, 548, 550, 558, 559, 560, innych dróg w miastach, których ulice przebiegają w niewielkiej odległości od zabudowy mieszkaniowej lub otoczone są zabudową typu „kanionowego” oraz wzdłuż odcinka autostrady A1 wykazały przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu.

Rys. 14. Zagrożenie hałasem komunikacyjnym w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r., WIOŚ w Bydgoszczy

Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Na terenie województwa obowiązują następujące punkty pomiaru poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku:

- 15 punktów pomiarowych w miastach powyżej 50 tys. mieszkańców,
- 15 punktów pomiarowych w miastach poniżej 50 tys. mieszkańców,
- 15 punktów pomiarowych (w każdym roku przemiennie) w terenach wiejskich.

Rys. 15. Promieniowanie elektromagnetyczne w województwie kujawsko-pomorskim

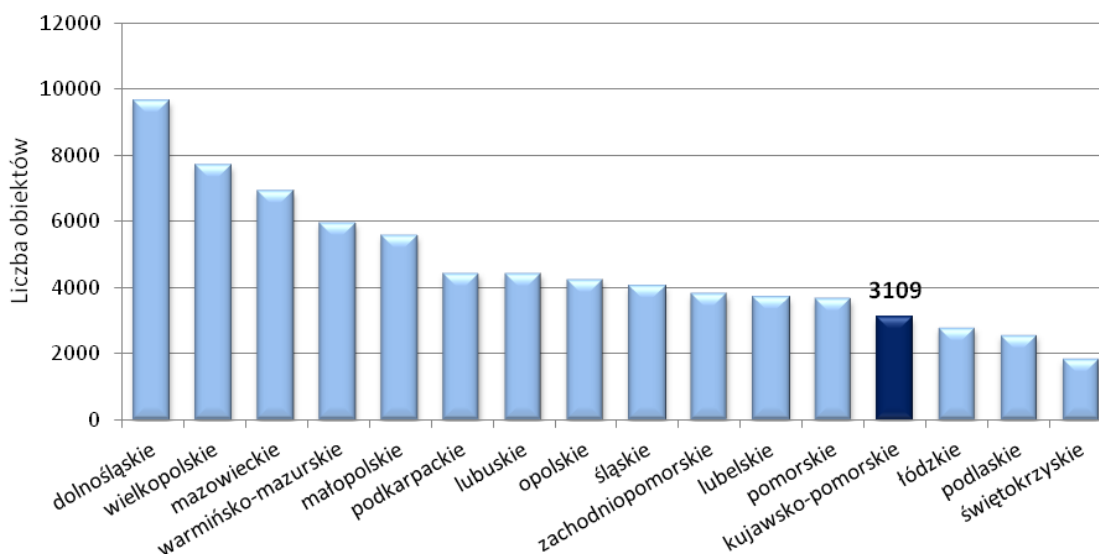
Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r., WIOS w Bydgoszczy

Ponadto obiektem w województwie, który podlega stałemu monitoringowi poziomu pola elektromagnetycznego jest Centrum Nadawcze Polskiego Radia w Solcu Kujawskim.

W okresie prowadzonego monitoringu w żadnym punkcie pomiaru nie stwierdzono wystąpienia przekroczeń dopuszczalnych poziomów natężenia pola elektromagnetycznego.

2.4. Najważniejsze elementy przestrzeni kulturowej

O bogactwie zasobów dziedzictwa kulturowego regionu kujawsko-pomorskiego świadczy liczba zabytków wpisanych do rejestru zabytków, do których należy 2 926 zabytków architektury i budownictwa, zieleni i cmentarzy oraz 183 nieruchomości archeologiczne (stan na 31.03.2013 r.). Mimo znacznej liczby zabytków w skali kraju, województwo kujawsko-pomorskie zajmuje dopiero 13 pozycję.

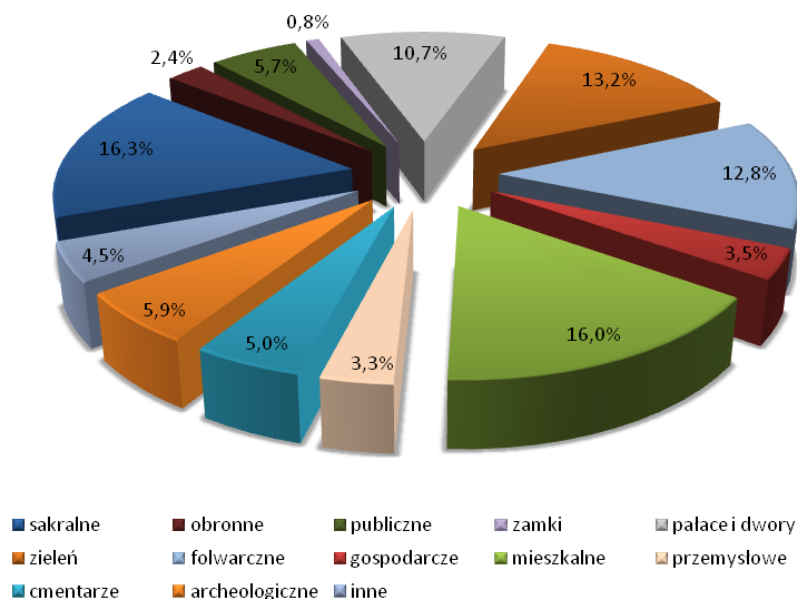

Rys. 16. Obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2016

Najwięcej zabytków nieruchomych (zabytki architektury i budownictwa, zieleni i cmentarzy) znajduje się w miastach Toruniu i Bydgoszczy. Nieco mniej tego rodzaju obiektów posiadają miasta: Włocławek, Grudziądz, Chełmno i Ciechocinek. Jedyną gminą, która nie posiada żadnego obiektu lub zespołu obiektów wpisanego do rejestru zabytków jest gmina Lniano w powiecie świeckim.

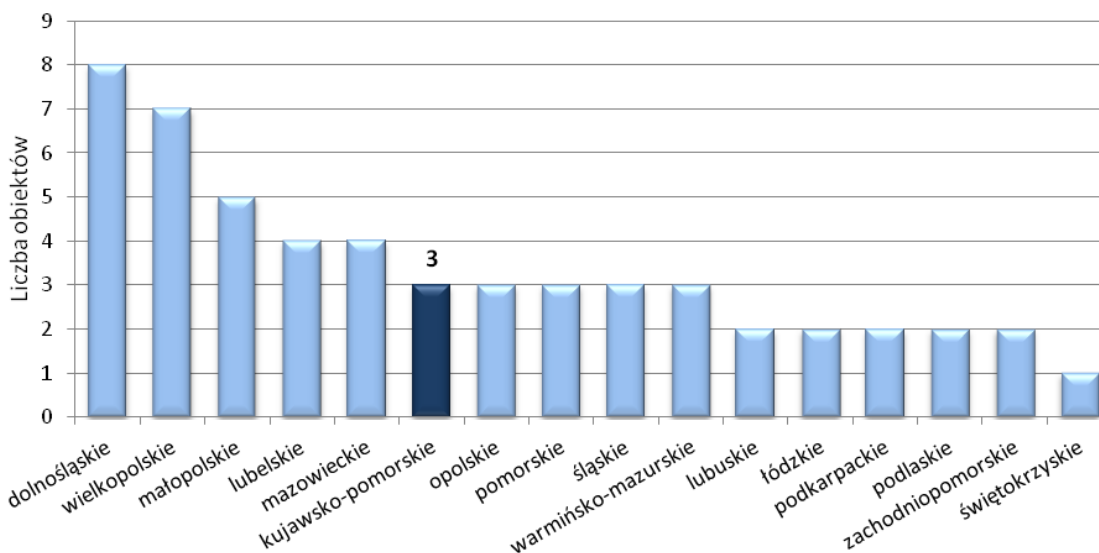
Wśród ogółu obiektów, bądź zespołów obiektów wpisanych do rejestru zabytków najliczniej reprezentowane są obiekty sakralne (502), zabudowa mieszkalna (495), zieleni (409) i obiekty folwarczne (394).

Rys. 17. Struktura obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych NID

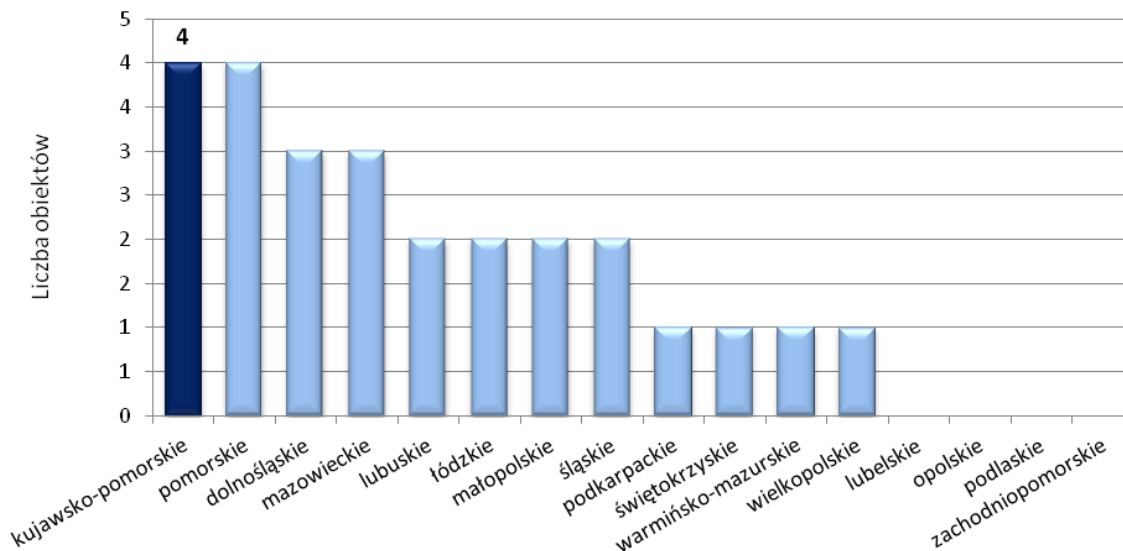
W województwie kujawsko-pomorskim znajdują się trzy pomniki historii uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (wśród 54 obiektów w całym kraju), są to: Stare i Nowe Miasto Toruń, Stare Miasto Chełmno oraz Rezerwat Archeologiczny w Biskupinie gm. Gąsawa.

Rys. 18. Pomniki historii w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych NID

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego utworzone zostały 4 parki kulturowe, pośród 26 w kraju, co plasuje województwo na pierwszym miejscu wśród innych województw. Są to: Park Kulturowy Wietrzychowice w Wietrzychowicach i Gaju gm. Izbica Kujawska, Park Kulturowy Sarnowo gm. Lubraniec, Park Kulturowy Kalwaria Pakoska na terenie miasta Pakość oraz wsi Rybitwy gm. Pakość i Park Kulturowy – Kościół pw. Św. Oswalda w Płonkowie gm. Rojewo.

Rys. 19. Parki kulturowe w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych NID

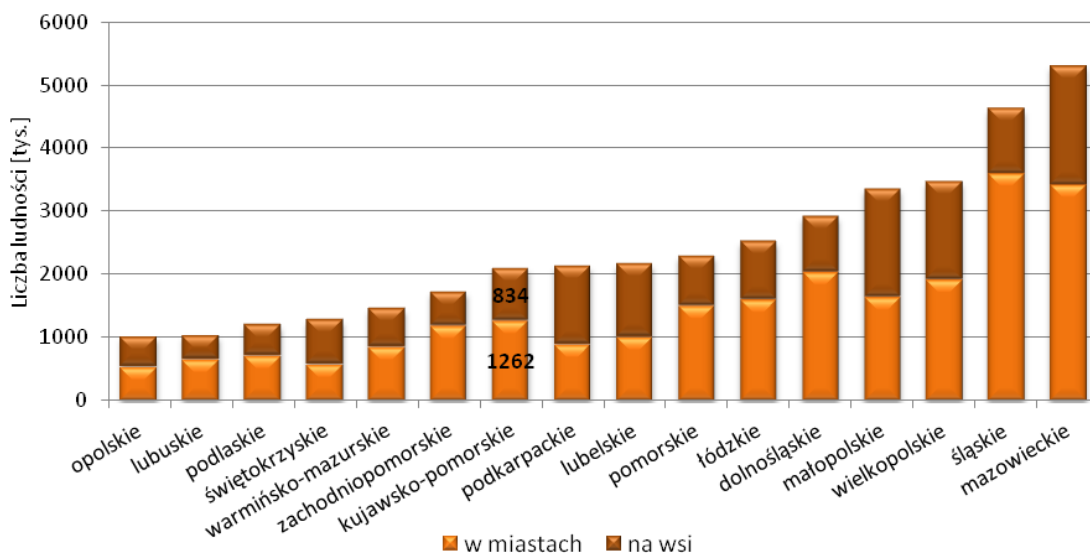
Stare i Nowe Miasto Toruń jako jedyny obiekt z obszaru województwa kujawsko-pomorskiego został wpisany 04.12.1997 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO (w Polsce występuje 13 tego typu miejsc).

3. Charakterystyka podstawowych elementów przestrzeni społeczno-gospodarczej

3.1. Najważniejsze elementy przestrzeni społecznej

Stan i rozmieszczenie ludności

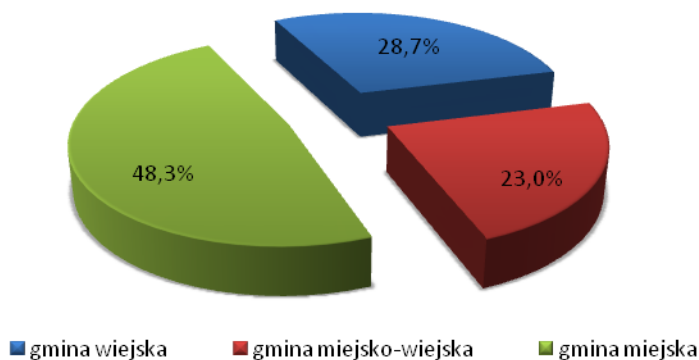
W 2012 roku województwo kujawsko-pomorskie posiadało 2 096 404 mieszkańców, co plasowało region na 10 miejscu wśród 16 województw w kraju. z ogólnej liczby ludności, ponad 1 262 091 osób (ok. 60,2%) zamieszkiwało miasta, a 834 313 osób, czyli 39,8% obszary wiejskie. Tak więc pod względem liczby ludności miejskiej, region zajmował 8 pozycję w kraju, zaś pod względem liczby ludności wiejskiej 9 pozycję w kraju. Od kilku lat notuje się tendencję spadku liczby ludności miejskiej w województwie na rzecz wzrostu liczby ludności wiejskiej, jest to trend ogólnokrajowy i wynika z „uciekania” ludności miejskiej do strefy podmiejskiej.

Rys. 20. Liczba ludności województwa kujawsko-pomorskiego na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

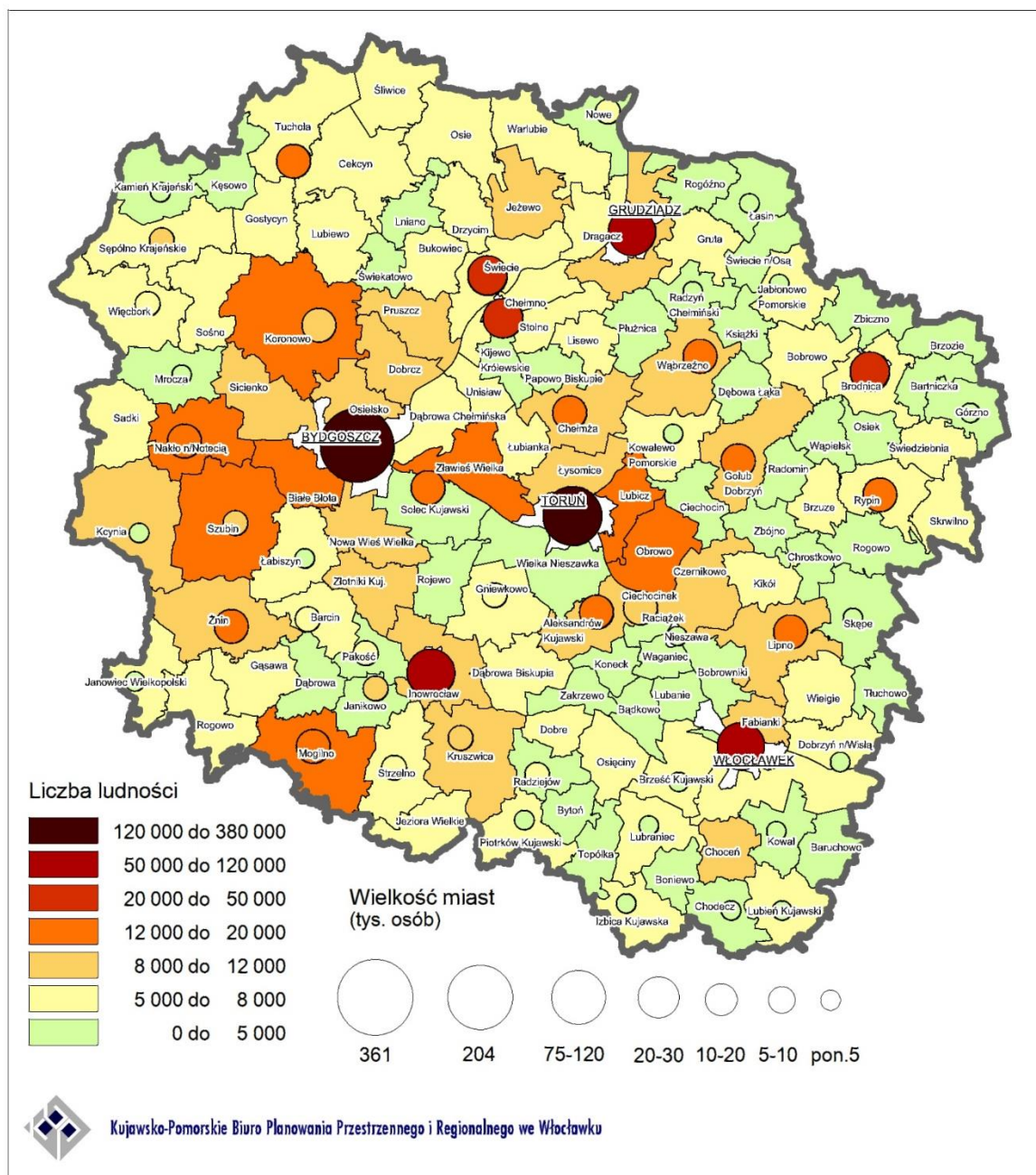
Na terenie województwa istnieją 144 gminy, spośród których 92 to gminy wiejskie, 35 to gminy miejsko-wiejskie, 17 to gminy miejskie. Spośród gmin wiejskich największą liczbą mieszkańców odznaczają się gminy Lubicz oraz Białe Błota (odpowiednio 18 940 i 18 693 osób), najmniejszą zaś gminy Chrostkowo i Bobrowniki (odpowiednio 3 021 i 3 151 osób). Spośród gmin miejsko-wiejskich, największą liczbę mieszkańców notują: Świecie i Nakło nad Notecią (odpowiednio 34 333 i 32 527 osób), najmniejszą zaś: Górzno i Radzyń Chełmiński (odpowiednio 4 003 i 4 889 osób).

Rys. 21. Ludność województwa kujawsko-pomorskiego wg miejsca zamieszkania w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Najwięcej mieszkańców skoncentrowanych jest w dwóch największych miastach regionu – Bydgoszczy 361 254 osób i Toruniu 204 299 osób (odpowiednio 17,24% i 9,75% ogólnej liczby mieszkańców województwa). Wyłączając pozostałe gminy miejskie będące powiatami grodzkimi (Włocławek i Grudziądz)– największymi miastami są Inowrocław i Brodnica (odpowiednio 75 517 i 28 580 osób).

Rys. 22. Ludność województwa kujawsko-pomorskiego wg gmin w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Do najmniejszych miast pod względem liczby ludności należą natomiast: Lubień Kujawski – 1 398 osób, Górzno – 1 415 osób, Radzyń Chełmiński – 1 912 osób, Chodecz – 1 921 osób, Nieszawa – 1 993 osoby.

Tabela 10. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby ludności w 2012 r.

Lp.	Miasto	Liczba ludności	Lp.	Miasto	Liczba ludności
o najwyższej liczbie ludności			o najniższej liczbie ludności		
1.	Bydgoszcz	361254	1.	Lubień Kujawski	1398
2.	Toruń	204299	2.	Górzno	1415
3.	Włocławek	115546	3.	Radzyń Chełmiński	1912
4.	Grudziądz	97971	4.	Chodecz	1921
5.	Inowrocław	75517	5.	Nieszawa	1993
6.	Brodnica	28580	6.	Dobrzyń nad Wisłą	2294
7.	Świecie	26482	7.	Kamień Krajeński	2358
8.	Chełmno	20813	8.	Izbica Kujawska	2779
9.	Nakło nad Notecią	19294	9.	Lubraniec	3159
10.	Rypin	16859	10.	Łasin	3405

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

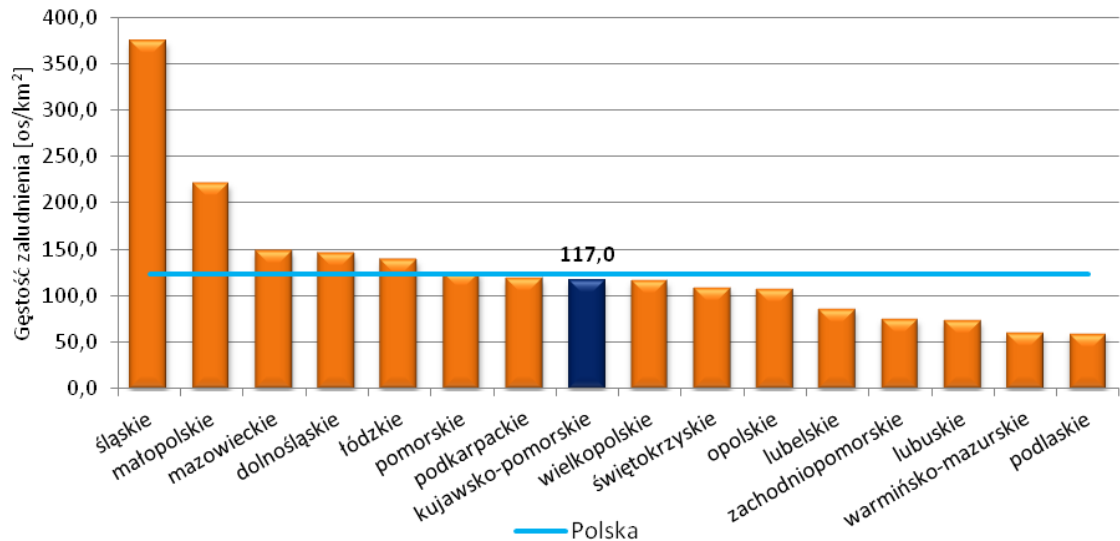
Najmniej osób mieszka na obszarach wiejskich gmin Solec Kujawski, Górzno, Radzyń Chełmiński, najwięcej zaś na obszarach wiejskich gmin sąsiadujących z Bydgoszczą i Toruniem: Białe Błota, Lubicz, Obrowo.

Tabela 11. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby ludności w 2012 r.

Lp.	Obszar wiejski	Liczba ludności	Lp.	Obszar wiejski	Liczba ludności
o najwyższej liczbie ludności			o najniższej liczbie ludności		
1.	Lubicz	18940	1.	Solec Kujawski	1108
2.	Białe Błota	18693	2.	Górzno	2588
3.	Szubin	14494	3.	Radzyń Chełmiński	2977
4.	Obrowo	13672	4.	Chrostkowo	3021
5.	Nakło nad Notecią	13233	5.	Bobrowniki	3151
6.	Zławieś Wielka	12982	6.	Raciążek	3170
7.	Koronowo	12729	7.	Dębowa Łąka	3242
8.	Mogilno	12572	8.	Koneck	3303
9.	Osielsko	11970	9.	Świekatowo	3531
10.	Grudziądz	11930	10.	Boniewo	3546

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Cechą charakterystyczną rozmieszczenia ludności na terenie województwa kujawsko-pomorskiego jest jej nierównomierność. Wskaźnik gęstości zaludnienia, który średnio dla regionu wynosi 117 osób/km² plasuje województwo na 8 pozycji w kraju (123 osób/km²).

Rys. 23. Gęstość zaludnienia w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Analizowany wskaźnik na obszarach wiejskich wynosi 49 osób/km², a na obszarach miejskich 1 524 osoby/km². Ten sam wskaźnik wg rodzaju gmin - dla gmin wiejskich wynosi 54 osoby/km², dla gmin miejsko-wiejskich 78 osób/km², a dla gmin miejskich 1 718 osób/km².

Spośród miast województwa największą gęstością zaludnienia odznacza się Inowrocław i Świecie (odpowiednio 2 482 i 2 231 osób/km²), najmniejszą zaś, Nieszawa i Koronowo (odpowiednio 204 i 404 osoby/km²). Na obszarach wiejskich największą koncentracją ludności odznaczają się gminy Lubicz i Białe Błota (odpowiednio 179 i 153 osoby/km²), najmniejszą zaś Solec Kujawski i ex aequo Górzno i Wielka Nieszawka (odpowiednio 7 i 22 osoby/km²).

Tabela 12. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika gęstości zaludnienia w 2012 r.

Lp.	Miasto	Gęstość zaludnienia osoby/1 km ²	Lp.	Miasto	Gęstość zaludnienia osoby/1 km ²
o największej gęstości zaludnienia			o najmniejszej gęstości zaludnienia		
1.	Inowrocław	2482	1.	Nieszawa	204
2.	Świecie	2231	2.	Koronowo	404
3.	Barcin	2109	3.	Górzno	413
4.	Bydgoszcz	2053	4.	Dobrzyń nad Wisłą	424
5.	Chełmża	1922	5.	Piotrków Kujawski	458
6.	Nakło nad Notecią	1817	6.	Skępe	493
7.	Toruń	1765	7.	Lubień Kujawski	605
8.	Nowe	1745	8.	Kamień Krajeński	646
9.	Golub-Dobrzyń	1735	9.	Brześć Kujawski	677
10.	Aleksandrów Kujawski	1734	10.	Kcynia	698

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

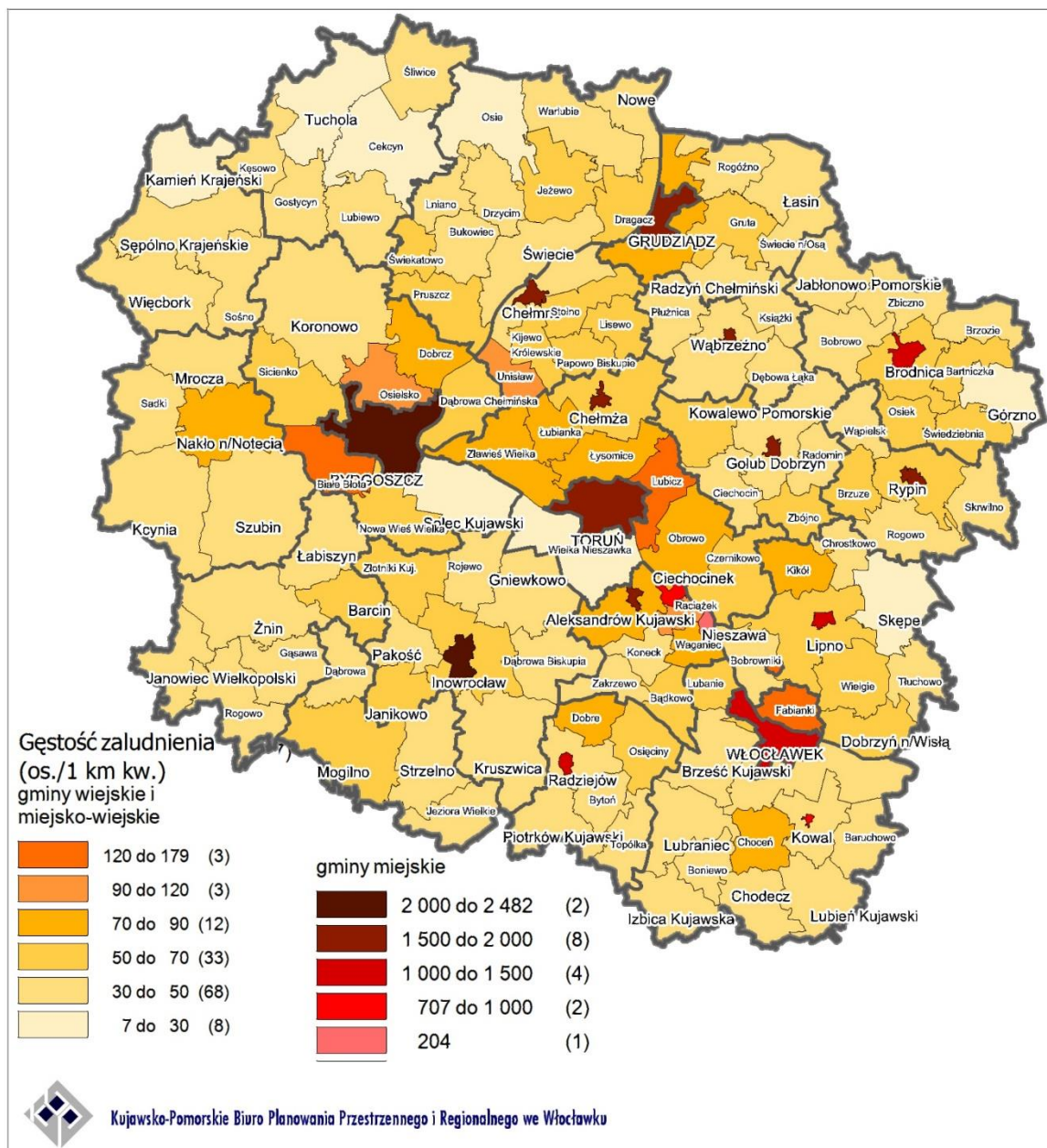
Miasta, stanowiące koncentracje ludności, generalnie cechują się znacznie wyższymi wskaźnikami gęstości zaludnienia, jednak także ta grupa jest silnie zróżnicowana wewnętrznie. Miasta o najniższych wskaźnikach gęstości notują wartości porównywalne z najsilniej zaludnionymi obszarami wiejskimi (pod względem gęstości zaludnienia ogółem – Nieszawa notuje wskaźnik 204, a gmina Lubicz 179). Pozostałe miasta notują już jednak wartości znacznie wyższe niż miasto Nieszawa (kolejne miasto wykazuje już wskaźnik 2-krotnie wyższy). Należy podkreślić skalę zróżnicowań wśród miast -wartości skrajne wskaźnika gęstości ogółem wynoszą od 204 (Nieszawa) do 2 482 (Inowrocław).

Tabela 13. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika gęstości zaludnienia w 2012 r.

Lp.	Obszar wiejski	Gęstość zaludnienia osoby/1 km ²	Lp.	Obszar wiejski	Gęstość zaludnienia osoby/1 km ²
o największej gęstości zaludnienia			o najmniejszej gęstości zaludnienia		
1.	Lubicz	179	1.	Solec Kujawski	7
2.	Białe Błota	153	2.	Górzno	22
3.	Fabianki	127	3.	Wielka Nieszawka	22
4.	Osielsko	118	4.	Skępe	24
5.	Unisław	97	5.	Cekcyn	26
6.	Raciążek	96	6.	Osie	26
7.	Aleksandrów Kujawski	88	7.	Tuchola	29
8.	Obrowo	84	8.	Kamień Krajeński	29
9.	Waganiec	84	9.	Kcynia	31
10.	Dobrcz	82	10.	Sępólno Krajeńskie	31

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia na obszarach wiejskich odznaczają się gminy sąsiadujące z największymi miastami województwa: Osielsko, Białe Błota (Bydgoszcz), Lubicz (Toruń), Fabianki (Włocławek). Generalnie wysoką wartość analizowanego wskaźnika posiadają gminy zlokalizowane w pasie na zachód od Bydgoszczy, następnie otaczające Bydgoszcz i Toruń od północy, aż do terenów położonych na wschód od Torunia, są to gminy: Nakło nad Notecią, Białe Błota, Osielsko, Dobrcz, Zławieś Wielka, Łubianka, Łysomice, Lubicz, Obrowo, Czernikowo, Aleksandrów Kujawski, Raciążek. z pozostałej części województwa wyróżnia się gmina Chocień, Dobrze, Kikół i Grudziądz. Najniższą wartością analizowanego wskaźnika cechują się gminy północnej części województwa (położone w Borach Tucholskich): Tuchola, Cekcyn, Osie, a także okalające miasta Bydgoszcz i Toruń od południa: Solec Kujawski, Wielka Nieszawka. W pozostałej części województwa, pod tym względem, wyróżnia się gmina Górzno i Skępe. Takie zróżnicowanie gęstości zaludnienia na obszarach wiejskich województwa jest silnie zdeterminowane zalesieniem. W województwie kujawsko-pomorskim udział lasów w powierzchni ogólnej na terenie 12 obszarów wiejskich przekracza połowę, a na terenie dalszych 13 wynosi co najmniej 1/3 powierzchni ogólnej, stąd też gminy o najniższym wskaźniku gęstości zaludnienia często notują najwyższy wskaźnik zalesienia.

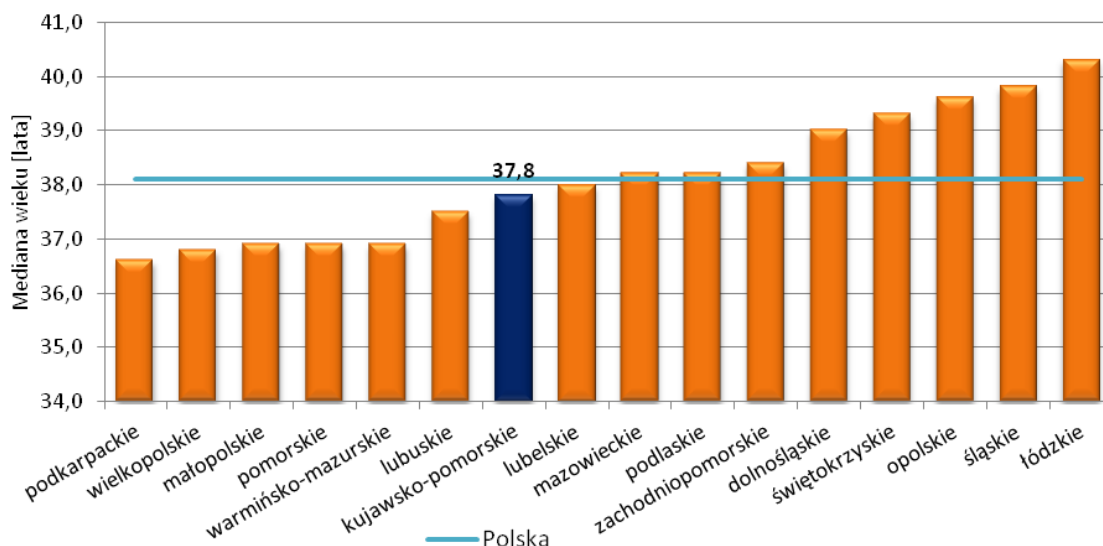

Rys. 24. Wskaźnik gęstości zaludnienia w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Struktura płci i wieku

Struktura wieku mieszkańców województwa określona za pomocą mediany wieku wskazuje, iż jest to społeczeństwo jeszcze stosunkowo młode choć z wyraźnie zaznaczającym się procesem starzenia się, gdzie połowa ludności nie przekroczyła 37,8 lat. Pod względem wieku, region plasuje się na 7 miejscu w kraju, przy średniej medianie dla Polski wynoszącej 38,1 lat.

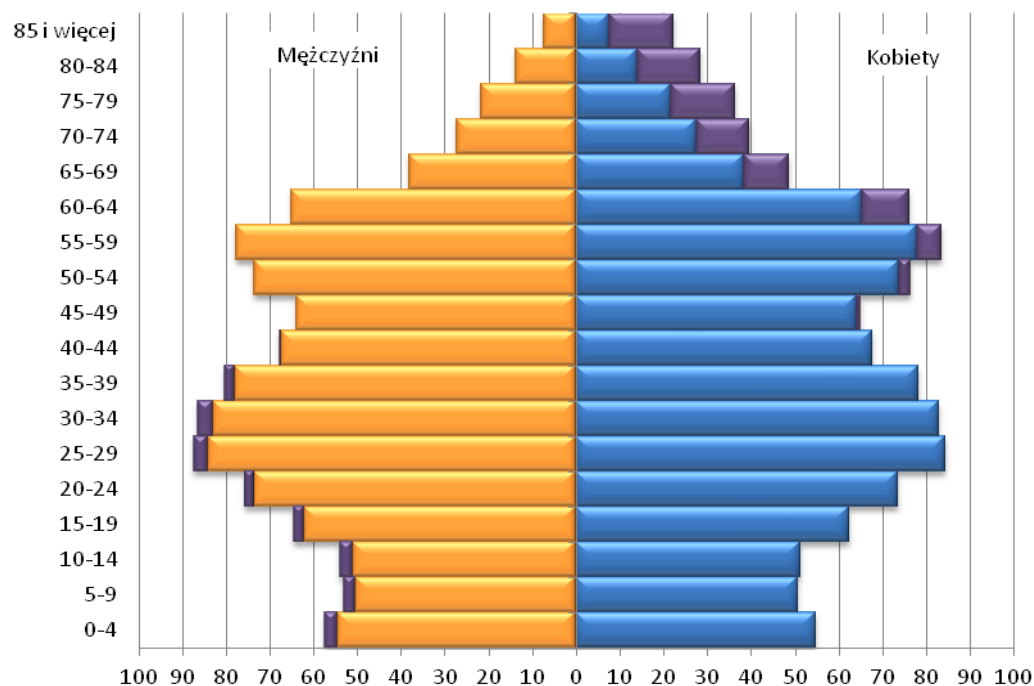

Rys. 25. Mediana wieku ludności województwa kujawsko-pomorskiego na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Piramida wieku ludności dla regionu przedstawia strukturę jego mieszkańców w poszczególnych grupach wiekowych. W województwie najwięcej osób znajduje się w przedziale 25-39 lat i dotyczy to zarówno kobiet jak i mężczyzn, oraz w przedziale 50-64 lata w przypadku kobiet i 55-59 lat w przypadku mężczyzn.

Wśród najmłodszych mieszkańców województwa, tj. dzieci do lat 14 występuje liczebna przewaga chłopców, natomiast wśród najstarszych mieszkańców województwa, tj. powyżej 60 roku życia występuje liczebna przewaga kobiet.

Kolorem fioletowym oznaczono odpowiednio nadwyżkę liczby kobiet nad mężczyznami i nadwyżkę liczby mężczyzn nad kobietami

Rys. 26. Piramida wieku dla województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Województwo kujawsko-pomorskie w 2012 roku było zamieszkiwane przez 1 016 161 mężczyzn i 1 080 243 kobiet. Analiza struktury ludności wg płci w odniesieniu do miejsca zamieszkania wyraźnie pokazuje, iż obszary miejskie odznaczają się przewagą kobiet, które stanowią 52,6% ludności miejskiej, natomiast obszary wiejskie odznaczają się nieznaczną przewagą mężczyzn, którzy stanowią 50,1% mieszkańców wsi.

Tabela 14. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika feminizacji w 2012 r.

Lp.	Miasto	Wskaźnik feminizacji	Lp.	Miasto	Wskaźnik feminizacji
o najwyższym wskaźniku			o najniższym wskaźniku		
1.	Ciechocinek	121	1.	Mrocza	99
2.	Toruń	115	2.	Kowal	100
3.	Łasin	113	3.	Dobrzyń nad Wisłą	100
4.	Bydgoszcz	112	4.	Kcynia	102
5.	Włocławek	112	5.	Łabiszyn	102
6.	Brześć Kujawski	111	6.	Radzyń Chełmiński	103
7.	Lubraniec	111	7.	Kamień Krajeński	104
8.	Brodnica	110	8.	Barcin	105
9.	Wąbrzeźno	110	9.	Janowiec Wielkopolski	105
10.	Aleksandrów Kujawski	110	10.	Nieszawa	106
11.	Inowrocław	110	11.	Górzno	106
12.	Jabłonowo Pomorskie	110	12.	Szubin	106
13.	Kowalewo Pomorskie	110	13.	Piotrków Kujawski	106
14.	Kruszwica - miasto	110			
15.	Nakło nad Notecią	110			
16.	Lubień Kujawski	110			

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Najbardziej sfeminizowaną gminą w regionie jest miasto Ciechocinek, gdzie na 100 mężczyzn przypada 121 kobiet, następnie Toruń (115K/100M), Łasin (113K/100M), Bydgoszcz, Włocławek (112K/100M).

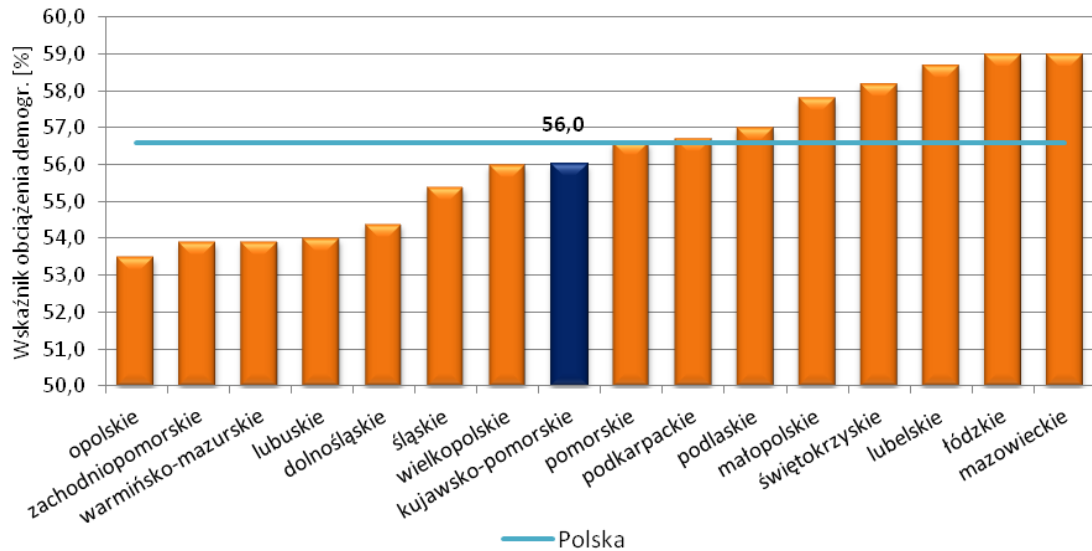
Tabela 15. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika feminizacji w 2012 r.

Lp.	Obszar wiejski	Wskaźnik feminizacji	Lp.	Obszar wiejski	Wskaźnik feminizacji
o najwyższym wskaźniku			o najniższym wskaźniku		
1.	Unisław	106	1.	Sośno	93
2.	Jeziora Wielkie	105	2.	Brzozie	94
3.	Świecie	105	3.	Zbiczno	94
4.	Nowa Wieś Wielka	104	4.	Świecie nad Osą	94
5.	Wielka Nieszawka	104	5.	Rypin	94
6.	Strzelno	104	6.	Kowal	94
7.	Czernikowo	103	7.	Kamień Krajeński	94
8.	Lubicz	103	8.	Bobrowo	95
9.	Lisewo	103	9.	Solec Kujawski	95
10.	Lniano	103	10.	Więcbork	95
11.	Pruszcz	103	11.	Gniewkowo	95
12.	Dąbrowa Biskupia	103	12.	Mrocza	95
13.	Radziejów	103	13.	Łabiszyn	95
14.	Rogowo	103			

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Największą przewagą mężczyzn charakteryzuje się natomiast gmina Sośno, gdzie na 100 mężczyzn przypadają tylko 93 kobiety.

Wskaźnik obciążenia demograficznego ukazujący liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosił w 2012 roku 56,0%, co plasuje region kujawsko-pomorski na 7 pozycji w kraju (razem z województwem wielkopolskim). Oznacza to, iż 100 osób w wieku produkcyjnym musi utrzymać 56 osób w wieku nieprodukcyjnym.

Rys. 27. Wskaźnik obciążenia demograficznego ludności województwa kujawsko-pomorskiego na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Wartość omawianego wskaźnika można czytać dwojako, wysoką - jako zjawisko pozytywne, wówczas gdy wynika z dużego udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym i negatywne, wówczas gdy wynika z dużego udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Niemniej z punktu widzenia ekonomicznego zawsze wskazuje on na ilość osób, które pozostają na utrzymaniu osób znajdujących się w grupie wiekowej zdolnej do pracy. W województwie nieco korzystniejszą sytuacją pod względem wartości omawianego wskaźnika odznaczają się gminy miejskie regionu, gdzie 100 osób w wieku produkcyjnym musi utrzymać 55,9 osoby w wieku nieprodukcyjnym, podobnie w gminach miejsko-wiejskich wartość ta wynosi również 55,9. Natomiast w gminach wiejskich sytuacja jest mniej korzystna - wskaźnik wynosi 56,1.

Miastem o najkorzystniejszej strukturze wieku ludności pod względem ekonomicznym jest Chodecz, tutaj 100 osób w wieku produkcyjnym pracuje na 46,7 osoby w wieku nieprodukcyjnym. Korzystna sytuacja ma miejsce również w miastach: Kowal, Łabiszyn, Izbica Kujawska, Koronowo. Należy zauważyć, iż są to miasta małe, niestanowiące nawet siedziby powiatu. Do miast o najmniej korzystnej strukturze wieku należy ośrodek wojewódzki – Bydgoszcz, od której sytuację gorszą ma jedynie pięć małych miast (Ciechocinek, Więcbork, Nakło nad Notecią, Gniewkowo, Wąbrzeźno), w tym Ciechocinek z najgorszym wskaźnikiem, co jest spowodowane specyficzną sytuacją demograficzną tego miasta wynikającą z jego uzdrowiskowej funkcji.

Tabela 16. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika obciążenia demograficznego w 2012 r.

Lp.	Miasto	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Lp.	Miasto	Wskaźnik obciążenia demograficznego
o najwyższym wskaźniku			o najniższym wskaźniku		
1.	Ciechocinek	68,90	1.	Chodecz	46,75
2.	Więcbork	61,16	2.	Kowal	47,79
3.	Nakło nad Notecią	59,85	3.	Łabiszyn	49,57
4.	Gniewkowo	59,38	4.	Izbica Kujawska	50,22
5.	Wąbrzeźno	57,80	5.	Koronowo	50,82
6.	Bydgoszcz	57,58	6.	Piotrków Kujawski	51,32
7.	Barcin	57,55	7.	Janikowo	51,36
8.	Jabłonowo Pomorskie	57,52	8.	Kamień Krajeński	52,13
9.	Solec Kujawski	57,28	9.	Kruszwica	52,17
10.	Kowalewo Pomorskie	57,22	10.	Dobrzyń nad Wisłą	52,73

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Pod względem ekonomicznym, obszary wiejskie w regionie charakteryzują się ogólnie mniej korzystną strukturą wieku ludności. Najwyższy wskaźnik, a więc najmniej korzystny posiada obszar wiejski gminy Skępe – 66,48% i jest on wyższy od średniej dla województwa aż o ponad 10 punktów procentowych. Najlepszą strukturą ludności w tym zakresie odznaczają się zaś obszary wiejskie gmin Nakło nad Notecią, Złotniki Kujawskie i Fabianki.

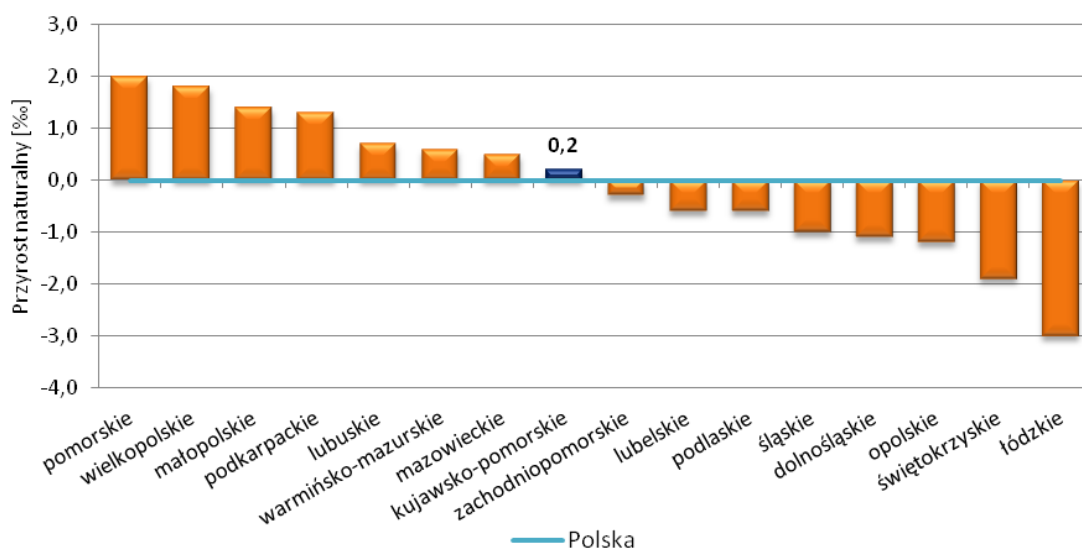
Tabela 17. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika obciążenia demograficznego w 2012 r.

Lp.	Obszar wiejski	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Lp.	Obszar wiejski	Wskaźnik obciążenia demograficznego
o najwyższym wskaźniku			o najniższym wskaźniku		
1.	Skępe	66,48	1.	Nakło nad Notecią	48,79
2.	Boniewo	65,62	2.	Złotniki Kujawskie	50,12
3.	Zbójno	65,49	3.	Fabianki	50,51
4.	Izbica Kujawska	64,95	4.	Barcin	51,75
5.	Skrwilno	63,37	5.	Lubicz	51,96
6.	Wąpielsk	63,00	6.	Solec Kujawski	51,99
7.	Lubraniec	62,94	7.	Nowa Wieś Wielka	52,21
8.	Dębowa Łąka	62,10	8.	Osielsko	52,43
9.	Rogóżno	61,85	9.	Białe Błota	52,65
10.	Koneck	61,83	10.	Brodnica	52,77

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Przyrost naturalny

Przyrost naturalny będący wynikiem różnicy pomiędzy liczbą urodzeń i zgonów w województwie kujawsko - pomorskim w roku 2012 był dodatni i ukształtował się na poziomie 328 osób, co zapewniło regionowi 8 lokatę w kraju.

Rys. 28. Przyrost naturalny w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Analizując wartość wskaźnika (różnica pomiędzy liczbą urodzeń i zgonów/1000 mieszkańców) w zróżnicowaniu na poszczególne typy gmin widać wyraźnie, że im tereny bardziej „wiejskie” tym odznaczają się wyższą wartością. Wskaźnik dla gmin wiejskich regionu wynosi +2,0‰, dla gmin miejsko-wiejskich +0,8‰, natomiast dla gmin miejskich -1,2‰.

Miastami o najniższym wskaźniku przyrostu naturalnego są Nieszawa (-7,0‰) i Dobrzyń nad Wisłą (-6,9‰), zaś najwyższym przyrostem odznaczają się Górzno (5,7‰) i Mrocza (5,2‰). Pod względem wartości omawianego wskaźnika uwagę zwraca dodatni bilans w mieście Toruniu (0,5‰) przy ujemnym bilansie we wszystkich pozostałych dużych miastach – Bydgoszcz (-1,6‰), Włocławku (-2,7‰), Grudziądzu (-1,8‰). Bardzo niski wskaźnik notuje także miasto Ciechocinek (-5,3‰) o specyficznej strukturze wieku, z dużo większym udziałem ludności starszej.

Tabela 18. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika przyrostu naturalnego w 2012 r.

Lp.	Miasto	Przyrost naturalny ‰	Lp.	Miasto	Przyrost naturalny ‰
o najwyższym przyroście naturalnym			o najniższym przyroście naturalnym		
1.	Górzno	5,7	1.	Nieszawa	-7,0
2.	Mrocza	5,2	2.	Dobrzyń nad Wisłą	-6,9
3.	Radzyń Chełmiński	2,6	3.	Brześć Kujawski	-6,5
4.	Łabiszyn	2,6	4.	Ciechocinek	-5,3
5.	Lipno	2,4	5.	Pakość	-4,5
6.	Kcynia	2,3	6.	Kowal	-3,9
7.	Golub Dobrzyń	2,3	7.	Lubraniec	-3,5
8.	Skępe	2,2	8.	Włocławek	-2,7
9.	Koronowo	2,0	9.	Nowe	-2,6
10.	Tuchola	1,9	10.	Chodecz	-2,6

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

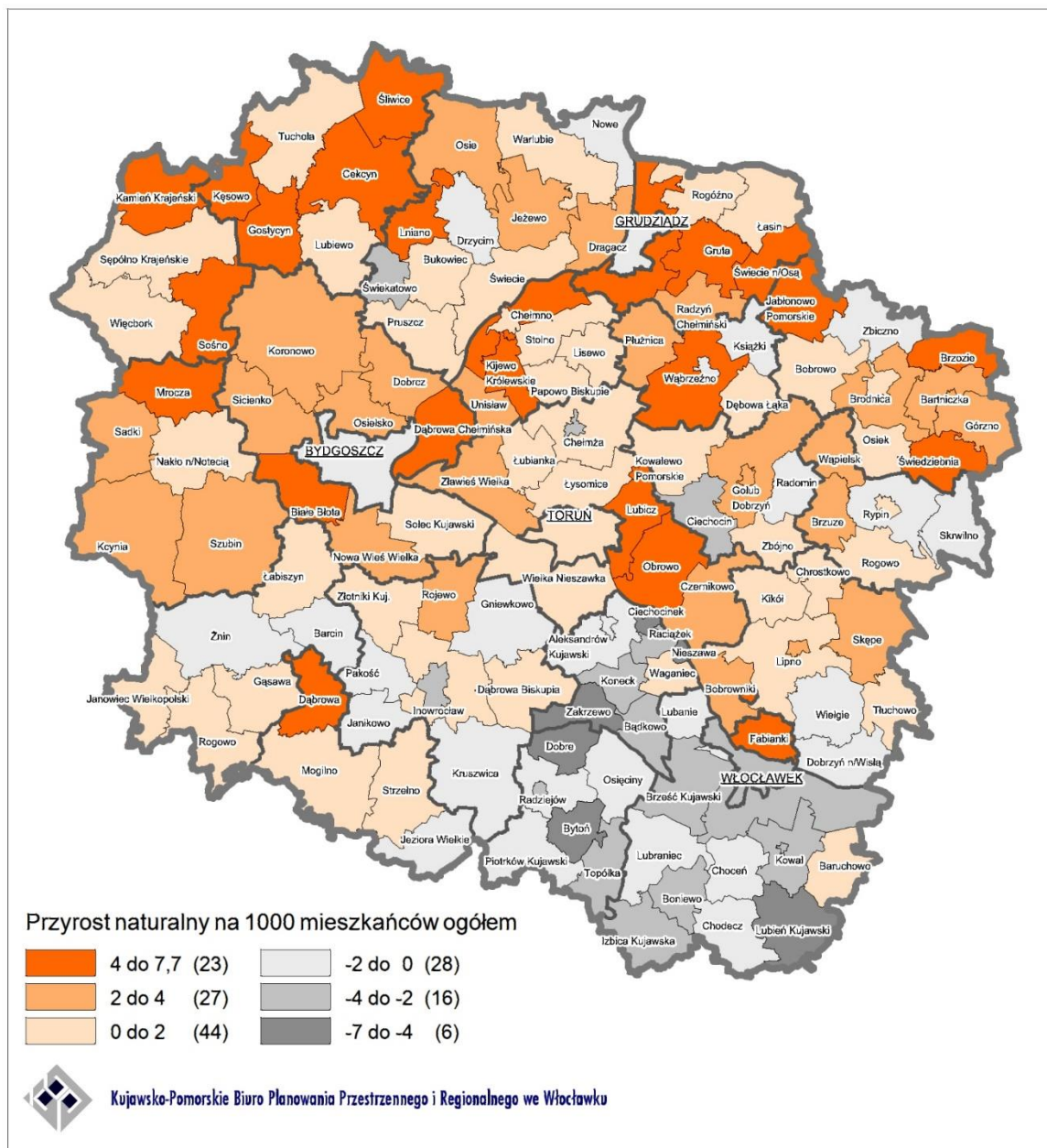
Zdecydowana większość obszarów wiejskich cechuje się dodatnim wskaźnikiem ruchu naturalnego – spośród 127 obszarów wiejskich, 36 zanotowało przyrost ujemny, 2 wykazały idealną równowagę liczby urodzin i zgonów, a pozostałe 89 – dodatni bilans ruchu naturalnego. Spośród obszarów wiejskich największym przyrostem naturalnym charakteryzuje się gmina Solec Kujawski (11,8‰) i Mrocza (10,0 ‰), najniższym zaś gmina Lubień Kujawski (-5,7‰) i Dobre (-4,7‰).

Tabela 19. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika przyrostu naturalnego w 2012 r.

Lp.	Obszar wiejski	Przyrost naturalny ‰	Lp.	Obszar wiejski	Przyrost naturalny ‰
o najwyższym przyroście naturalnym			o najniższym przyroście naturalnym		
1.	Solec Kujawski	11,8	1.	Lubien Kujawski	-5,7
2.	Mrocza	10,0	2.	Dobre	-4,7
3.	Jabłonowo Pomorskie	9,6	3.	Zakrzewo	-4,1
4.	Kamień Krajeński	7,0	4.	Bytoń	-4,1
5.	Kijewo Królewskie	6,8	5.	Raciążek	-3,7
6.	Brzozie	6,6	6.	Boniewo	-3,1
7.	Obrowo	6,3	7.	Koneck	-3,0
8.	Gruta	6,1	8.	Włocławek	-2,7
9.	Sośno	6,0	9.	Kowal	-2,5
10.	Świedziebnia	5,9	10.	Ciechocin	-2,5

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Analiza przestrzenna zjawiska zwraca uwagę na koncentrację gmin o niskim i bardzo niskim przyroście naturalnym w południowo-wschodniej części województwa – gminy powiatów: aleksandrowskiego, radziejowskiego, włocławskiego.

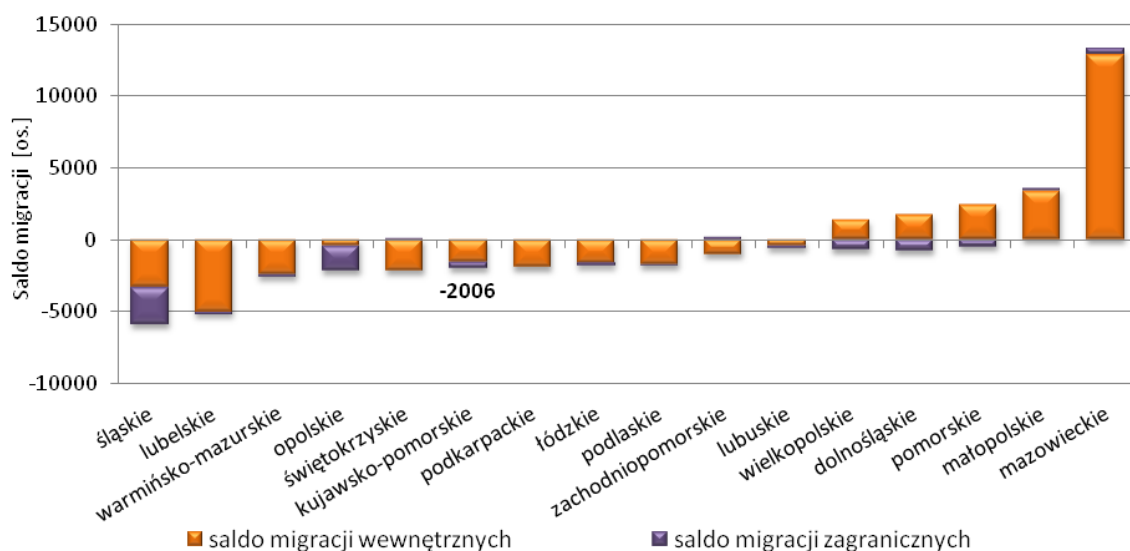

Rys. 29. Przyrost naturalny w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Ruch migracyjny

Saldo migracji w 2012 r. dla województwa kujawsko-pomorskiego wynosiło -2006 osób, co plasowało region na 11 pozycji w kraju.

Rys. 30. Saldo migracji w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Ujemne saldo migracji dotyczyło zarówno migracji zagranicznych jak i wewnętrznych. Analiza zjawiska na terenach miejskich i wiejskich w województwie potwierdza tendencję zmiany liczby ludności polegającą na spadku liczby ludności miejskiej na rzecz ludności wiejskiej. Im gminy bardziej „miejskie” tym saldo migracji mniej korzystne, dla gmin wiejskich wynosiło +1971 osób, tj. ponad 3 osoby/1000 mieszkańców, dla gmin miejsko-wiejskich – 1017 osób, tj. -2,1 osób/1000 mieszkańców, dla gmin miejskich – 2 960 osób, tj. -2,9 osób/1000 mieszkańców.

W regionie kujawsko-pomorskim większość miast (81%, 42 miasta) wykazuje ujemne saldo migracji. Najmniej korzystne wartości przyjmują największe miasta województwa: Bydgoszcz (-1075), Toruń (-427), Włocławek (-414). Najkorzystniejsze wartości przyjmują miasta: Solec Kujawski (48), Brodnica (37), Szubin (29). Należy zauważyć, iż poziom salda migracji tylko w przypadku największych miast zależy od wielkości ośrodków (największe ośrodki mają najniższe wskaźniki). W kategorii miast o najwyższym wskaźniku znajdują się zarówno miasta duże jak i małe, tak samo w kategorii miast o najniższym wskaźniku znajdują się miasta średniej wielkości jak i małe.

Tabela 20. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika salda migracji w 2012 r.

Lp.	Miasto	Saldo migracji	Lp.	Miasto	Saldo migracji
o najniższym saldzie migracji			o najwyższym saldzie migracji		
1.	Bydgoszcz	-1075	1.	Solec Kujawski	48
2.	Toruń	-427	2.	Brodnica	37
3.	Włocławek	-414	3.	Szubin	29
4.	Inowrocław	-342	4.	Koronowo	22
5.	Grudziądz	-275	5.	Brześć Kujawski	16
6.	Świecie	-132	6.	Kcynia	11
7.	Chełmno	-129	7.	Kowal	7
8.	Nakło nad Notecią	-126	8.	Lubień Kujawski	1
9.	Mogilno	-106	9.	Kamień Krajeński	1
10.	Chełmża	-80	10.	Kowalewo Pomorskie	0

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Na 127 obszarów wiejskich w województwie: 71 wykazuje ujemne saldo migracji, 50 wykazuje dodatnie saldo migracji, 6 wykazuje zerowe saldo migracji.

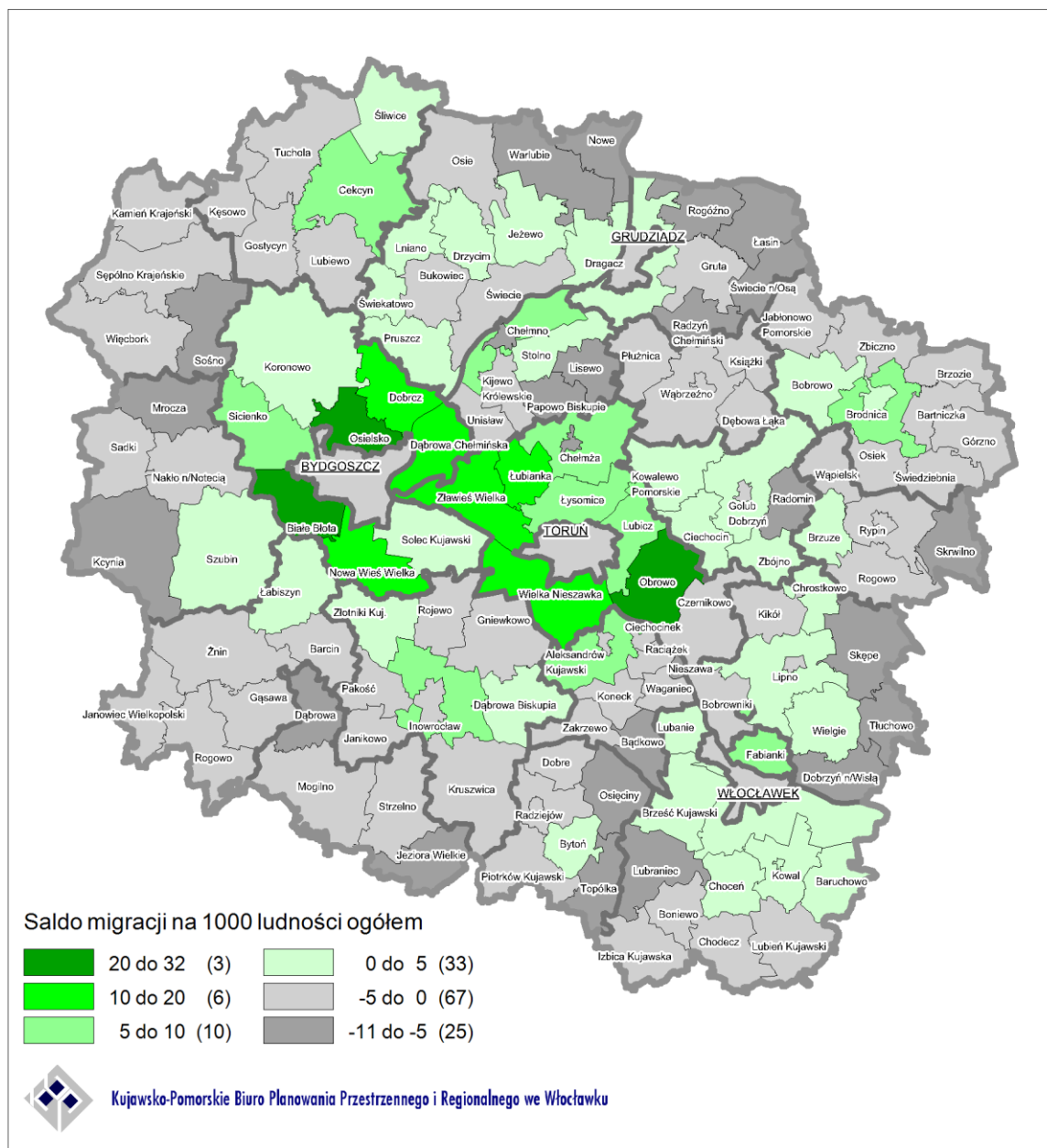
Tabela 21. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika salda migracji w 2012 r.

Lp.	Obszar wiejski	Saldo migracji	Lp.	Obszar wiejski	Saldo migracji
o najniższym saldzie migracji			o najwyższym saldzie migracji		
1.	Kcynia	-93	1.	Białe Błota	546
2.	Osięciny	-59	2.	Obrowo	436
3.	Świecie	-47	3.	Osielsko	319
4.	Skrwilno	-44	4.	Zławieś Wielka	174
5.	Warlubie	-37	5.	Dobrcz	154
6.	Dobrzyń nad Wisłą	-37	6.	Lubicz	141
7.	Mrocza	-36	7.	Nowa Wieś Wielka	123
8.	Sośno	-36	8.	Łubianka	116
9.	Jeziora Wielkie	-34	9.	Świecie	90
10.	Rogóżno	-34	10.	Dąbrowa Chełmińska	85

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Najwyższe saldo wśród obszarów wiejskich wykazują tereny podmiejskie, gdzie migracje ilustrują skalę suburbanizacji. W gminie Białe Błota z tytułu migracji przybyło ponad 500 osób – jest to wielkość odpowiadająca dużej miejscowości wiejskiej, w gminie Obrowo ponad 400, a w gminie Osielsko ponad 300. Największy ubytek ludności wiejskiej będący konsekwencją migracji cechuje gminy: Kcynia -93 osoby, Osięciny – blisko 60 osób, Świecie – blisko 50 osób. Największe niekorzystne saldo dotyczy więc przede wszystkim gmin małych, zlokalizowanych nierównomiernie na terenie całego województwa.

Analiza przestrzenna salda migracji/1000 osób zwraca uwagę na koncentrację gmin z dodatnim saldem migracji w centrum województwa, w sąsiedztwie największych miast Bydgoszczy i Torunia oraz wokół Włocławka, Grudziądza, Inowrocławia i Brodnicy.

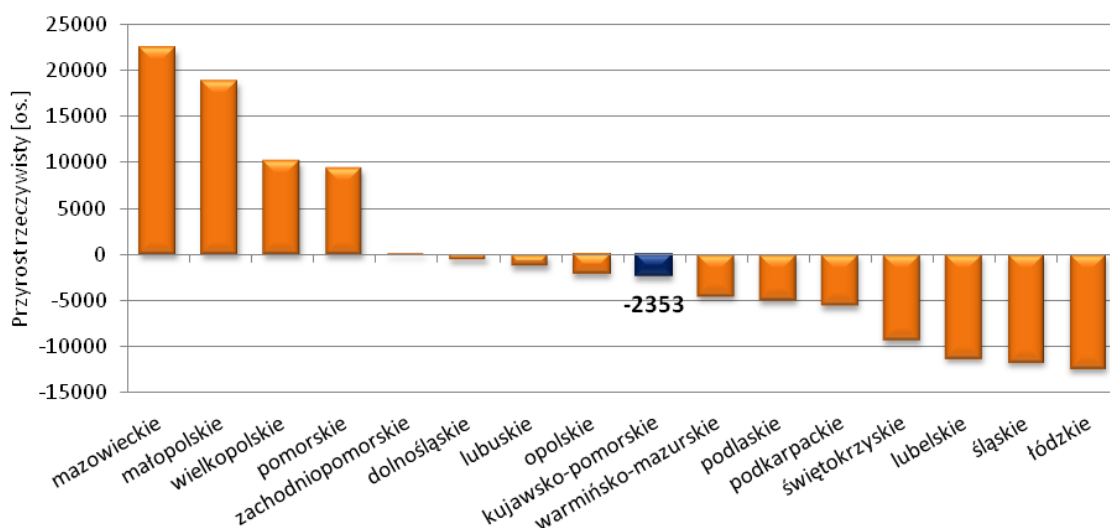

Rys. 31. Saldo migracji w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Przyrost rzeczywisty

Na ogólną liczbę ludności mają wpływ procesy naturalne (przyrost naturalny), przemieszczanie się ludności (migracje) oraz przesunięcia ludności w wyniku zmian administracyjnych. Rozumiany jako suma przyrostu naturalnego ludności oraz salda migracji wewnętrznych i zagranicznych (stałych i czasowych) przyrost rzeczywisty oznacza przyrost roczny, czyli wyrażoną w liczbach absolutnych różnicę między dwoma stanami ludności na danym obszarze na początek i koniec badanego okresu. W województwie kujawsko-pomorskim w roku 2012 zanotowano ujemny przyrost rzeczywisty – ubyło 2 353 osoby, co plasuje region na 9 pozycji w kraju.

Rys. 32. Przyrost rzeczywisty w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Niestety agregacja danych przez Urząd Statystyczny dotyczących migracji czasowych następuje tylko dla poziomu województwa. Dlatego też dla gmin regionu przyrost rzeczywisty obliczono jako sumę przyrostu naturalnego ludności oraz salda migracji wewnętrznych i zagranicznych - stałych. Tak obliczony przyrost rzeczywisty odzwierciedla ogólnokrajową tendencję spadku liczby ludności na terenach miejskich na korzyść terenów wiejskich. Gminy wiejskie zanotowały dodatni przyrost rzeczywisty (+3 141 osób), gminy miejsko-wiejskie i miejskie ujemny przyrost rzeczywisty (odpowiednio -641 i -4 178 osób).

W badanym roku na obszarach miejskich regionu ubyło ponad 5 tysięcy osób. Największy spadek ludności miał miejsce w największych miastach regionu: Bydgoszczy (-1 652 osoby), Włocławku (-731 osób), Inowrocławiu (-522 osób). Największy wzrost liczby ludności dotyczył zaś miast średnich i małych regionu: Solca Kujawskiego (+64 osoby), Koronowa (+45 osób), Brodnicy (+43 osoby).

Tabela 22. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wartości przyrostu rzeczywistego w 2012 r.

Lp.	Miasto	Przyrost rzeczywisty	Lp.	Miasto	Przyrost rzeczywisty
o najniższym przyroście rzeczywistym			o najwyższym przyroście rzeczywistym		
1.	Bydgoszcz	-1652	1.	Solec Kujawski	64
2.	Włocławek	-731	2.	Koronowo	45
3.	Inowrocław	-522	3.	Brodnica	43
4.	Grudziądz	-450	4.	Kcynia	22
5.	Toruń	-323	5.	Szubin	19
6.	Nakło nad Notecią	-171	6.	Górzno	5
7.	Świecie	-124	7.	Strzelno	4
8.	Chełmno	-121	8.	Mrocza	2
9.	Chełmża	-117	9.	Łabiszyn	0
10.	Mogilno	-98	10.	Lipno	-1

Uwaga: przyrost rzeczywisty obliczony jako suma przyrostu naturalnego i salda migracji na pobyt stały

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Spośród obszarów wiejskich największym wzrostem ludności odznaczyły się obszary skupione wokół największych miast, co jest wynikiem postępującej „suburbanizacji” tej części regionu: Białe Błota (+636 osoby), Obrowo (+520 osób), Osielsko (+359 osób).

Tabela 23. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wartości przyrostu rzeczywistego w 2012 r.

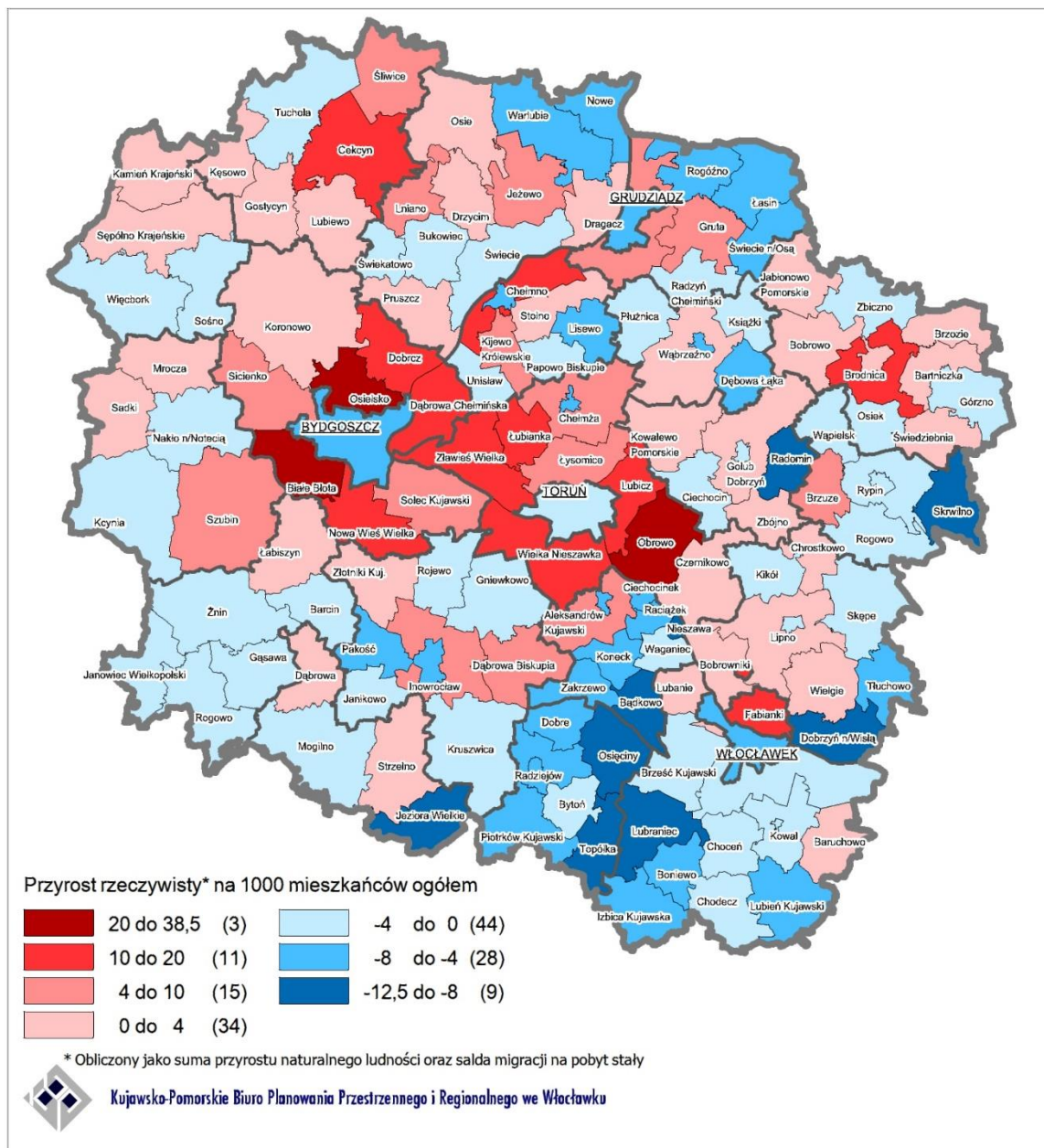
Lp.	Obszar wiejski	Przyrost rzeczywisty	Lp.	Obszar wiejski	Przyrost rzeczywisty
o najwyższym przyroście rzeczywistym			o najniższym przyroście rzeczywistym		
1.	Białe Błota	636	1.	Osięciny	-70
2.	Obrowo	520	2.	Kcynia	-69
3.	Osielsko	359	3.	Skrwilno	-56
4.	Lubicz	248	4.	Lubień Kujawski	-46
5.	Zławieś Wielka	222	5.	Jeziora Wielkie	-43
6.	Dobrcz	183	6.	Bądkowo	-41
7.	Nowa Wieś Wielka	155	7.	Topólka	-40
8.	Dąbrowa Chełmińska	119	8.	Radomin	-39
9.	Łubianka	118	9.	Piotrków Kujawski	-37
10.	Świecie	117	10.	Dobre	-36
11.	Fabianki	117			

Uwaga: przyrost rzeczywisty obliczony jako suma przyrostu naturalnego i salda migracji na pobyt stały

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Najniższą wartość przyrostu rzeczywistego wśród obszarów wiejskich zanotowano w gminie Osięciny, gdzie ubyło 70 osób, podobnie w Kcyni, gdzie ubyło 69 osób oraz w Skrwilnie, gdzie ubyło 56 osób.

Analiza przestrzenna zmiany liczby ludności określonej wskaźnikiem przyrostu rzeczywistego na 1000 ludności wskazuje na wyraźny wzrost liczby mieszkańców gmin sąsiadujących z największymi miastami, co ma związek ze wspomnianym już zjawiskiem suburbanizacji. Natomiast w szczególnie niekorzystnej sytuacji znajdują się powiaty, w których większość gmin w 2012 roku zanotowała ujemny przyrost rzeczywisty, są to: żniński (5/6 gmin), wąbrzeski (4/5), rypiński (5/6), włocławski (10/13), aleksandrowski (7/8), przy czym najgorszą sytuacją odznacza się powiat radziejowski, gdzie wszystkie gminy zanotowały ujemny przyrost rzeczywisty.

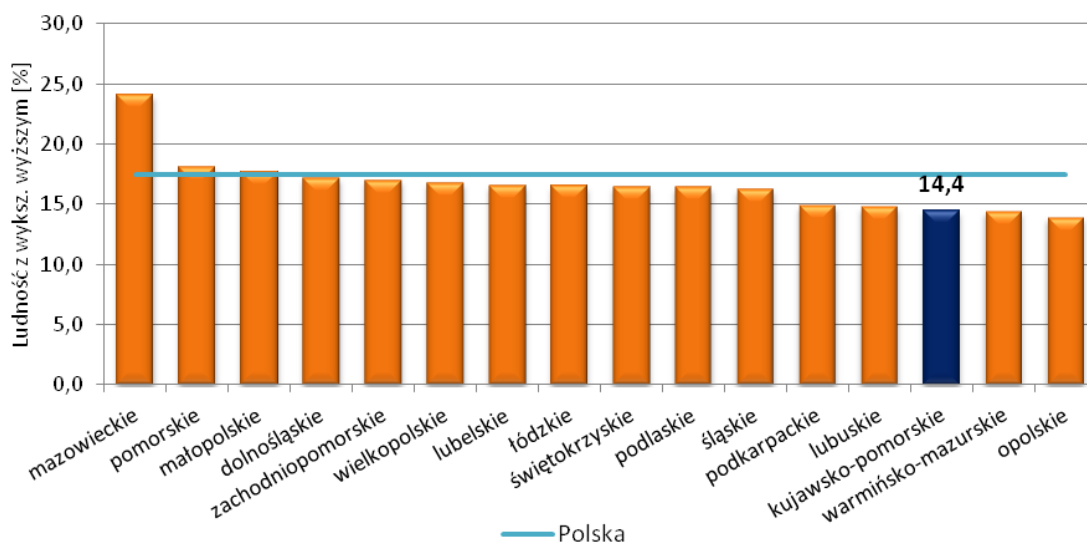

Rys. 33. Przyrost rzeczywisty w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Struktura wykształcenia

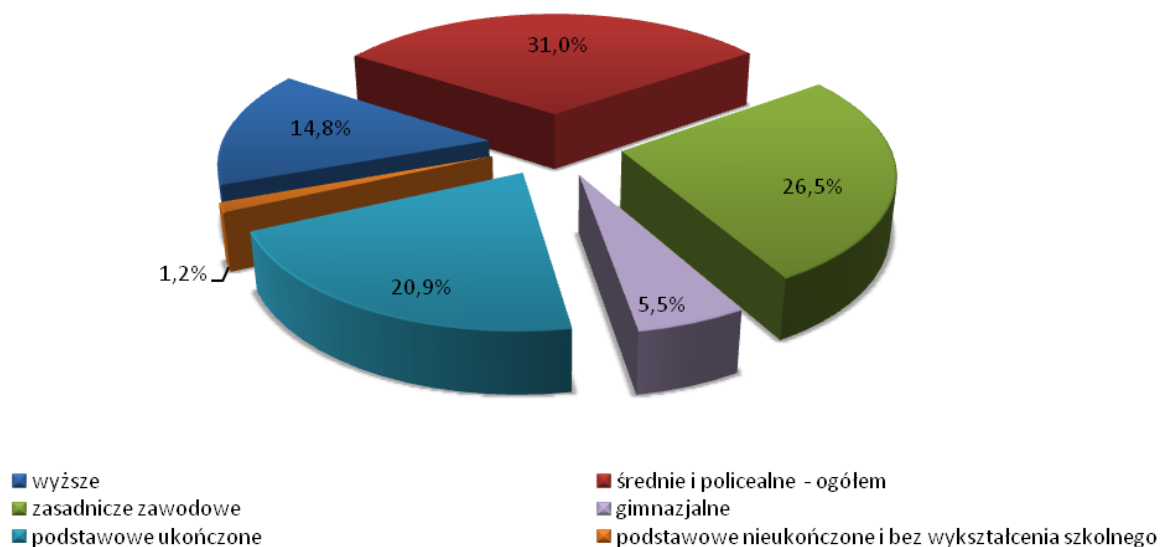
Kolejnym elementem charakteryzującym społeczność danego terytorium pod względem możliwości rozwoju gospodarczego jest struktura ludności wg wykształcenia. Region kujawsko-pomorski pod tym względem odznacza się bardzo niekorzystną sytuacją. Jedynie 14,45% mieszkańców będących w wieku 15 lat i powyżej posiada wykształcenie wyższe. Taka wartość stawia województwo dopiero na 14 miejscu w kraju, przy średniej dla Polski wynoszącej ponad 16%.

Rys. 34. Poziom wykształcenia ludności w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2011 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS, NSP 2011

Niestety dane dotyczące poziomu wykształcenia ludności uzyskane w Narodowym Spisie Powszechnym odnoszą się jedynie do powiatów, nie można uzyskać danych dotyczących gmin. Charakterystyka województwa jest więc ograniczona i dalece zgeneralizowana. Najwięcej mieszkańców regionu legitymuje się wykształceniem średnim i policealnym ogólnym (31%) oraz zasadniczym zawodowym (26,5%). Region zamieszkują również osoby, które nie mogą wykazać się żadnym wykształceniem szkolnym (1,2%).

Rys. 35 . Struktura ludności wg poziomu wykształcenia w województwie kujawsko-pomorskim w 2011 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS, NSP 2011

Analiza przestrzenna rozmieszczenia ludności powyżej 15 roku życia legitymującej się wykształceniem wyższym wskazuje, iż najwyższym poziomem wykształcenia w regionie

charakteryzują się mieszkańcy największych miast: Torunia i Bydgoszczy osiągając wartość wskaźnika powyżej 20% (odpowiednio 23,6% i 22,2%) i Włocławka (17,0%). Generalnie należy zauważyć, iż poziom wykształcenia mieszkańców miast i powiatów okalających największe miasta województwa jest wyższy. Najmniej korzystną strukturą ludności wg wykształcenia odznacza się powiat grudziądzki (który stanowi wyjątek bo jest powiatem sąsiadującym z dużym miastem Grudziądem), sępoleński i golubsko-dobrzyński, gdzie wyższym wykształceniem może legitymować się jedynie 9% społeczeństwa w wieku 15 lat i powyżej.

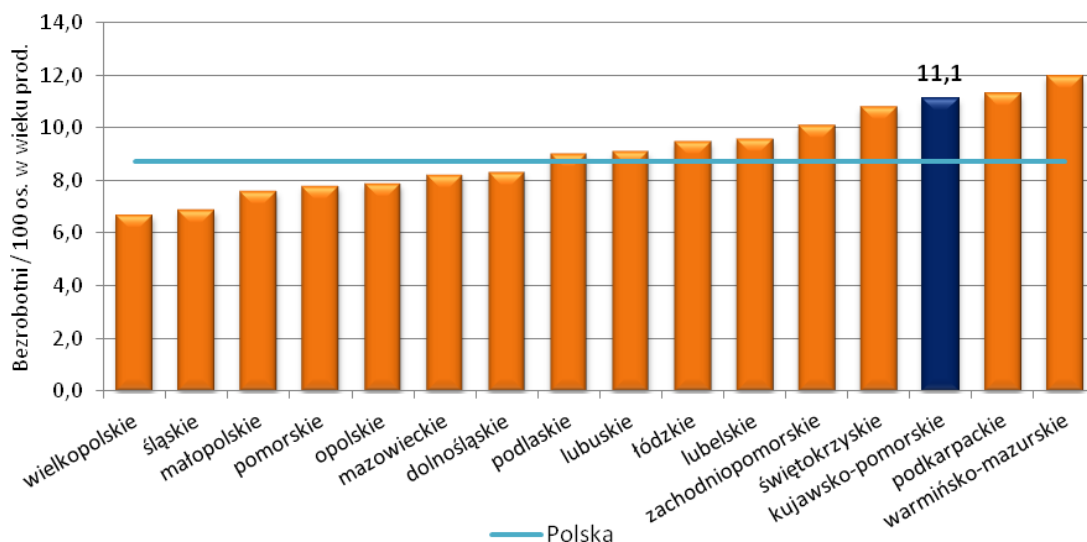
Tabela 24. Poziom wykształcenia mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego w 2011 r.

Lp.	Powiat	Udział osób z wykształceniem wyższym w grupie osób w wieku 15 lat i wyżej
1.	m.Toruń	23,57
2.	m.Bydgoszcz	22,16
3.	m.Włocławek	17,04
4.	bydgoski	16,18
5.	m.Grudziądz	13,25
6.	inowrocławski	12,15
7.	toruński	11,51
8.	brodnicki	10,66
9.	aleksandrowski	10,60
10.	żniński	10,21
11.	nakielski	10,08
12.	mogileński	9,81
13.	tucholski	9,70
14.	świecki	9,68
15.	rypiński	9,38
16.	radziejowski	9,33
17.	chełmiński	9,30
18.	wąbrzeski	9,17
19.	włocławski	9,13
20.	lipnowski	9,02
21.	golubsko-dobrzyński	8,80
22.	sępoleński	8,66
23.	grudziądzki	8,30

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS, NSP 2011

Bezrobocie

Sytuacja na rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim przedstawia się niekorzystnie. W 2012 roku udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił 11,1%, plasując tym samym województwo na 14 miejscu w kraju.

Rys. 36. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

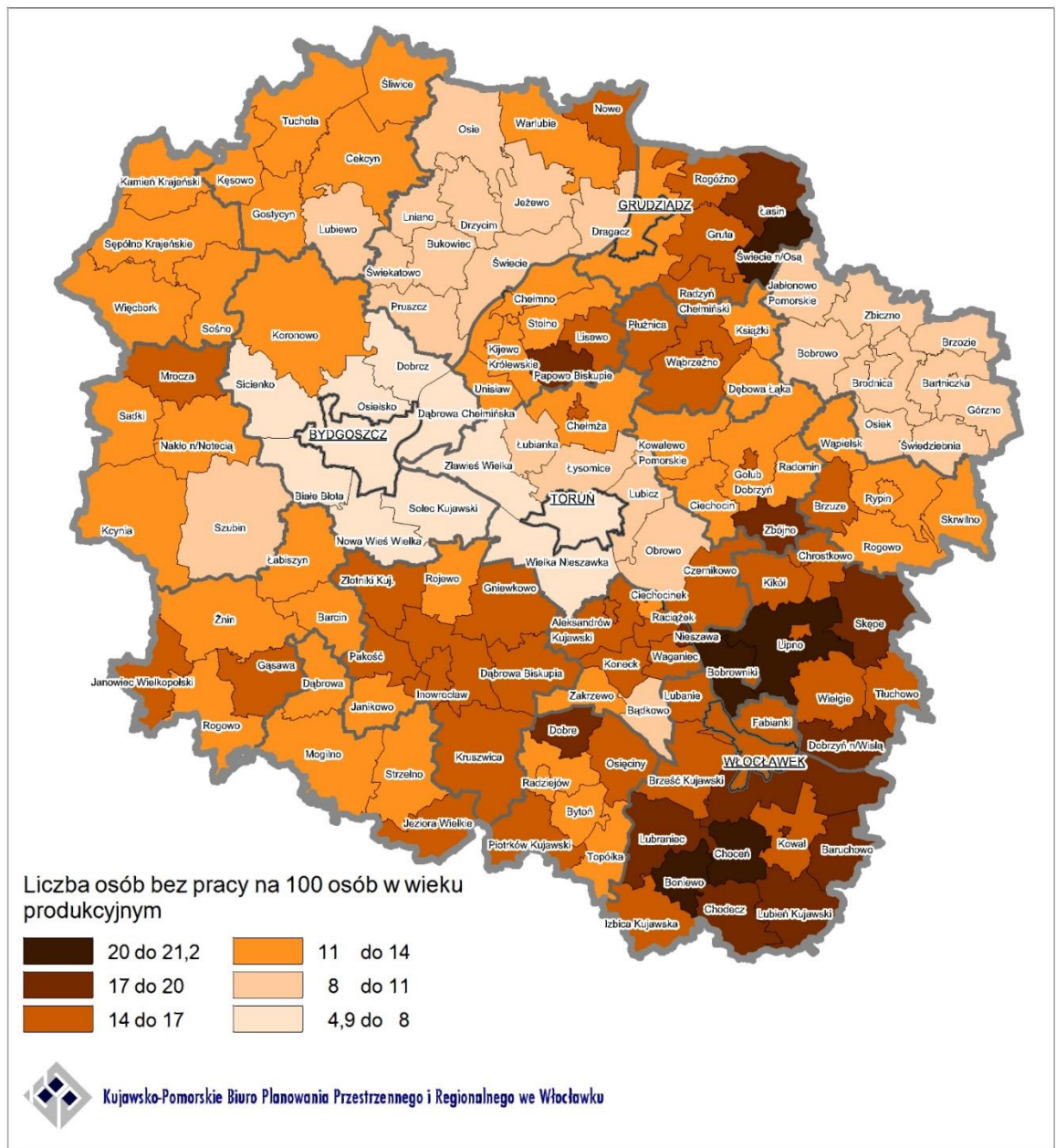
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym kształtuje się w regionie w zależności od miejsca zamieszkania, i tak dla gmin miejskich wynosi 9,6%, wiejskich 12,1%, miejsko-wiejskich 12,9%.

Najmniej osób bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym zamieszkuje w Bydgoszczy i Toruniu oraz otaczających je gminach. Najmniejszy udział w województwie notuje się w gminach: Osielesko (4,9%), Białe Błota (5,3%), Bydgoszcz (6,1%). Zjawisko bezrobocia najsilniej kumuluje się w południowo-wschodniej części województwa, szczególnie dotyczy powiatu włocławskiego i lipnowskiego, przy czym najgorsza sytuacja na rynku pracy występuje w gminie Bobrowniki (21,2%), Boniewo (20,7%) oraz Chocień (20,5%).

Tabela 25. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem udziału osób bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym

L.p.	Gmina	Bezrobotni w liczbie ludności w wieku produkcyjnym(%)	L.p.	Gmina	Bezrobotni w liczbie ludności w wieku produkcyjnym(%)
z najmniejszym udziałem bezrobotnych			z największym udziałem bezrobotnych		
1.	Osielsko	4,9	1.	Bobrowniki	21,2
2.	Białe Błota	5,3	2.	Boniewo	20,7
3.	Bydgoszcz (gm. miejska)	6,1	3.	Chocień	20,5
4.	Nowa Wieś Wielka	6,4	4.	Świecie nad Osą	20,3
5.	Dobrcz	6,5	5.	Lipno (gm. wiejska)	20,0
6.	Solec Kujawski (gm. miejska)	6,6	6.	Nieszawa	18,8
7.	Toruń (gm. miejska)	6,6	7.	Łasin	18,1
8.	Siczenko	6,9	8.	Kowal (gm. miejska)	18,1
9.	Dąbrowa Chełmińska	7,3	9.	Lubraniec	17,7
10.	Zławieś Wielka	7,8	10.	Włocławek (gm. miejska)	17,7

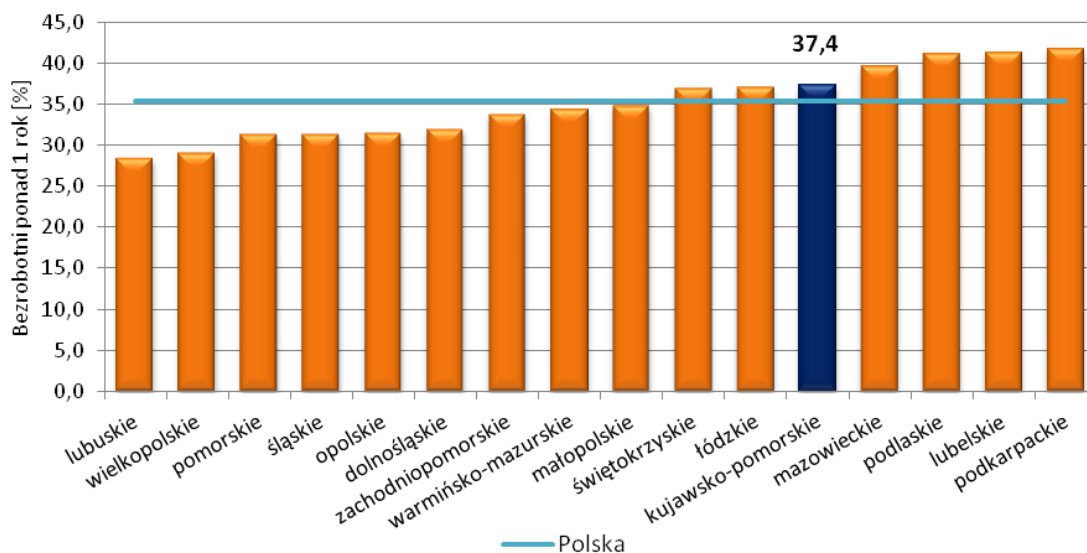
Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Rys. 37. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

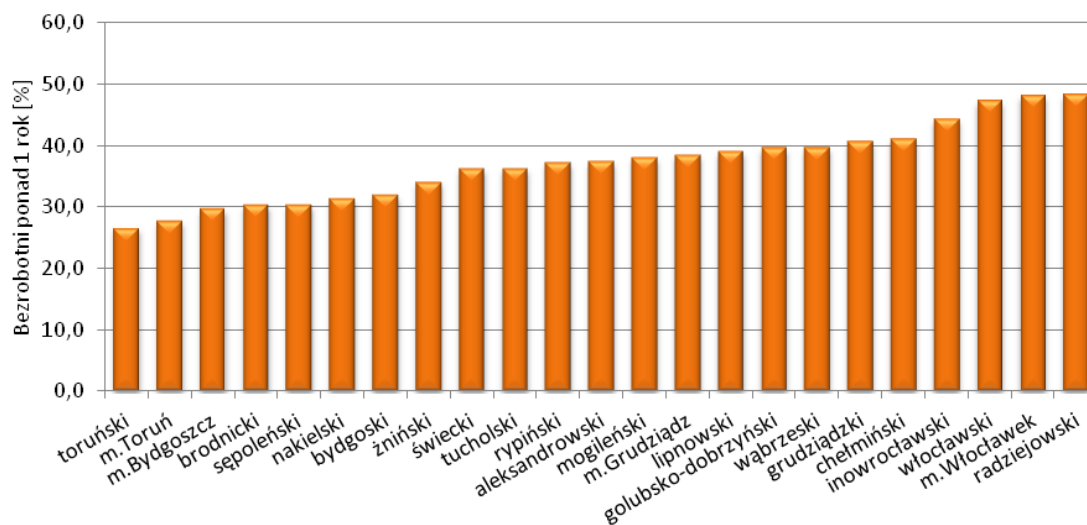
Wśród wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w województwie, aż 37,4% pozostaje bez pracy ponad 1 rok. Pod tym względem kujawsko-pomorskie zajmuje 12 miejsce w kraju.

Rys. 38. Udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok w liczbie bezrobotnych ogółem w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

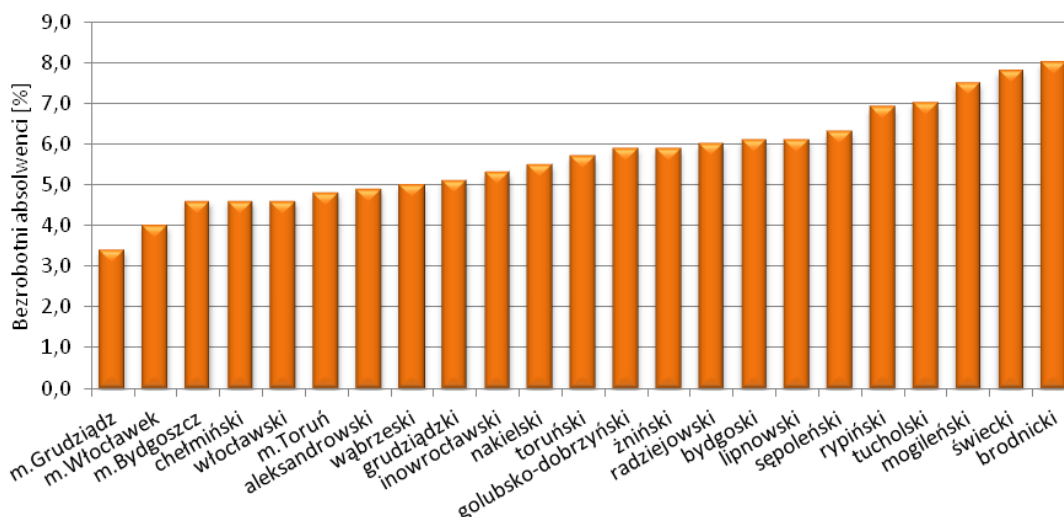
Najwięcej bezrobotnych pozostających długotrwale bez pracy występuje w powiecie radziejowskim (48,3%) oraz w mieście Włocławek (48,2%) i powiecie włocławskim ziemskim (47,3%). Najmniej osób pozostających bez pracy ponad rok występuje zaś w powiecie toruńskim ziemskim (26,6%) i mieście Toruniu (27,7%) oraz w mieście Bydgoszcy (29,7%).

Rys. 39. Udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok w liczbie bezrobotnych ogółem w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Wśród bezrobotnych ogółem w kujawsko-pomorskim 5,4% to absolwenci szkół nie mogący znaleźć pracy – 7 lokata w kraju. Największy ich odsetek występuje w powiecie brodnickim (8,0%), świeckim (7,8%) oraz mogileńskim (7,5%). Najmniejszy odsetek absolwentów odnotowano w miastach Grudziądz (3,4%), Włocławek (4,0%) i Bydgoszcz (4,6%).

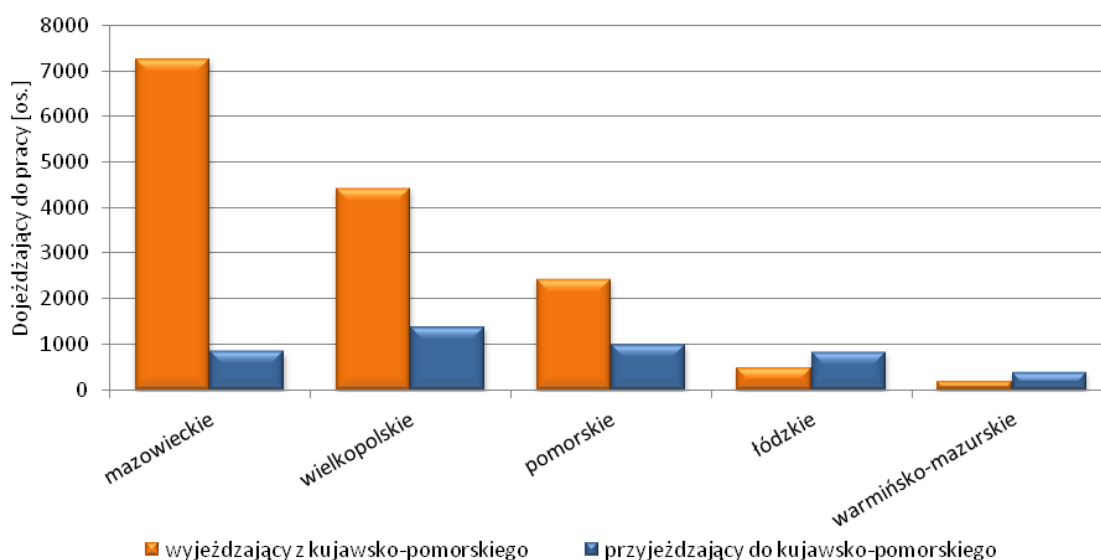

Rys. 40. Udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów wśród liczby bezrobotnych ogółem w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Dojazdy do pracy

Główny Urząd Statystyczny w 2011 r. zbadał dojazdy do pracy na terenie całego kraju. Badania te oparto na danych zaczerpniętych z urzędów skarbowych i nie ukazują one faktycznego potoku przemieszczania się ludności - brano pod uwagę miejsce zarejestrowania zakładu pracy, a nie faktyczne miejsce jego lokalizacji. Niemniej badanie to pokazuje rzeczywiste relacje pomiędzy określonymi jednostkami/obszarami zachodzące na rynku pracy. Według otrzymanych danych z kujawsko-pomorskiego do pracy do województw ościennych wyjeżdża łącznie 14 842 osoby, z czego 49% (7 261 osób) do województwa mazowieckiego, 30% (4 433 osoby) do województwa wielkopolskiego, 16,5% (2 454 osoby) do województwa pomorskiego. Znacznie mniej osób przyjeżdża do pracy do województwa kujawsko-pomorskiego – łącznie 4 477 osób. Najwięcej przyjeżdżających pochodzi z województwa wielkopolskiego - 31% (1 391 osób), z województwa pomorskiego 22% (1 010 osób) oraz 19% (850 osób) z województwa mazowieckiego.

Rys. 41. Liczba osób przyjeżdżających i wyjeżdżających z kujawsko-pomorskiego do województw ościennych w 2011r.

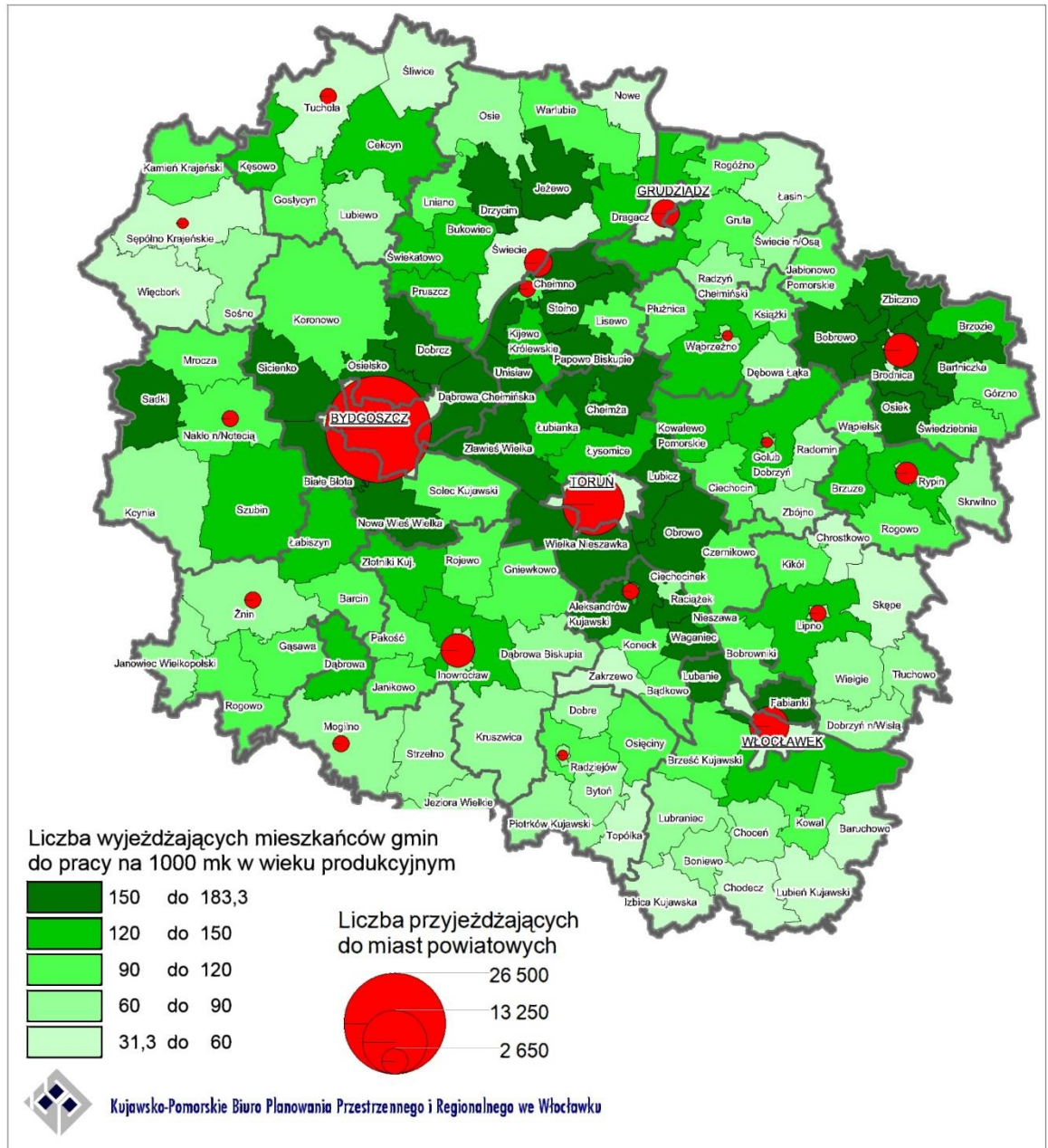
Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Analiza miast powiatowych województwa kujawsko-pomorskiego pod kątem liczby osób dojeżdżających do pracy wykazała, iż najwięcej osób przyjeżdża do Bydgoszczy (26 508, tj. 115,6/1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym), Torunia (11 400, tj. 85,8/1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym) i Włocławka (5278, tj. 71,3/1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym), a najmniej do Radziejowa (565, tj. 148/1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym), Wąbrzeźna (680, tj. 76/1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym) oraz Golubia-Dobrzynia (718, tj. 84,4/1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym). Analiza wyjeżdżających z gmin na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w miejscu zamieszkania wskazuje, iż najwyższy wskaźnik odnotowano w gminach otaczających Bydgoszcz, Toruń, Włocławek, Chełmno, Świecie, Brodnicę, Grudziądz. Szczególnie wysoki wskaźnik wystąpił w gminach: Bartniczka (183,2), Papowo Biskupie (181,5), Raciążek (178,3). Najniższe wskaźniki wyjeżdżających wystąpiły w gminach: Izbica Kujawska (31,4), Więcbork (35,1) oraz Chodecz (36,9).

Tabela 26. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika wyjeżdżających do pracy

Lp.	Gmina	Wskaźnik wyjeżdżających	Lp.	Gmina	Wskaźnik wyjeżdżających
o najwyższym wskaźniku			o najniższym wskaźniku		
1.	Bartniczka	183,2	1.	Izbica Kujawska	31,4
2.	Papowo Biskupie	181,5	2.	Więcbork	35,1
3.	Raciążek	178,3	3.	Chodecz	36,9
4.	Lubicz	176,4	4.	Włocławek (gm. miejska)	38,7
5.	Aleksandrów Kujawski (gm. wiejska)	174,8	5.	Bydgoszcz	40,2
6.	Brodnica (gm. wiejska)	173,9	6.	Topólka	42,4
7.	Drzycim	171,1	7.	Sępólno Krajeńskie	46,1
8.	Obrowo	168,3	8.	Zakrzewo	46,9
9.	Waganiec	166,2	9.	Toruń	48,5
10.	Osielsko	165,9	10.	Nowe	49,1

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

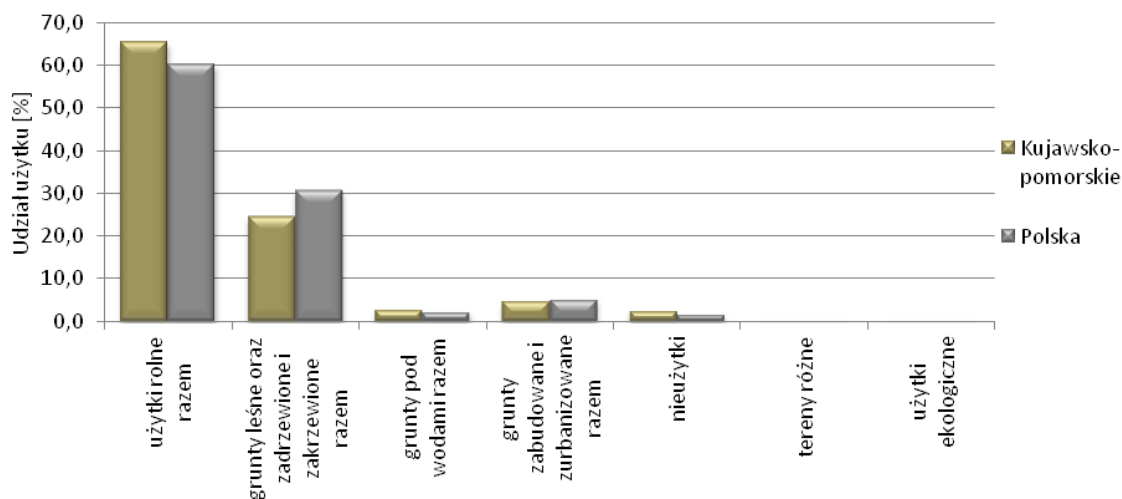
Rys. 42. Dojazdy do pracy w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2011r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

3.2. Najważniejsze elementy przestrzeni gospodarczej

Użytkowanie ziemi

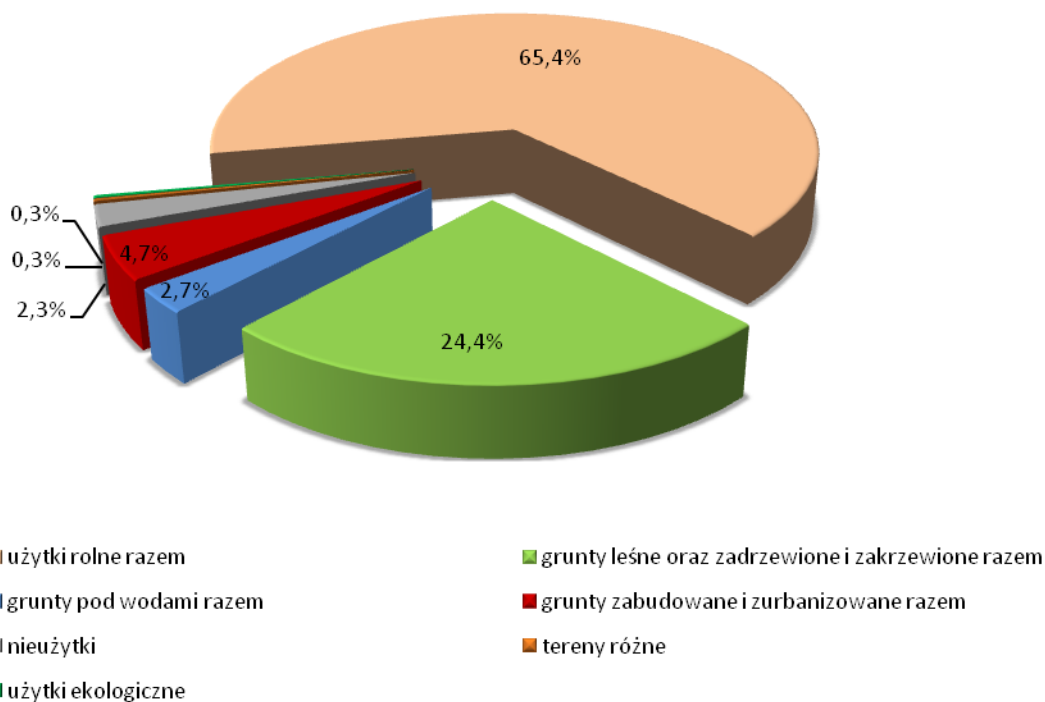
Ukształtowanie terenu powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego będące efektem licznych zjawisk przyrodniczych jest dość zróżnicowane. Duże znaczenie miały tutaj procesy, które doprowadziły do wykształcenia się gleb o wysokiej przydatności dla rolnictwa, co ma dziś zasadniczy wpływ na sposób użytkowania przestrzeni w regionie.

Rys. 43. Główne formy użytkowania gruntów – województwo kujawsko-pomorskie – Polska w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

W województwie wyraźna jest zdecydowana przewaga użytków rolnych (65,5%) nad innymi formami użytkowania terenu.

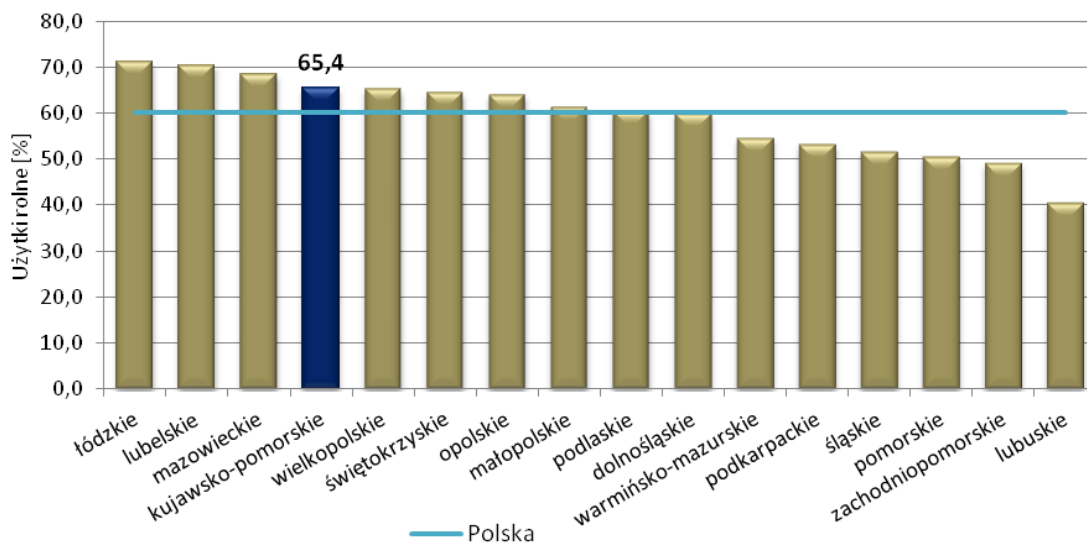

Rys. 44. Struktura użytkowania gruntów w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Kolejne miejsce pod względem zajmowanej powierzchni w regionie zajmują lasy - grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione obejmują 24,4% powierzchni terenu. Grunty zabudowane i zurbanizowane obejmują 4,7% powierzchni, a pozostałe 5,6% stanowią grunty pod wodami, nieużytki, użytki ekologiczne oraz tereny różne.

Użytki rolne w województwie kujawsko-pomorskim zajmują 1 175 041 ha i pod względem udziału w ogólnej powierzchni regionu klasyfikują województwo na 4 pozycji w kraju.

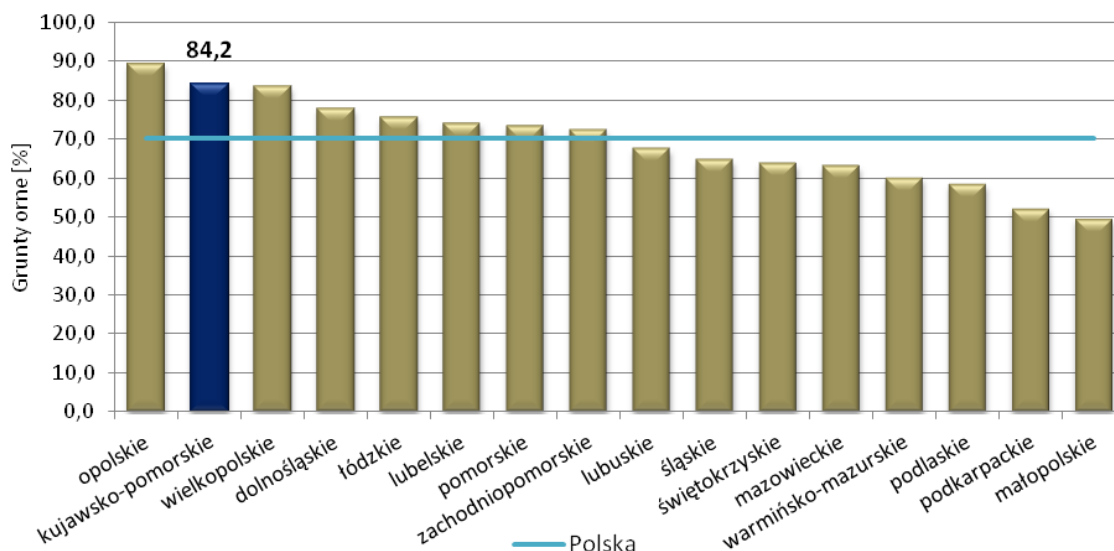

Rys. 45. Udział użytków rolnych w powierzchni ogółem w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 roku

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Ich rozmieszczenie wykazuje duże zróżnicowanie przestrzenne. Najwyższym udziałem użytków rolnych, w większości powyżej 80% powierzchni ogólnej, charakteryzują się obszary południowej, północno-wschodniej i środkowej części województwa, w tym powiaty: radziejowski, częściowo włocławski, inowrocławski, mogileński, żniński oraz wąbrzeski, częściowo chełmiński, grudziądzki, golubsko-dobrzyński i rypiński. Najniższy udział użytków rolnych - poniżej 60% w powierzchni ogólnej występuje w części gmin powiatów tucholskiego i świeckiego, na terenie gmin sąsiadujących z największymi miastami regionu: Bydgoszczą, Toruniem, Włocławkiem oraz w pojedynczych gminach we wschodniej części regionu.

Wśród użytków rolnych największym odsetkiem występowania w regionie odznaczają się grunty orne zajmując ponad 84% ich powierzchni. Plasuje to region na 2 pozycji w kraju.

Rys. 46. Udział gruntów ornych w powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2010 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS, PSR 2010

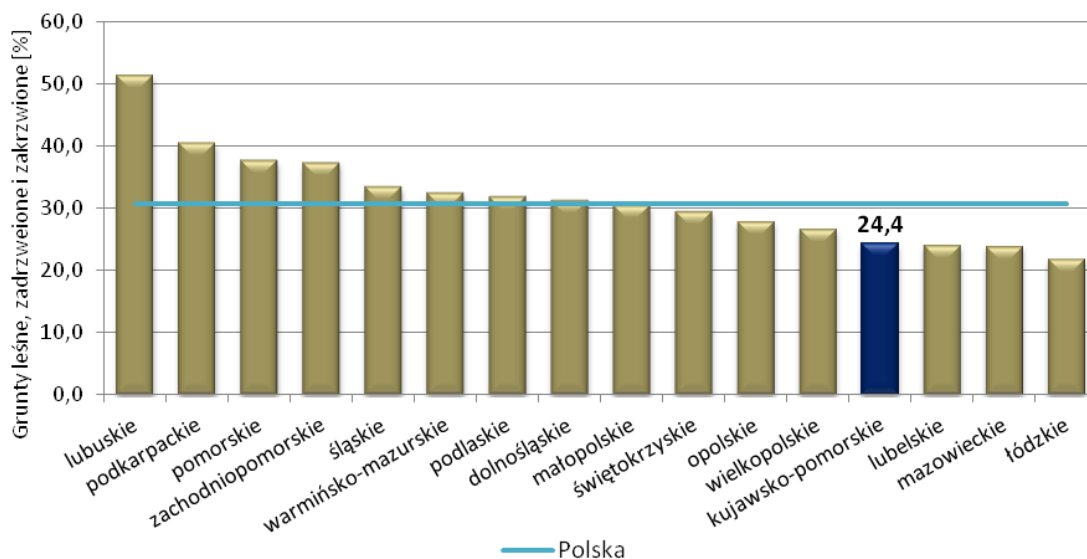
Największy odsetek gruntów ornych w użytkach rolnych gospodarstw występuje w gminie Bądkowo (98,10%), Papowo Biskupie (98,05%) oraz Radziejów (97,17%). Najmniejszy natomiast w gminach Białe Błota (38,34%), Nowa Wieś Wielka (44,19%) oraz Skępe (54,04%).

Tabela 27. Ranking gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem udziału gruntów ornych w użytkach rolnych w gospodarstwach.

L.p.	Gmina	%	L.p.	Gmina	%
Gminy z największym udziałem gruntów ornych w UR			Gminy z najmniejszym udziałem gruntów ornych w UR		
1.	Bądkowo	98,10	1.	Białe Błota	38,34
2.	Papowo Biskupie	98,05	2.	Nowa Wieś Wielka	44,19
3.	Radziejów	97,17	3.	Skępe	54,04
4.	Janikowo	96,85	4.	Skrwilno	56,00
5.	Gostycyn	96,07	5.	Śliwice	56,01

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS, PSR 2010

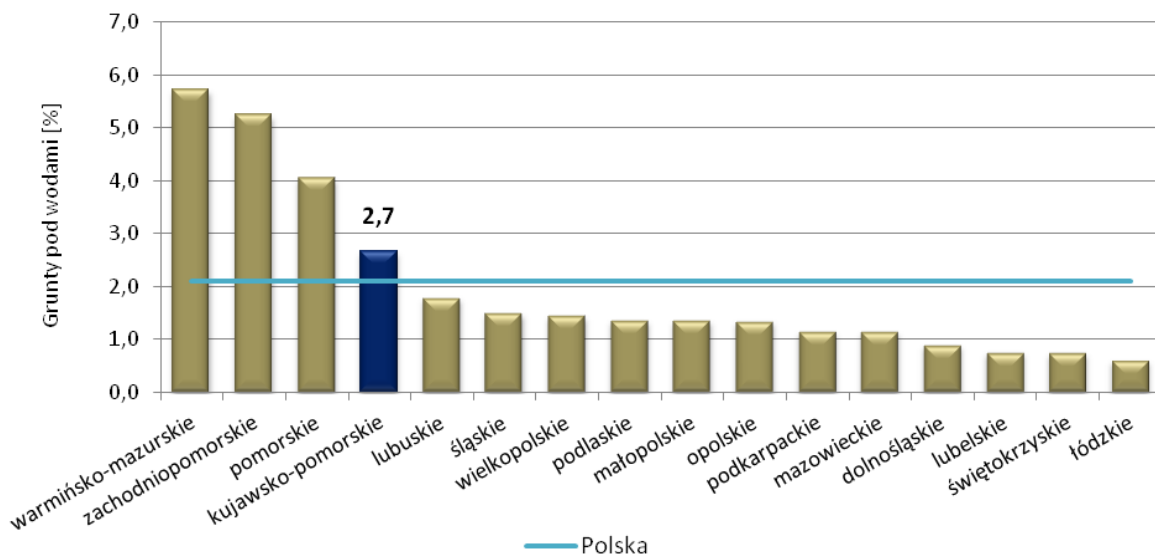
Grunty leśne na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego w roku 2012 zajmowały powierzchnię 437 949 ha, w tym lasy porastały 427 843 ha. Województwo kujawsko-pomorskie należy do jednych z najstąbiej zalesionych w kraju, lasy zajmują 24,4% powierzchni ogólnej regionu, co plasuje go na 13 miejscu. Niski poziom lesistości jest skutkiem m.in. występowania na terenie znacznej części województwa dobrej jakości gleb.

Rys. 47. Udział gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych w powierzchni ogółem w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

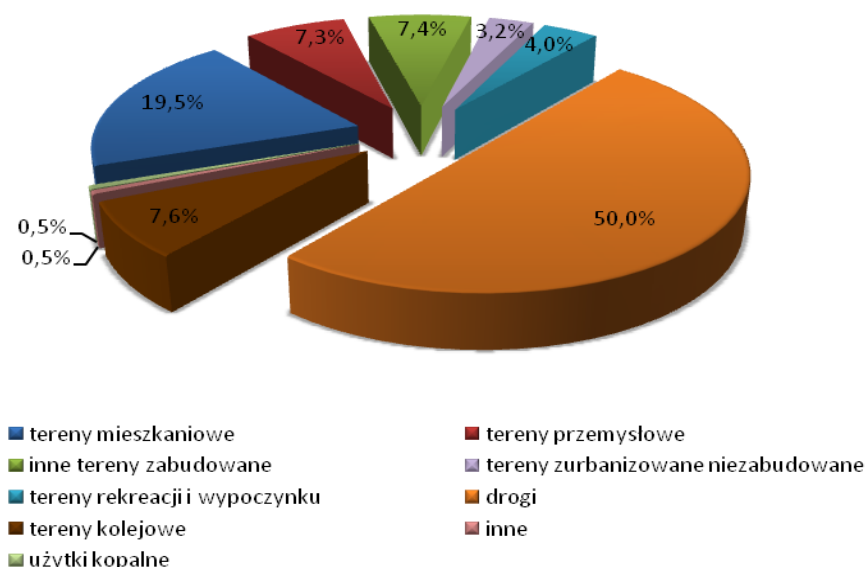
Grunty pod wodami w województwie kujawsko-pomorskim zajmują 47 888 ha, co stanowi 2,7% ogólnej powierzchni. Wartość ta plasuje region na 4 pozycji w kraju.

Rys. 48. Udział gruntów pod wodami w powierzchni ogółem w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Wśród struktury gruntów zabudowanych i zurbanizowanych dominuje udział terenów zajętych pod drogi (50,0%) oraz pod budownictwo mieszkaniowe (19,5%). z punktu widzenia rozwoju osadnictwa szczególnie ważne są tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową. W roku 2012 blisko 17 tys. ha powierzchni województwa zajmowały tereny mieszkaniowe, obejmując 19,5% wszystkich terenów zabudowanych i zurbanizowanych. Był to wskaźnik wyższy niż dla Polski, gdyż w kraju tereny zabudowy mieszkaniowej zajmują 18% wszystkich terenów zabudowanych i zurbanizowanych.

Rys. 49. Struktura gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Analiza przestrzenna rozmieszczenia terenów mieszkaniowych wskazuje na wyraźną dominację Bydgoszczy i to zarówno wśród największych miast regionu jak i wśród wszystkich powiatów. W tym zakresie porównywalny jest jedynie powiat ziemski bydgoski, te dwa powiaty zajmują ponad 20% terenów mieszkaniowych w województwie. Natomiast dwa największe miasta województwa - Toruń i Bydgoszcz wraz z powiatami ziemskimi: toruńskim i bydgoskim to ponad 36% powierzchni terenów mieszkaniowych regionu. Największa powierzchnia terenów mieszkaniowych, obok wymienionych wyżej wystąpiła w powiatach: inowrocławskim, świeckim. Średnia powierzchnia terenów mieszkaniowych w powiatach grodzkich wyniosła 1081 ha, natomiast w powiatach ziemskich 655 ha. Najmniejszy udział terenów mieszkaniowych występuje we wschodniej części regionu.

W przypadku terenów przemysłowych ich łączna powierzchnia w dwóch powiatach grodzkich (m. Bydgoszcz i m. Toruń) i otaczających je powiatach ziemskich stanowi 37% wszystkich tego typu terenów w województwie. Analiza udziału powierzchni terenów przemysłowych w powierzchni ogółem wskazuje na specyficzną rolę miasta Włocławek (8,99%), które zajmuje pierwsze miejsce w województwie. Potwierdza to również wartość bezwzględna, w której Włocławek jest na drugim miejscu po Bydgoszczy. Największe powierzchnie terenów przemysłowych występują w powiatach: grodzkim Bydgoszcz, grodzkim Włocławek, inowrocławskim, grodzkim Toruń, bydgoskim i świeckim. Wśród miast na prawach powiatu zdecydowanie najmniej terenów przemysłowych posiada Grudziądz – 177 ha (sześciokrotnie mniej niż w Bydgoszczy i czterokrotnie mniej niż we Włocławku) i jest to wartość porównywalna z powiatem brodnickim i tucholskim. Średnia powierzchnia terenów przemysłowych w powiatach grodzkich wyniosła 634 ha, natomiast w powiatach ziemskich 186 ha. Podobnie jak w przypadku terenów mieszkaniowych, widoczna jest koncentracja terenów przemysłowych w zachodniej części województwa (wyjątkiem jest miasto Włocławek).

Duża koncentracja terenów rekreacyjnych i wypoczynkowych występuje w czterech największych miastach regionu, które skupiają ponad 38% łącznej powierzchni tego typu terenów w województwie. Średnia powierzchnia terenów rekreacyjnych w powiatach grodzkich wyniosła 317 ha, natomiast w powiatach ziemskich 108 ha, gdzie wyróżniły się powiaty: bydgoski, inowrocławski, żniński i świecki. Wśród powiatów grodzkich wyróżnia się Bydgoszcz, która

dysponuje zdecydowanie największą powierzchnią terenów wypoczynkowych – ponad 600 ha (18,1% terenów rekreacyjnych w województwie).

Tabela 28. Struktura gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2011 r.

Jednostka administracyjna	Tereny zabudowane i zurbanizowane (ha)					
	ogółem	tereny mieszkaniowe	tereny przemysłowe	tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	tereny komunikacyjne	zurbanizowane tereny niezabudowane
Województwo	1 796 972	16 778	6 067	3 317	48 360	2 701
m. Bydgoszcz	17 598	1 896	1 106	602	1 903	537
m. Toruń	11 572	1 178	495	257	1 258	581
m. Włocławek	8 432	819	758	241	647	263
m. Grudziądz	5 776	431	177	167	503	107
aleksandrowski	47 561	582	55	64	1 325	49
brodnicki	103 879	602	157	130	2 421	45
bydgoski	139 480	1 768	424	226	3 779	272
chełmiński	52 762	414	93	81	1 419	35
golubsko-dobrzyński	61 298	332	64	58	1 499	74
grudziądzki	72 839	209	65	62	1 991	4
inowrocławski	122 494	1 316	733	218	3 627	64
lipnowski	101 560	483	76	57	2 196	78
mogileński	67 586	421	123	91	1 835	50
nakielski	112 048	860	208	163	3 098	25
radziejowski	60 700	182	55	37	1 301	31
rypiński	58 708	166	88	51	1 345	17
sępoleński	79 086	348	113	98	1 904	44
świecki	147 278	1 161	404	171	3 981	54
toruński	122 971	1 252	229	115	3 053	195
tucholski	107 527	641	124	87	2 291	25
wąbrzeski	50 131	299	59	64	1 266	31
włocławski	147 234	669	94	81	3 218	94
żniński	98 455	749	367	196	2 473	26

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych Geodety Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Grunty w województwie kujawsko-pomorskim są w przeważającej części własnością prywatną – 59,6 % powierzchni ogólnej oraz ponad 80% użytków rolnych. Grunty prywatne stanowią głównie indywidualne gospodarstwa rolne – ok. 56 % powierzchni ogólnej i dominują we wschodniej i południowo-wschodniej części województwa.

Grunty Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa wymagające trwałego rozdysponowania to 113 tys. ha, co stanowi 6,3% powierzchni województwa. Występują głównie w zachodniej części regionu (powiaty nakielski, żniński, sępoleński).

Tabela 29. Struktura gruntów województwa kujawsko-pomorskiego wg własności w 2011 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia ogółem	
	ha	%
Województwo ogółem:	1 796 972	100,0
Własność Skarbu Państwa ogółem	580 089	32,3
Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa	112 752	6,3
Państwowe Gospodarstwo Leśne	386 394	21,5
Pozostałe	80 943	4,5
Własność prywatna (grunty osób fizycznych)	1 071 457	59,6
Indywidualne gospodarstwa rolne	1 002 385	55,8
Grunty prywatne niestanowiące indywidualnych gospodarstw rolnych	69 072	3,8
Spółdzielcze	13 199	0,7
Pozostałe formy własności	132 227	7,3

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych Geodety Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Specyficzną formą wykorzystania terenu są tereny zamknięte (TZ), które, w rozumieniu ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2010 Nr 193 poz. 1287) są terenami o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określonym przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych.

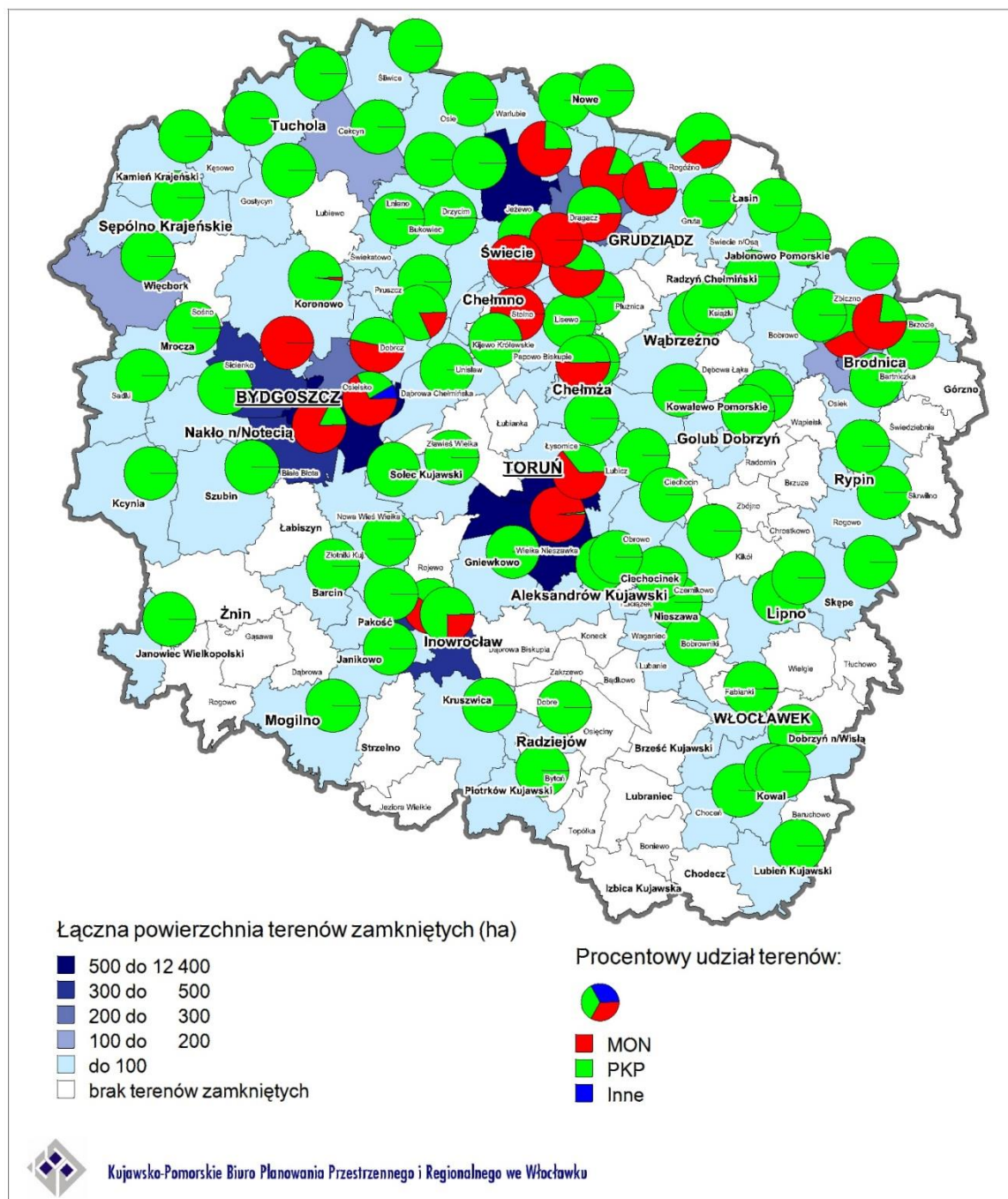
Tabela 30. Wykaz terenów zamkniętych w województwie kujawsko-pomorskim wg stanu na 31.07.2012 r.

Powiat	Władanie (ha)				Razem (ha)
	MON	PKP	MSWiA	Inne	
m. Bydgoszcz	697,3	256,5	1,2	82,6	1 037,6
m. Toruń	338,9	188,2	0,2	0,0	527,3
m. Włocławek	0,0	30,8	0,0	0,0	30,8
m. Grudziądz	162,5	66,5	0,0	0,0	229,0
aleksandrowski	16,1	130,3	0,0	0,0	146,4
brodnicki	225,3	347,0	0,0	0,0	572,3
bydgoski	776,5	496,1	0,0	0,0	1 272,6
chełmiński	129,2	78,0	0,0	0,0	207,2
golubsko-dobrzyński	0,0	150,4	0,0	0,0	150,4
grudziądzki	49,0	137,1	0,0	0,0	186,1
inowrocławski	211,3	306,7	0,0	0,0	518,0
lipnowski	0,0	127,4	0,0	0,0	127,4
mogileński	0,0	202,5	0,0	0,0	202,5
nakielski	0,0	295,6	0,0	0,0	295,6
radziejowski	0,0	53,3	0,0	0,0	53,3
rypiński	0,0	54,4	0,0	0,0	54,4
sępoleński	0,0	155,5	0,0	0,0	155,5
świecki	639,5	553,1	0,0	0,0	1 192,6
toruński	12 219,2	350,8	0,0	0,0	12 570,0
tucholski	0,0	393,6	0,0	0,0	393,6
wąbrzeski	0,0	81,1	0,0	0,0	81,1

włocławski	0,0	216,0	0,0	0,0	216,0
żniński	0,0	93,6	0,0	0,0	93,6
Województwo razem:	15 464,8	4 764,4	1,4	82,6	20 313,2

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych: Wydział gospodarki nieruchomościami starostw powiatowych, PKP S.A. Oddział Gospodarowania Nieruchomościami, Rejonowy Zarząd Infrastruktury w Bydgoszczy, Załącznik do Decyzji Nr 45 Ministra Infrastruktury z dnia 17 grudnia 2009 roku w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych, Załącznik do Decyzji Nr Z-2/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 21 maja 2012 roku w sprawie ustalenia terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej.

Z racji częstych zmian w wykazach terenów zamkniętych (zwłaszcza podległych PKP) przyjęto stan aktualności przekazanych materiałów na dzień nadesłania z poszczególnych instytucji z uwzględnieniem załącznika do Decyzji Ministra Infrastruktury w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych (ostatnia aktualizacja z dnia 31.07.2012 roku) Obecnie wydawanie Decyzji znajduje się w gestii Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju).

Rys. 50. Wykaz terenów zamkniętych w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych: Wydziały gospodarki nieruchomościami starostw powiatowych, PKP S.A. Oddział Gospodarowania Nieruchomościami, Rejonowy Zarząd Infrastruktury w Bydgoszczy, Załącznik do Decyzji Nr 45 Ministra Infrastruktury z dnia 17 grudnia 2009 roku w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych, Załącznik do Decyzji Nr Z-2/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 21 maja 2012 roku w sprawie ustalenia terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej.

łącznie na terenie województwa kujawsko-pomorskiego tereny zamknięte zajmują 20 313,2 ha i występują w 95 gminach województwa. Tereny podległe PKP występują w 94 gminach i zajmują łącznie 4 764,4 ha, natomiast tereny podległe MON występują w 25 gminach i zajmują łącznie 15 464,9 ha. Tereny podległe MON charakteryzują się dużą koncentracją i występują głównie w rejonie Torunia, Bydgoszczy i Grudziądza. W tych trzech miastach, łącznie z sąsiadującymi

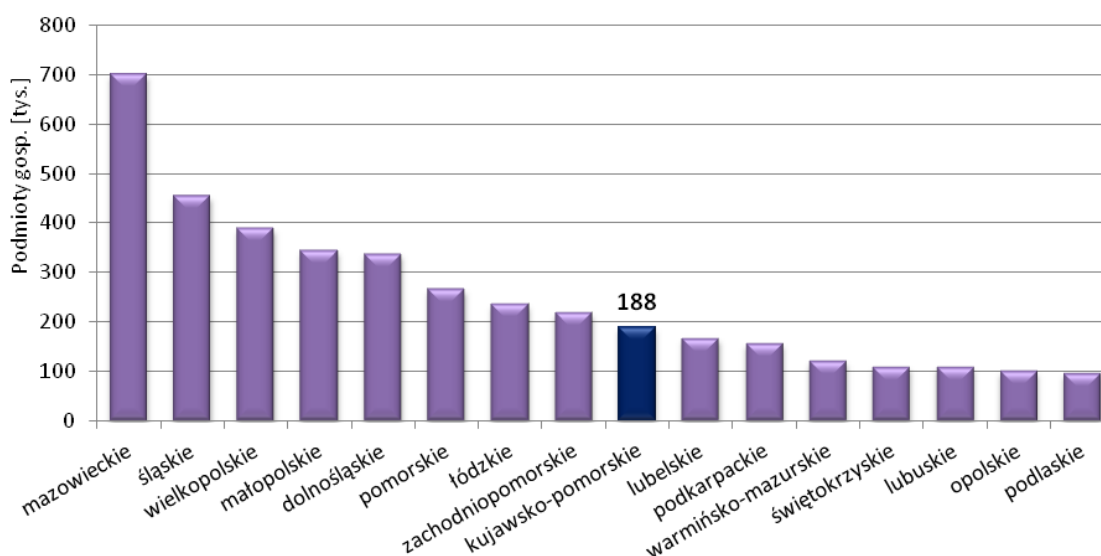
powiatami ziemskimi znajduje się ok. 78% wszystkich terenów zamkniętych MON w województwie. Zdecydowanie największym terenem zamkniętym w województwie jest poligon wojskowy położony na południe od Torunia, który zajmuje łącznie ok. 12 400 ha – jest to ponad dwukrotnie więcej, niż wszystkie tereny zamknięte PKP razem wzięte. Tereny podległe PKP charakteryzują się dużo większym rozdrobnieniem, przeważnie zajmują one linie kolejowe wraz z terenami obsługi i koncentrują się w zachodniej i północno-zachodniej części województwa. Powierzchnie pozostałych terenów uznanych za zamknięte mają charakter marginalny. Zalicza się do nich ok. 83 ha terenów Zakładów Chemicznych „NITROCHEM” oraz tereny zamknięte w Toruniu i Bydgoszczy podległe MSWiA o bardzo niewielkich powierzchniach. Jako teren zamknięty funkcjonuje również zakład karny we Włocławku (Mielęcín) brak jednak dokładnych danych o jego powierzchni (zajmuje prawdopodobnie ok. 2,5 ha).

Dużym problemem, zwłaszcza w miastach, jest nieuporządkowanie własnościowe i formalno-prawne terenów kolejowych. Często jest to poważna przeszkoda w rozwoju społeczno-gospodarczym atrakcyjnych terenów miejskich. Problemy z małą dostępnością inwestycyjną nieużytkowanych terenów zamkniętych zgłaszane były m.in. przez samorządy na etapie wniosków do planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Aktywność gospodarcza

Przedsiębiorczość

W 2012 r. na terenie województwa w rejestrze REGON, zarejestrowanych było blisko 188 tys. podmiotów gospodarczych, z czego 132,7 tys. (70,7%) w miastach i 55,3 tys. (29,3%) na obszarach wiejskich. Region pod względem liczby podmiotów gospodarczych plasował się na 9 miejscu w kraju. Działalność gospodarcza była prowadzona przez 141,4 tys. osób fizycznych.

Rys. 51. Liczba podmiotów gospodarczych w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

W czterech największych miastach stanowiących jednocześnie powiaty grodzkie zarejestrowanych było 87,2 tys. (46,6%) podmiotów, zaś w powiatach ziemskich 100,1 tys. (53,4 %) podmiotów. Wśród wszystkich gmin regionu, z ogólnej liczby blisko 188 tys. podmiotów gospodarczych, największy udział posiada miasto Bydgoszcz (23%), następnie Toruń (13,1%), Włocławek (6,3%) i Grudziądz (4,2%). Najmniej podmiotów zarejestrowanych jest w gminie Chrostkowo (0,07%), Boniewo (0,07%), Nieszawa (0,09%), Dębowa Łąka (0,09%).

Tabela 31. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarczych

Lp.	Gmina	Podmioty gospodarcze	Lp.	Gmina	Podmioty gospodarcze
o największej liczbie podmiotów gospodarczych			o najmniejszej liczbie podmiotów gospodarczych		
1.	Bydgoszcz	43401	1.	Chrostkowo	125
2.	Toruń	24703	2.	Boniewo	129
3.	Włocławek	11863	3.	Nieszawa	165
4.	Grudziądz	7952	4.	Dębowa Łąka	167
5.	Inowrocław	6961	5.	Zakrzewo	169
6.	Świecie	3172	6.	Świecie nad Osą	173
7.	Białe Błota	2806	7.	Wąpielsk	177
8.	Nakło nad Notecią	2664	8.	Papowo Biskupie	186
9.	Brodnica	2516	9.	Bobrowniki	186
10.	Mogilno	1942	10.	Raciążek	191

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Zdecydowana większość podmiotów gospodarczych zalicza się do grupy najmniejszych, w których liczba pracujących nie przekracza 9 osób. Stanowią one od 91% do nieco ponad 98% podmiotów gospodarczych ogółem (średnio w województwie 95,25%). Podmiotów największych, o liczbie pracujących 1000 i więcej osób jest 30, z czego 14 w Bydgoszczy, 7 w Toruniu, po 2 we Włocławku i Inowrocławiu, po 1 w gminach: Solec Kujawski, Kruszwica, Łysomice, m. Grudziądz, Ciechocinek.

Największą liczbą podmiotów gospodarczych wykazują się największe miasta regionu i to bez względu na liczbę pracujących.

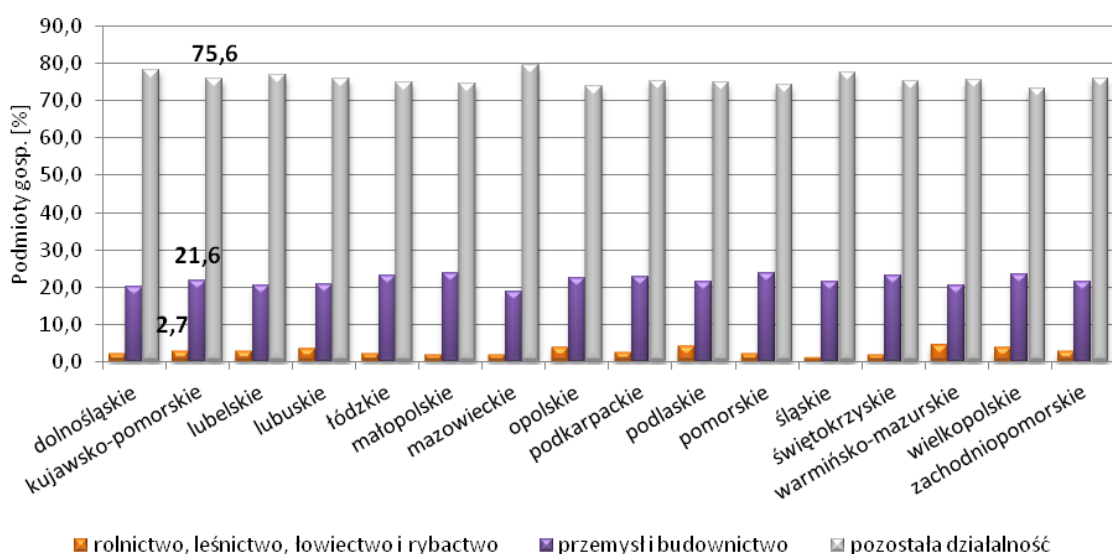
Tabela 32. Struktura wielkościowa podmiotów gospodarczych wg powiatów

Powiat	Liczba podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących				
	0 - 9	10 - 49	50 - 249	250 - 999	1000 i więcej
aleksandrowski	4557	182	42	2	1
brodnicki	5146	275	51	7	0
bydgoski	10775	450	77	7	1
chełmiński	3355	146	33	4	0
golubsko-dobrzyński	3134	151	23	1	0
grudziądzki	2483	116	15	0	0
inowrocławski	12697	530	119	15	3
lipnowski	4419	186	30	1	0
mogileński	3098	139	35	3	0
nakielski	5784	239	47	6	0
radziejowski	2863	120	18	1	0
rypiński	3133	156	22	3	0
sępoleński	2858	133	22	0	0
świecki	6946	317	72	8	0
toruński	8182	293	52	4	1
tucholski	3162	148	36	1	0
wąbrzeski	2206	85	18	1	0
włocławski	5418	241	32	1	0

żniński	4868	228	42	1	0
m. Bydgoszcz	41557	1411	366	53	14
m. Grudziądz	7568	278	89	16	1
m. Toruń	23630	809	220	37	7
m. Włocławek	11225	461	159	16	2

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Podmioty gospodarcze zaklasyfikowane do sekcji „przemysł i budownictwo” obejmują 21,6% wszystkich podmiotów co pozwala regionowi na zajęcie 8 lokaty w kraju. Podmioty zaszerogowane do sekcji „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” obejmujące 2,7% wszystkich podmiotów dają województwu 7 pozycję w kraju.

Rys. 52. Udział poszczególnych rodzajów działalności wśród podmiotów ogółem w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Największy udział podmiotów gospodarczych działających w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo jest w powiecie grudziądzkim (7,9%), golubsko-dobrzyńskim, tucholskim oraz wąbrzeskim (po 7,2%), najmniejszy w powiecie bydgoskim (2,5%), aleksandrowskim (2,8%) i rypińskim (3,5%). Największy udział podmiotów gospodarczych działających w przemyśle i budownictwie występuje w powiecie tucholskim (27,1%), rypińskim (26,7%) i golubsko-dobrzyńskim (26,4%), natomiast najmniejszy w powiecie inowrocławskim (19,4%), grudziądzkim (20,2%) oraz chełmińskim (22,3%).

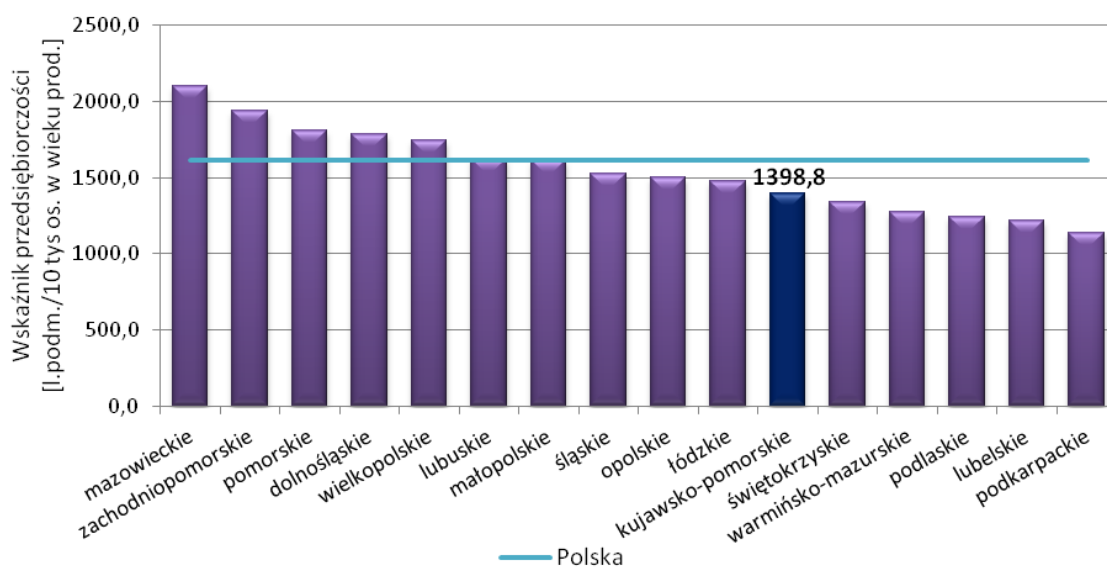
Tabela 33. Udział wybranych sekcji w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.

Powiat	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (%)	Przemysł i budownictwo (%)	Pozostała działalność (%)
aleksandrowski	2,8	22,9	74,3
brodnicki	5,5	25,6	68,9
bydgoski	2,5	24,8	72,7
chełmiński	5,1	22,3	72,6
golubsko-dobrzyński	7,2	26,4	66,5

grudziądzki	7,9	20,2	71,9
inowrocławski	4,4	19,4	76,0
lipnowski	4,3	22,5	73,2
mogileński	4,4	23,7	71,8
nakielski	4,0	25,2	70,8
radziejowski	5,4	25,1	69,6
rypiński	3,5	26,7	69,8
sępoleński	6,3	24,5	69,2
świecki	4,4	26	69,6
toruński	5,3	25,7	69,0
tucholski	7,2	27,1	65,7
wąbrzeski	7,2	23,2	69,6
włocławski	4,9	24,9	70,2
żniński	4,6	25,4	70,0
m. Bydgoszcz	0,4	19,2	80,4
m. Toruń	0,5	18,7	80,8
m. Włocławek	0,6	19,1	81,7
m. Grudziądz	0,7	17,5	80,3

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Wskaźnik przedsiębiorczości dla całego województwa (wyrażony jako liczba podmiotów gospodarczych ogółem przypadająca na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym) przyjmuje wartość 1 398,8, co klasyfikuje region na 11 miejscu w kraju.

Rys. 53. Wskaźnik przedsiębiorczości w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Dla wszystkich miast województwa wskaźnik ten przyjmuje wartość 1 637,5 w tym dla miast niebędącymi powiatami grodzkimi 1 435,9 a dla miast - powiatów grodzkich 1 763,6. Na obszarach wiejskich wskaźnik przedsiębiorczości wynosi 1 036,5. w przypadku miast, skrajne wartości wskaźnika przyjmują wielkości od 2 418 w Ciechocinku do 1 001 w Nowem.

Tabela 34. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika przedsiębiorczości

Lp.	Miasto	Wskaźnik przedsiębiorczości	Lp.	Miasto	Wskaźnik przedsiębiorczości
o najwyższym wskaźniku przedsiębiorczości			o najniższym wskaźniku przedsiębiorczości		
1.	Ciechocinek	2418,2	1.	Nowe	1001,0
2.	Górzno	1962,5	2.	Barcin	1106,6
3.	Bydgoszcz	1893,2	3.	Dobrzyń nad Wisłą	1125,2
4.	Toruń	1859,6	4.	Janikowo	1143,7
5.	Radziejów	1851,8	5.	Strzelno	1148,5
6.	Kamień Krajeński	1838,7	6.	Koronowo	1156,4
7.	Rypin	1746,4	7.	Chełmża	1170,2
8.	Skępe	1738,2	8.	Brześć Kujawski	1170,8
9.	Lipno	1717,1	9.	Kruszwica	1184,1
10.	Chodecz	1703,6	10.	Wąbrzeźno	1234,3

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

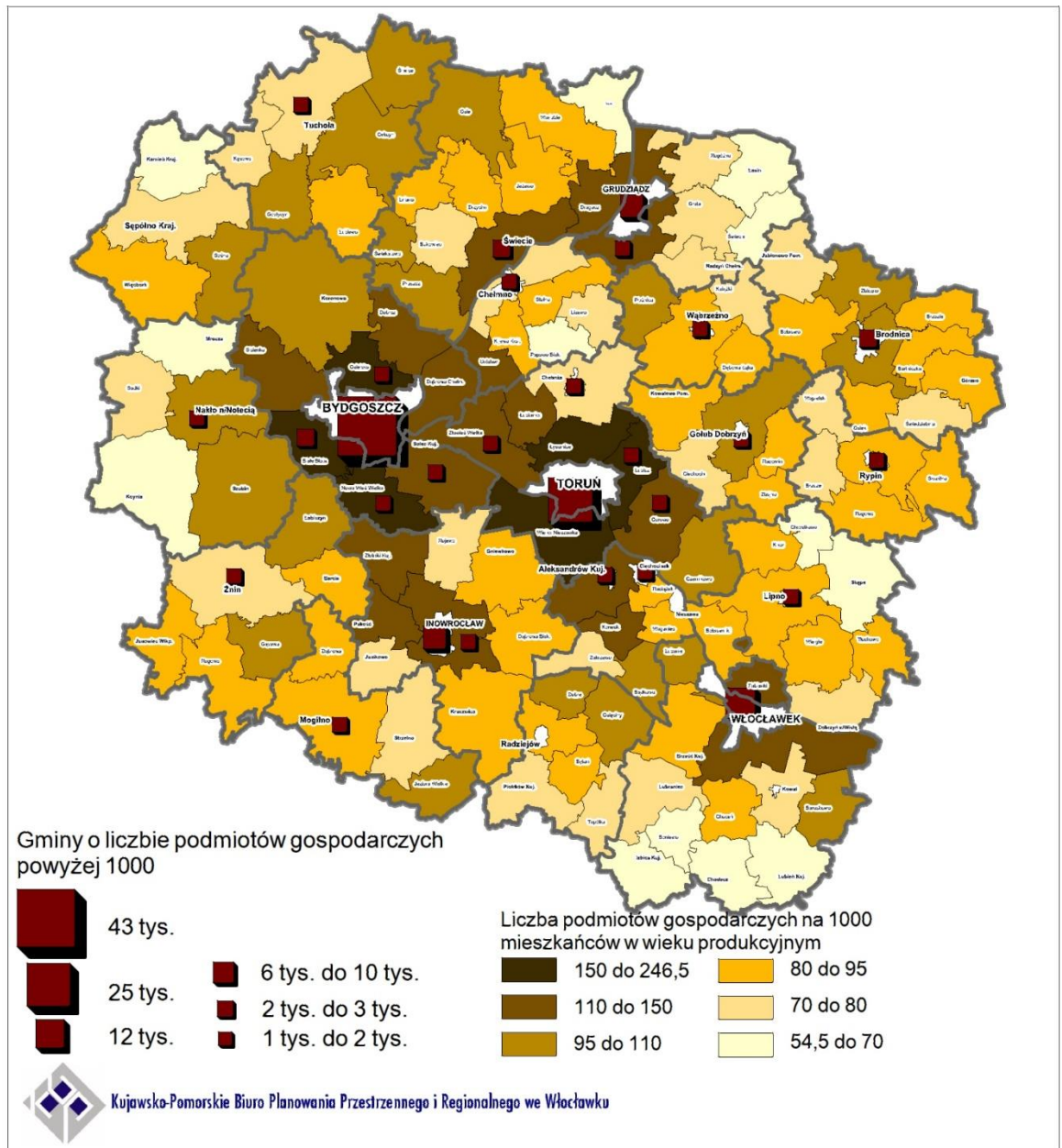
W przypadku obszarów wiejskich najwyższy wskaźnik notuje obszar wiejski gminy Osielsko 2 461, najniższy - obszar wiejski gminy Nowe 543. Należy zwrócić uwagę, iż wśród jednostek o najwyższym wskaźniku przedsiębiorczości przeważają obszary sąsiadujące z największymi miastami regionu, znajdujące się w strefach oddziaływania tych miast.

Tabela 35. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika przedsiębiorczości

Lp.	Obszar wiejski	Wskaźnik przedsiębiorczości	Lp.	Obszar wiejski	Wskaźnik przedsiębiorczości
o najwyższym wskaźniku przedsiębiorczości			o najniższym wskaźniku przedsiębiorczości		
1.	Osielsko	2461,5	1.	Nowe	543,3
2.	Białe Błota	2291,4	2.	Lubień Kujawski	565,1
3.	Wielka Nieszawka	1756,2	3.	Łasin	574,7
4.	Nowa Wieś Wielka	1661,1	4.	Izbica Kujawska	575,5
5.	Lubicz	1515,6	5.	Boniewo	602,5
6.	Łysomice	1501,2	6.	Chodecz	605,7
7.	Dragacz	1471,3	7.	Świecie nad Osą	632,3
8.	Fabianki	1418,3	8.	Papowo Biskupie	655,4
9.	Obrowo	1417,9	9.	Kamień Krajeński	657,4
10.	Zławieś Wielka	1417,2	10.	Chrostkowo	669,5

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

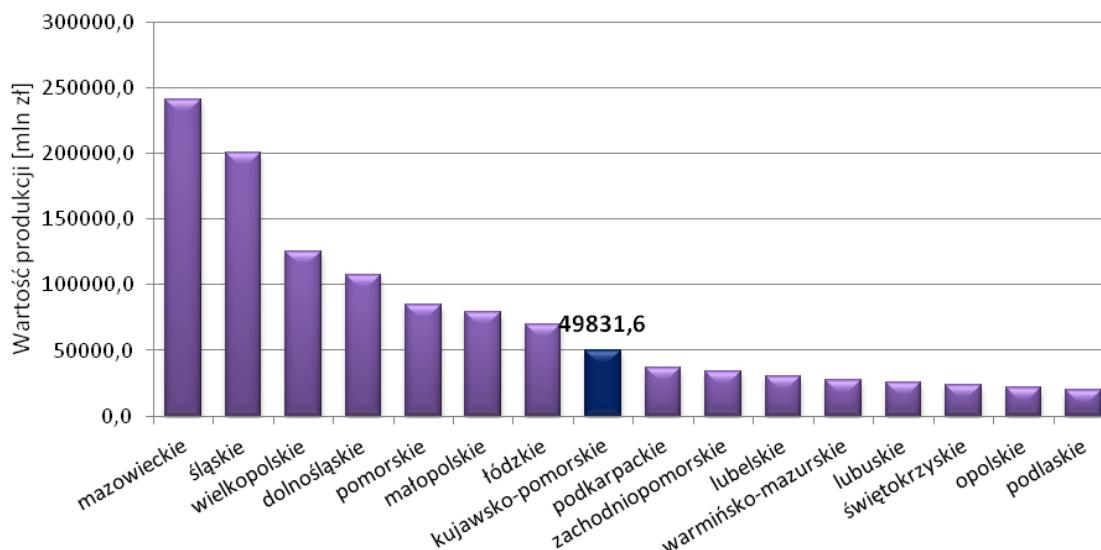
Analiza przestrzenna wskaźnika przedsiębiorczości również wskazuje na siłę powiatów sąsiadujących z największymi miastami regionu - gminy powiatu bydgoskiego i toruńskiego notują najwyższe wartości wskaźnika przedsiębiorczości. W drugiej kolejności należy wymienić gminy o średnim poziomie wskaźnika – pasmo na północ od obszaru centralnego (powiaty świecki, tucholski), pasmo na południe (powiat aleksandrowski, część inowrocławskiego i radziejowskiego). Najniższymi wartościami wskaźnika charakteryzują się obszary w południowej części powiatu włocławskiego.

Rys. 54. Stan rozwoju przedsiębiorczości w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

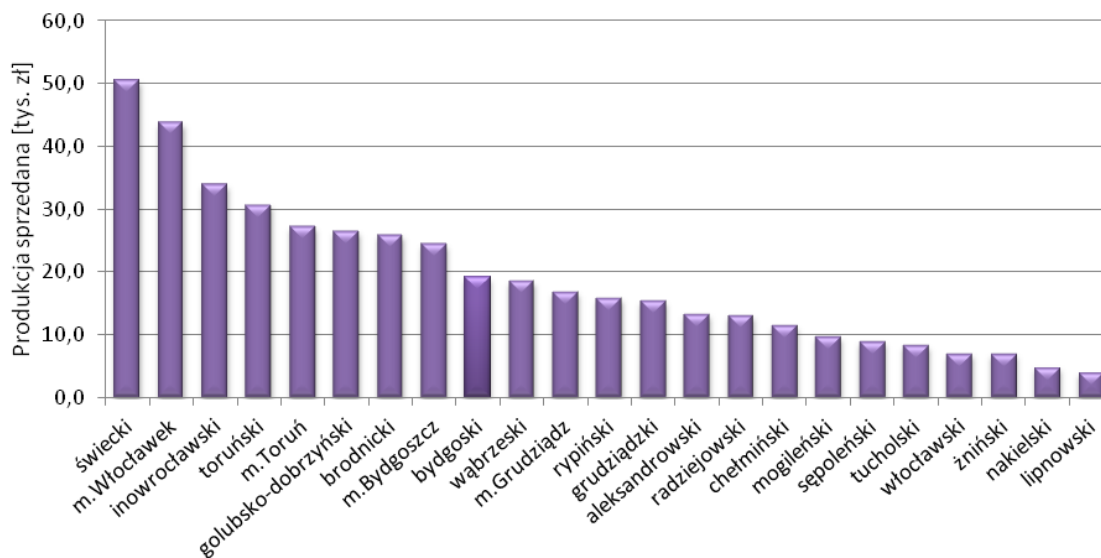
Pod względem wartości produkcji sprzedanej przemysłu w 2012 roku województwo zajmowało 8 pozycję w kraju z wynikiem 49 831,6 mln zł.

Rys. 55. Wartość produkcji sprzedanej przemysłu w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Analizując wartość produkcji sprzedanej przemysłu, wśród podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób, przypadającej na 1 mieszkańca, wartość największa występuje w powiecie świeckim (50 569 zł), grodzkim włocławskim (43 748 zł) oraz inowrocławskim (33 931 zł). Najmniejsza natomiast w powiecie lipnowskim (3 932 zł), nakielskim (4 809 zł) i żnińskim (6 941 zł).

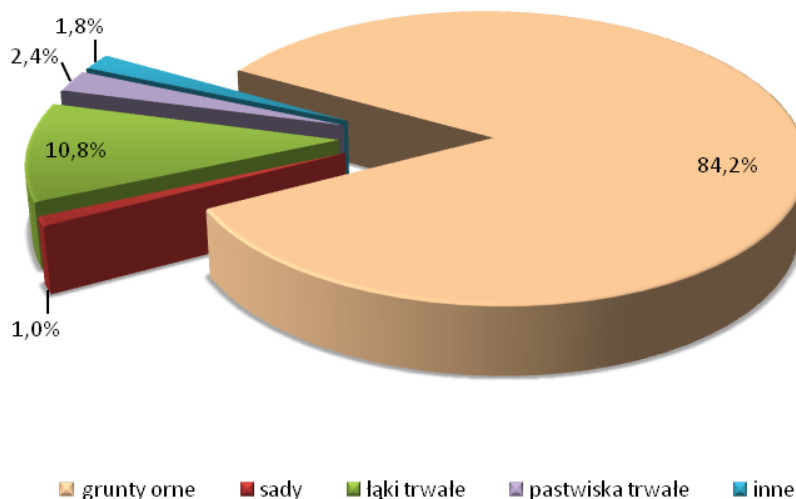

Rys. 56. Produkcja sprzedana przemysłu w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r. (podmioty gospodarcze o liczbie pracujących >9)

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Rolnictwo

Rolnictwo w województwie kujawsko-pomorskim jest ważną dziedziną gospodarki i stanowi źródło dochodów dużej części społeczeństwa. Kujawsko-pomorskie zajmuje drugą pozycję wśród województw, pod względem udziału gruntów ornych w powierzchni użytków rolnych.

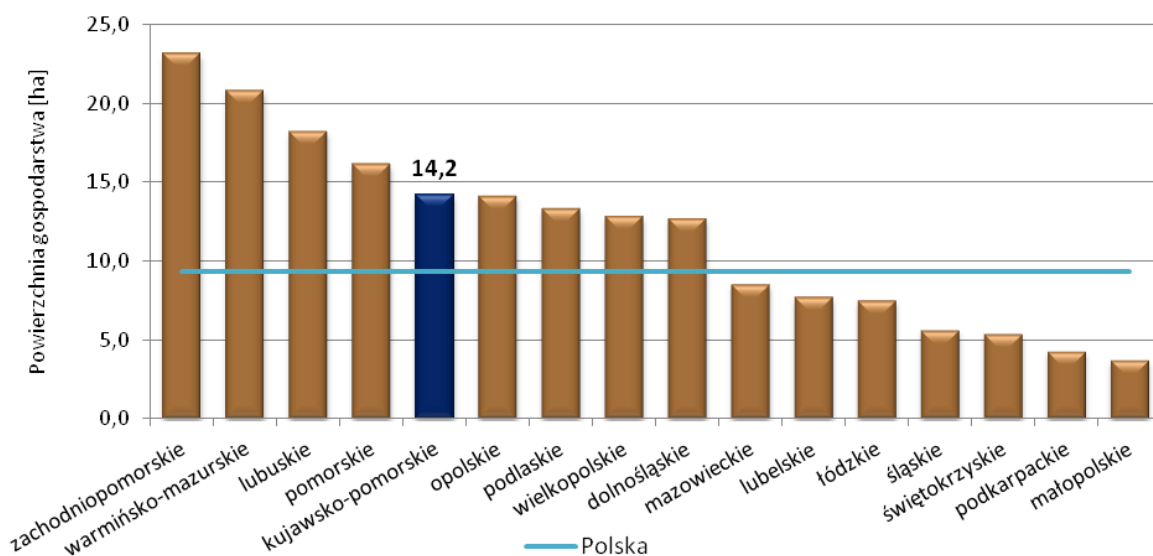

Rys. 57. Struktura użytków rolnych w gospodarstwach województwa kujawsko-pomorskiego w 2010 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS, PSR 2010

Gospodarstwa rolne

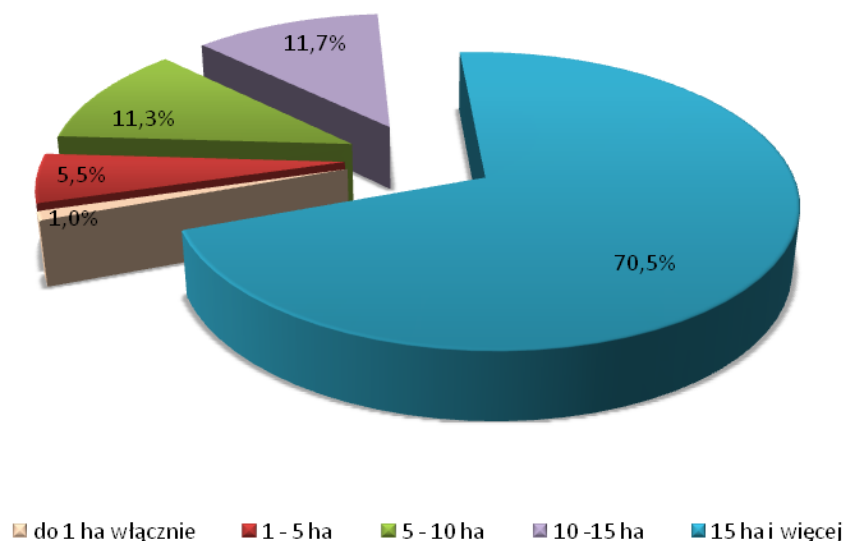
Przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych wynosi dla Polski 9,3 ha. W kujawsko-pomorskim przeciętna powierzchnia jest wyższa niż średnia dla kraju i wynosi 14,2 ha UR.

Rys. 58. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego (>1 ha UR) w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2010 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Największą powierzchnię wśród gospodarstw rolnych zajmują w województwie gospodarstwa większe niż 15 ha – 70,5%, a najmniejszą gospodarstwa małe - do 1 ha włącznie - 1%. Gospodarstwa o powierzchni od 1 do 15 ha zajmują 28,5% powierzchni gospodarstw rolnych ogółem.

Rys. 59. Udział powierzchni gospodarstw rolnych wg wielkości w województwie kujawsko-pomorskim w 2010r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Wśród gmin wiejskich i miejsko-wiejskich pod względem udziału gospodarstw dużych (15 ha i więcej) przoduje Janowiec Wielkopolski (43,58%), Kęsowo (40,00%) i Gostycyn (39,41%). Natomiast najmniejszy udział tych gospodarstw notuje się w gminie Osielsko (5,38%), Fabianki (6,09%) oraz Białe Błota (6,47%). Są to najbardziej zurbanizowane lub intensywnie urbanizujące się gminy podmiejskie największych miast regionu.

Tabela 36. Ranking gmin miejsko-wiejskich i wiejskich pod względem udziału gospodarstw o powierzchni 15ha i więcej w ogólnej liczbie gospodarstw

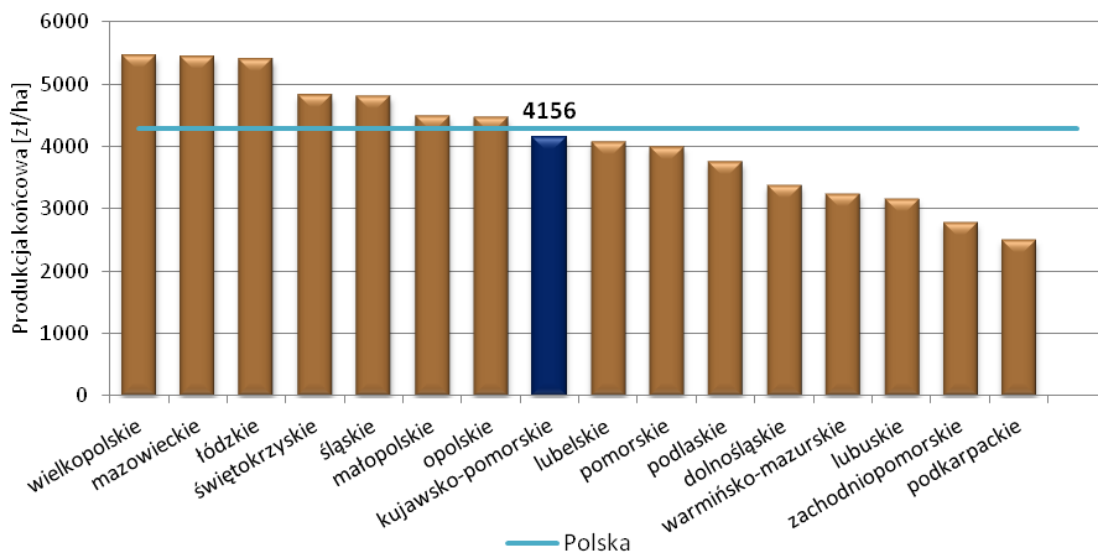
L.p.	Gmina	%	L.p.	Gmina	%
z największym udziałem gospodarstw rolnych o powierzchni 15 ha i więcej			z najmniejszym udziałem gospodarstw rolnych o powierzchni 15 ha i więcej		
1.	Janowiec Wielkopolski	43,58	1.	Osielsko	5,38
2.	Kęsowo	40,00	2.	Fabianki	6,09
3.	Gostycyn	39,41	3.	Białe Błota	6,47
4.	Kcynia	38,05	4.	Grudziądz	9,85
5.	Więcbork	37,62	5.	Cekcyn	10,05
6.	Żnin	36,93	6.	Lubicz	10,76
7.	Mrocza	36,48	7.	Lubanie	11,62
8.	Złotniki Kujawskie	35,83	8.	Skrwilno	12,11
9.	Kruszwica	35,44	9.	Bobrowniki	12,20
10.	Płużnica	35,26	10.	Dąbrowa Chełmińska	12,31

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Największy udział gospodarstw małych (do 5 ha) w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych w gminach wiejskich oraz miejsko-wiejskich występuje na terenach gmin graniczących z Bydgoszczą i Toruniem tj. Wielka Nieszawka (77,87%), Osielsko (77,42%), Białe Błota (76,62%). Najmniejszym udziałem gospodarstw do 5 ha charakteryzują się gminy: Zakrzewo (23,44%), Złotniki Kujawskie (23,83%) oraz Chełmża (26,38%). Biorąc pod uwagę gospodarstwa najmniejsze (do 1 ha włącznie) przodują gminy: Białe Błota (52,24%), Strzelno (49,43%) Dąbrowa (48,69%), a ostatnie w klasyfikacji są: Bobrowo (3,52%) Zakrzewo(4,24%) oraz Śliwice (4,42%).

Produkcja rolnicza

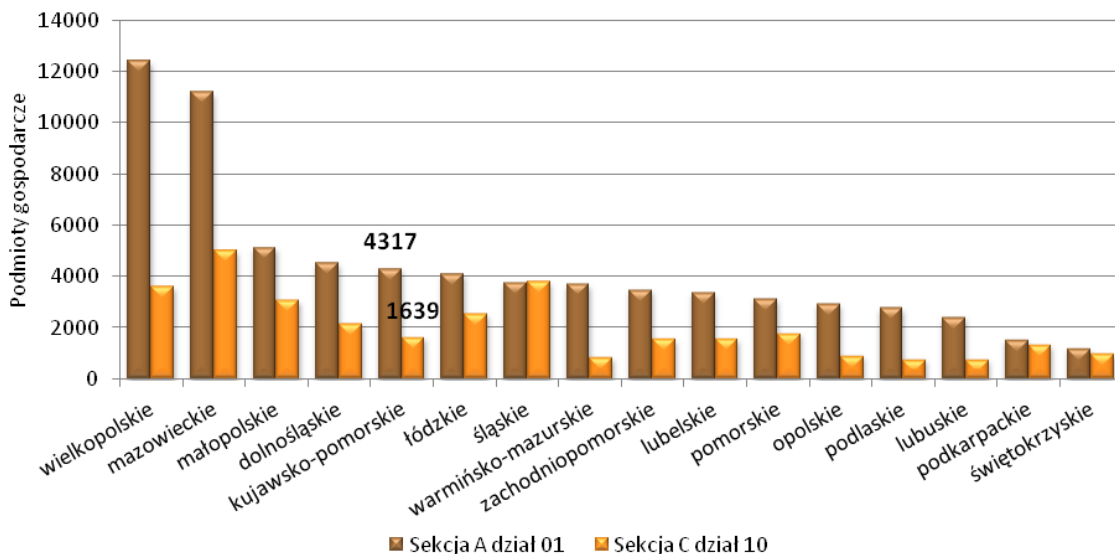
W 2010 roku wartość produkcji końcowej na 1 ha użytków rolnych w regionie kujawsko-pomorskim była niższa od średniej krajowej o nieco ponad 3% i wynosiła 4 156 zł. Tym samym kujawsko-pomorskie zajmuje 8 pozycję w kraju pod względem wartości produkcji końcowej.

Rys. 60. Wartość produkcji końcowej na 1 ha UR w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2010r.

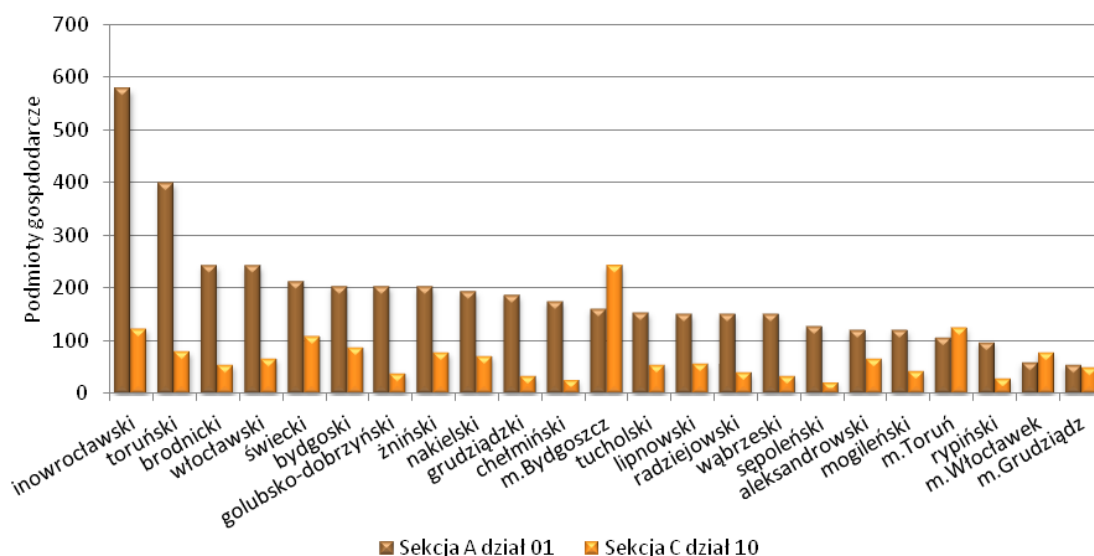
Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS, PSR 2010

Analiza liczby podmiotów gospodarczych działających wg klasyfikacji PKD 2007 w sekcji A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, dział 01 – uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo, włączając działalność usługową oraz w sekcji C – przetwórstwo przemysłowe, dział 10 – produkcja artykułów spożywczych wykazała, iż kujawsko-pomorskie znajduje się na 5 miejscu w kraju, wśród województw, pod względem ilości podmiotów gospodarczych zajmujących się uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt oraz na 8 miejscu pod względem podmiotów zajmujących się produkcją artykułów spożywczych.

Rys. 61. Liczba podmiotów gospodarczych w wybranych działach w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Rys. 62. Liczba podmiotów gospodarczych w wybranych działach w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2012r

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Najwięcej podmiotów gospodarczych zajmujących się uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt w województwie występuje w powiecie inowrocławskim (578) i toruńskim (400), najmniej w powiecie grudziądzkim (56) oraz grudziądzkim (60). Natomiast największą ilością podmiotów zajmujących się przemysłem rolno-spożywczym odznacza się powiat m. Bydgoszcz (243), m. Toruń (126) oraz inowrocławski (125), najmniejszą zaś powiat sępoleński (23), chełmiński (27) oraz rypiński (30).

Region kujawsko-pomorski zajmuje czołowe lokaty w kraju w podstawowych gałęziach produkcji rolnej. Pod względem powierzchni zasiewów warzyw gruntowych jest na pierwszym miejscu. Pod względem powierzchni zasiewów oraz skupu buraków cukrowych zajmuje 2 miejsce w kraju oraz 3 pod względem powierzchni zasiewów rzepaku i rzepiku. Na uwagę zasługuje również fakt, że kujawsko-pomorskie do 2011 roku zajmowało wysoką pozycję w produkcji wełny (w 2012 roku spadło na 9 miejsce w kraju).

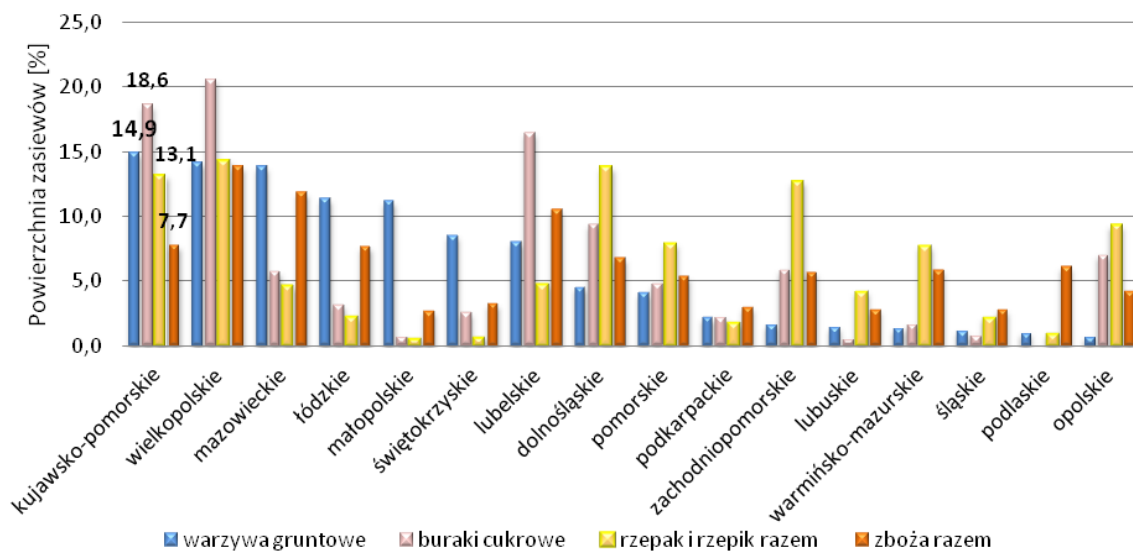
Tabela 37. Lokata województwa kujawsko-pomorskiego w kraju w wybranych cechach

Lp.	Cecha	Lokata
1.	powierzchnia zasiewów warzyw gruntowych	1**
2.	powierzchnia zasiewów buraków cukrowych	1**
3.	powierzchnia zasiewów rzepaku i rzepiku	3**
4.	powierzchnia zasiewów zbóż razem	4**
5.	pogłowie trzody chlewnej	2*
6.	pogłowie bydła	4*
7.	produkcja wełny	3** 9*
8.	skup buraków cukrowych	2*
9.	skup zbóż	4*
10.	skup ziemniaków	4*
11.	skup mleka	6*

**Dane za rok 2010, * Dane za rok 2012

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

W 2010 roku w kujawsko-pomorskim 591,5 tys. ha było obsianych zbożami co stanowiło 7,73% gruntów obsianych zbożami w kraju. W granicach województwa znajduje się również 18,58% (38,3 tys. ha) gruntów krajowych zajętych pod uprawę buraków cukrowych, 13,1% (124 tys. ha) gruntów krajowych obsianych rzepakiem i rzepikiem oraz 14,92% (20,8 tys. ha) gruntów krajowych zajętych pod uprawę warzyw gruntowych.

Rys. 63. Powierzchnia zasiewów wybranych upraw w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2010 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS, PSR 2010

Największy odsetek gruntów obsianych zbożami w ogólnej powierzchni pod zasiewami jest w gminie Solec Kujawski (92,25%), Lniano (89,59%) i Bobrowniki (89,12%), a najmniejszy w gminie Radzyń Chełmiński (47,07%), Nakło nad Notecią (50,76%) i Kruszwica (51,23%).

Udział gruntów zajętych pod uprawę ziemniaków jest największy w gminie Papowo Biskupie (10,31%), Osielsko (8,88%) oraz Białe Błota (7,85%), a najmniejszy w gminie Nakło nad Notecią (0,45%), Radzyń Chełmiński (0,53%) oraz Radomin (0,54%).

Uprawa roślin przemysłowych najpopularniejsza jest w gminie Kijewo Królewskie (35,20% powierzchni gruntów pod zasiewami), Rogóźno (35,19%) i Mrocza (34,56%), natomiast najmniej popularna w gminie Śliwice (0,11% powierzchni gruntów pod zasiewami), Skrwilno (0,35%) oraz Białe Błota (0,50%).

Najpowszechniej warzywa gruntowe uprawiane są w gminie Wielka Nieszawka (29,31% powierzchni gruntów pod zasiewami), Dąbrowa Biskupia (18,26%) oraz Chocień (18,25%), najrzadziej w gminach Sicienko (0,01%) oraz Czernikowo, Oborowo, Drzycim (po 0,02%).

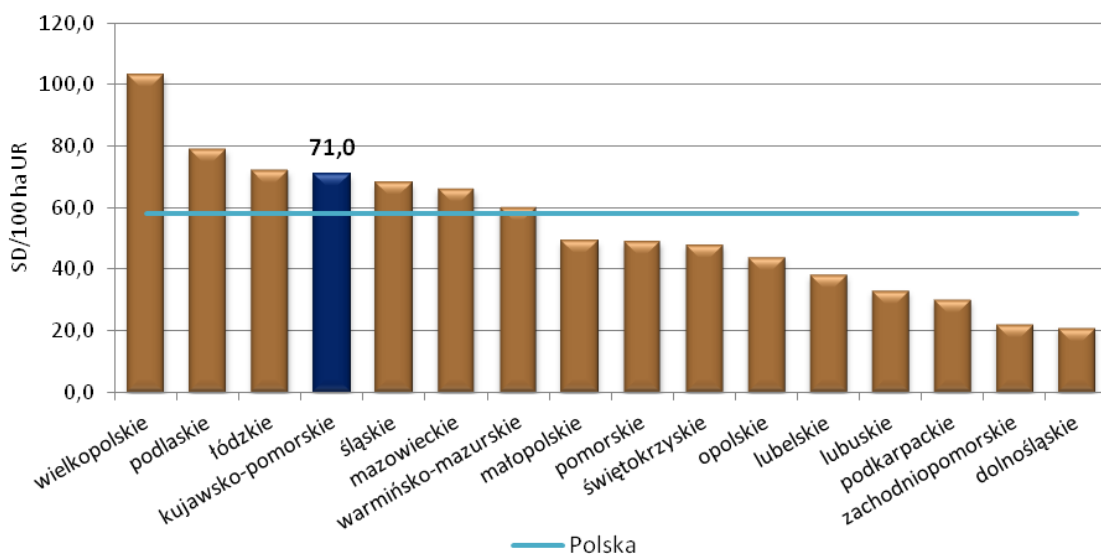
Tabela 38. Udział powierzchni pod zasiewami wybranych upraw w ogólnej powierzchni pod zasiewami w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w 2010r.

L.p.	Gmina	%	Gmina	%
	Zboża razem		Ziemniaki	
	Gminy z największym udziałem zasiewów			
1.	Solec Kujawski	92,25	Papowo Biskupie	10,31
2.	Lniano	89,59	Osielsko	8,88
3.	Bobrowniki	89,12	Białe Błota	7,85
4.	Drzycim	88,46	Waganiec	7,70
5.	Bukowiec	87,34	Kowal	7,67
6.	Śliwice	84,81	Kamień Krajeński	6,52
7.	Lubiewo	83,48	Nowe	6,35
8.	Świekatowo	83,08	Cekcyn	5,17
9.	Izbica Kujawska	82,95	Dąbrowa Chełmińska	4,71
10.	Osielsko	82,46	Lubanie	4,66
	Gminy z najmniejszym udziałem zasiewów			
1.	Radzyń Chełmiński	47,07	Nakło nad Notecią	0,45
2.	Nakło nad Notecią	50,76	Radzyń Chełmiński	0,53
3.	Kruszwica	51,23	Radomin	0,54
4.	Chocień	52,75	Łasin	0,59
5.	Unisław	52,93	Świecie nad Osą	0,59
6.	Osięciny	53,14	Zbójno	0,68
7.	Janikowo	53,81	Brzuze	0,71
8.	Gniewkowo	54,03	Osięciny	0,71
9.	Kijewo Królewskie	54,28	Dąbrowa	0,73
10.	Papowo Biskupie	54,49	Dobre	0,77
	Uprawy przemysłowe		Warzywa gruntowe	
	Gminy z największym udziałem zasiewów			
1.	Kijewo Królewskie	35,20	Wielka Nieszawka	29,31
2.	Rogóźno	35,19	Dąbrowa Biskupia	18,26
3.	Mrocza	34,56	Chocień	18,25
4.	Łasin	34,26	Fabianki	15,28
5.	Papowo Biskupie	33,41	Unisław	14,60
6.	Nakło nad Notecią	33,15	Gniewkowo	14,59
7.	Gruta	33,12	Radziejów	10,81
8.	Lisewo	32,72	Inowrocław	10,68
9.	Strzelno	31,78	Pakość	9,34
10.	Janikowo	31,30	Kruszwica	9,01

Gminy z najmniejszym udziałem zasiewów				
1.	Śliwice	0,11	Sicienko	0,01
2.	Skrwilno	0,35	Czernikowo	0,02
3.	Białe Błota	0,50	Obrowo	0,02
4.	Lniano	0,82	Drzycim	0,02
5.	Bobrowniki	0,85	Bukowiec	0,03
6.	Cekcyn	0,88	Papowo Biskupie	0,03
7.	Nowa Wieś Wielka	1,05	Wąbrzeźno	0,03
8.	Solec Kujawski	1,52	Sadki	0,03
9.	Osielsko	2,15	Sośno	0,03
10.	Świedziebna	2,17	Lisewo	0,03

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS, PSR 2010

W roku 2012 r. W Polsce obsada zwierząt w sztukach dużych na 100 ha UR wynosiła średnio 58 szt. województwo kujawsko-pomorskie jest na 4 miejscu w kraju z wynikiem 71 szt. (o 22% wyższym niż średnia krajowa), za województwem wielkopolskim (103 szt.), podlaskim (79 szt.) oraz łódzkim (72 szt.). Ogólnie w województwie pogłowie zwierząt gospodarskich w sztukach dużych wynosiło 873 348 szt.

Rys. 64. Obsada zwierząt w SD na 100 ha w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2010 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS, PSR 2010

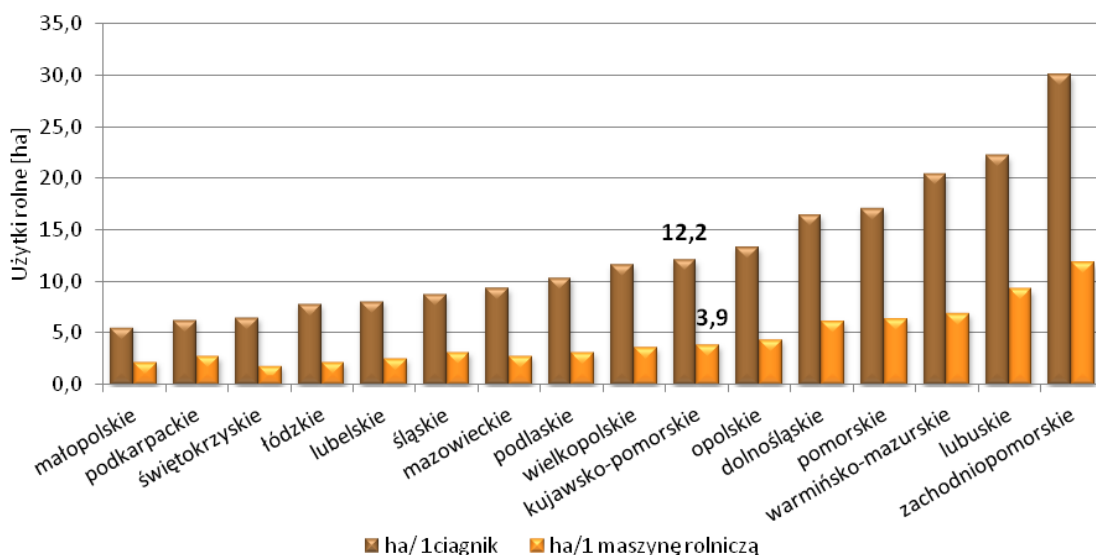
Największe pogłowie zwierząt w sztukach dużych w 2010 roku wśród gmin wiejskich i miejsko-wiejskich wystąpiło w gminach: Żnin (19 221), Janowiec Wielkopolski (17 752) oraz Lipno (17 242), natomiast najmniejsze w gminach podmiejskich tj. Wielka Nieszawka (328), Białe Błota (386) oraz Osielsko (722).

Tabela 39. Ranking gmin miejsko-wiejskich i wiejskich pod względem pogłowia zwierząt gospodarskich w sztukach dużych

L.p.	Gmina	Pogłowia w SD	L.p.	Gmina	Pogłowia w SD
z największą ilością SD			z najmniejszą ilością SD		
1.	Żnin	19221	1.	Wielka Nieszawka	328
2.	Janowiec Wielkopolski	17752	2.	Białe Błota	386
3.	Lipno	17242	3.	Osielsko	722
4.	Koronowo	15523	4.	Bobrowniki	1494
5.	Kruszwica	14995	5.	Nowa Wieś Wielka	1698
6.	Mogilno	13142	6.	Fabianki	1996
7.	Kcynia	12784	7.	Włocławek	2118
8.	Wąbrzeźno	12567	8.	Osie	2184
9.	Rypin	12330	9.	Śliwice	2242
10.	Osiężany	11642	10.	Chocień	2289

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS, PSR 2010

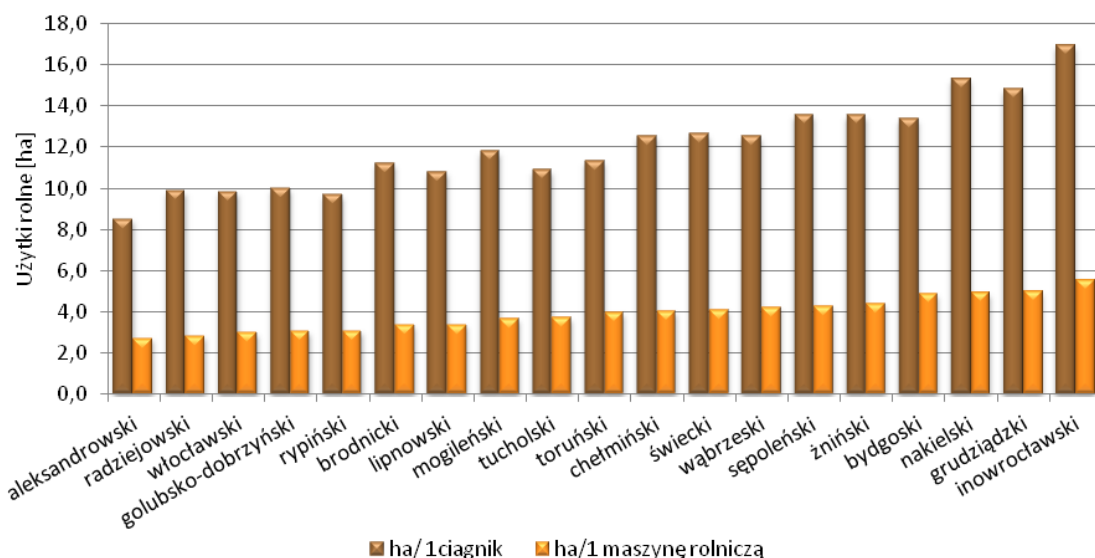
Według danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 w województwie kujawsko-pomorskim było 89 302 ciągników oraz 277 747 maszyn rolniczych. W przeliczeniu na użytki rolne w regionie przypadało 12,2 ha UR na 1 ciągnik oraz 3,9 ha UR na 1 maszynę rolniczą. Tym samym województwo było ma 10 miejscu w kraju pod względem zaopatrzenia w ciągniki i maszyny rolnicze. Należy podkreślić, że nie ma danych odnośnie wieku ani mocy ciągników oraz maszyn rolniczych co w znaczny sposób wpływa na wydajność pracy tych urządzeń. Ponadto województwo kujawsko-pomorskie charakteryzuje się większą niż średnia w kraju wielkością gospodarstwa rolnego, co również ma bezpośredni wpływ na ilość ciągników i maszyn rolniczych w regionie. Stąd powyższe dane o ilości ha na 1 ciągnik czy maszynę rolniczą należy uznać za nie do końca miarodajne.

Rys. 65. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik lub 1 maszynę rolniczą w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2010 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS, PSR 2010

Wśród powiatów ziemskich najwięcej ciągników zarejestrowano w powiatach: aleksandrowskim (8,5 ha UR/1 ciągnik), rypińskim (9,7 ha UR/1 ciągnik) oraz włocławskim i radziejowskim (po 9,9 ha UR/1 ciągnik). Najmniej zarejestrowano w powiatach: inowrocławskim (17 ha UR/1 ciągnik) nakielskim (15,3 ha UR/1 ciągnik) oraz grudziądzkim (14,8 ha UR/1 ciągnik). Natomiast najwięcej maszyn rolniczych pracuje w powiatach: aleksandrowskim (2,7 ha UR/ 1 maszyną rolniczą), radziejowskim (2,8 ha UR/ 1 maszyną rolniczą) i włocławskim (3,0 ha UR/ 1 maszyną rolniczą), a najmniej w inowrocławskim (5,6 ha UR/ 1 maszyną rolniczą), grudziądzkim (5,0 ha UR/1 maszyną rolniczą) oraz nakielskim (4,9 ha UR/ 1 maszyną rolniczą).

Rys. 66. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik lub 1 maszyną rolniczą w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2010 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS, PSR 2010

Działalność uzdrowiskowa

Kujawsko-pomorskie jest jednym z przodujących regionów w kraju w dziedzinie uzdrowisk. Jest to efektem szeregu uwarunkowań, np. posiada odpowiednią bazę (zasoby wód leczniczych i termalnych, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego) oraz bardzo sprzyjające centralne położenie (bliskość dojazdu) przy jednoczesnym braku konkurencyjnych uzdrowisk w niedalekiej odległości.

W wykazie uzdrowisk opublikowanych przez Ministerstwo Zdrowia we wrześniu 2012 r. w Polsce istniało 45 miejscowości uznanych za uzdrowiska, w tym trzy na terenie województwa kujawsko-pomorskiego: Ciechocinek, Inowrocław, Wieniec Zdrój. W uzdrowiskach tych można leczyć ponad 70% wszystkich dolegliwości leczonych w uzdrowiskach na terenie kraju:

Ciechocinek

- choroby ortopedyczno-urazowe
- choroby układu nerwowego
- choroby reumatologiczne
- choroby kardiologiczne i nadciśnienie
- choroby naczyń obwodowych
- choroby górnych dróg oddechowych
- cukrzyca
- otyłość
- osteoporoza
- choroby kobiece

Inowrocław

- choroby ortopedyczno-urazowe
- choroby reumatologiczne
- choroby układu trawienia
- choroby kardiologiczne i nadciśnienie
- choroby naczyń obwodowych
- choroby układu nerwowego

Wieniec Zdrój

- choroby ortopedyczno-urazowe
- choroby dolnych dróg oddechowych
- choroby reumatologiczne
- choroby układu nerwowego
- choroby kardiologiczne i nadciśnienie
- osteoporoza

Kuracjusze leczeni są w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego, które dzielone są na: szpitale uzdrowiskowe i sanatoria; zakłady przyrodolecznicze i przychodnie uzdrowiskowe; stacjonarne zakłady rehabilitacji.

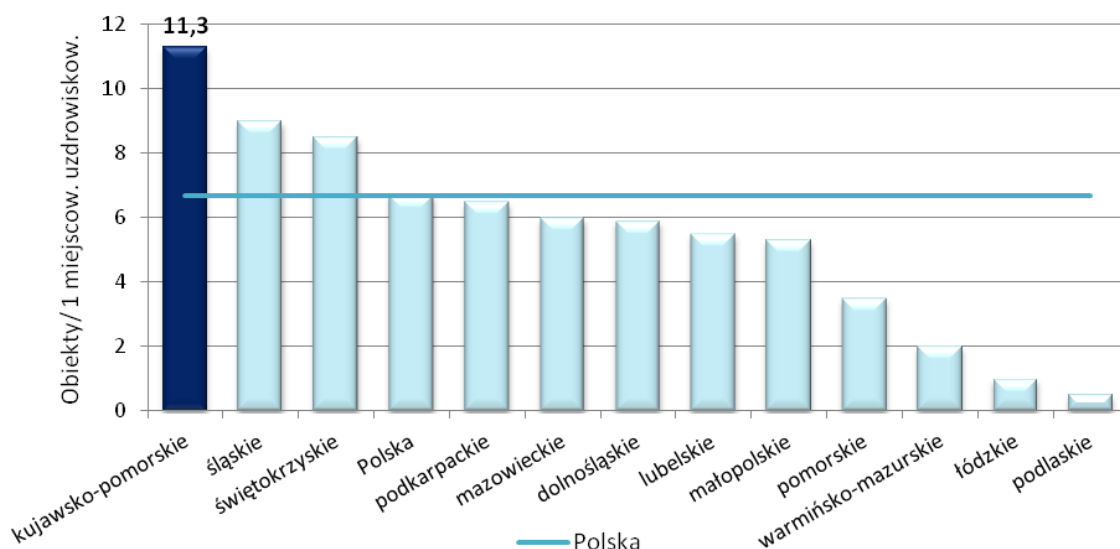
W Polsce w 2012 roku było 253 szpitali uzdrowiskowych i sanatoriów, 32 zakłady przyrodolecznicze i przychodnie uzdrowiskowe oraz 16 stacjonarnych zakładów rehabilitacji. Ponad 12% obiektów z pierwszej grupy znajduje się w kujawsko-pomorskim (31 obiektów) tym samym klasyfikując województw na 4 miejscu w kraju, pod względem ilości tego rodzaju obiektów. Większa liczba obiektów jest w województwie dolnośląskim, zachodniopomorskim i małopolskim, w których występuje większa liczba miejscowości o statusie uzdrowiska.

Tabela 40. Zakłady lecznictwa uzdrowiskowego w województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w 2012r.

Jednostka terytorialna	szpitale uzdrowiskowe, sanatoria	zakłady przyrodolecznicze, przychodnie uzdrowiskowe	stacjonarne zakłady rehabilitacji lecniczej	łącznie
	obiekty	obiekty	obiekty	obiekty
Polska	253	32	16	301
łódzkie	1	0	0	1
mazowieckie	4	1	1	6
małopolskie	42	6	0	48
śląskie	16	1	1	18
lubelskie	8	2	1	11
podkarpackie	24	2	0	26
podlaskie	1	0	0	1
świętokrzyskie	16	1	0	17
zachodniopomorskie	48	7	9	64
dolnośląskie	54	10	1	65
kujawsko-pomorskie	31	2	1	34
pomorskie	6	0	1	7
warmińsko-mazurskie	2	0	0	2

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

W przeliczeniu liczby obiektów na liczbę miejscowości uzdrowiskowych kujawsko-pomorskie zajmuje pierwszą lokatę w kraju -11,3.

Rys. 67. Obiekty uzdrowiskowe przypadające na 1 miejscowość uzdrowiskową

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Tabela 41. łóżka w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego w województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w 2012r.

Jednostka terytorialna	szpitale uzdrowiskowe, sanatoria	stacjonarne zakłady rehabilitacji leczniczej
	łóżko	łóżko
Polska	41738	3164
łódzkie	96	0
mazowieckie	235	75
małopolskie	5660	0
śląskie	2737	130
lubelskie	1430	60
podkarpackie	3985	0
podlaskie	194	0
świętokrzyskie	2810	0
zachodniopomorskie	9773	2078
dolnośląskie	6363	211
kujawsko-pomorskie	6442	200
pomorskie	1483	240
warmińsko-mazurskie	530	0

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

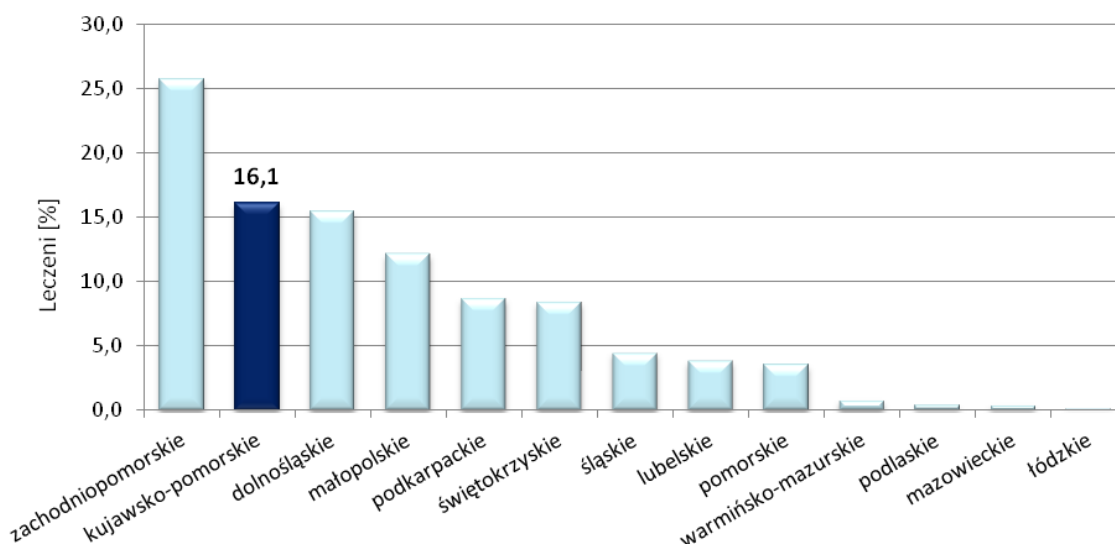
W województwie kujawsko-pomorskim szpitale uzdrowiskowe i sanatoria posiadają 6 442 łóżka, tj. około 15,5% łóżek w zakładach tego typu w kraju. Tylko w województwie zachodniopomorskim jest ich więcej – 9 773 . W stacjonarnych zakładach rehabilitacji leczniczej jest 200 łóżek – mniej niż w zachodniopomorskim, pomorskim i dolnośląskim. Można, zatem stwierdzić, że uzdrowiska w kujawsko-pomorskim są ukierunkowane na przyjmowanie pacjentów w szpitalach uzdrowiskowych oraz sanatoriach.

Tabela 42. Leczeni/kuracjusze w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego w województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w 2012r.

Jednostka terytorialna	Leczeni/kuracjusze w trybie stacjonarnym		Leczeni/kuracjusze w trybie ambulatoryjnym		Łącznie leczeni
	szpitale uzdrowiskowe, sanatoria	stacjonarne zakłady rehabilitacji leczniczej	szpitale uzdrowiskowe, sanatoria	zakłady przyrodolecznicze, przychodnie uzdrowiskowe	
Polska	671293	3164	26840	43450	744747
łódzkie	729	0	0	0	729
mazowieckie	2318	75	0	493	2886
małopolskie	81347	0	411	8555	90313
śląskie	32204	130	590	633	33557
lubelskie	25787	60	2786	0	28633
podkarpackie	60418	0	2962	1384	64764
podlaskie	2747	0	211	0	2958
świętokrzyskie	52313	0	5083	5430	62826
zachodniopomorskie	170515	2078	1888	16880	191361
dolnośląskie	103187	211	1950	9237	114585
kujawsko-pomorskie	110617	200	8253	838	119908
pomorskie	23328	240	2706	0	26274
warmińsko-mazurskie	5783	0	0	0	5783

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Potwierdzeniem tego, jest liczba przyjmowanych pacjentów zarówno w trybie stacjonarnym, jak i ambulatoryjnym. Łącznie w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego w 2012 r. w kraju leczonych było 744 747 osób, z czego 16% w kujawsko-pomorskim, co dało regionowi drugie miejsce w kraju (za województwem zachodniopomorskim).

Rys. 68. Udział województwa kujawsko-pomorskiego w ogólnej liczbie leczonych w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego w kraju w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Uzdrowiska leżące na terenie województwa kujawsko-pomorskiego charakteryzują się największym natężeniem pacjentów. W 2012 roku średnio w Polsce każdą miejscowość uzdrowiskową odwiedziło 16 550 pacjentów. W województwie kujawsko-pomorskim było to 39 969 pacjentów, czyli o 140% więcej niż średnio w kraju. Największe zagęszczenie pacjentów leczonych w trybie stacjonarnym w kraju występuje również w uzdrowiskach województwa kujawsko-pomorskiego – 36 939 os./miejscę, a w trybie ambulatoryjnym kujawsko-pomorskie zajmuje 3 miejsce.

Tabela 43. Pacjenci leczeni w trybie ambulatoryjnym i stacjonarnym w przeliczeniu na miejscowość uzdrowiskową w województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w 2012r.

Jednostka terytorialna	Liczba pacjentów w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego przypadająca na 1 miejscowość uzdrowiskową		
	tryb stacjonarny	tryb ambulatoryjny	łącznie
Polska	14988	1562	16550
łódzkie	729	0	729
mazowieckie	2393	493	2886
małopolskie	9039	996	10035
śląskie	16167	612	16779
lubelskie	12924	1393	14317
podkarpackie	15105	1087	16191
podlaskie	1374	106	1479
świętokrzyskie	26157	5257	31413
zachodniopomorskie	34519	3754	38272
dolnośląskie	9400	1017	10417
kujawsko-pomorskie	36939	3030	39969
pomorskie	11784	1353	13137
warmińsko-mazurskie	5783	0	5783

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Wśród miejscowości uzdrowiskowych regionu uzdrowiskiem, które przyjmuje zdecydowanie najwięcej kuracjuszy jest Ciechocinek, tutaj też znajduje się najwięcej łóżek, udziela się najwięcej porad w przychodniach uzdrowiskowych i wykonuje się najwięcej zabiegów leczniczych.

Tabela 44. Zakłady lecznictwa uzdrowiskowego w województwie kujawsko-pomorskim w 2010 r.

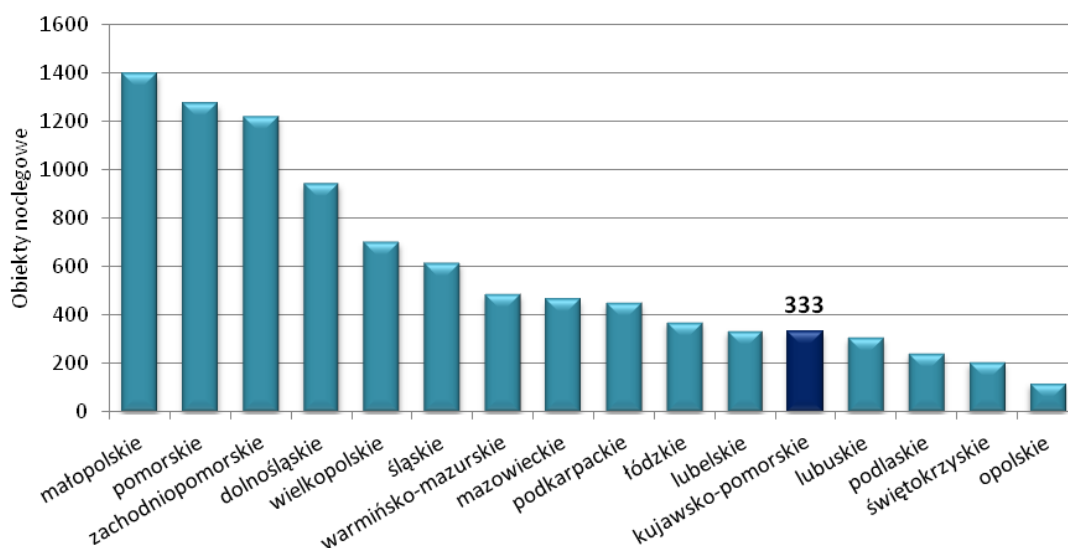
Miejscowość uzdrowiskowa	łóżka	Kuracjusze stacjonarni	Osobodni leczenia (tys.)	Kuracjusze ambulatoryjni	Porady udzielone w przychodniach uzdrowiskowych	Zabiegi lecznicze (tys.)
Ciechocinek	3627	60 128	1004,9	1100	3695	2886,3
Inowrocław	1624	26340	490,2	2717	2307	1402,7
Wieniec Zdrój	343	4809	100,5	669	2470	286,2

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: Lecznictwo uzdrowiskowe w Polsce w latach 2000-2010, GUS

Turystyka

Stan rozwoju bazy noclegowej oraz wielkość i charakter ruchu wskazują, iż na terenie województwa wyróżnia się 4 podstawowe rodzaje produktu turystycznego:

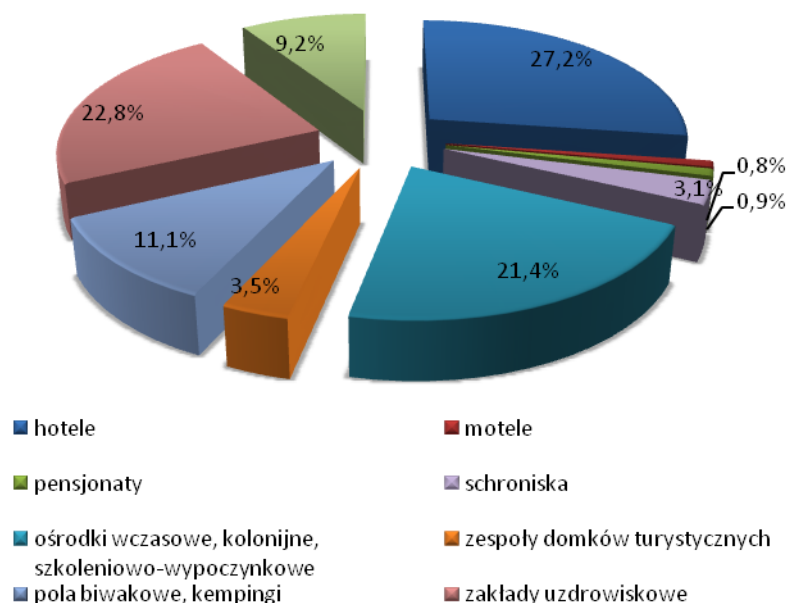
- wypoczynek pobytowy w sezonie letnim w ośrodkach wypoczynkowych zlokalizowanych na obszarach leśnych w bezpośredniej bliskości zbiorników wodnych (Bory Tucholskie, Pojezierze Brodnickie, okolice Żnina, Przyjezierze; zaznacza się tu także rola Lasów Gostynińsko-Włocławskich, mimo że w przeciwieństwie do wcześniej wymienionych rejonów nie oddają tego statystyki bazy i ruchu),
- ruch uzdrowiskowy – realizowany w 2 znaczących w skali kraju uzdrowiskach – Ciechocinku i Inowrocławiu oraz w znacznie mniejszym stopniu w małym uzdrowisku - Wieniec Zdrój,
- ruch krajoznawczy - związany z atrakcjami kulturowymi i kulturalnymi oraz pochodnymi imprezami (zróżnicowany ruch: np. wycieczki szkolne, festyn archeologiczny, turnieje rycerskie, festiwale, zwiedzanie miejsc atrakcyjnych kulturowo – np. Wenecja, Biskupin, itp.),
- ruch biznesowy – krótkotrwały, ale realizowany zazwyczaj w bazie o relatywnie wysokim standardzie, głównie w Bydgoszczy i Toruniu; zaliczyć tu można typowy ruch biznesowy, związany z organizacją targów i wystaw, kongresów, konferencji, szkoleń, wymianą naukową, funkcją kulturalną, itp.

Rys. 69. Liczba turystycznych obiektów noclegowych w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Bazę noclegową na terenie województwa tworzy ok. 333 obiektów (12 miejsce w kraju), w których jest ok. 26,5 tys. miejsc noclegowych ponad 7 tys. miejsc koncentrują hotele, niecałe 6 tys. zakłady uzdrowiskowe.

Rys. 70. Struktura miejsc noclegowych w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

W największych miastach zdecydowanie dominuje baza całoroczna. Aż 27% wszystkich miejsc noclegowych skoncentrowana jest w 4 powiatach grodzkich. Spośród gmin największą liczbą miejsc noclegowych dysponują: Ciechocinek (4766), Toruń (2997) oraz Bydgoszcz (2578), najmniejszą natomiast Izbica Kujawska (8), Barcin (10) oraz Kikół (11). Dość duża liczba gmin (70) w 2012 roku nie dysponowała w ogóle bazą noclegową.

Tabela 45. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby miejsc noclegowych

L.p.	Gmina	L. miejsc
z największą liczbą miejsc		
1.	Ciechocinek	4766
2.	Toruń	2997
3.	Bydgoszcz	2578
4.	Inowrocław	1869
5.	Zbiczno	1118
6.	Grudziądz	924
7.	Gąsawa	913
8.	Koronowo	867
9.	Osie	739
10.	Tuchola	687

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

W województwie z noclegów korzysta rocznie ponad 840 tys. osób (10 miejsce w kraju), przy czym Bydgoszcz i Toruń obsługują ponad 42% wszystkich korzystających z noclegów. Ponad 55% wszystkich udzielonych na terenie województwa noclegów przypada na powiaty „uzdrowiskowe” i wiąże się przede wszystkim z działalnością zakładów uzdrowiskowych. Największą liczbę turystów korzystających z noclegów zarejestrowano w gminach: Toruń (232 102), Bydgoszcz (122 894) i Ciechocinek (119 612), a najmniejszą w gminach: Kikół (2), Płużnica (20) i Lubień Kujawski (24). W blisko 70 gminach nie odnotowano turystów korzystających z noclegów.

Tabela 46. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby turystów korzystających z noclegów

L.p.	Gmina	Liczba turystów
z największą liczbą turystów korzystających z noclegów		
1.	Toruń	232102
2.	Bydgoszcz	122894
3.	Ciechocinek	119612
4.	Inowrocław	38426
5.	Grudziądz	33295
6.	Włocławek	27259
7.	Osie	19314
8.	Koronowo	18959
9.	Tuchola	16331
10.	Gniewkowo	13733

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Obszary realizujące wypoczynek pobytowy obsługują wprawdzie mniejszą liczbę turystów, ale ze względu na stosunkowo długi czas pobytu (wypoczynek urlopowy) – notują wysoką liczbę udzielonych noclegów. W kujawsko-pomorskim w 2012 roku udzielono łącznie 3145,5 tys. noclegów (7 miejsce w kraju). Najwięcej noclegów udzielono w gminach: Ciechocinek (1 266 359), Inowrocław (478 510) oraz Toruń (348 281). Najmniejsza liczba udzielonych noclegów wystąpiła w gminie Kikół (4), Lubień Kujawski (56) i Płużnica (177). W blisko 70 gminach nie udzielono noclegów.

Tabela 47. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby udzielonych noclegów

L.p.	Gmina	Liczba noclegów
z największą liczbą udzielonych noclegów		
1.	Ciechocinek	1266359
2.	Inowrocław	478510
3.	Toruń	348281
4.	Bydgoszcz	246383
5.	Brześć Kujawski	96335
6.	Grudziądz	58259
7.	Włocławek	53428
8.	Koronowo	52443
9.	Osie	45633
10.	Tuchola	44114

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

W 2012 roku na terenie województwa udzielono ponad 200 tys. noclegów ponad 90 tys. turystom zagranicznym (odpowiednio 11 i 13 miejsce w kraju). Najwięcej turystów województwo kujawsko-pomorskie gościło z Niemiec (28,0%), Irlandii (7,8%) i Rosji (5,3%). Duża liczba turystów z Irlandii jest związana z organizacją przez Polskę Euro 2012. Istotnym problemem jest fakt, iż zainteresowanie ze strony turystów zagranicznych dotyczy praktycznie tylko największych miast regionu Torunia (88 636) i Bydgoszczy (62 155) oraz w znacznie mniejszej liczbie – pozostałych dużych miast. Ruch zagraniczny w pozostałym obszarze województwa jest minimalny. Aż 96 gmin nie udzieliło noclegów turystom zagranicznym. Wśród tych, które udzieliły najmniej zagranicznych turystów odnotowano w gminach: Gniewkowo (6), Obrowo (8) i Brodnica (11).

Tabela 48. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby turystów zagranicznych korzystających z noclegów

L.p.	Gmina	Liczba turystów
z największą liczbą turystów zagranicznych korzystających z noclegów		
1.	Toruń	88636
2.	Bydgoszcz	62155
3.	Ciechocinek	12070
4.	Włocławek	9555
5.	Grudziądz	6540
6.	Chełmno	3209
7.	Świecie	2977
8.	Inowrocław	2885
9.	Nowe	1613
10.	Żnin	1059

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Strefy ekonomiczne

Na terenie województwa funkcjonuje 1 z 14 Specjalnych Stref Ekonomicznych (SSE) działających na terenie kraju. Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna (PSSE) zajmuje 1380 ha i leży na terenie województwa pomorskiego, kujawsko-pomorskiego, zachodniopomorskiego i wielkopolskiego. W granicach kujawsko-pomorskiego wyznaczonych jest ponad 600 ha gruntów przydzielonych do poszczególnych Podstref PSSE. Należą do nich miasta: Bydgoszcz, Grudziądz, Rypin, Toruń, Włocławek oraz gminy: Barcin Kowalewo Pomorskie, Łysomice, Świecie, Wąbrzeźno. Największymi z nich są Podstrefa Łysomice i Podstrefa Świecie obejmujące odpowiednio 27% i 25% gruntów PSSE leżących na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Najmniejsze Podstrefy znajdują się w Rypinie, Wąbrzeźnie, Toruniu i Kowalewie Pomorskim skupiające łącznie 4% gruntów kujawsko-pomorskiej części PSSE.

Tabela 49. Podstrefy Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej na terenie województwa kujawsko-pomorskiego

L.p.	Podstrefa	Udział powierzchni strefy w gminie do powierzchni strefy w województwie (%)
1.	Barcin	15,47
2.	Bydgoszcz	5,55
3.	Grudziądz	17,93
4.	Kowalewo Pomorskie	1,21
5.	Rypin	0,56
6.	Świecie	25,68
7.	Toruń	1,12
8.	Włocławek	4,06
9.	Łysomice	27,48
10.	Wąbrzeźno	0,93

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych PSSE

3.3. Struktura osadnicza

Sieć osadnicza województwa kujawsko-pomorskiego zorganizowana jest w sposób hierarchiczny co oznacza, iż w zależności od liczby i charakteru pełnionych funkcji, poszczególne ośrodki cechują się zróżnicowanym obszarem oddziaływania. Miejscowości wyposażone w funkcje powszechne, (działalności, usługi, itp.) charakteryzują się małym obszarem oddziaływania i niewielką liczbą zależnych (podległych funkcjonalnie) miejscowości, natomiast ośrodki wyposażone w funkcje rzadkie i specjalistyczne uzależniają znacznie większą liczbę ośrodków i ich mieszkańców.

Hierarchia sieci osadniczej województwa kujawsko-pomorskiego jest bardzo czytelna. Głównym ośrodkiem osadniczym w województwie jest kształtujący się bydgosko-toruński obszar funkcjonalny. Dwa budujące go miasta: Bydgoszcz i Toruń to największe i najważniejsze ośrodki miejskie w województwie. To właśnie w ich granicach ma miejsce koncentracja funkcji gospodarczych, politycznych, administracyjnych, społecznych i kulturalnych. Są to obszary najbardziej intensywnej działalności gospodarczej, miejsca koncentracji usług najwyższego rzędu. Pełnią one kluczowe role w zakresie obsługi mieszkańców całego regionu. Ponieważ wykazują one funkcje nie tylko o znaczeniu regionalnym (wojewódzkim) ale również i ponadregionalnym (krajowym) są znaczącym elementem krajowej metropolii sieciowej.

Niżej w hierarchii sieci osadniczej województwa znajdują się ośrodki regionalne: Włocławek i Grudziądz – miasta posiadające duży potencjał rozwojowy, pełniące ważne role administracyjne, gospodarcze i społeczne. Odgrywają one podstawową rolę w życiu społeczno-gospodarczym mieszkańców gmin skupionych wokół nich, przy czym obszar ich oddziaływania wykracza poza zasięg jednego powiatu. Stanowią uzupełnienie ośrodków wojewódzkich. Ze względu na swój duży potencjał gospodarczy są nie tylko predestynowane do pełnienia roli centrów rozwoju gospodarczego województwa ale również są istotne dla rozwoju gospodarczego kraju.

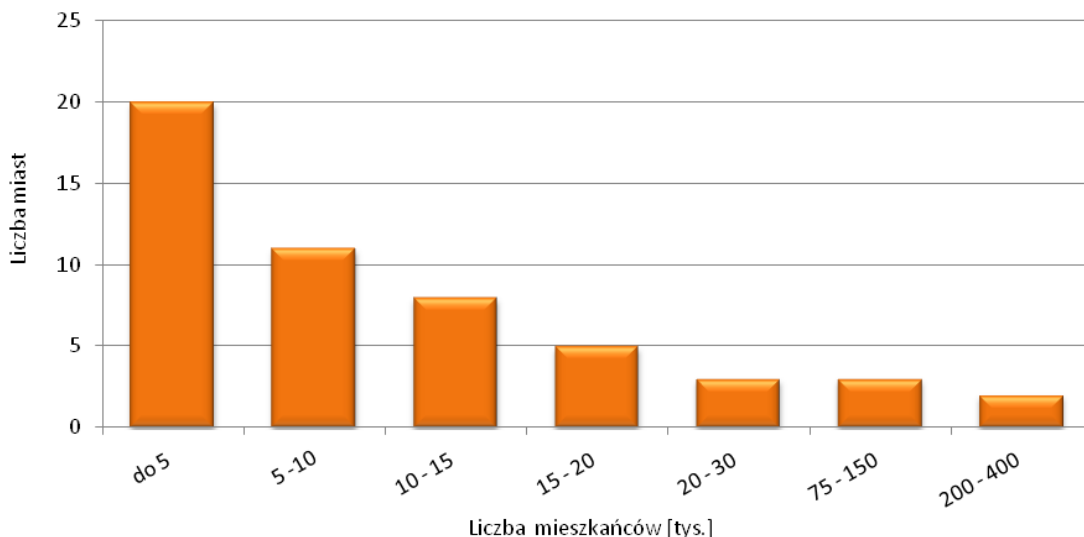
Poniżej miast regionalnych w hierarchii sieci osadniczej znajduje się ośrodek subregionalny: Inowrocław – miasto koncentrujące funkcje gospodarcze i społeczne oraz będące miejscem dostarczania, w uzupełnieniu oferty miast wojewódzkich i regionalnych, usług publicznych istotnych z perspektywy ich mieszkańców i mieszkańców otaczających je obszarów wiejskich. Ze względu na swój duży potencjał gospodarczy, podobnie jak miasta regionalne, jest nie tylko predestynowany do pełnienia roli centrum rozwoju gospodarczego województwa ale również jest istotny dla rozwoju gospodarczego kraju.

Niżej ośrodka subregionalnego w hierarchii sieci osadniczej znajdują się stolice powiatów i wybrane ośrodki skupiające funkcje powiatowe: Aleksandrów Kujawski, Brodnica, Chełmno, Golub-Dobrzyń, Lipno, Mogilno, Nakło n. Notecią, Radziejów, Rypin, Sępólno Krajeńskie, Świecie, Tuchola, Wąbrzeźno, Żnin; ośrodki uzupełniające siedziby powiatów: Chełmża, Łasin, Nowe, Strzelno, Szubin, Więcbork – są to miasta stanowiące ośrodki obsługi i aktywizacji gospodarczej powiatu, mające kluczowe znaczenie dla rozwoju społecznego ale też gospodarczego mieszkańców powiatów.

Najniżej w hierarchii sieci osadniczej województwa znajdują się obszary wiejskie, których integralną częścią są także lokalne ośrodki rozwoju – małe miasta i wiejskie siedziby gmin: Barcin, Brześć Kujawski, Chodecz, Ciechocinek, Dobrzyń nad Wisłą, Gniewkowo, Górzno, Izbica Kujawska, Jabłonowo Pomorskie, Janikowo, Janowiec Wielkopolski, Kamień Krajeński, Kcynia, Koronowo, Kowal, Kowalewo Pomorskie, Kruszwica, Lubień Kujawski, Lubraniec, Łabiszyn, Mrocza, Nieszawa, Pakość, Piotrków Kujawski, Radzyń Chełmiński, Skępe, Solec Kujawski oraz 92 siedziby gmin wiejskich – są to ośrodki o zróżnicowanym charakterze funkcjonalnym, cechujące się licznymi problemami gospodarczymi i często wymagające aktywizacji społeczno-gospodarczej.

Obszary miejskie

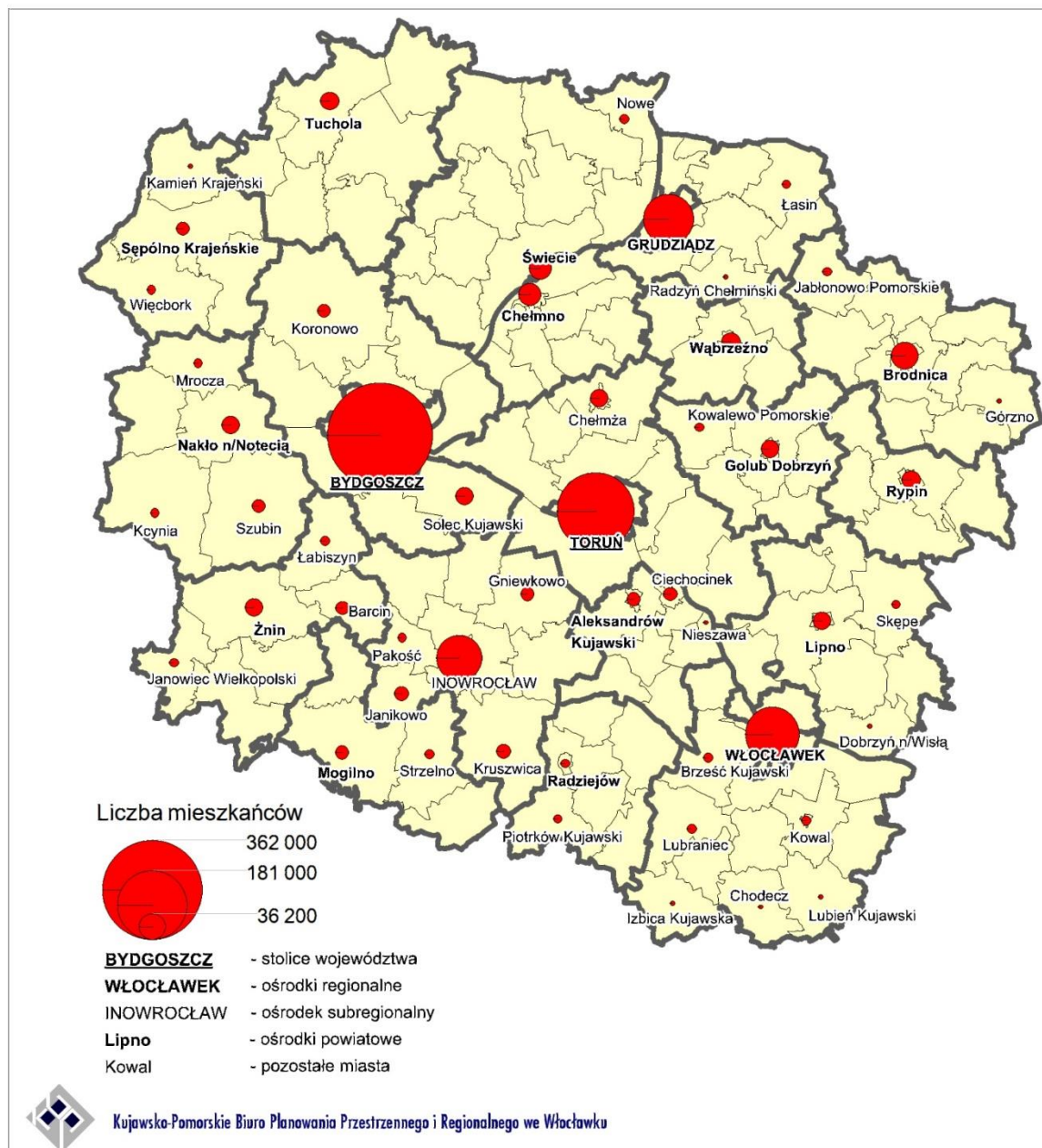
Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego istnieją 52 miasta o łącznej powierzchni 828 km², co stanowi 4,6% ogólnej powierzchni województwa. Zamieszkiwane są łącznie przez 1 626 tys. osób. Wskaźnik urbanizacji wynosi 60,2%. Pod względem administracyjnym w regionie są dwie stolice województwa Bydgoszcz i Toruń. Zgodnie z dalszą hierarchią miast, do miast na prawach powiatu należą Włocławek oraz Grudziądz. Prócz nich występuje jeszcze 15 ośrodków powiatowych i 33 inne miasta .

Rys. 71. Struktura wielkościowa miast (wg liczby mieszkańców w tys.) w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Ośrodki miejskie w województwie nie są rozłożone równomiernie w przestrzeni. Zachodnie i południowe obszary województwa charakteryzuje znacznie większa gęstość miast malejąca ku północnemu wschodowi. Najwięcej miast występuje w powiecie włocławskim (6), inowrocławskim (5), nakielskim (4) oraz żnińskim (4). Wśród wszystkich miast w województwie aż 38% są to miasta, których liczba mieszkańców nie przekracza 5 tys. Szczególnie widoczne jest to w powiecie włocławskim, gdzie wszystkie miasta należą do tej grupy.

Rys. 72. Osadnictwo miejskie w województwie kujawsko-pomorskim (wg liczby mieszkańców) w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Jak już wcześniej wspomniano poszczególne miasta cechują się zróżnicowanym obszarem oddziaływania. Strefa silnego oddziaływania Bydgoszczy i Torunia obejmuje centralną część województwa kujawsko-pomorskiego. Wykształcił się tu system osadniczy o cechach układu aglomeracyjnego, którego podstawowymi wyznacznikami są:

- dominująca rola funkcji pozarolniczych jako źródła utrzymania ludności, a w zakresie rolnictwa dobry stan rozwoju sadownictwa i warzywnictwa,
- charakter zagospodarowania nawiązujący do pełnienia funkcji sypialnianej, rzemieślniczej, produkcyjnej, magazynowo-składowej – przejawiający się wykształcaniem bardzo dużych miejscowości nie posiadających w ogóle zaplecza rolniczego,

- pierwotnie ścisłe powiązania funkcjonalne z Bydgoszczą i Toruniem – przede wszystkim przejawiające się w dojazdach do pracy i szkół ponadpodstawowych oraz ścisłe uzależnienie obsługi mieszkańców od instytucji zlokalizowanych w tych miastach; obecnie czynnik dojazdów do pracy ma znacznie mniejsze znaczenie, natomiast uzależnienie od funkcji podstawowych całkowicie zanikło wraz z ich upowszechnieniem na obszarach wiejskich,
- sukcesywnie rosnąca liczba mieszkańców wiejskich terenów zurbanizowanych przy ogólnej tendencji do powolnego spadku liczby ludności na terenach o tradycyjnie rolniczym charakterze.

Zdelimitowana aglomeracja bydgosko-toruńska zajmuje obecnie powierzchnię 4 256 km² i jest zamieszkiwana przez ok. 900 tys. mieszkańców. Tworzy ją 31 gmin z 10 powiatów (w tym 2 grodzkie). W obszarze tym – oprócz Bydgoszczy i Torunia, leży 10 miast. Tak zdefiniowany obszar aglomeracji należy jednak traktować jako umowny – procesy urbanizacyjne są dynamiczne i wymagany jest tu regularny monitoring rzeczywistego zakresu zmian.

Pozostałe miasta na terenie województwa oddziałują na obszary otaczające w znacznie mniejszym stopniu. Największą strefą oddziaływania, po Bydgoszczy i Toruniu, odznacza się miasto Włocławek, choć przy uwzględnieniu wielkości i potencjału miasta strefa podmiejska rozwinęła się tutaj dość słabo. W przypadku Włocławka (podobnie jak w przypadku Inowrocławia) czynnikiem ograniczającym tworzenie strefy podmiejskiej jest duży potencjał rolnictwa, ograniczający powstawanie zainwestowania o charakterze pozarolniczym. Potencjał społeczno-gospodarczy Włocławka pozwala jednak przypuszczać, że w stosunkowo krótkim okresie procesy urbanizacyjne w gminach otaczających nasilą się.

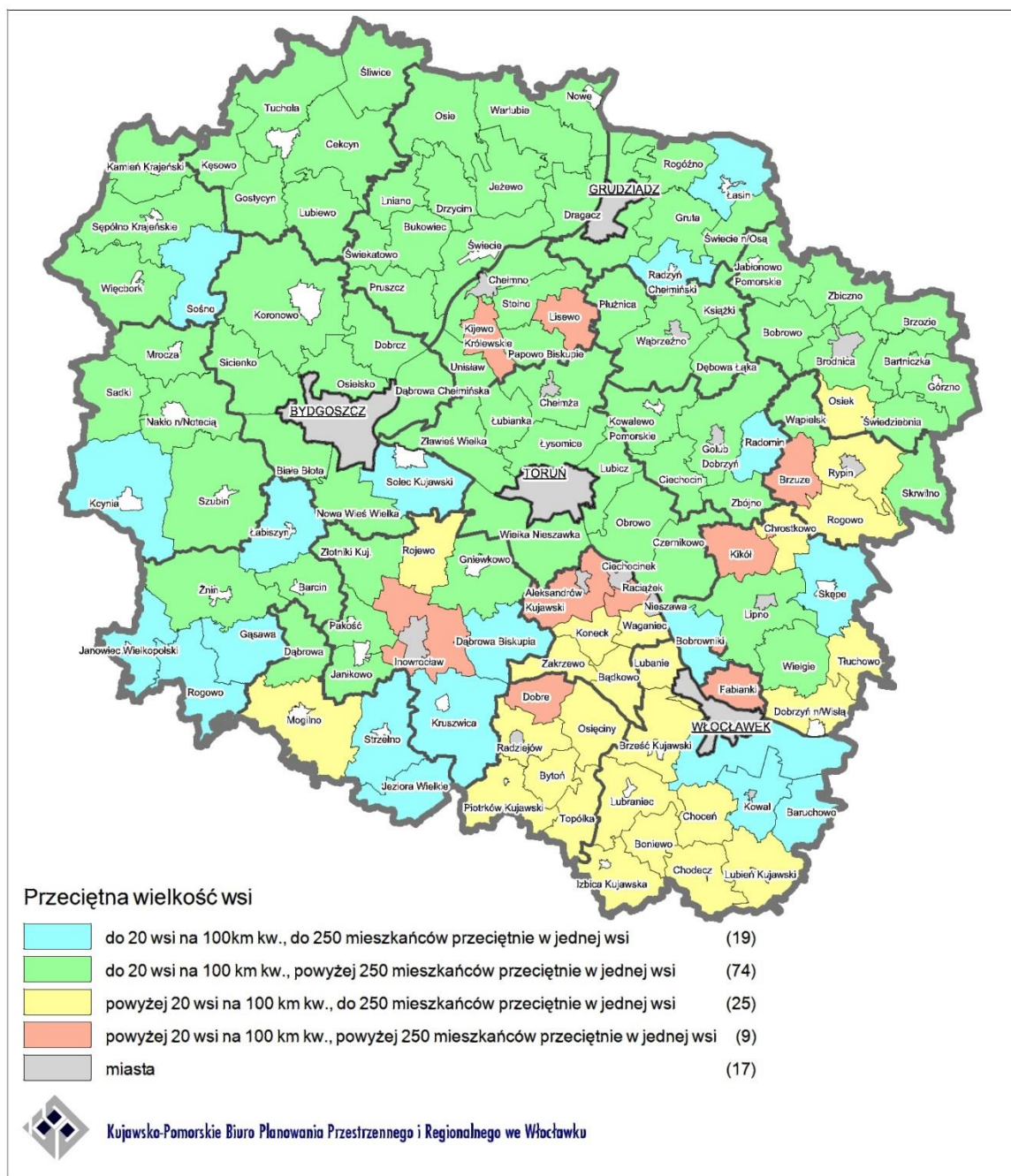
Bardzo słabo wykształcone są strefy podmiejskie Grudziądz i Inowrocławia. W przypadku Inowrocławia bardzo duży potencjał rolnictwa kształtuje typowo rolniczy charakter miejscowości wiejskich - tylko nieliczne wsie rozwijają funkcje podmiejskie, ale ten rodzaj zagospodarowania jest bardzo słabo dostrzegalny w przestrzeni.

Procesy podmiejskie zaznaczają się również wokół Świecia i Brodnicy. Obszary wiejskie leżące wokół tych miast zaczynają już wykazywać wyraźne oznaki statystyczne postępujących procesów urbanizacji. Obydwa miasta prezentują obiektywnie zbyt mały potencjał społeczno-gospodarczy i inwestycyjny, by wykształcić strefy o typowo podmiejskim intensywnie przekształconym krajobrazie. Należy się tu spodziewać wykształcenia pewnej pośredniej formy strefy podmiejskiej – o niższej intensywności przy wciąż znaczącym udziale rolnictwa w krajobrazie, jednocześnie o wysokim poziomie urbanizacji społecznej.

Obszary wiejskie

Obszary wiejskie województwa kujawsko-pomorskiego stanowią 95% całkowitej powierzchni województwa, występuje tu 2 277 sołectw i 2 809 miejscowości wiejskich. Pełnią one obecnie wiele funkcji zarówno w sferze konsumpcji (usługi turystyczno-rekreacyjne, nowe miejsca zamieszkania) jak i produkcji rolniczej i pozarolniczej.

Obszary wiejskie charakteryzują się rozproszoną siecią osadniczą i generalnie małą liczbą mieszkańców poszczególnych wsi. W województwie zjawisko to najbardziej widoczne jest w południowej i południowo-wschodniej części województwa: powiat aleksandrowski (cała południowa część); powiat rypiński (część środkowa); powiat włocławski (w znacznej części: północ, południe, zachód), powiat radziejowski (niemal cały).

Rys. 73. Osadnictwo wiejskie w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Obszary funkcjonalne

Ustawa o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw wprowadziła pojęcie obszaru funkcjonalnego jako „obszaru szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiącego zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzującego się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju”. Dzieli je jednocześnie na obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym, o znaczeniu regionalnym i znaczeniu lokalnym. W planie województwa obligatoryjnie należy uwzględnić obszary

funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym, do których na terenie regionu kujawsko-pomorskiego zalicza się miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego oraz wiejski obszar funkcjonalny. Jedną z wprowadzonych ww ustawą zmian jest wskazanie, iż minister właściwy odpowiednio do spraw rozwoju regionalnego lub do spraw rozwoju wsi określi w drodze rozporządzenia szczegółowe warunki określenia obszarów funkcjonalnych i ich granic (miejskich i wiejskich). Rozporządzenia takie nie zostały jednak dotąd wydane, wobec powyższego brak jest podstawy formalnej wyznaczania obszarów funkcjonalnych na terenie województwa. Proces ten będzie miał miejsce po ukazaniu się odpowiednich aktów prawnych.

4. Infrastruktura techniczna

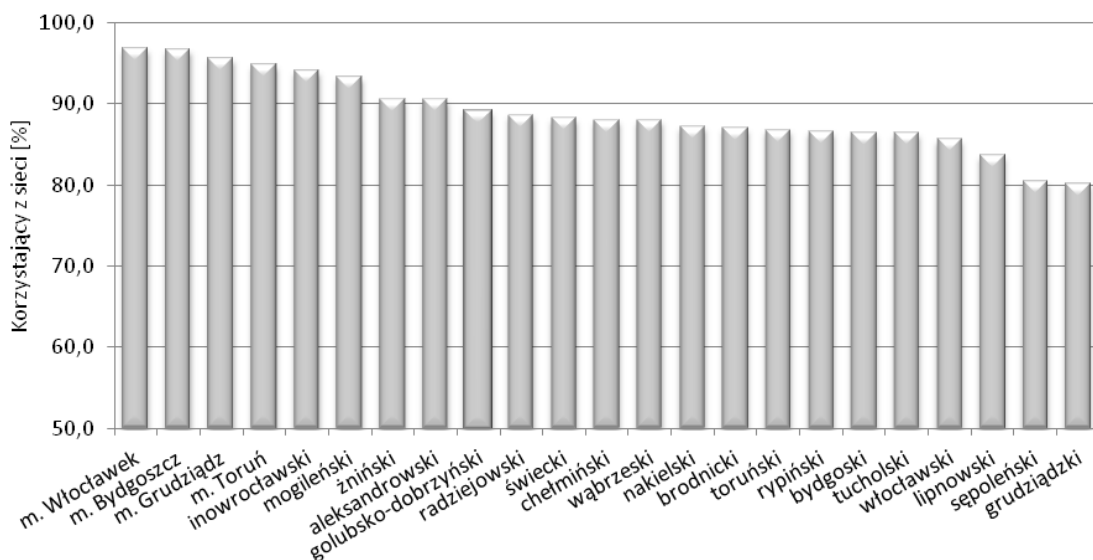
Zaopatrzenie w wodę

Podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności województwa kujawsko-pomorskiego w wodę są wody podziemne. Większość zasobów wód podziemnych nadaje się do bezpośredniego wykorzystania na cele gospodarcze, a na cele konsumpcyjne po zastosowaniu prostych metod uzdatniania, polegających na usuwaniu naturalnych pierwiastków, jakimi są żelazo i mangan.

Pobór wody na potrzeby poszczególnych działów gospodarki narodowej z łącznej ilości pobranej wody przedstawia się następująco:

- 86 085 dam³, tj. 34% zostało przeznaczone na cele produkcyjne,
- 113 517 dam³, tj. 45% skierowano do sieci wodociągowej,
- 54 870 dam³, tj. 22% zostało pobrane na cele rolnicze – do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania stawów rybnych.

Najwyższy stopień zwodociągowania wśród powiatów ziemskich występuje w powiecie inowrocławskim – 94,2%, mogileńskim – 93,4%, żnińskim - 90,7% i aleksandrowskim – 90,6%, natomiast najniższy występuje w powiecie grudziądzkim – 80,3% i sępoleńskim – 80,5%.

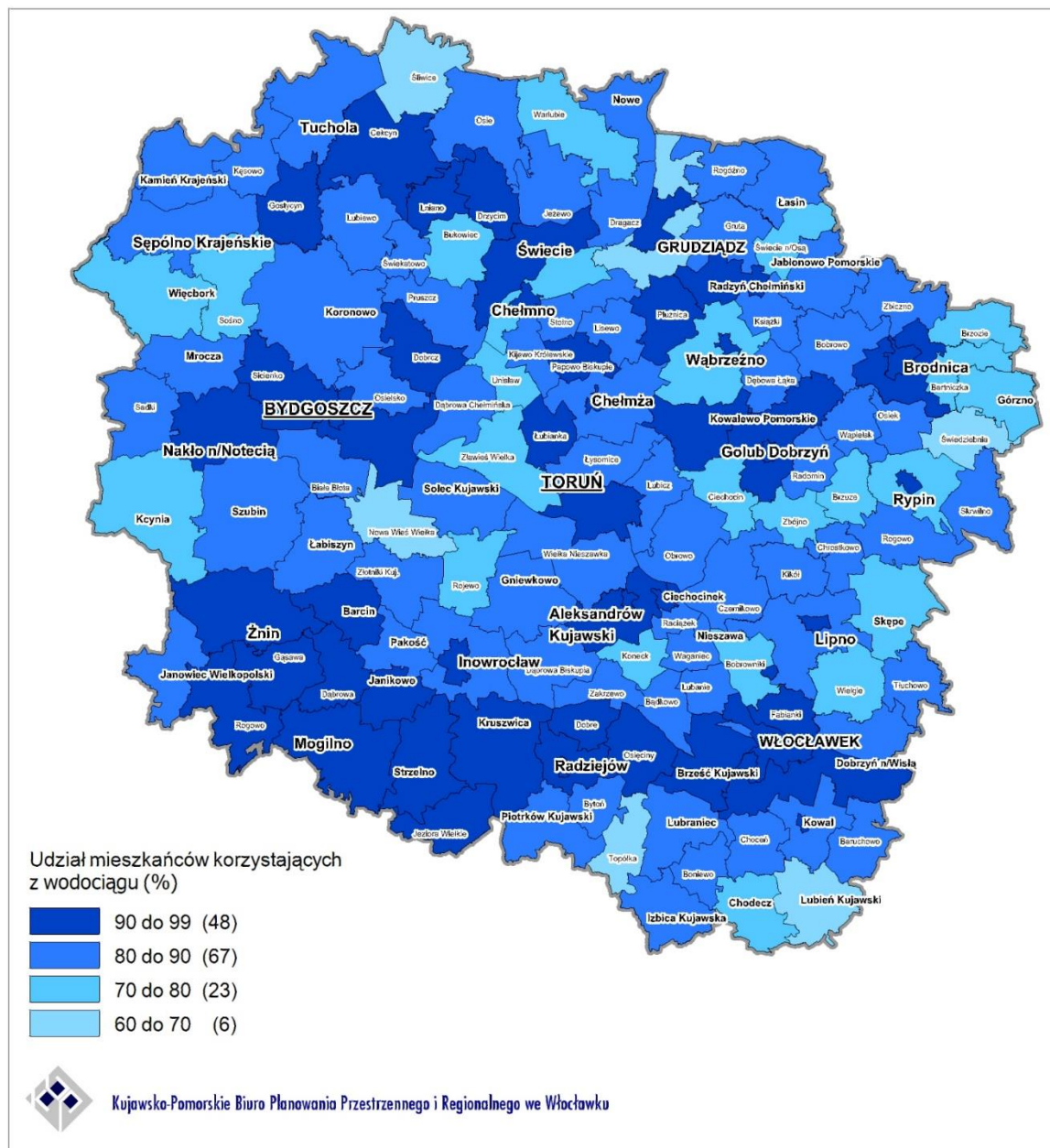

Rys. 74. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Wszystkie gminy województwa są zwodociągowane, nie mniej nie wszyscy ich mieszkańcy czerpią wodę z sieci. Stopień zwodociągowania gmin województwa na koniec 2012 r. waha się od około 63,4% w gminie Lubień Kujawski do około 97% w gminie Janikowo, 96,7% w gminie Dobre.

W największych miastach województwa wskaźnik zwodociągowania wynosi odpowiednio: w Bydgoszczy – 96,8%, Toruniu – 94,9%, Włocławku – 96,9% i Grudziądzu – 95,7%. W miastach mniejszych wskaźnik waha się od 88,4% w Nieszawie (jedynie miasto o wskaźniku poniżej 90%) do 98,6% w Inowrocławiu i jest to najwyższy wskaźnik w województwie.

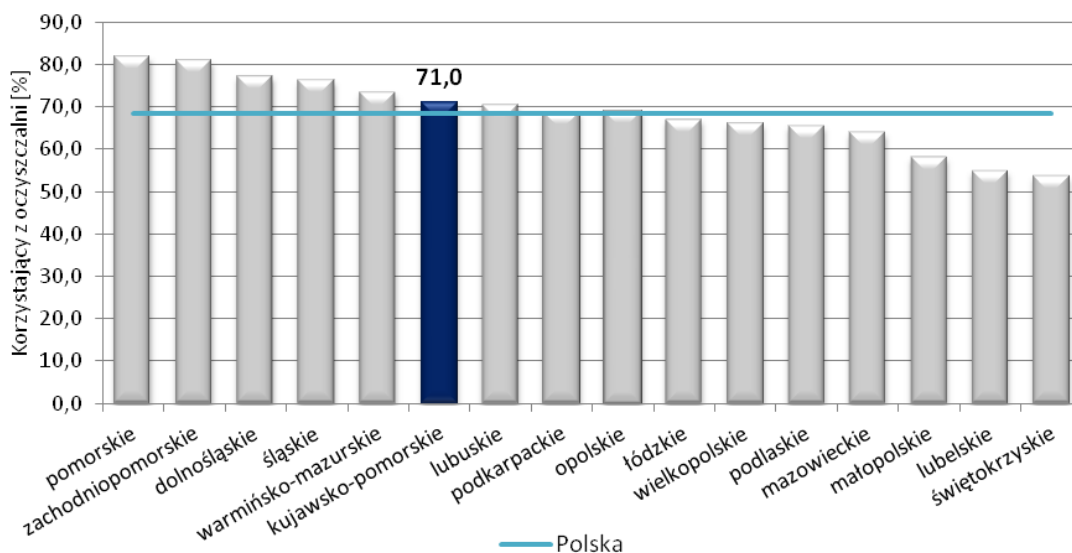

Rys. 75. Wskaźnik zwodociągowania w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Gospodarka ściekowa

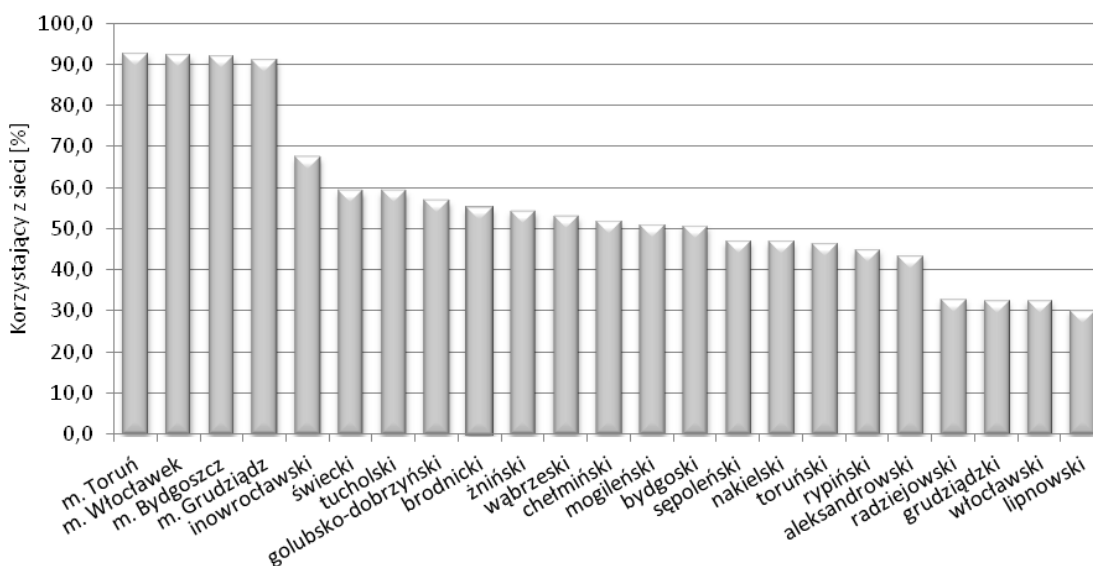
W roku 2012 w województwie kujawsko-pomorskim eksploatowano 144 komunalne oczyszczalnie ścieków, z których odprowadzono do wód lub do ziemi łącznie 89 681 dam^3 ścieków, z czego blisko 65% stanowiły ścieki z czterech największych miast: Bydgoszczy, Torunia, Włocławka i Grudziądza. Głównym problemem w regionie, podobnie jak i w całym kraju, jest brak równoległego rozwiązania gospodarki wodnej i ściekowej. Inwestycje w sieć wodociągową nie pociągają za sobą inwestycji w sieć kanalizacyjną, choć należy zaznaczyć, że problem ten jest z roku na rok w coraz większym zakresie rozwiązywany. W województwie obecnie 71% osób korzysta z oczyszczalni ścieków, co plasuje region na 6 pozycji w kraju (powyżej średniej dla kraju wynoszącej 68, 6%).

Rys. 76. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w ogólnej liczbie ludności w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Udział mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w regionie jest bardzo zróżnicowany - od 30,4% w powiecie lipnowskim, 32,6% w powiecie włocławskim do 67,5% w powiecie inowrocławskim.

Rys. 77. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Poziom skanalizowania jest wyraźnie wyższy w miastach niż na obszarach wiejskich. Miastem, gdzie blisko 100% mieszkańców podłączonych jest do sieci kanalizacyjnej jest Janikowo (98,4%). Wysoki poziom kanalizacji ma miejsce również w Łasinie (94,8%) i Świeciu (94,1%). Najniższy natomiast występuje w Mroczy (52,6%), Kcyni (54,8%) oraz Nieszawie (57,3%).

Tabela 50. Ranking miast pod względem korzystających z sieci kanalizacyjnej

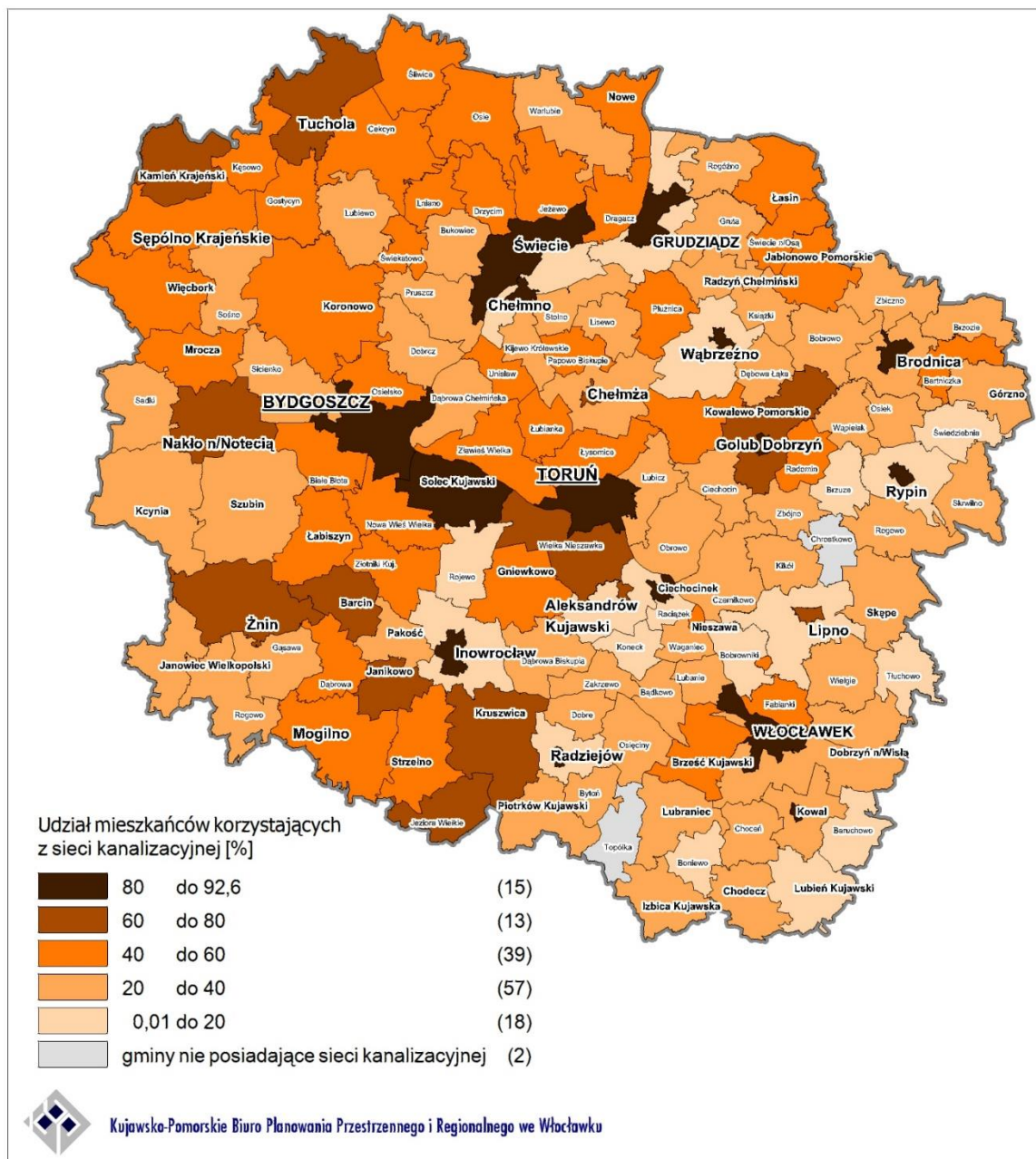
Lp.	Miasto	% korzystających z sieci kanalizacyjnej	Lp.	Miasto	% korzystających z sieci kanalizacyjnej
z największym udziałem korzystających z sieci			z najmniejszym udziałem korzystających z sieci		
1.	Janikowo	98,4	1.	Mrocza	52,6
2.	Łasin	94,8	2.	Kcynia	54,8
3.	Świecie	94,1	3.	Nieszawa	57,3
4.	Toruń	92,6	4.	Skępe	58,0
5.	Włocławek	92,2	5.	Izbica Kujawska	58,8
6.	Bydgoszcz	91,8	6.	Pakość	59,2
7.	Grudziądz	91,1	7.	Więcbork	59,8
8.	Kruszwica	91,0	8.	Brześć Kujawski	60,3
9.	Inowrocław	89,9	9.	Łabiszyn	64,3
10.	Wąbrzeźno	89,8	10.	Piotrków Kujawski	66,7

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Zdecydowanie gorsza sytuacja występuje w gminach miejsko-wiejskich, gdzie w dwóch gminach województwa: Topólka i Chrostkowo wskaźnik wynosi 0%, a w czterech gminach poniżej 10%: Lipno (1,5%), Chełmno (1,7%), Raciążek (4%), Radziejów (8,8%). Najwyższy wskaźnik skanalizowania występuje w gminach: Świecie – 84,4%, Solec Kujawski – 82,6%, Tuchola – 75,1% i Janikowo – 72,1%.

Instrumentem koordynującym działania w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych w celu wypełnienia zobowiązań przyjętych w Traktacie Akcesyjnym oraz postanowień dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych jest *Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK)* zatwierdzony przez Rząd RP w dniu 16 grudnia 2003r. Druga Aktualizacja programu została zatwierdzona przez Radę Ministrów 2 marca 2010 roku. Dokument wyznacza politykę Rządu RP w zakresie realizacji systemów zbierania, oczyszczania i odprowadzania ścieków komunalnych. Nakreśla i koordynuje działania prowadzone w tym zakresie przez gminy i przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne. Zawiera wykaz zidentyfikowanych aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) powyżej 2000 wraz z wykazem niezbędnych inwestycji jakie należy przeprowadzić w celu wyposażenia ich w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków.

Agglomeracje ujęte w Aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych 2010 to: Toruń, Bydgoszcz, Grudziądz, Włocławek, Inowrocław, Brodnica, Świecie, Kruszwica, Chełmża, Nakło n/ Notecią, Tuchola, Rypin, Wąbrzeźno, Strzelno, Chełmno, Żnin, Aleksandrów Kujawski, Lipno, Ciechocinek, Pruszcz, Nowe, Sępólno Krajeńskie, Golub-Dobrzyń, Choceń, Koronowo, Janikowo, Mogilno, Łysomice, Mrocza, Rogowo, Gniewkowo, Jeżewo, Janowiec Wielkopolski, Łabiszyn, Szubin, Łasin, Złotniki Kujawskie, Barcin, Osie, Potulice, Kowalewo Pomorskie, Kcynia, Więcbork, Radziejów, Gostycyn, Dragacz, Pakość, Zławieś Wielka, Unisław, Fabianki, Kamień Krajeński, Świekatowo, Wielka Nieszawka, Brześć Kujawski, Piotrków Kujawski, Wąpielsk, Lubiewo, Chodecz, Śliwice, Skępe, Dobrzyń nad Wisłą, Dąbrowa, Radomin, Warlubie, Zakrzewo, Kowal, Przyjezierze, Sośno, Dobrze, Papowo Biskupie, Kijewo Królewskie, Lisewo, Świecie nad Osą, Waganiec, Wielgie, Gębice, Kikół, Lubanie, Lniano, Nowa Wieś Wielka, Sicienko-Wojnowo, Lubraniec, Dąbrowa Biskupia, Bądkowo, Zbójno.

Rys. 78. Wskaźnik skanalizowania w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.

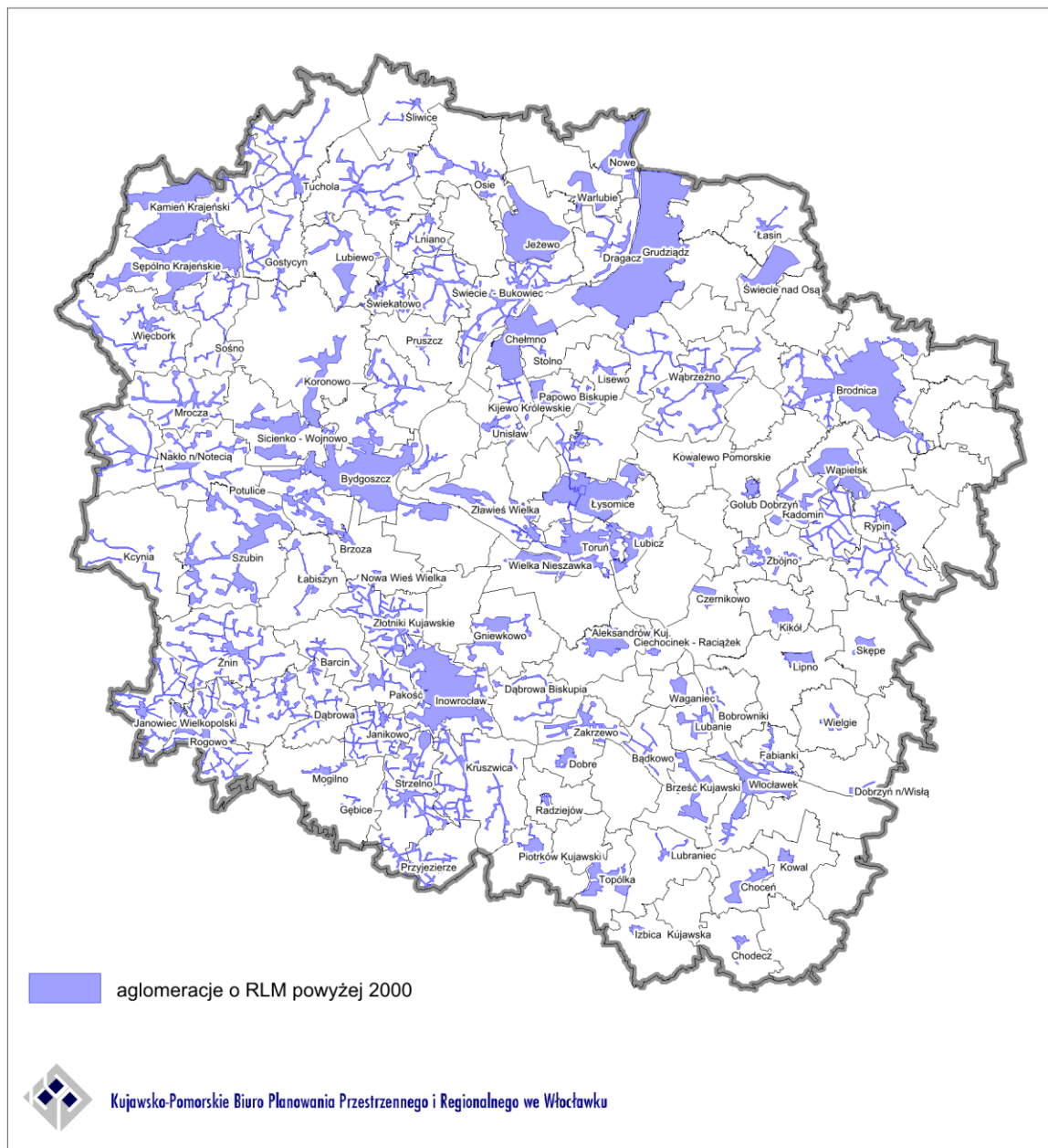
Źródło: opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Proces wyznaczania obszarów i granic aglomeracji trwa od 2005 r. Według stanu na dzień 31 grudnia 2010 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wyznaczonych jest 79 aglomeracji, o RLM równej 2 281 885, w tym na podstawie:

- 71 rozporządzeń Wojewody Kujawsko-Pomorskiego,
- 8 uchwał Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

liczba aglomeracji w poszczególnych przedziałach RLM kształtuje się następująco:

- powyżej 100 000 RLM – 4 aglomeracje o łącznym RLM 1 303 085,
- od 15 000 do 100 000 RLM – 16 aglomeracji o łącznym RLM 583 211,
- od 10 000 do 15 000 RLM – 12 aglomeracji o łącznym RLM 151 674,
- od 2 000 do 10 000 RLM – 47 aglomeracji o łącznym RLM 243 915.

Rys. 79. Aglomeracje kanalizacyjne wyznaczone na terenie województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Innym instrumentem porządkującym zobowiązania wynikające z art. 7 wskazanej powyżej dyrektywy, będącym uzupełnieniem KPOŚK, jest Program wyposażenia aglomeracji poniżej 2000 RLM w oczyszczalnię ścieków i systemy kanalizacji zbiorczej. Program zawiera wykaz aglomeracji o RLM mniejszej niż 2000, na terenie których w 2004 roku istniała sieć kanalizacji zbiorczej oraz które powinny być wyposażone w oczyszczalnię zapewniającą odpowiednie, pełne biologiczne lub równoważne oczyszczanie ścieków w terminie do końca 2015 roku.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego zidentyfikowane zostały w 2010 roku 23 aglomeracje poniżej 2000 RLM, tj.:

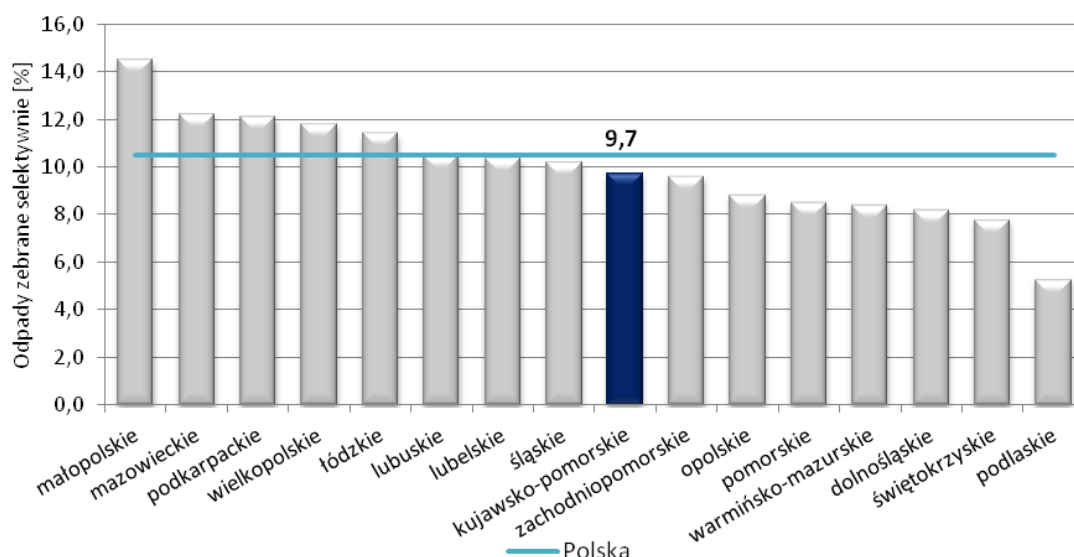
- Przywitowo (RLM 144), powiat rypiński,
- Salno (RLM 394), powiat grudziądzki,
- Osiek (RLM 580), powiat brodnicki,
- Gołaszewo (RLM 586), powiat włocławski,
- Radzyń Chełmiński (RLM 598), powiat grudziądzki,
- Rakutowo (RLM 664), powiat włocławski,
- Czarnia Mała (RLM 700), powiat rypiński,
- Świętosław (RLM 749), powiat golubsko-dobrzyński,
- Wrocki (RLM 802), powiat golubsko-dobrzyński,
- Tłuchowo (RLM 861), powiat lipnowski,
- Nieszawa (RLM 881), powiat aleksandrowski,
- Sokołowo (RLM 1052), powiat golubsko-dobrzyński,
- Lubień Kujawski (RLM 1160), powiat włocławski,
- Boniewo (RLM 1019), powiat włocławski,
- Baruchowo (RLM 1200), powiat włocławski,
- Bytoń-Witowo (RLM 1440), powiat radziejowski,
- Górzno (RLM 1650), powiat brodnicki,
- Miesiączkowo (RLM 1700), powiat brodnicki,
- Gruta-Mełno (RLM 1710), powiat grudziądzki,
- Osiecin (RLM 1733), powiat radziejowski,
- Ostrowite (RLM 1750), powiat golubsko-dobrzyński,
- Drzycim (RLM 1850), powiat świecki,
- Elgiszewo (RLM 1926), powiat golubsko-dobrzyński,

W 23 aglomeracjach poniżej 2000 RLM mieszka około 41 239 mieszkańców, wśród których:

- około 21 239 osób korzysta z sieci kanalizacyjnej (51,5%),
- około 12 016 osób jest obsługiwanych przez tabor asenizacyjny (29,1%),
- około 4 476 osób korzysta z systemów indywidualnych - przydomowe oczyszczalnie ścieków (10,8%).

Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami to zapobieganie powstawaniu odpadów, ograniczanie ich ilości oraz negatywnego oddziaływania odpadów na środowisko przy wytwarzaniu i użytkowaniu produktów i po zakończeniu ich użytkowania oraz zapewnienie zgodnego z zasadami ochrony środowiska odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Jednym z podstawowych elementów gwarantujących prowadzenie właściwej gospodarki odpadami jest ich selektywna zbiórka w miejscu wytwarzania. W województwie kujawsko-pomorskim w 2012 roku zebrano selektywnie 9,7% wszystkich zebranych odpadów komunalnych przy średniej dla kraju wynoszącej 10,5%, co pozwoliło na zajęcie 9 pozycji wśród województw.

Rys. 80. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Wytworzone i zebrane odpady zostają odzyskiwane, a jeśli nie ma takiej możliwości to muszą być unieszkodliwiane, głównie poprzez składowanie.

W województwie kujawsko-pomorskim odzysk odpadów odbywał się głównie w sortowniach odpadów oraz poprzez kompostowanie w kompostowniach odpadów. W województwie sortownie odpadów funkcjonują przy 28 przedsiębiorstwach komunalnych, gdzie wyselekcjonowano 151 381 Mg surowców wtórnych, głównie w postaci makulatury, stłuczki szklanej, plastiku, złomu. Największą ilość surowców wtórnych (98% wszystkich surowców wtórnych w regionie) odzyskano w czterech składowiskach: Miejskim Przedsiębiorstwie Oczyszczania Sp. z o.o. w Toruniu – 70,2 tys. Mg (tj. 46% odzysku odpadów ze składowisk w województwie); Regionalnym Zakładzie Utylizacji Odpadów Komunalnych w Machnacu – 38,6 tys. Mg (tj. 25%); Zakładzie Utylizacji Odpadów Komunalnych w Inowrocławiu – 21,3 tys. Mg (tj. 14%); Międzygminnym Składowisku Odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Służewie – 19,9 tys. Mg (tj. 13%).

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego kompostowanie odpadów komunalnych prowadzone było w 8 obiektach zlokalizowanych w następujących miejscowościach: Brześć Kujawski, Inowrocław, Dębowa Łąka, Toruń, Świecie, Pakość, Bydgoszcz, Żnin.

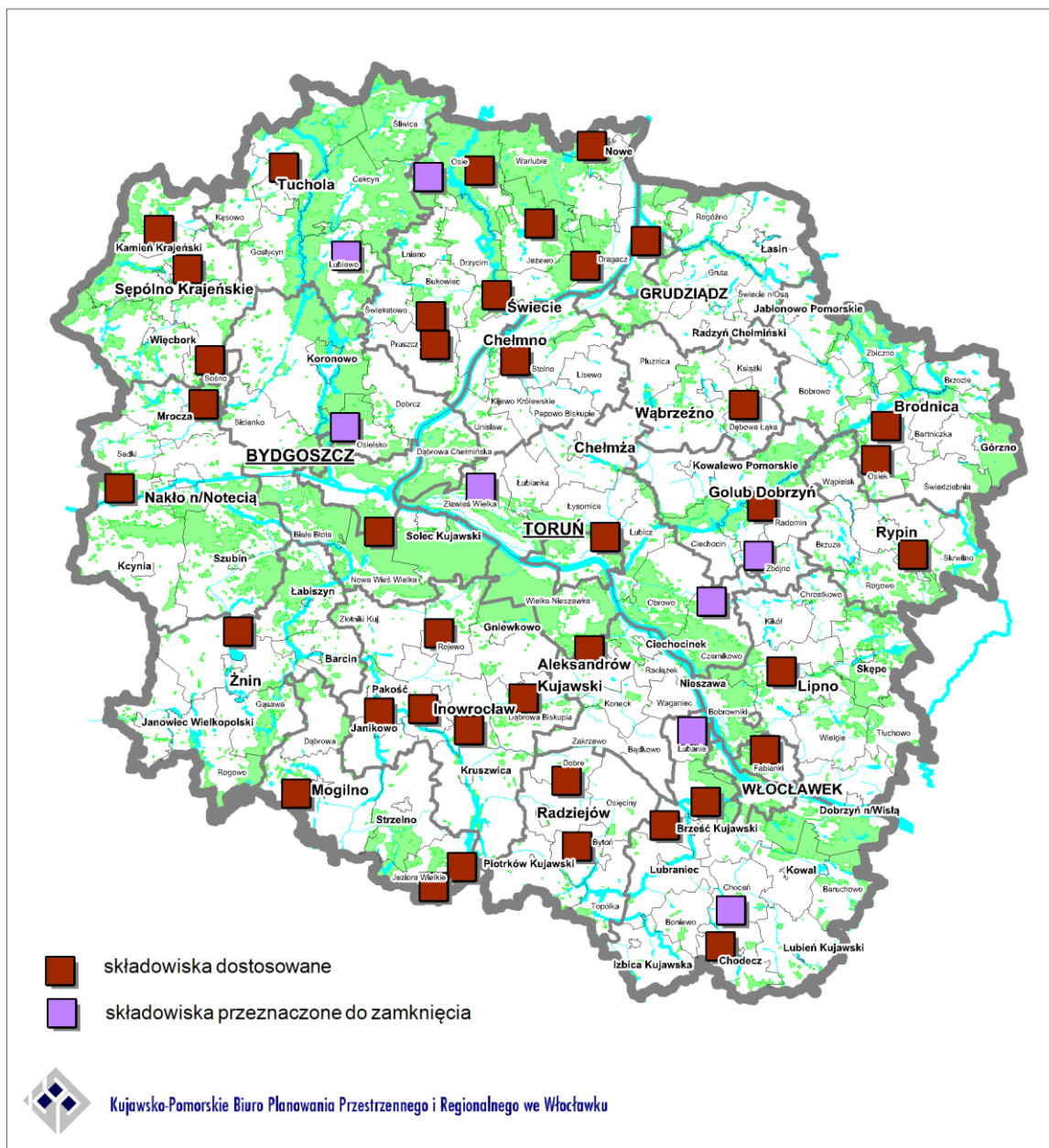
Ponadto w regionie istnieje 11 spalarni do termicznego przekształcania odpadów, z czego 5 – unieszkodliwia odpady niebezpieczne, 5 – odpady inne niż niebezpieczne i komunalne oraz 1 – posiada instalację współspalającą odpady. Dwa z ww. obiektów przekształcają termicznie odpady medyczne i weterynaryjne.

Na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 roku zewidencjonowanych zostało 115 składowisk odpadów, w tym 60 eksploatowanych, z czego: 56 zostało zaliczonych do składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, 1 – do składowisk odpadów obojętnych, a 3 – do składowisk odpadów niebezpiecznych. Ogółem zdeponowano w tych obiektach 424,7 tys. Mg odpadów, w tym: 77% stanowiły odpady pochodzące z gospodarki komunalnej, a 23% to odpady pochodzące z przemysłu.

Odpady komunalne unieszkodliwiane były poprzez składowanie na 45 składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, w których nagromadzenie pod koniec 2012 roku wyniosło 5,5 mln Mg, zajmując łącznie powierzchnię około 104 hektarów. Do największych składowisk odpadów w regionie, gdzie zdeponowano ponad połowę (52,1%) rocznego przychodu odpadów

komunalnych w województwie należą trzy składowiska: Składowisko Odpadów Komunalnych w Sulnówku - 72 508,6 Mg, tj. 22,2% ogólnej ilości; Miejskie Składowisko Odpadów w Toruniu – 70 084,0 Mg, tj. 21,4%; Międzygminny Kompleks Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Niedźwiedziu – 27 782,4 Mg, tj. 8,5%.

Na terenie województwa zewidencjonowanych jest 19 składowisk odpadów inne niż komunalne (przemysłowe), w tym eksploatowanych jest 13. Wśród nich występują trzy składowiska odpadów niebezpiecznych: Międzygminny Kompleks Unieszkodliwiania Odpadów, składowisko odpadów przemysłowych „MOGILNIK” w Wypalenskach; Składowisko Odpadów Niebezpiecznych w Małociechowie; Zakładowe Składowisko Odpadów Niebezpiecznych, Baza Paliw w Nowej Wsi Wielkiej.

Rys. 81. Gospodarowanie odpadami komunalnymi w województwie kujawsko-pomorskim

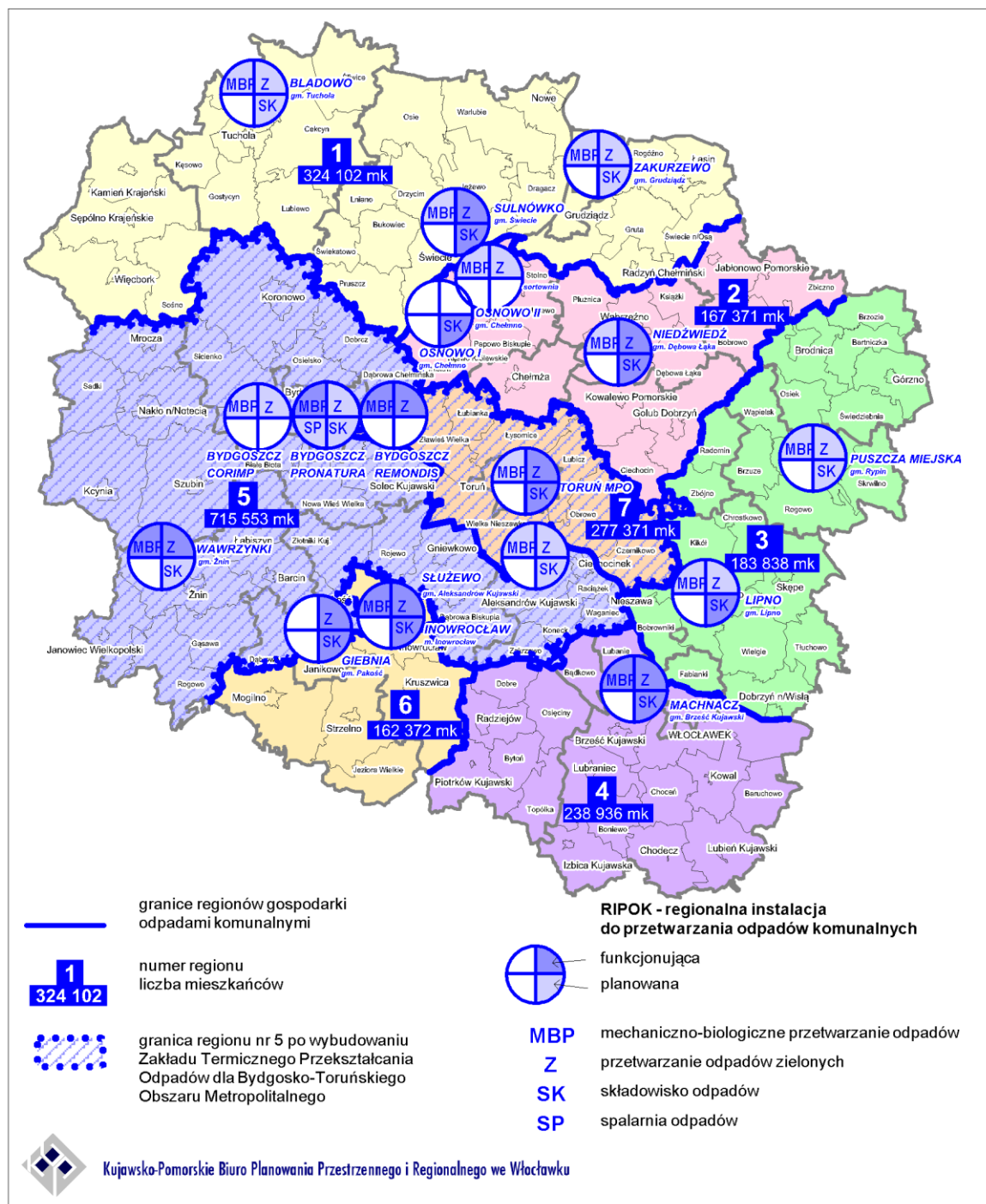
Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Całościowy system gospodarki odpadami w regionie oparty będzie, zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023 o Regiony Gospodarki Odpadami Komunalnymi (RGOK), w ramach których funkcjonować będą wszelkie niezbędne urządzenia i instalacje, w tym istniejące na terenie województwa składowiska odpadów, spełniające w zakresie technicznym kryteria najlepszej dostępnej techniki i posiadające przepustowość wystarczającą do przyjmowania i przetwarzania odpadów.

Tabela 51. Regiony gospodarki odpadami komunalnymi w województwie kujawsko-pomorskim

Nazwa regionu gospodarki odpadami komunalnymi	Powiat	Gminy wchodzące w skład regionu gospodarki odpadami komunalnymi
Region 1 Tucholsko-Grudziądzki		Miasto Grudziądz
	grudziądzki	gm. Grudziądz, gm. Gruta, m. i gm. Łasin, m. i gm. Radzyń Chełmiński, gm. Rogóźno, gm. Świecie nad Osą
	sępoleński	m. i gm. Kamień Krajeński, m. i gm. Sępólno Krajeńskie, gm. Sośno, m. i gm. Więcbork
	świecki	gm. Bukowiec, gm. Dragacz, gm. Drzycim, gm. Jezewo, gm. Lniano, m. i gm. Nowe, gm. Osie, gm. Pruszcz, m. i gm. Świecie, gm. Świekatowo, gm. Warlubie
	tucholski	gm. Cekcyn, gm. Gostycyn, gm. Kęsowo, gm. Lubiewo, gm. Śliwice, m. i gm. Tuchola
Region 2 Chełmińsko-Wąbrzeski	brodnicki	gm. Bobrowo, m. i gm. Jabłonowo Pomorskie, gm. Zbiczno
	chełmiński	m. Chełmno, gm. Chełmno, gm. Kijewo Królewskie, gm. Lisewo, gm. Papowo Biskupie, gm. Stolno, gm. Unisław
	golubsko-dobrzyński	gm. Ciechocin, m. Golub-Dobrzyń, gm. Golub-Dobrzyń, m. i gm. Kowalewo Pomorskie
	toruński	m. Chełmża, m. i gm. Chełmża
	wąbrzeski	gm. Dębowa Łąka, gm. Książki, gm. Płużnica, m. i gm. Wąbrzeźno, gm. Wąbrzeźno
Region 3 Lipnowsko-Rypiński	brodnicki	gm. Bartniczka, m. Brodnica, gm. Brodnica, gm. Brzozie, m. i gm. Górzno, gm. Osiek, gm. Świdziebnia
	golubsko-dobrzyński	gm. Radomin, gm. Zbójno
	lipnowski	gm. Bobrowniki, gm. Chrostkowo, m. i gm. Dobrzyń nad Wisłą, gm. Kikół, m. Lipno, gm. Lipno, m. i gm. Skępe, gm. Tłuchowo, gm. Wielgie
	rypiński	gm. Brzuze, gm. Rogowo, m. Rypin, gm. Rypin, gm. Skrwilno, gm. Wąpielsk
	włocławski	gm. Fabianki
Region 4 Włocławski		Miasto Włocławek
	aleksandrowski	gm. Bądkowo
	radziejowski	gm. Bytoń, gm. Dobrze, gm. Osiecin, m. i gm. Piotrków Kujawski, m. Radziejów, gm. Radziejów, gm. Topólka
	włocławski	gm. Baruchowo, gm. Boniewo, m. i gm. Brześć Kujawski, gm. Chocień, m. i gm. Chodecz, m. i gm. Izbica Kujawska, m. Kowal, gm. Kowal, gm. Lubanie, m. i gm. Lubień Kujawski, m. i gm. Lubraniec, gm. Włocławek
Region 5 Bydgoski		Miasto Bydgoszcz
	aleksandrowski	m. Aleksandrów Kujawski, gm. Aleksandrów Kujawski, m. Ciechocinek, gm. Koneck, m. Nieszawa, gm. Raciążek, gm. Waganiec, gm. Zakrzewo
	bydgoski	gm. Białe Błota, gm. Dąbrowa Chełmińska, gm. Dobrcz, m. i gm. Koronowo, gm. Nowa Wieś Wielka, gm. Osielesko, gm. Sicienko, m. i gm. Solec Kujawski
	inowrocławski	gm. Dąbrowa Biskupia, m. i gm. Gniewkowo, m. i gm. Pakość, gm. Rojewo, gm. Złotniki Kujawskie
	mogileński	gm. Dąbrowa
	nakielski	m. i gm. Kcynia, m. i gm. Mrocza, m. i gm. Nakło nad Notecią, gm. Sadki, m. i gm. Szubin
żniński	m. i gm. Barcin, gm. Gąsawa, m. i gm. Janowiec Wielkopolski, m. i gm. Łabiszyn, gm. Rogowo, m. i gm. Żnin	
Region 6 Inowrocławski	inowrocławski	m. Inowrocław, gm. Inowrocław, m. i gm. Janikowo, m. i gm. Kruszewo
	mogileński	gm. Jeziora Wielkie, m. i gm. Mogilno, m. i gm. Strzelno
Region 7 Toruński		Miasto Toruń
	toruński	gm. Czernikowo, gm. Lubicz, gm. Łubianka, gm. Łysomice, gm. Obrowo, gm. Wielka Nieszawka, gm. Zławieś Wielka

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie: Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023

Rys. 82. Regiony gospodarki odpadami komunalnymi w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie:
Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023

Elektroenergetyka

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego działa spółka eksploatująca obiekty elektroenergetycznej sieci przesyłowej (stacje i linie o napięciu 400 kV i 220 kV) - Polskie Sieci Elektroenergetyczne – Północ S.A. z siedzibą w Bydgoszczy oraz dwie spółki eksploatujące obiekty elektroenergetycznej sieci dystrybucyjnej (stacje i linie o napięciu 110 kV i niższym) ENERGA-OPERATOR S.A. i ENEA Operator Sp. z o.o.

Sieć elektroenergetyczna województwa zasilana jest z Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE), którego elementami w regionie są elektroenergetyczne linie 400 kV i linie o napięciu 220 kV:

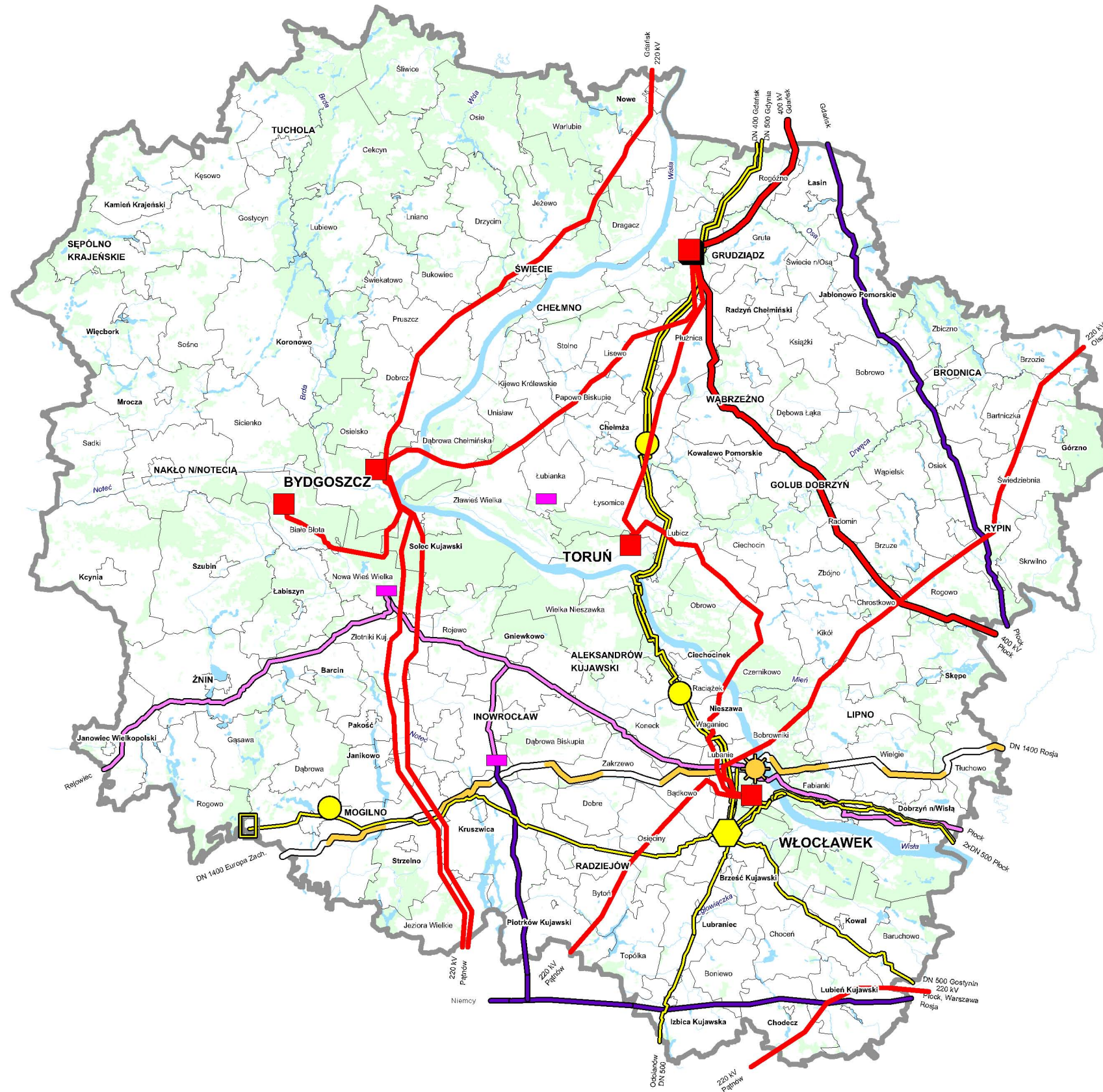
- 400 kV relacji Płock – Grudziądz Węgrowo,
- 400 kV relacji Grudziądz Węgrowo – Gdańsk Błonia,
- 400 kV relacji Jasiniec – Bydgoszcz Zachód (obecnie pracująca na napięciu 220 kV),
- 220 kV relacji Pątnów – Jasiniec tor I,
- 220 kV relacji Pątnów – Włocławek Azoty,
- 220 kV relacji Jasiniec – Grudziądz Węgrowo,
- 220 kV relacji Jasiniec – Gdańsk,
- 220 kV relacji Włocławek Azoty – Toruń Elana,
- 220 kV relacji Włocławek Azoty – Olsztyn I,
- 220 kV relacji Toruń Elana – Grudziądz Węgrowo,
- 220 kV relacji Pątnów – Jasiniec tor II.

oraz stacje transformatorowe:

- 220/110 kV Jasiniec z dwoma autotransformatoremami 220/110 kV o mocy 2x160 MVA,
- 220/110 kV Bydgoszcz Zachód z jednym autotransformatorem o mocy 160 MVA,
- 220/110 kV Włocławek Azoty z dwoma autotransformatoremami 220/110 kV o mocy 2x160 MVA,
- 220/110 kV Toruń Elana z dwoma autotransformatoremami 220/110 kV o mocy 160 MVA i 100 MVA,
- 220/110 kV Grudziądz Węgrowo z transformatorem 400/220 kV o mocy 500 MVA, z autotransformatorem 400/110 kV o mocy 330 MVA oraz dwoma autotransformatoremami 220/110 kV o mocy 2x 160 MVA.

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA

Infrastruktura techniczna
o znaczeniu ponadregionalnym

Legenda:

- granica województwa
- granice gmin
- lasy
- wody powierzchniowe
- gazociąg tranzytowy DN 1400
- istniejące gazociągi wysokiego ciśnienia DN 400 - DN 1000
- tłocznia gazu
- węzeł rozdzielczy gazu
- stacje regulacyjno - pomiarowe
- podziemny zbiornik gazu
- istniejące rurociągi ropy naftowej
- istniejący rurociąg produktów naftowych
- magazyny ropy naftowej i produktów naftowych
- linie elektroenergetyczne 400 kV
- linie elektroenergetyczne 220 kV
- stacja elektroenergetyczna 400/220/110 kV
- stacje elektroenergetyczne 220/110 kV

0 5 10 15 20 25 km

System sieci najwyższych napięć jest źródłem energii elektrycznej dla sieci rozdzielczej o napięciu 110 kV, na którą składają się stacje transformatorowe i linie wysokiego napięcia.

Przez układ transformacji zasilana jest elektroenergetyczna sieć średniego i niskiego napięcia, na którą składają się stacje transformatorowe i linie średniego napięcia 15 kV (SN) oraz linie niskiego napięcia (nn).

Na rzecz lokalnej sieci elektroenergetycznej pracują źródła energii elektrycznej, którymi są elektrociepłownie zawodowe i przemysłowe, elektrownia wodna na Wiśle we Włocławku i elektrownie biogazowe. W ostatnich latach wzrosła ilość energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, szczególnie z małych elektrowni wodnych i elektrowni wiatrowych. Produkcja energii elektrycznej z tych źródeł pokrywa około 32% zapotrzebowania województwa na energię.

W regionie kujawsko-pomorskim brak jest większych problemów związanych z dostawą energii elektrycznej o wymaganych parametrach jak np. dopuszczalny spadek napięcia, skuteczność zerowania i niezawodność zasilania. Niemniej mają one miejsce, szczególnie na obszarach wiejskich. Wysoka, w porównaniu z miastami, awaryjność sieci wiejskich powiązana jest z warunkami atmosferycznymi, ponieważ wykonane jako sieci napowietrzne, narażone są na wyładowania atmosferyczne i silne wiatry powodujące uszkodzenia linii. Nie zakłada się jednak kablowania elektroenergetycznych linii wiejskich, gdyż koszty tych zamierzeń, przy rozproszonych odbiorcach, są niewspółmiernie wysokie do strat spowodowanych okresowym brakiem zasilania. W wyniku powiększania się terenów zurbanizowanych należy spodziewać się konieczności rozbudowy i modernizacji sieci rozdzielczych średniego i niskiego napięcia. Również dalszy intensywny rozwój energetyki wiatrowej może spowodować, iż możliwości przesyłowe sieci najwyższych napięć mogą być niewystarczające.

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA

Elektroenergetyka i gazownictwo
o znaczeniu regionalnym

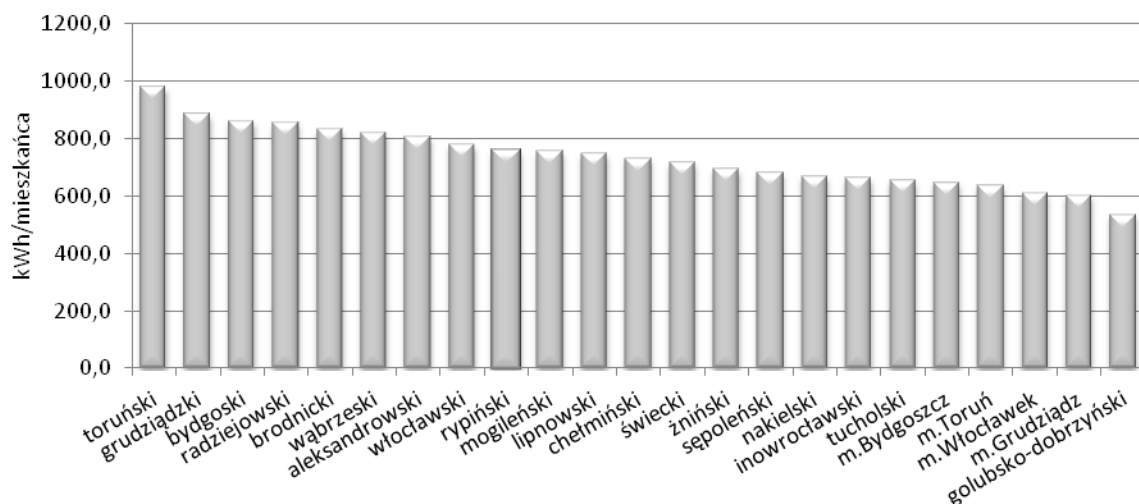
Legenda:

- granica województwa
- granice gmin
- lasy
- wody powierzchniowe
- gazociągi wysokiego ciśnienia DN80 - DN300
- stacje redukcyjno-pomiarowe
- stacje regulacyjno-pomiarowe
- istniejące linie elektroenergetyczne 110 kV
- stacja elektroenergetyczna 400/220/110 kV
- stacje elektroenergetyczne 220/110 kV
- stacje elektroenergetyczne 110 kV/SN
- obszar działania ENEA Operator
- obszar działania ENERGA Operator

0 5 10 15 20 25 km

W województwie kujawsko-pomorskim w 2012 roku średnie zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych wynosiło 714,2 kWh/mieszkańca i było ono bardzo nierównomierne w skali powiatów. Rozpiętość wynosiła od 534,6 kWh dla powiatu golubsko-dobrzyńskiego do 981,4 kWh dla powiatu toruńskiego. Dla miast na prawach powiatu zużycie wynosiło: Bydgoszcz – 649,2 kWh/mieszkańca, Toruń – 639,9 kWh/mieszkańca, Włocławek – 610,4 kWh/mieszkańca i Grudziądz – 604,0 kWh/mieszkańca.

Rys. 85. Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Zróznicowanie to należy wiązać ze stanem wyposażenia gospodarstw domowych w sprzęt gospodarstwa domowego, jak również z zasobnością mieszkańców, co nie wymusza oszczędności zużycia energii.

Telekomunikacja i teleinformatyka

Województwo kujawsko-pomorskie posiada szerokopasmową sieć teleinformatyczną zapewniającą powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu. W dalszej kolejności realizowany będzie również projekt „Radiowa sieć szerokopasmowa WiMax budowana na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego”, którego podstawowym zadaniem jest budowa systemu łączności bezprzewodowej, zapewniającej bezpłatny dostęp do Internetu w standardzie LTE. Zarówno szerokopasmowa sieć informatyczna jak i radiowa sieć szerokopasmowa WiMax to niezbędne narzędzia kształtujące konkurencyjność i atrakcyjność całego województwa jak i poszczególnych gmin.

Gazownictwo

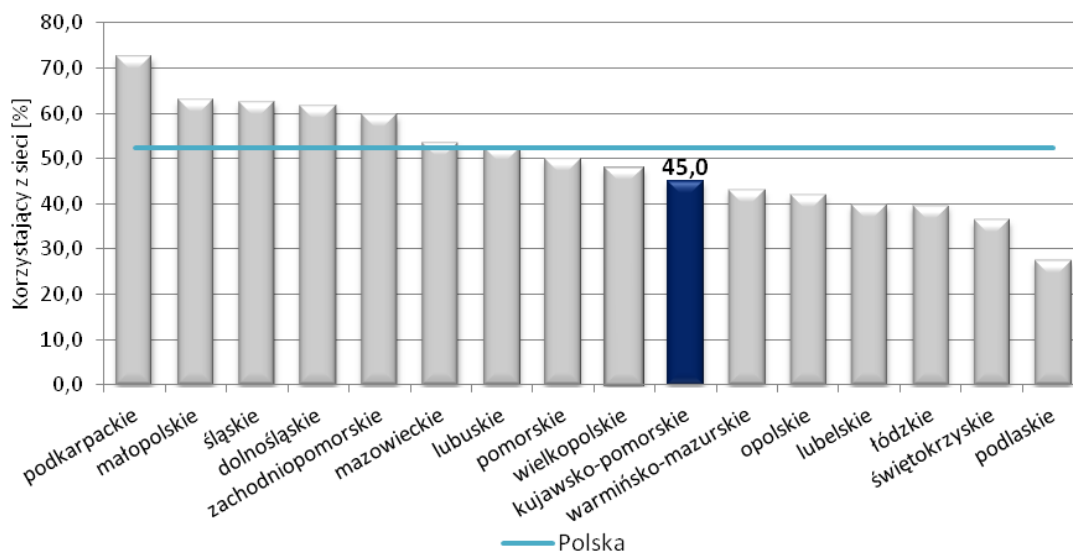
Wszystkie gazociągi wysokiego ciśnienia na terenie województwa kujawsko – pomorskiego znajdują się w majątku PGNiG S.A. W Warszawie, a ich eksploatację prowadzi OGP GAZ-SYSTEM S.A., natomiast Pomorski Operator Systemu Dystrybucyjnego Sp. z o.o. zajmuje się eksploatacją rozdzielczych sieci gazowych, sprzedażą gazu, budową, modernizacją i remontami sieci dystrybucyjnej.

Przez obszar województwa przechodzą główne magistralne, gazociągi wysokiego ciśnienia, należące do krajowego systemu przesyłowego:

- gazociąg tranzytowy Dn 1400 mm „Jamał” Rosja - Europa Zachodnia połączony z węzłem Gustorzyn gazociągiem Dn 1000 mm,
- gazociąg 2 x Dn 500 mm z Płocka do węzła Gustorzyn,
- gazociąg Dn 500 mm z Gostynina do węzła Gustorzyn,
- gazociąg Dn 500 mm z Odolanowa do węzła Gustorzyn
- gazociąg Dn 400 mm zasilający Wybrzeże relacji Włocławek – Toruń – Gdańsk,
- gazociąg Dn 700 mm łączący węzeł Gustorzyn z KPMG (kawernowy podziemny magazyn gazu) Mogilno,
- gazociąg Dn 500 mm relacji Gustorzyn – Gdynia .

Położona na południu województwa we wsi Gustorzyn (gmina Brześć Kujawski) rozdzielnia jest jednym z głównych węzłów rozdziału gazu w krajowym systemie przesyłowym, w którym funkcjonuje również magazyn gazu w rejonie Mogilna. Kawernowe podziemne zbiorniki gazu (KPZG) przy pojemności 150 mln m³ dysponują zdolnością oddania 10 mln m³/dobę. KPZG połączony jest z węzłem Gustorzyn gazociągiem Dn 700mm pracującym dwukierunkowo – latem gaz kierowany jest do zbiorników, a zimą do sieci gazociągów pokrywając szczytowe pobrania gazu, nie tylko dla potrzeb województwa kujawsko – pomorskiego, ale również w systemie gazociągów na terenie kraju.

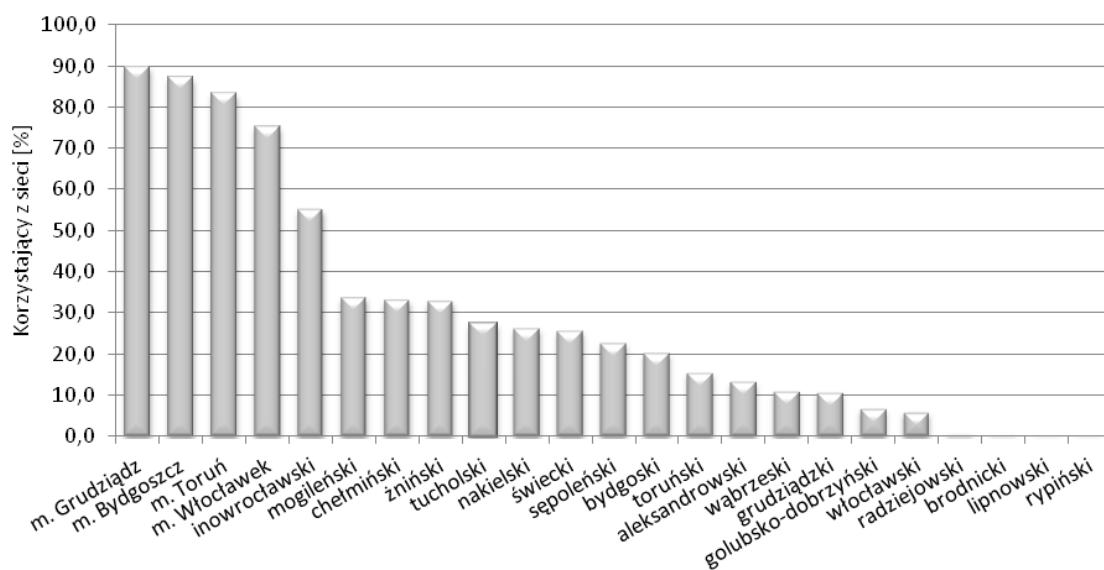
W oparciu o magistrale gazowe pracuje system gazociągów wysokiego ciśnienia oraz sieć rozdzielcza na terenie miast i gmin, będąca źródłem gazu dla odbiorców na obszarze województwa. Jedynie 45% mieszkańców regionu kujawsko-pomorskiego korzysta z sieci gazowej, przy średniej dla kraju wynoszącej 52%, co daje dopiero 10 pozycję wśród innych województw.

Rys. 86. Korzystający z instalacji gazowej wśród ogólnej liczby ludności w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

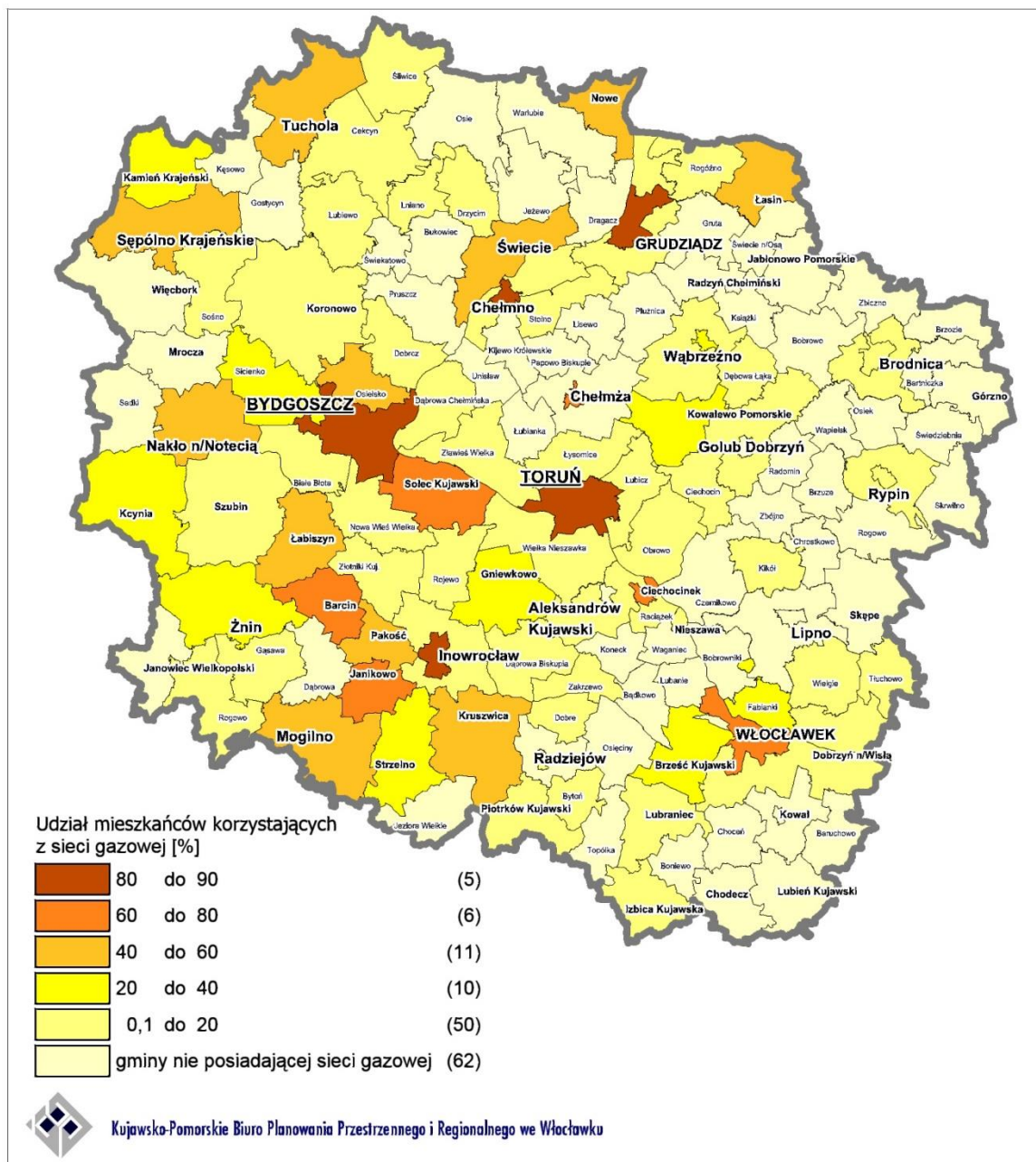
Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Udział mieszkańców korzystających z gazu w regionie jest zróżnicowany - od 0,1% w powiecie rypińskim, 0,2 % lipnowskim, 0,5% brodnickim i 0,9% radziejowskim do 55,2% w powiecie inowrocławskim.

Rys. 87. Ludność korzystająca z sieci gazowej wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Rys. 88. Wskaźnik gazyfikacji w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

W województwie z gazu przewodowego w głównej mierze korzystają mieszkańcy miast. Miasto Bydgoszcz zgazyfikowane jest w 87,3%, Toruń – 83,5%, Włocławek – 75,4% i Grudziądz – 89,9%. Spośród pozostałych miast najwyższy wskaźnik zgazyfikowania występuje w Barcinie – 98,1%, Łasinie – 94,4% oraz Mogilnie i Janikowie – 89,9%.

W czterech miastach województwa nie jest dostępna sieć gazowa, są to: Lipno, Kowal, Golub Dobrzyń, Aleksandrów Kujawski.

Tabela 52. Ranking miast pod względem korzystających z sieci gazowej wśród ogólnej liczby ludności

Lp.	Miasto	% korzystających z sieci gazowej	Lp.	Miasto	% korzystających z sieci gazowej
z największym udziałem korzystających z sieci gazowej			z najmniejszym udziałem korzystających z sieci gazowej		
1.	Barcin	98,1	1.	Rypin	0,2
2.	Łasin	94,4	2.	Piotrków Kujawski	0,2
3.	Grudziądz	89,9	3.	Lubień Kujawski	0,2
4.	Janikowo	89,9	4.	Nieszawa	0,3
5.	Mogilno	89,8	5.	Brodnica	1,5
6.	Kruszwica	89,7	6.	Izbica Kujawska	1,7
7.	Pakość	88,9	7.	Radziejów	6,2
8.	Bydgoszcz	87,3	8.	Lubraniec	8,4
9.	Sępólno Krajeńskie	86,0	9.	Szubin	17,7
10.	Tuchola	84,4	10.	Brześć Kujawski	21,1

Uwzględniono tylko miasta, które posiadają sieć rozdzielczą.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Gminy wiejskie, na terenie których występują wsie zgazyfikowane to: Białe Błota, Osielsko, Sicienko, Solec Kujawski, Lubicz, Łysomice, Obrowo, Wielka Nieszawka, Zławieś Wielka, Brodnica, Chełmno, Stolno, Ciecchocin, Kowalewo Pomorskie, Grudziądz, Łasin, Rogóźno, Kamień Krajeński, Sępólno Krajeńskie, Sośno, Drzycim, Lniano, Nowe, Świecie, Cekcyn, Lubiewo, Śliwice, Tuchola, Dębowa Łąka, Wąbrzeźno, Aleksandrów Kujawski, Raciążek, Zakrzewo, Dąbrowa Biskupia, Gniewkowo, Inowrocław, Janikowo, Kruszwica, Pakość, Rojewo, Złotniki Kujawskie, Dobrzyń nad Wisłą, Tłuchowo, Wielgie, Mogilno, Strzelno, Kcynia, Nakło nad Notecią, Szubin, Bytoń, Dobrze, Piotrków Kujawski, Rypin, Brześć Kujawski, Fabianki, Izbica Kujawska, Lubraniec, Włocławek, Barcin, Gąsawa, Łabiszyn, Rogowo, Żnin.

Najwyższy wskaźnik zgazyfikowania występuje na obszarach wiejskich gmin: Osielsko– 43,2%, Barcin – 38,4%, Sicienko – 25,4% i Fabianki – 23,2%.

Tabela 53. Ranking obszarów wiejskich pod względem korzystających z sieci gazowej wśród ogólnej liczby ludności

Lp.	Obszar wiejski	% korzystających z sieci gazowej
z największym udziałem korzystających z sieci gazowej		
1.	Osielsko	43,2
2.	Barcin	38,4
3.	Sicienko	25,4
4.	Fabianki	23,2
5.	Brześć Kujawski	19,5
6.	Łabiszyn	17,5
7.	Gniewkowo	16,5
8.	Cekcyn	15,9
9.	Kruszwica	13,1
10.	Wielka Nieszawka	12,9

Uwzględniono tylko obszary wiejskie, które posiadają sieć rozdzielczą

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Analiza stanu gazyfikacji pozwala wyodrębnić dwa rodzaje obszarów niezgazyfikowanych:

- obszary położone wzdłuż tras gazociągów wysokociśnieniowych, dla których wystarczy realizować gazociągi rozgałęźne. Są to obszary położone w odległości około 5 km od gazociągów źródłowych, co gwarantuje opłacalność inwestycji. Dla tych obszarów, przy posiadaniu środków finansowych, nie występują bariery rozwojowe.
- obszary położone poza zasięgiem istniejącej sieci gazociągów wysokociśnieniowych.

Większość obszarów poza zasięgiem sieci istniejących gazociągów położona jest w północno-wschodniej części województwa i obejmuje obszary gmin należących do Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego.

System rurociągów przesyłowych

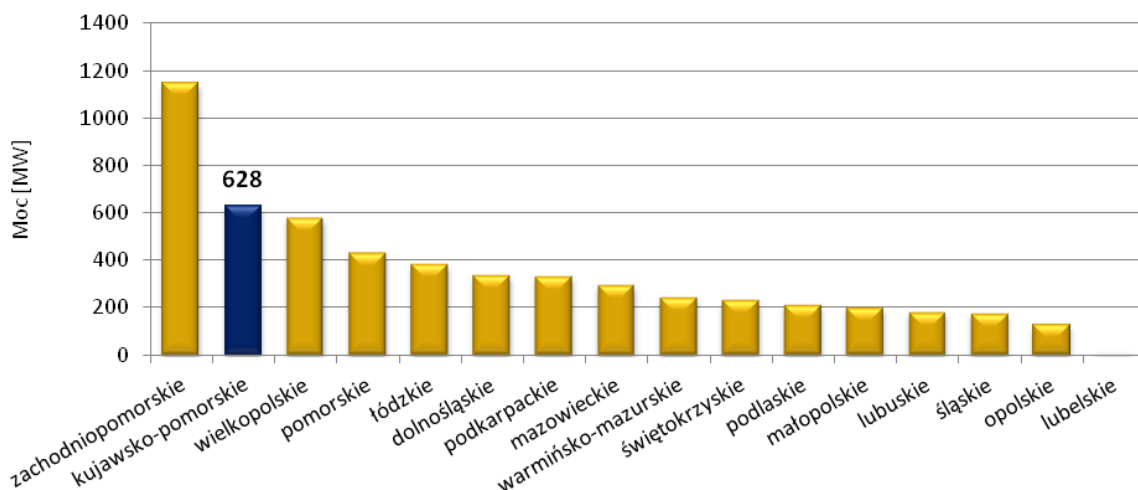
Przez obszar województwa kujawsko-pomorskiego przechodzą rurociągi ropy naftowej, nie są one jednak powiązane z gospodarką województwa. Jest to ropociąg „Przyjaźń” Rosja – Niemcy wraz z odgałęzieniem do magazynów w gminie Inowrocław oraz ropociąg PERN Płock – Gdańsk z przepompownią w Łasinie i Puszczy Miejskiej. Ponadto występują rurociągi, których przebieg ma związek z gospodarką województwa, są to rurociąg produktów naftowych PERN Płock – (magazyn w Nowej Wsi) – Rejowiec oraz rurociąg etylenu z Płocka do Zakładów Azotowych „Anwil” S.A. we Włocławku.

Odnawialne Źródła Energii

W województwie kujawsko-pomorskim obecnie (2013 r.) wykorzystuje się następujące rodzaje odnawialnych źródeł energii (OZE): energię wód płynących (hydroenergetyka), energię wiatrową, energię słoneczną oraz energię z biomasy i biogazu. Według danych Urzędu Regulacji Energetyki moce instalacji energii odnawialnej zainstalowane w województwie kujawsko-pomorskim (ok. 628 MW) stanowią 11,3% wszystkich mocy zainstalowanych w kraju. W podziale na powiaty wśród obszarów, gdzie produkowana jest energia z OZE dominują: m. Włocławek (wodna), świecki (biomasa), grudziądzki, inowrocławski i lipnowski (wiatrowa), które łącznie obejmują ponad 67% mocy zainstalowanej OZE w województwie.

Analizy Instytutu Energii Odnawialnej¹ wskazują na wyjątkowość województwa kujawsko-pomorskiego, które jako jeden z niewielu regionów może w znacznym stopniu zdywersyfikować źródła z OZE. W energii wiatrowej, słonecznej termicznej, biogazie rolniczym oraz biomasie z upraw energetycznych oraz słomy oceniono potencjał województwa jako znaczący lub bardzo znaczący.

¹ Instytut Energii Odnawialnej, Warszawa 2011, Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii - wnioski dla Regionalnych Programów Operacyjnych na okres programowania 2014-2020,

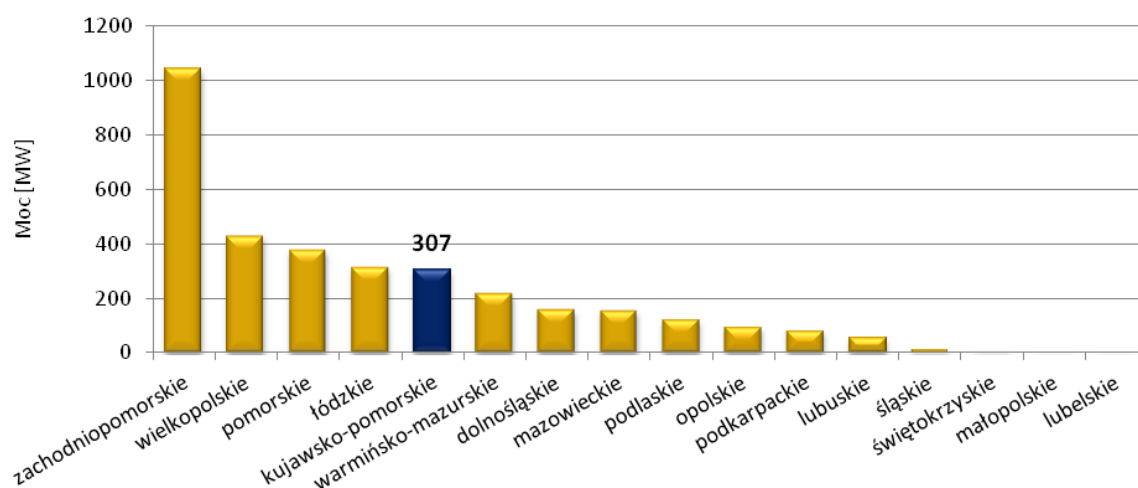

Rys. 89. Odnawialne źródła energii wg mocy zainstalowanej w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2013 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych URE

Największe zasoby hydroenergetyczne w województwie kujawsko-pomorskim posiada rzeka Wisła. Stanowią one ponad 90% zasobów całego województwa. Z innych cieków na uwagę zasługują rzeki: Brda, Drwęca, Wda oraz Osa. Pozostałe cieki mają znaczenie dużo mniejsze lub marginalne. Na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego funkcjonuje sześć dużych, zawodowych elektrowni wodnych oraz 44 małe elektrownie wodne. Moc zainstalowana w elektrowniach dużych wynosi 207,1 MW, w tym: Włocławek 162 MW, Koronowo 26 MW, Żur 8 MW, Smukała 4,2 MW, Tryszczyn 3,4 MW, Gródek 3,5 MW. Całkowita produkcja energii elektrycznej na ciekach województwa kujawsko pomorskiego osiąga 770 GWh. Udział mocy zainstalowanej pochodzącej z energetyki wodnej w mocy zainstalowanej pochodzącej z OZE w województwie wynosi 30%.

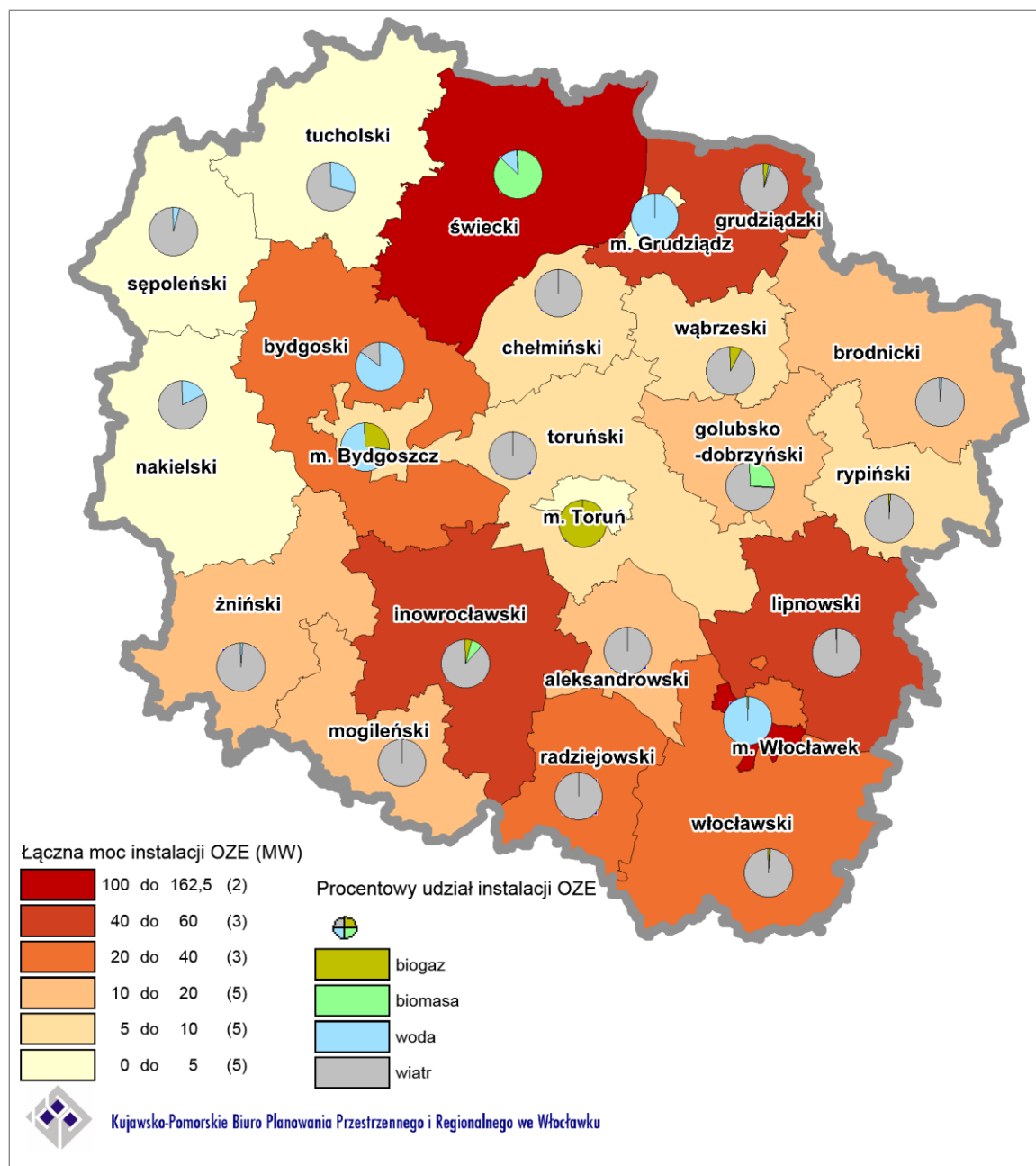
Województwo kujawsko-pomorskie charakteryzuje się dogodnymi warunkami dla rozwoju energetyki wiatrowej. Najkorzystniejsze warunki pod względem siły i częstotliwości wiatru występują w jego południowej części.

Rys. 90. Elektrownie wiatrowe wg mocy zainstalowanej w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2013 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych URE

W 2013 roku na obszarze województwa zlokalizowanych było 226 instalacji elektrowni wiatrowych o mocy ponad 306 MW (instalacja rozumiana jako przyłącze do sieci elektroenergetycznej może obejmować kilka pojedynczych elektrowni; ich faktyczna ilość sięga 500). Nowo powstające elektrownie wiatrowe mają coraz większą moc zainstalowaną, co sprawia, że przyrost mocy w stosunku do ich liczby jest dużo szybszy (powstaje więcej instalacji w formie farm wiatrowych, a nie pojedynczych elektrowni). Najwięcej elektrowni zlokalizowano w powiatach grudziądzkim, lipnowskim i inowrocławskim. Największe rozproszenie energetyki wiatrowej (mała moc na jedną instalację) występuje w powiatach radziejowskim i włocławskim, najmniejsze zaś (dominacja farm wiatrowych) w powiecie grudziądzkim. Udział energetyki wiatrowej w całkowitej mocy generowanej z OZE wynosi w województwie 48%, dla Polski 61%. Roczne sumy promieniowania słonecznego pozwalają uzyskać w województwie energię rzędu 1100 – 1150 kWh/m². Najwięcej kolektorów zainstalowano w czterech największych miastach: Bydgoszczy, Toruniu, Włocławku Grudziądzu oraz gminach otaczających (strefy podmiejskie, wg dostępnych danych ankietowych). Z pozostałej części województwa wyróżniają się dodatkowo gminy powiatu tucholskiego. Zainstalowane kolektory słoneczne wykorzystywane są głównie do podgrzewania wody w budynkach zabudowy jednorodzinnej, wielorodzinnej, zabudowie agroturystycznej, w ośrodkach rekreacyjnych i wypoczynkowych, w obiektach lecznictwa uzdrowiskowego, szpitalnego. W niewielkim zakresie energia słoneczna wykorzystywana jest do zasilania sygnalizacji świetlnej, podświetlania znaków drogowych, parkometrów w strefach płatnego parkowania. Od 2012 roku rośnie zainteresowanie dużymi elektrowniami solarnymi (farmy solarne). Postęp technologiczny (poprawa wydajności przy spadku cen poszczególnych komponentów) sprawia, że opłacalne jest powstanie takich obiektów, co obserwuje się również na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. W przypadku gwałtownego rozwoju tego typu instalacji wpływ na stan zagospodarowania regionu może być zauważalny. Niski wpływ na stan zagospodarowania przestrzennego regionu ma obecnie energetyka oparta na biomasie. Energia pochodząca z biomasy, w systemach indywidualnych (do ogrzewania pojedynczych zabudowań) jest wykorzystywana na terenie całego województwa i bazuje na spalaniu pelletów, brykietów, zrębków różnego pochodzenia (drewno, trociny, słoma, inne). Paliwo to jest ogólnodostępne w handlu, stąd funkcjonowanie systemów indywidualnych nie jest uzależnione od dostępności biomasy na terenie regionu. W województwie funkcjonują nieliczne podmioty produkujące paliwo z biomasy (głównie brykiety z trocin i zrębków). Zbiorcze systemy grzewcze (o różnej skali, najczęściej niewielkiej, pracujące na potrzeby własne zakładów lub niewielkich skupisk zabudowy mieszkaniowej, usługowej, użyteczności publicznej, itp.) wykorzystują w większości surowce pochodzenia lokalnego. Największą liczbę tego typu instalacji identyfikuje się na terenie powiatów: bydgoskiego, świeckiego, brodnickiego, rypińskiego oraz żnińskiego. Mimo, iż najbardziej popularne jest wykorzystanie biomasy do celów grzewczych i przeważa nad innymi sposobami wykorzystania np. do produkcji energii elektrycznej (odnotowano zaledwie kilka instalacji istniejących lub planowanych z taką możliwością wykorzystania), liczba podmiotów korzystająca z tego typu urządzeń jest bardzo mała. Wysoki wskaźnik 100 MW mocy z powiatu świeckiego wynika tylko z funkcjonowania dużych instalacji przy zakładzie Mondi S.A. w Świeciu.

Rys. 91. Odnawialne źródła energii wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych Urzędu Regulacji Energetyki, stan na 31.12.2013 r.

Biomasa może być wykorzystywana także do produkcji biogazu, choć na terenie województwa największe instalacje tego typu bazują nie na produktach pochodzenia rolnego, ale odpadach komunalnych. Instalacje do odzysku biogazu z beztlenowego rozkładu znajdują się na 6 składowiskach odpadów tj: w Kompleksie Utylizacji Odpadów dla miasta Bydgoszczy (2 instalacje), na składowisku odpadów w Zakurzewie (gm. Grudziądz), na nieczynnym składowisku odpadów w Grudziądzu (dzielnica Rządź), na składowisku odpadów w Toruniu, w Rejonowym Zakładzie Utylizacji Odpadów Komunalnych (RZUOK) „Rypin” w Puszczy Miejskiej oraz w RZUOK w Machnaczu. W większości są to instalacje pracujące jedynie na potrzeby składowiska. Łącznie wg danych URE w województwie funkcjonuje 8 instalacji do odzysku biogazu składowiskowego o mocy 3,74 MW. Wg stanu na dzień 31.01.2013 r. (dane Agencji Rynku Rolnego) na terenie województwa funkcjonowały trzy biogazownie wykorzystujące biogaz rolniczy: w Liszkowie

(gm. Rojewo), Mełnie (gm. Gruta) i Rypinie o łącznej mocy 5,6 MW. W przypadku rozwoju biogazowni rolniczych na dużą skalę (co jest możliwe przy dużym potencjale technicznym i rynkowym) wpływ na zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym może być znaczący.

5. Transport

Województwo położone jest w centralnej części Polski, przez jego terytorium prowadzą ważne szlaki komunikacyjne, głównie na kierunku północ – południe, w tym korytarz Bałtyk –Adriatyk, wchodzący w skład transeuropejskiej sieci transportowej. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. określiło dwupoziomą strukturę tej sieci, na którą składają się sieć bazowa oraz uzupełniająca ją sieć kompleksowa.

W skład transeuropejskiej sieci transportowej na terenie województwa wchodzi

- sieć bazowa: autostrada A1 oraz linia kolejowa nr 131 (Chorzów Batory – Tczew) - w zakresie linii kolejowych towarowych, przeznaczonych do rozbudowy,
- sieć kompleksowa: planowane do realizacji drogi ekspresowe: S5, S10 i S16, linie kolejowe nr 131 (Chorzów Batory– Tczew), 201 (Nowa Wieś Wielka – Gdynia Port) i 353 (Poznań Wschód– Skandawa) w zakresie transportu pasażerskiego oraz Port Lotniczy w Bydgoszczy i terminal kolejowo-drogowy w Bydgoszczy.

Sieć drogowa

Najistotniejsze znaczenie dla dostępności zewnętrznej województwa i ruchu tranzytowego mają drogi:

- autostrada A1 o przebiegu południkowym prowadząca od S6 (Gdańsk) poprzez - Toruń – Łódź, gdzie krzyżuje się z A2 – Piotrków Trybunalski - Częstochowę – Gliwice, gdzie krzyżuje się z A4 - Gorzyczki do południowej granicy państwa (Ostrawa).

Na terenie województwa zlokalizowanych jest jedenaście węzłów autostradowych:

- Warlubie – powiązanie z drogą wojewódzką nr 214 oraz pośrednio z drogą wojewódzką nr 238,
 - Nowe Marzy – powiązanie z drogą krajową nr 91 i nr 5 (S5),
 - Grudziądz – powiązanie z drogą krajową nr 55,
 - Lisewo – powiązanie z drogą wojewódzką nr 548,
 - Turzno – powiązanie z drogą krajową nr 15,
 - Lubicz – powiązanie z drogami krajowymi nr 10 (S10) i nr 80 oraz drogą wojewódzką nr 552,
 - Czerniewice – powiązanie z drogą krajową nr 10 (S10), (pomimo krzyżowania się z drogą krajową nr 91 - brak powiązania),
 - Ciechocinek – powiązanie z drogą krajową nr 91 i drogą wojewódzką nr 266,
 - Włocławek Północ - powiązanie z drogą wojewódzką nr 252'
 - Włocławek Zachód - powiązanie z drogą krajową nr 62,
 - Kowal - powiązanie z drogą krajową nr 91.
- droga krajowa nr 5 (w przyszłości jej funkcję przejmie droga ekspresowa S5) prowadząca od autostrady A1 w węźle Nowe Marzy przez Bydgoszcz –Poznań – Leszno do autostrady A8 we Wrocławiu i dalej do granicy państwa (Lubawka),
W Dokumencie Implementacyjnym do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 r.) przewidziano realizację drogi ekspresowej S5 w województwie kujawsko-pomorskim, w podziale na odcinki: Nowe Marzy – Bydgoszcz i Bydgoszcz – Poznań. Jako planowany termin zakończenia robót budowlanych dokument ten podaje pierwszy kwartał 2018 r. Obecnie, na terenie województwa w klasie S (droga ekspresowa),

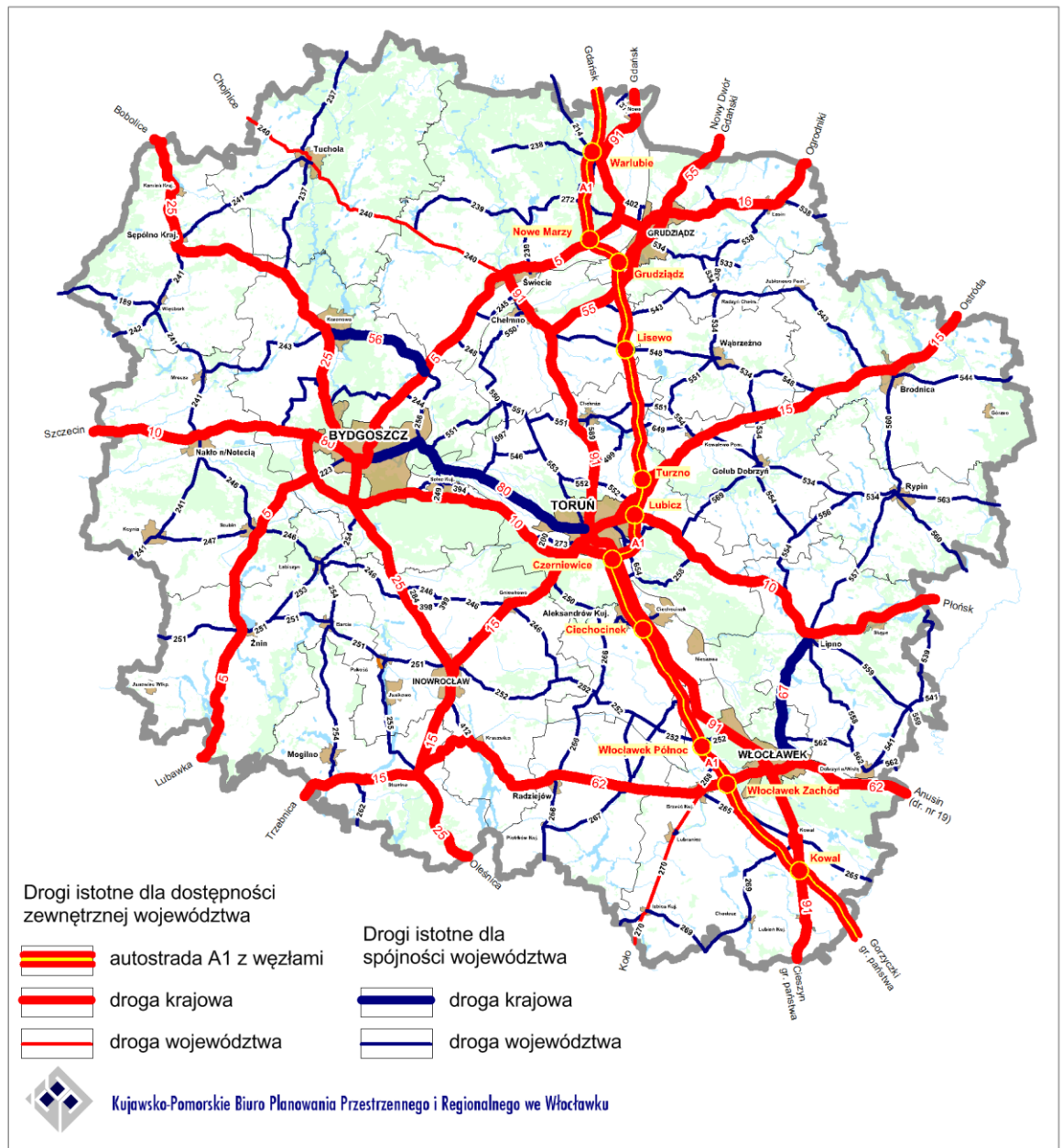
użytkowane są odcinki stanowiące obwodnice Szubina i Świecia, oraz fragment trasy wylotowej z Bydgoszczy w kierunku Poznania.

- droga krajowa nr 10 (w przyszłości jej funkcję przejmie droga ekspresowa S10) o przebiegu równoleżnikowym, prowadząca od A6 (Szczecin) poprzez Piłę – Bydgoszcz – Toruń do S7 (Płońsk); dalej drogą S7 łączy Warszawę ze Szczecinem. Obecnie rozpatrywane są warianty przebiegu S10 przez obszar województwa, inwestycja uwzględniona jest w Dokumencie Implementacyjnym do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030r.), w podziale na odcinki Piła – Bydgoszcz, Bydgoszcz – Toruń, Toruń - Płońsk, jednak brakuje w nim zapisów dotyczących terminu realizacji. Aktualnie, na terenie województwa w klasie S (droga ekspresowa) użytkowany jest fragment południowej obwodnicy Bydgoszczy od węzła Stryzek do węzła Białe Błota.
- droga krajowa nr 91 (droga ta przed oddaniem do użytku autostrady A1 była oznaczona nr 1) prowadząca z Gdańska poprzez Tczew - Świecie – Toruń - Łódź – Piotrków Trybunalski – - Radomsko do Częstochowy.

Wymienione wyżej drogi są kluczowe dla województwa. Autostrada A1 łączy województwo z systemem autostrad i zapewnia dostępność z pozostałych regionów kraju i Europy a także zapewnia dostęp do zespołu portów Gdańsk - Gdynia oraz centralnych i południowych województw. S5 zapewni połączenie z województwami zachodniej Polski (dolnośląskie i wielkopolskie) w szczególności z aglomeracjami Wrocławia i Poznania. S10 umożliwi połączenie na kierunku wschód – zachód (Warszawa – Szczecin), a jej odcinek pomiędzy Bydgoszczą a Toruniem, ze względu na założoną klasę drogi, jest niezwykle istotny dla kształtującego się obszaru funkcjonalnego. Droga 91 stanowi nieodpłatną alternatywną drogę dla A1. Z racji niższych parametrów (droga klasy GP) oraz dużej dostępności faktycznej, skupiać będzie ruch regionalny i ponadregionalny

Pozostałe drogi istotne dla dostępności zewnętrznej województwa i ruchu tranzytowego:

- droga krajowa nr 15: Trzebnica – Milicz – Krotoszyn – Jarocin – Miąskowo – Miłosław – Września - Gniezno – Trzemeszno – Wylatowo – Strzelno – Inowrocław – Toruń – Brodnica – Lubawa - Ostróda – połączenie Wielkopolski z Warmią i Mazurami o charakterze uzupełniającym, z dużym udziałem ruchu turystycznego, o założonej klasie GP,
- droga krajowa nr 16: Dolna Grupa - Grudziądz – Iława - Ostróda - Olsztyn –Mrągowo – Ełk - Augustów - Pomorze – Poćkuny - Ogrodniki (granica państwa) o tej samej randze i klasie co droga krajowa nr 15,
- droga krajowa nr 25: Bobolice – Biały Bór – Człuchów – Sępólno Krajeńskie – Koronowo – Bydgoszcz – Inowrocław – Strzelno – Ślesin – Konin – Kalisz – Ostrów Wielkopolski – Antonin - Oleśnica o tej samej randze i klasie co droga krajowa nr 15,
- droga krajowa nr 55: Nowy Dwór Gdański – Malbork – Kwidzyn – Grudziądz - Stolno, klasa drogi G (główna),
- droga krajowa nr 62: Strzelno – Kobylniki – Radziejów – Brześć Kujawski – Włocławek – Nowy Duninów – Płock – Wyszogród – Nowy Dwór Mazowiecki – Pomiechówek – Serock – Wierzbica – Wyszaków – Łochów – Węgrów – Drohiczyn – Anusin (droga nr 19); klasa drogi G (główna),
- droga wojewódzka nr 240: Chojnice – Tuchola – Świecie, droga w klasie G (główna)
- droga wojewódzka nr 270: Brześć Kujawski – Izbica Kujawska – Koło, droga w klasie G (główna).

Rys. 92 Sieć dróg istotnych dla dostępności zewnętrznej i spójności województwa

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Dla spójności województwa; umożliwienia efektywnej obsługi potrzeb społeczno-gospodarczych i turystycznych całego regionu oraz zapewnienia właściwego funkcjonowania wszystkich podstawowych struktur osadniczych województwa istotne są:

- droga krajowa nr 80: Pawłówki – Bydgoszcz - Fordon – Toruń - Lubicz o charakterze wybitnie regionalnym, łącząca dwa ośrodki województwa Bydgoszcz i Toruń, stanowiąca istotny element układu transportowego każdego z tych miast, założona klasa GP (główna ruchu przyspieszonego) – dwujezdniowa,
- droga krajowa nr 56: Koronowo (droga nr 25) – Trzeciewiec (droga nr 5), klasa drogi G (główna),
- droga krajowa nr 67: Lipno - Włocławek, klasa G (główna),

oraz większość dróg wojewódzkich.

Sieć dróg wojewódzkich na terenie województwa kujawsko-pomorskiego stanowią:

- nr 189: Jastrowie – Złotów – Więcbork, klasa Z (zbiorcza),
- nr 200: stacja kolejowa Cierpice-droga krajowa nr 10, klasa Z (zbiorcza),
- nr 204: stacja kolejowa Solec Kujawski-droga wojewódzka nr 249, klasa Z (zbiorcza),
- nr 207: (droga wojewódzka nr 402) Lubień-Dragacz-Michale-Grudziądz (droga krajowa nr 16), klasa Z (zbiorcza),
- nr 214: Łeba-Lębork-Sierakowice-Puzdrowo – Kościerzyna—Warlubie, klasa G (główna),
- nr 217: stacja kolejowa Warlubie – droga krajowa nr 91, klasa Z (zbiorcza),
- nr 223: droga krajowa nr 80 – droga krajowa nr 10 (przejście przez Bydgoszcz), klasa G (główna),
- nr 237: Czersk –Tuchola – Gostycyn – Mąkowsko, klasa Z (zbiorcza) na odcinku Czersk – Tuchola, klasa G (główna) na pozostałym odcinku,
- nr 238: Osie – Warlubie (droga wojewódzka nr 214), klasa Z (zbiorcza),
- nr 239: Błądzim – Lniano – Drzycim – Świecie, klasa Z (zbiorcza),
- nr 241: Tuchola - Sępólno Krajeńskie – Więcbork – Nakło Nad Notecią – Wągrowiec – Rogoźno, klasa Z (zbiorcza) na odcinku Tuchola - Sępólno Krajeńskie, klasa G (główna) na pozostałym odcinku,
- nr 242: Więcbork – Łobżenica – Falmierowo, klasa Z (zbiorcza),
- nr 243: Mrocza – Koronowo (droga krajowa nr 25), klasa Z (zbiorcza),
- nr 244: Kamieniec – Wojnowo - Gogolinek - Bożenkowo – Strzelce Dolne, klasa Z (zbiorcza),
- nr 245: (droga krajowa nr 5) Gruczno – Głogówko Królewskie – Chełmno (droga krajowa nr 91), klasa Z (zbiorcza),
- nr 246: Paterek – Samokłęski Małe – Szubin – Łabiszyn - Złotniki Kujawskie – Gniewkowo - Dąbrowa Biskupia, klasa Z (zbiorcza),
- nr 247: Kcynia – Szubin, klasa G (główna),
- nr 248: Zbrachlin – Topólno - Borówno, klasa Z (zbiorcza),
- nr 249: (droga krajowa nr 80) Czarnowo - rz. Wisła - Solec Kujawski - droga krajowa nr 10, klasa Z (zbiorcza),
- nr 250: Suchatówka – Służewo, klasa Z (zbiorcza),
- nr 251: Kaliska - Damasławek – Żnin – Barcin – Pakość – Inowrocław, klasa G (główna),
- nr 252: Inowrocław – Zakrzewo – Rózinowo, klasa G (główna),
- nr 253: Łabiszyn – Murczyn, klasa Z (zbiorcza),
- nr 254: Brzoza – Łabiszyn – Barcin – Mogilno – Wylatowo, klasa G (główna),
- nr 255: Pakość – Broniewice – Strzelno, klasa Z (zbiorcza),
- nr 256: Trzeciewiec (droga krajowa nr 5) – Włóki – Bydgoszcz, klasa Z (zbiorcza),
- nr 258: droga krajowa nr 91 – rz. Wisła – Silno – Osiek - Obrowo klasa Z (zbiorcza),
- nr 262: Kwieciszewo – Gębice – Orchowo – Szyszłowo, klasa Z (zbiorcza),
- nr 265: Brześć Kujawski – Kowal – Gostynin, klasa G (główna),
- nr 266: Ciechocinek – Służewo – Radziejów – Sompolno – Konin, klasa G (główna),
- nr 267: Ujma Duża – Osiecin - Piotrków Kujawski, klasa Z (zbiorcza),
- nr 268: Brzezie – Wieniec - Brześć Kujawski, klasa Z (zbiorcza),
- nr 269: Szczerkowo –Izbica Kujawska – Chodec – Choceń –Kowal, klasa Z (zbiorcza),
- nr 272: Laskowice – Lipienki - Jeżewo- Grupa - Dolna Grupa, klasa Z (zbiorcza),
- nr 273: (droga krajowa nr 10) Cierpice - Mała Nieszawka - droga wojewódzka nr 257, klasa Z (zbiorcza),
- nr 274: stacja kolejowa Bydgoszcz Emilianowo – droga krajowa nr 10, klasa Z (zbiorcza),
- nr 275: stacja kolejowa Brzoza Bydgoska - droga krajowa nr 25, klasa Z (zbiorcza),
- nr 284: stacja kolejowa Złotniki Kujawskie – droga krajowa nr 25, klasa Z (zbiorcza),

- nr 291: stacja kolejowa Otfoczyn – droga krajowa nr 91, klasa Z (zbiorcza),
- nr 299: stacja kolejowa Gniewkowo - droga krajowa nr 15, klasa Z (zbiorcza),
- nr 301: (droga krajowa nr 91) Janowiska – Tadzín – Bądkowo – Krotoszyn – Osiećiny, klasa Z (zbiorcza),
- nr 377: Nowe - Twarda Góra - Pieniążkowo, klasa Z (zbiorcza),
- nr 391: Warlubie – Rulewo – Rozgarty – droga wojewódzka nr 272, klasa Z (zbiorcza),
- nr 394: Przyłubie - Solec Kujawski – droga wojewódzka nr 397, klasa Z (zbiorcza),
- nr 397: droga wojewódzka nr 394 (Otorowo) – droga krajowa nr 10 (Makowiska), klasa Z (zbiorcza),
- nr 398: Złotniki Kujawskie – Niszczewice – Liszkowo, klasa Z (zbiorcza),
- nr 399: Liszkowo – Żelechlin, klasa Z (zbiorcza),
- nr 400: Więclawice - Latkowo, klasa Z (zbiorcza),
- nr 402: (droga krajowa nr 91) Fletnowo – Lubień – rz. Wisła - Grudziądz (droga krajowa nr 16), klasa Z (zbiorcza)
- nr 412: Tupadły – Kobylniki, klasa G (główna),
- nr 499: (droga krajowa nr 91) – Ostaszewo – Sławkowo - Mirakowo (droga wojewódzka nr 599), klasa Z (zbiorcza),
- nr 533: Okonin – Mełno, klasa Z (zbiorcza),
- nr 534: Grudziądz – Wąbrzeźno – Golub Dobrzyń – Rypin, klasa G (główna),
- nr 535: stacja kolejowa Rogóżno Pomorskie—droga krajowa nr 16, klasa Z (zbiorcza),
- nr 538: Radzyń Chełmiński - Łasin - Nowe Miasto Lubawskie - Uzdowo – Rozdroże, klasa Z (zbiorcza),
- nr 539: Blinno – Ligowo – Tłuchowo, klasa Z (zbiorcza),
- nr 541: Lubawa – Lidzbark – Żuromin – Biezuń – Sierpc – Tłuchowo – Dobrzyń nad Wisłą, klasa Z (zbiorcza),
- nr 543: Paparzyn – Radzyń Chełmiński - Jabłonowo Pomorskie – Grzybno – Szabda, klasa Z (zbiorcza),
- nr 544: Brodnica – Lidzbark – Działdowo – Mława – Przasnysz – Krasnosielc - Ostrołęka, klasa Z (zbiorcza),
- nr 546: Zławieś Wielka – Rzęczkowo- Łubianka, klasa Z (zbiorcza),
- nr 548: Stolno – Wąbrzeźno ...² Niedźwiedź – Płachoty, klasa G (główna),
- nr 549: Fordon - rz. Wisła-Strzyżawa (droga wojewódzka nr 551), klasa Z (zbiorcza),
- nr 550: Chełmno – Brzozowo – Kokocko – Unisław, klasa Z (zbiorcza),
- nr 551: Strzyżawa – Dąbrowa Chełmińska – Unisław – Wybcz – Chełmża – Wąbrzeźno, klasa Z (zbiorcza),
- nr 552: Różankowo – Łysomice – Grębocin – Lubicz, klasa Z (zbiorcza) odcinek Różankowo – Łysomice, w klasie G (główna) na pozostałym odcinku,
- nr 553: Toruń – Łubianka – Wybcz, klasa Z (zbiorcza),
- nr 554: Orzechowo – Sierakowo – Kowalewo Pomorskie - Golub-Dobrzyń – Kikół, klasa Z (zbiorcza),
- nr 556: Ostrowite – Zbójno, klasa Z (zbiorcza),
- nr 557: Rypin – Lipno, klasa G (główna),
- nr 558: Lipno – Dyblin, klasa Z (zbiorcza),
- nr 559: Lipno – Jasień – Brudzeń Duży – Sikórz – Płock, klasa G (główna),
- nr 560: Brodnica – Rypin – Sierpc – Bielsk, klasa G (główna),
- nr 562: Szpetal Górny – Dobrzyń nad Wisłą – Biskupice – Płock, klasa G (główna),
- nr 563: Rypin - Żuromin – Mława, klasa Z (zbiorcza),

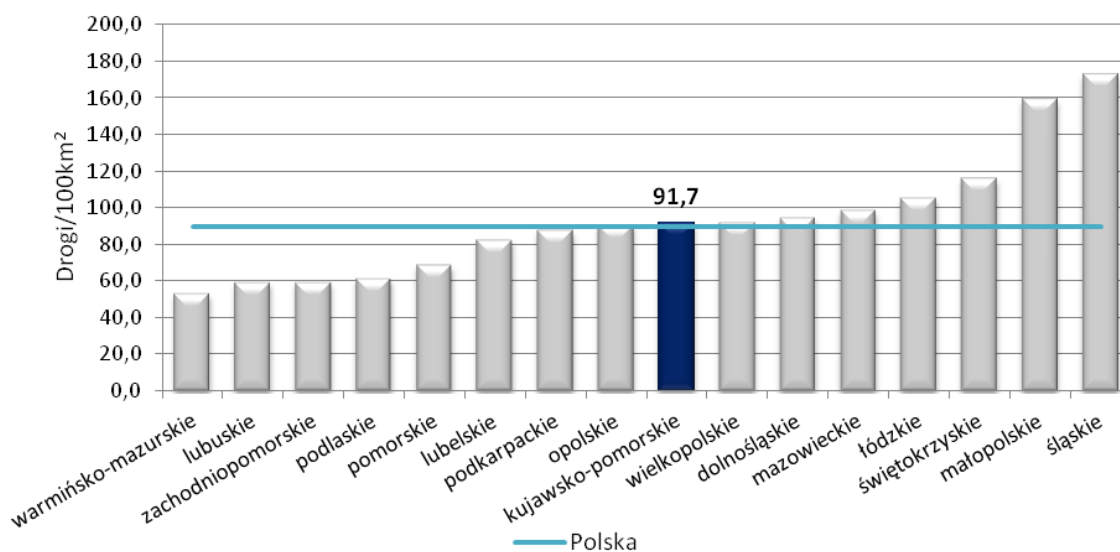
² brak ciągłości drogi

- nr 566: stacja kolejowa Czernikowo – droga krajowa nr 10, klasa Z (zbiorcza),
- nr 569: Golub Dobrzyń - Ciechocin – Dobrzejewice, klasa Z (zbiorcza),
- nr 572: stacja kolejowa Lubicz- droga krajowa nr 10, klasa Z (zbiorcza),
- nr 576: stacja kolejowa Unisław – droga wojewódzka nr 551, klasa Z (zbiorcza),
- nr 578: stacja kolejowa Ostromecko – droga wojewódzka nr 551, klasa Z (zbiorcza),
- nr 582: stacja kolejowa Ostaszewo – droga krajowa nr 91, klasa Z (zbiorcza),
- nr 586: stacja kolejowa Brzoza Toruńska - droga krajowa nr 91, klasa Z (zbiorcza),
- nr 589: droga krajowa nr 91 Grzywna - Chełmża, klasa Z (zbiorcza),
- nr 597: Rzęczkowo – Cichoradz – Siemoń - Unisław, klasa Z (zbiorcza),
- nr 599: Mirakowo - Grodno, klasa Z (zbiorcza),
- nr 646: Turzno - Brzeźno, klasa Z (zbiorcza),
- nr 649: Pluskowęsy- Mlewo- Sierakowo, klasa Z (zbiorcza),
- nr 654: Silno - Grabowiec- Krusz- Złotoria - Kaszczorek (droga krajowa nr 80), klasa Z (zbiorcza),
- nr 657: Złotoria – Lubicz, klasa Z (zbiorcza),

Sieć dróg krajowych i wojewódzkich uzupełniają drogi powiatowe i gminne, istotne głównie dla powiązań lokalnych.

Łączna długość dróg publicznych w województwie kujawsko-pomorskim wynosi 26 690,5 km (2012 rok), w tym o nawierzchni twardej 16 488,5 km (61,8%).

Gęstość sieci drogowej o nawierzchni twardej wynosi 91,7 km/100 km², przy średniej dla Polski 89,9 km/100km², co lokuje województwo na 8 pozycji w kraju, obok takich województw jak: wielkopolskie, opolskie, podkarpackie.

Rys. 93. Drogi publiczne o nawierzchni twardej na 100 km² w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Struktura dróg o nawierzchni twardej wg kategorii jest w województwie kujawsko-pomorskim niemal identyczna ze strukturą dróg w Polsce. Udział dróg krajowych w województwie wynosi 6,9%, Polska (6,8%), wojewódzkich 10,4% (Polska 10,1%), powiatowych 40,4% (Polska 40,4%), gminnych 42,3% (Polska 42,2%).

Sieć dróg krajowych w województwie liczy łącznie 1 133,4 km, z czego w granicach administracyjnych miast 217,4 km.

Łączna długość dróg wojewódzkich, administrowanych przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy, wg danych pochodzących z tej instytucji, wynosi 1728,985 km, z czego 715,09 km (41,3%) to drogi klasy G (główniej), a 1013,966 km (58,7%) klasy zbiorczej (Z).

Przeprowadzone w ostatnich latach inwestycje na sieci dróg krajowych i wojewódzkich, w tym przebudowy, przetrasowania dróg, realizacje obwodnic, przyczyniły się do poprawy standardów a tym samym bezpieczeństwa. Nadal jednak wiele dróg nie na całej długości posiada parametry odpowiednie do funkcji i klasy drogi oraz wzrastającego natężenia ruchu.

Jedną z ważniejszych, również dla kraju, inwestycji ostatnich lat, to budowa i oddanie do użytku autostrady A1. Wpłynęła ona nie tylko na usprawnienie ruchu, głównie tranzytowego i poprawę jego komfortu, ale także wprowadziła znaczące zmiany w przestrzeni województwa. Tereny o swobodnym dotychczas dostępie, przecięte zostały szerokim pasem autostrady. Konieczna była zmiana przebiegu części dróg, budowa nowych połączeń, a przede wszystkim budowa wielu obiektów inżynierskich, głównie mostów i wiaduktów, które umożliwiają połączenia terenów po obu stronach A1.

Jedną z ważniejszych, również dla kraju, inwestycji ostatnich lat, to budowa i oddanie do użytku autostrady A1. Wpłynęła ona nie tylko na usprawnienie ruchu, głównie tranzytowego i poprawę jego komfortu, ale także wprowadziła znaczące zmiany w przestrzeni województwa. Tereny o swobodnym dotychczas dostępie, przecięte zostały szerokim pasem autostrady. Konieczna była zmiana przebiegu części dróg, budowa nowych połączeń, a przede wszystkim budowa wielu obiektów inżynierskich, głównie mostów i wiaduktów, które umożliwiają połączenia terenów po obu stronach A1.

W powiązaniach zewnętrznych w województwie szczególnie odczuwalny jest brak dwujezdniowych dróg ekspresowych, w tym obwodnicy Bydgoszczy.

Sieć kolejowa

Kujawsko-pomorskie, z racji swego położenia w centralnej części Polski, charakteryzuje się dobrymi połączeniami kolejowymi z pozostałą częścią kraju. Trzon systemu transportu kolejowego województwa stanowią linie:

- o znaczeniu państwowym:
 - nr 131 Chorzów Batory – Tczew (tzw. magistrala węglowa), dwutorowa, zelektryfikowana. Długość linii na terenie województwa wynosi 175,679 km, prędkość maksymalna możliwa do osiągnięcia - 120 km/h. Magistrala jest zaliczona do układu linii AGTC jako CE-65 (umowa europejska o ważnych międzynarodowych liniach transportu kombinowanego i obiektach towarzyszących (AGTC). Obecnie dla tej linii powstało Studium wykonalności modernizacji wraz z Decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia,
 - nr 201 Nowa Wieś Wielka – Gdynia Port, długość linii na terenie województwa wynosi 97,425 km. Na odcinku Nowa Wieś Wielka – Maksymilianowo linia dwutorowa, zelektryfikowana (33,473 km), na pozostałym odcinku jednotorowa, nieelektryfikowana,
 - nr 18 Kutno – Piła Główna, dwutorowa, zelektryfikowana, mająca podstawowe znaczenie dla połączenia Bydgoszczy i Torunia oraz Włocławka. Długość linii na terenie województwa wynosi 184,700 km. Na odcinku Bydgoszcz - Toruń prowadzone są prace mające na celu polepszenie stanu technicznego i przywrócenie prędkości konstrukcyjnej V=120km/h dla pociągów pasażerskich i V=100 km/h dla pociągów towarowych,

- nr 353 Poznań Wschód – Skandawa ,dwutorowa, zelektryfikowana. Długość linii na terenie województwa wynosi 128,440 km. Prędkość konstrukcyjna $V=120$ km/h dla pociągów pasażerskich, $V=100$ km/h dla pociągów towarowych, trwają prace mające na celu przywrócenie tych parametrów,
- nr 27 Nasielsk – Toruń Wschodni, jednotorowa, niezelektryfikowana, długość linii na terenie województwa wynosi 65,753 km,
- nr 207 Toruń Wschodni – Kornatowo ...³ Grudziądz – Gardeja, jednotorowa, niezelektryfikowana, długość linii na terenie województwa wynosi 52,491 km,
- nr 208 Jabłonowo Pomorskie - Chojnice, jednotorowa, niezelektryfikowana. Długość czynnej linii na terenie województwa wynosi 132,584 km. Na odcinku o długości 21,056 km, od granicy województwa do Brodnicy linia nieczynna,
- nr 231 Inowrocław Rąbinek – Łojewo, jednotorowa, niezelektryfikowana, długość linii 5,2 km,
- nr 245 jednotorowa, zelektryfikowana (6,952 km), Aleksandrów Kujawski – Ciechocinek,
- oraz linie pozostałe czynne:
 - nr 33 Kutno - Brodnica, jednotorowa, niezelektryfikowana, długość linii 41,697 km,
 - nr 206 Inowrocław Rąbinek – Żnin, długość odcinka 38,480 km,
 - nr 207 Kornatowo – Grudziądz, jednotorowa, niezelektryfikowana, długość odcinka 22,915 km
 - nr 215 Laskowice Pomorskie – Bąk, jednotorowa, niezelektryfikowana, długość linii na terenie województwa 46,322km,
 - nr 240 Świecie nad Wisłą – Terespol Pomorski, jednotorowa, niezelektryfikowana, długość linii 6,676 km,
 - nr 231 Łojewo – Kruszwica, jednotorowa, niezelektryfikowana, długość linii 6,724 km,
 - nr 241 Tuchola – Koronowo, jednotorowa, niezelektryfikowana, o długości 44,401 km,
 - nr 246 Toruń Wschodni – Olek, jednotorowa, niezelektryfikowana, długość linii 13,106 km,
 - nr 281 Oleśnica - Chojnice, jednotorowa, niezelektryfikowana, długość linii na terenie województwa 85,581 km,
 - nr 356 Poznań Główny - Bydgoszcz Wsch., jednotorowa, niezelektryfikowana, od km 78,394 do km 102,783 pomiędzy Kcynią i Szubinem, na długości 24,389 km linia nieczynna, całkowita długość linii na terenie województwa 49,560 km,

Bydgoszcz i Toruń są jednymi z większych węzłów kolejowych w Polsce. W Bydgoszczy krzyżują się linie wschód-zachód (linia kolejowa nr 18 Kutno - Piła Główna) i północ-południe (linia kolejowa nr 131 Chorzów Batory - Tczew); w Toruniu linia nr 18 oraz linia nr 353 (Poznań Wschód – Skandawa). Ważny jest również węzeł w Inowrocławiu, w którym krzyżują się linie nr 353 i 131.

W dalekobieżnym ruchu pasażerskim podstawowe znaczenie ma linia kolejowa nr 18 zapewniająca połączenie głównych miast województwa Bydgoszczy, Torunia, Włocławka i Inowrocławia z Warszawą i pośrednio z innymi ośrodkami miejskimi krajowymi i zagranicznymi oraz linie kolejowe nr 353 i 131. Te ostatnie pozwalają na prowadzenie szybkiego transportu kolejowego na kierunkach odpowiednio północ - południe (Gdańsk, Katowice, Kraków) oraz północny wschód (Olsztyn)

³ Brak ciągłości linii

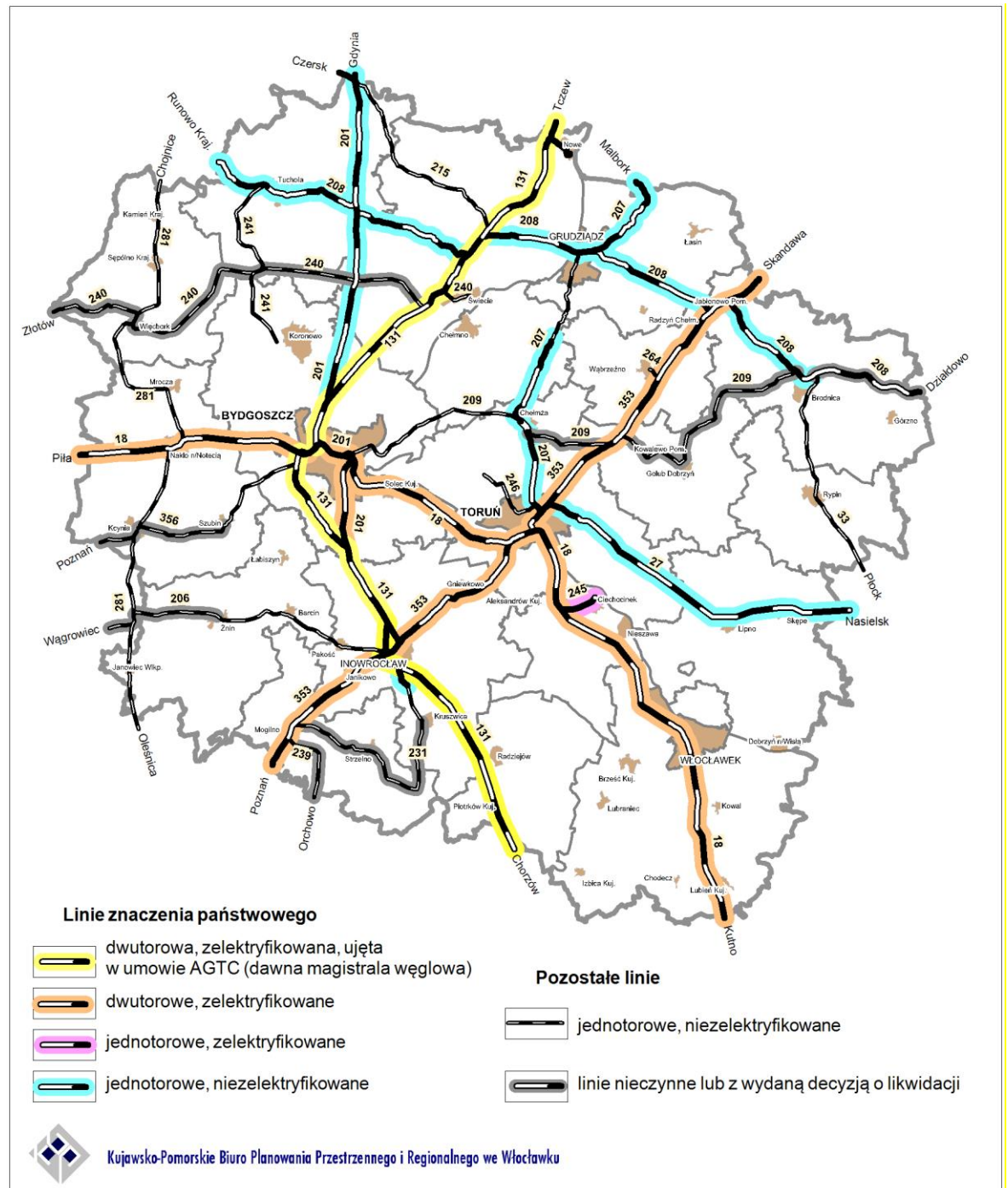
i południowy zachód Poznań – Berlin - Wrocław. Odpowiednio utrzymywana sieć dwutorowych linii zelektryfikowanych o prędkości rozkładowej 120 km/h jest w stanie zaoferować możliwość szybkiego przemieszczania się do głównych ośrodków regionalnych oraz dodatkowo połączenia zagraniczne. Pozostaje jednak otwarta kwestia popytu na podróże we wskazanych kierunkach, który to popyt kreować będzie podaż, a co za tym idzie pojawienie się atrakcyjnych ofert przewoźników.

Atutem regionu jest przebieg linii CE-65 AGTC do kombinowanego przewozu towarów o przebiegu analogicznym do przebiegu autostrady A1 stanowiącej oś transportową północnej, środkowej i południowej Europy. Kombinowany przewóz towarów zakłada również budowę baz kontenerowych, centrów logistycznych tzw. „suchych portów” do przeładunku, rozładunku i magazynowania towarów.

Całkowita długość linii kolejowych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wynosi 1 520,209 km, przy czym 947,120 km (62,30%) linii jest eksploatowanych w ruchu pasażerskim, natomiast 1308,279 km(86,06%) eksploatowana jest w ruchu towarowym.

Z ogólnej długości linii eksploatowanych:

- 774,851 km (50,97%) stanowią linie znaczenia państwowego,
- 989,836 km (65,11%) stanowią linie normalnotorowe jednotorowe,
- 535,292 km (35,21%) linie normalnotorowe dwutorowe,
- 561,027 km (36,90%) linie normalnotorowe zelektryfikowane.

Rys. 94 Sieć kolejowa

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Lotniska

Komunikacja lotnicza oparta jest na porcie lotniczym w Bydgoszczy, zaliczonym do sieci kompleksowej transeuropejskiej sieci transportowej. Funkcjonuje tam terminal pasażerski, w którym w 2013 roku odprawiono 343 726 pasażerów. Siatka połączeń jest dość skromna; loty rejsowe odbywają się do Warszawy oraz Wielkiej Brytanii i Irlandii. Port lotniczy współpracuje z Tour-operatorami i biurami podróży obsługując loty czarterowe. Na terenie portu lotniczego w 2013 roku zaadaptowano pomieszczenia na cargo - budowa terminala zależna będzie od ilości odprawianych towarów.

W województwie funkcjonuje również pięć lotnisk sportowo-usługowych w: Toruniu, Włocławku, Grudziądzu, Bydgoszczy i Inowrocławiu; mają one znaczenie lokalne.

Drogi wodne

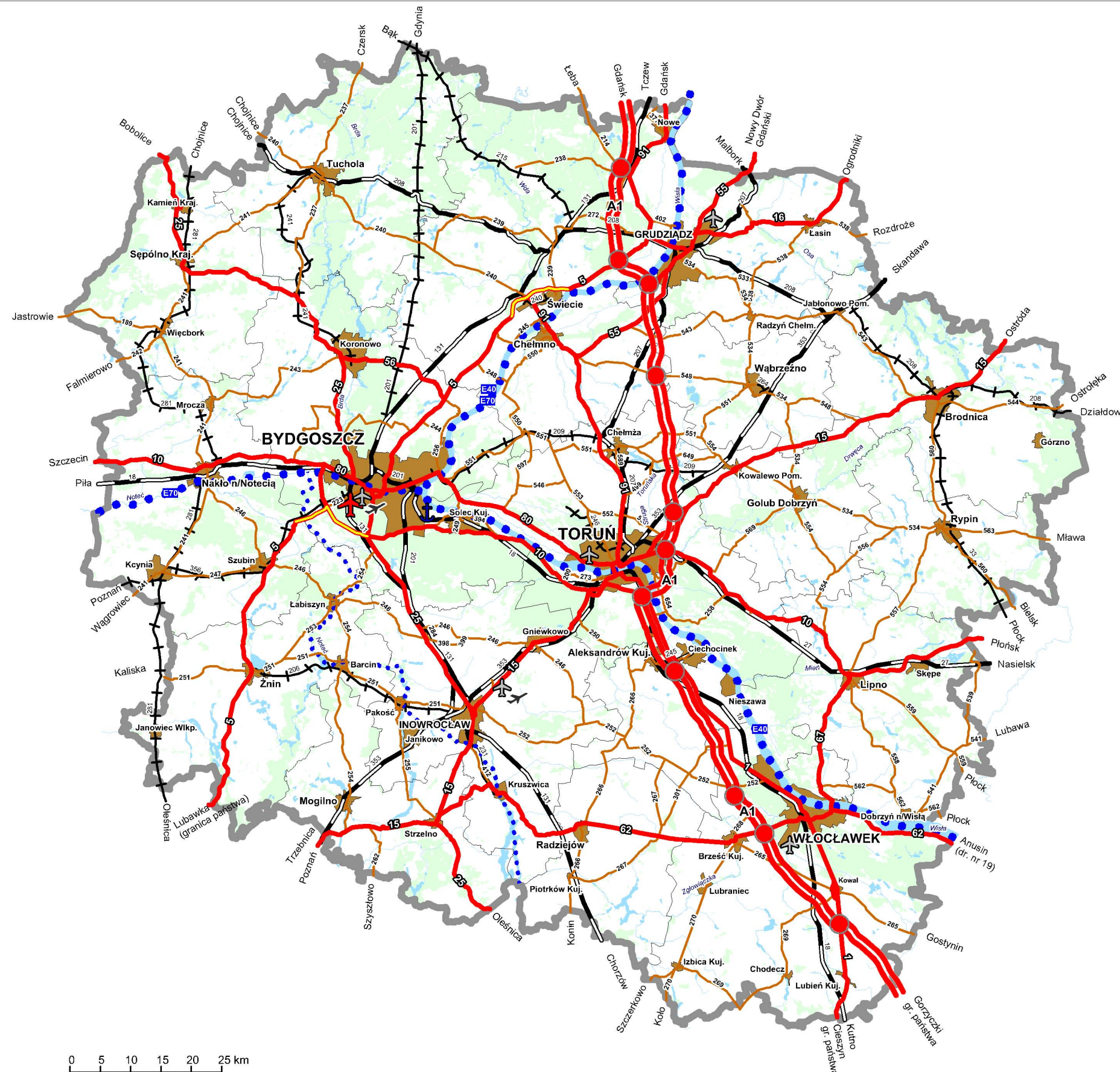
Obszar województwa przecięty jest z południa na północ największą z polskich rzek, Wisłą która zaliczona jest do drogi wodnej o znaczeniu międzynarodowym E40 (zakładana IV klasa). Poprzez Kanał Bydgoski, Noteć i Wartę łączy się ona z Odrą i tworzy szlak wodny Berlin – Kaliningrad (II klasy); a poprzez Narew i Bug łączy się ze szlakiem do Dniepru - międzynarodowa droga wodna E70. Znaczenie i wykorzystywanie śródlądowych dróg wodnych na terenie województwa jest jednak marginalne, co jest skutkiem braku inwestycji w ten rodzaj transportu w ostatnich dziesięcioleciach. Na Wiśle żegluga prowadzona jest jedynie przy wysokich stanach wody i przy ograniczonym wykorzystaniu tonażu barek.

Przy odpowiednich nakładach i inwestycjach realne może być udrożnienie Wisły oraz powstanie portu multimodalnego prowadzącego przeładunek towarów, głównie kontenerów.

Przez teren województwa przebiega część drogi wodnej „Wielka Pętla Wielkopolski”, szlaku o całkowitej długości 687,9 km, obejmującego rzekę Wartę na odcinku Konin – Santok, Noteć, Kanał Górno-Notecki, ponownie Noteć, Gopło i Kanał Ślesiński prowadzący do Konina. Jest to szlak wykorzystywany głównie turystycznie.

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA

Infrastruktura transportowa

Legenda:

- granica województwa
- granice powiatów
- miasta w granicach administracyjnych
- lasy
- wody powierzchniowe

- autostrada A1
- drogi ekspresowe
- drogi krajowe
- drogi wojewódzkie
- linie kolejowe o znaczeniu państwowym
- pozostałe linie kolejowe
- port lotniczy Bydgoszcz
- lotniska usługowo - sportowe
- lotniska wojskowe
- droga wodna o znaczeniu regionalnym zakwalifikowana do dróg wodnych międzynarodowego znaczenia
- droga wodna o znaczeniu lokalnym
- port śródlądowy

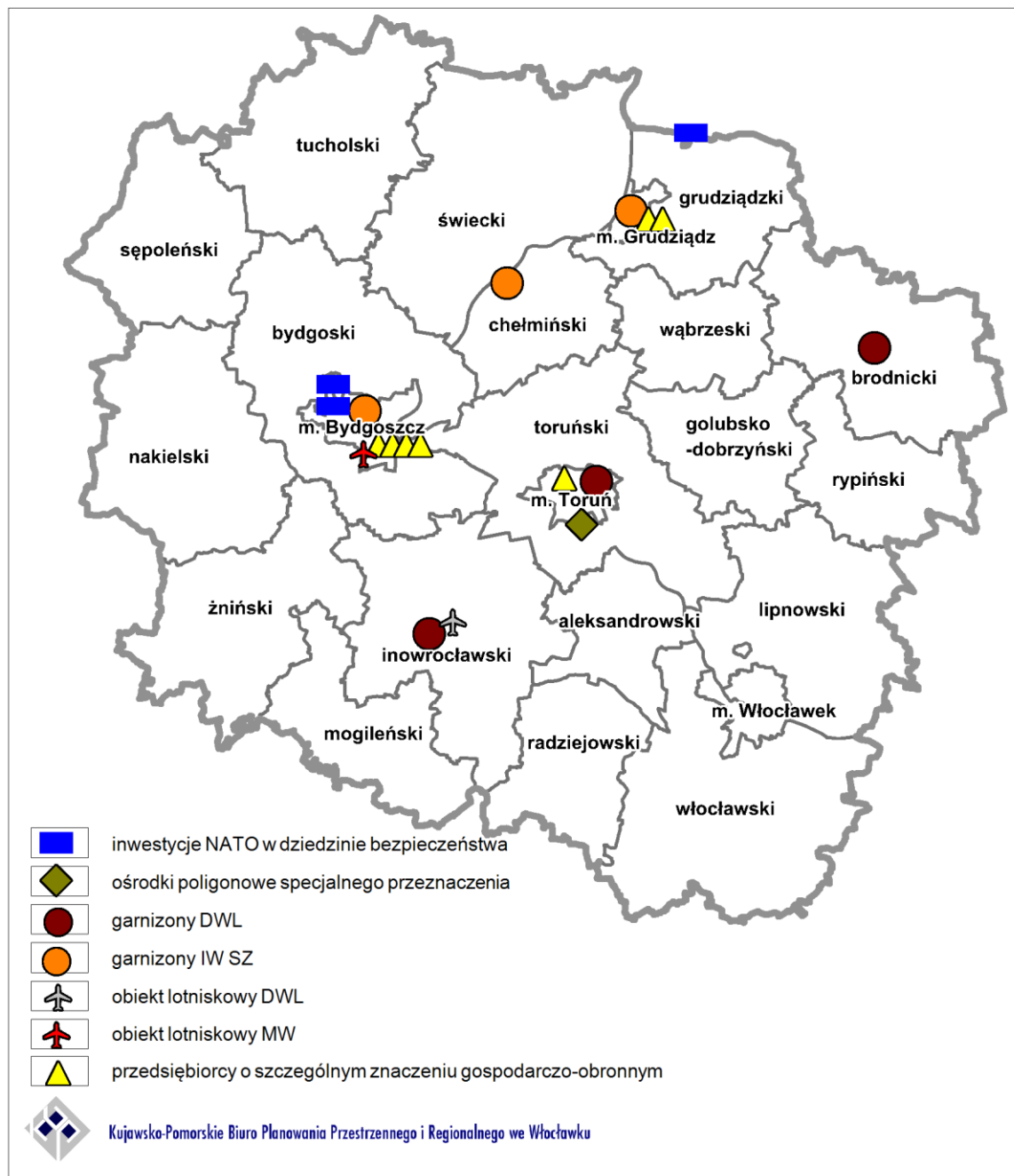

6. Charakterystyka wybranych elementów bezpieczeństwa

Potrzeby bezpieczeństwa i obronności państwa realizowane są w aspekcie zagrożeń zewnętrznych, zwłaszcza agresji militarnej oraz zagrożeń wewnętrznych odnoszących się do przeciwdziałania i właściwego reagowania w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, katastrof i klęsk żywiołowych oraz zagrożeń gospodarczych i ekonomicznych.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego są zlokalizowane obiekty istotne dla obronności kraju, takie jak:

1. Obiekty infrastruktury wojskowej do bezpośredniej współpracy z NATO:
 - obiekt systemu dowodzenia Obrony Powietrznej Bydgoszcz – Osówiec,
 - ośrodek szkoleniowy w Bydgoszczy,
 - skład materiałowy MPS Gardeja.
2. Podstawowa infrastruktura wojskowa:
 - ośrodek poligonowy specjalnego przeznaczenia OSP WRiA w Toruniu zajmujący obszar 12 310 ha – Centrum Szkolenia Artylerii i Uzbrojenia - Ośrodek Szkolenia Poligonowego Wojsk Rakietowych i Artylerii,
 - lotnisko wojskowe w Łatkowie koło Inowrocławia (podległe Dowódcy Wojsk Lądowych),
 - kompleksy wojskowe:
 - strzelnica garnizonowa w Bydgoszczy,
 - lotnisko wojskowe klasy I w Bydgoszczy,
 - kompleks wojskowy przy ul. Okólnej i Armii Ludowej w Toruniu,
 - 1 Baza Materiałowo – Techniczna przy ul. Okólnej w Toruniu,
 - Skład Materiałowy w Bydgoszczy (Nadleśnictwo Żołdowo gm. Sicienko),
 - kompleks wojskowy w obrębie Ostrowo, jednostka ewidencyjna Gniewkowo,
 - wojskowe bocznicze kolejowe na terenie województwa.

Rys. 96. Rozlokowanie infrastruktury wojskowej na terenie województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Dla obronności państwa istotną rolę odgrywają funkcjonujący na terenie województwa przedsiębiorcy o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym (wg rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 października 2010r. Dz. U. z 2010 r. Nr 198 poz. 1314 z późn. zm.):

- „TELDAT” – Spółka Jawna Kruszyński & Cichocki w Bydgoszczy,
- Zakłady Chemiczne „NITRO-CHEM” S.A. w Bydgoszczy,
- Zakłady Chemiczne „ZACHEM” S.A. w Bydgoszczy,
- Wojskowe Zakłady Lotnicze Nr 2 S.A. w Bydgoszczy,
- Wojskowe Zakłady Uzbrojenia S.A. w Grudziądzu,

- Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych S.A. w Toruniu,
- Bydgoskie Zakłady Elektromechaniczne „Belma” S.A. w Białych Błotach.

Bezpieczeństwo wewnętrzne na terenie województwa warunkowane jest czynnikami pochodzenia naturalnego lub rozwojem cywilizacji i działalnością człowieka. Czynniki pochodzenia naturalnego występują incydentalnie i w większości, zagospodarowanie przestrzenne nie daje możliwości ich przeciwdziałaniu (np. pożary spowodowane samozapaleniem lub uderzeniem pioruna, epidemie i epizootie, wichury, śnieżyce i gradobicia). Za wyjątek można uznać powodzie spowodowane wylewami rzek i kanałów. Z uwagi na zdefiniowane obszary zagrożenia (obecnie weryfikowane w ramach sporządzanych map ryzyka i map zagrożenia powodziowego), są one w części wyposażone w zabezpieczenia przeciwpowodziowe (przede wszystkim wały przeciwpowodziowe oraz stacje pomp).

Główne zagrożenia powodziowe na terenie województwa kujawsko-pomorskiego stwarzają rzeki:

- Wisła - na długości 205 km, z obszarem potencjalnego zagrożenia obejmującym 52 800 ha (dolina rzeki jest chroniona prawo i lewostronnie obwałowaniami na odcinku ok. 212,4 km). Na obszarach zagrożonych znajdują się 4 miasta na prawach powiatu oraz 30 gmin w obrębie 8 powiatów ziemskich. Obszary zagrożone powodzią zamieszkuje 27 700 osób. Liczba ta byłaby większa o około 16 000 osób w sytuacji katastrofy stopnia wodnego we Włocławku;
- Drwęca – na długości 120 km (dla 6 gmin w obrębie powiatu toruńskiego, golubsko-dobrzyńskiego i brodnickiego);
- Brda – na długości 111 km;
- Wda – na długości 62 km;
- Noteć – na długości 127 km;
- Osa – na długości 51 km.

Bezpośrednie zagrożenie powodzią stwarzają również rzeki: Gardęga, Kamionka, Mątawa, Mień, Ruziec, Rypienica, Tążyna oraz niektóre kanały. Łączna długość mniejszych rzek i kanałów stanowiących zagrożenie powodziowe na terenie województwa wynosi 3 312 km.

Dla 12 rzek stanowiących bezpośrednio zagrożenie powodzią opracowano studia ochrony przeciwpowodziowej. Dotyczy to: Wisły, Brdy, Drwęcy, Gardęgi, Kamionki, Mątawy, Mieni, Osy, Ruziec, Rypienicy, Tążyny i Wdy. Zgodnie z art. 14 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy Prawo wodne i niektórych innych ustaw, studia te zachowują ważność do dnia sporządzenia mapy zagrożenia powodziowego.

Zagrożenie powodziowe stanowią również budowle i obiekty hydrotechniczne i hydroenergetyczne:

- zaporę na Wiśle we Włocławku,
- zaporę na Brdzie w Koronowie,
- zaporę na Noteci w Pakości,
- obiekty hydroenergetyczne: Samociążek, Smukała, Tryszczyn (rz. Brda),
- obiekty hydrotechniczne: Żur, Gródek i Świecie-Przechowo (rz. Wda),
- śluza wałowa w m. Kończyce (rz. Mątawa),
- jaz piętrzący – rz. Drwęca.

Stan zagrożenia powodziowego występuje każdorazowo w sytuacji nagłego podniesienia poziomu wody w rzekach Wisła, Noteć, Brda, Drwęca, Osa, Mątawa i Wda.

- Wisła – przy zrzucie wody na hydrowężle „Włocławek” w wysokości przekraczającej 2 300 m³/s;
- Noteć – przy awaryjnej pracy na zbiorniku wodnym „Pakość” w wysokości przekraczającej przepływ 12,8 m³/s;

- Brda – przy niekontrolowanej i awaryjnej pracy na zbiorniku wodnym „Koronowo” przy zrzucie wody na dolne stanowisko w wysokości przekraczającej 70 m³/s;
- Wda – przy awaryjnej pracy obiektów hydroenergetycznych „Żur” i „Gródek” w wysokości przekraczającej przepływ 52 m³/s;
- Drwęca – przy przepływach przekraczających 50 m³/s.

Szczególnym skutkiem powodzi są zagrożenia epidemiologiczne spowodowane zatopieniem oczyszczalni ścieków. Dotyczy to oczyszczalni zlokalizowanych w strefach zalewowych, tj. oczyszczalni Kapuściska w Bydgoszczy-Fordonie, trzech oczyszczalni ścieków we Włocławku – grupowej, miejskiej i zakładowej Anwil, a także całej infrastruktury komunalnej w Ciechocinku.

Zagrożenia związane z rozwojem cywilizacyjnym i działalnością człowieka to przede wszystkim wszelkiego rodzaju awarie i wypadki skutkujące skażeniami toksycznymi powietrza, wód i gleby. Dotyczy to głównie zakładów przemysłowych stosujących toksyczne środki przemysłowe (TSP), linii przesyłowych (ropociągów, gazociągów), szlaków kolejowych i dróg wykorzystywanych do transportu TSP, a także miejsc postoju i przeładunku materiałów niebezpiecznych.

Zakłady ujęte w Rejestrze Potencjalnych Sprawców Poważnych Awarii Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy obejmują:

Zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR):

- Eurogaz Jacek Pakulski w Białkowie,
- Tłocznia Gazu „Włocławek” w Gąbinku,
- Natural Chemical Products Sp. z o.o. w Bydgoszczy,
- OIL-GAZ GROUP Sp. z o.o. w Zdzierzku,
- Zakłady Tłuszczowe „Kruszwica” S.A. w Kruszwicy,
- Corntrade Krzysztof Niemczyk Magazyn gazu propan-butan w Szarleju,
- CIECH Pianki Sp. z o.o. w Bydgoszczy,
- Zakład PTA Polskiego Koncernu Naftowego S.A. we Włocławku,
- Nomet Sp. z o.o. w Toruniu,

Zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii (ZDR):

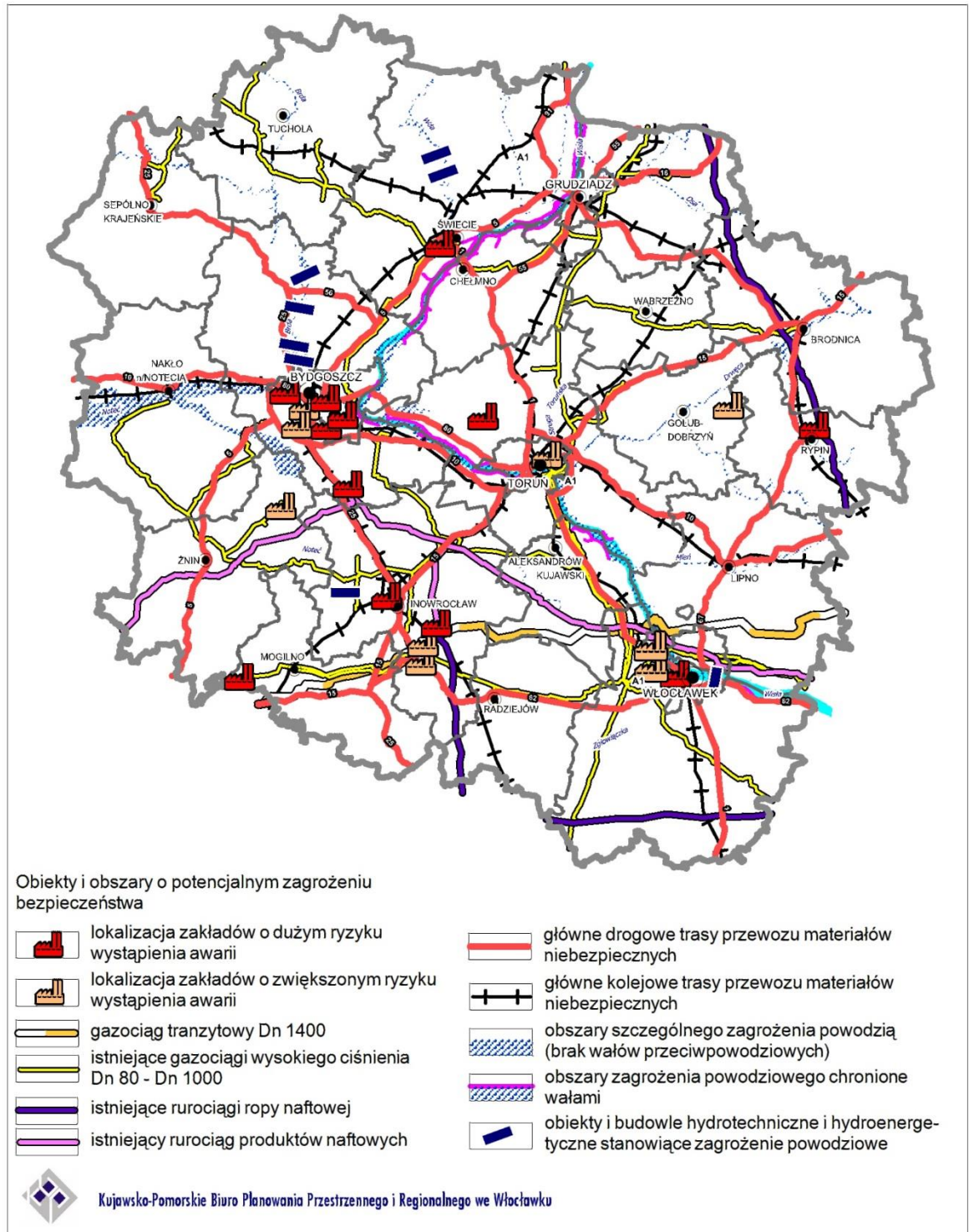
- Zakłady Chemiczne ZACHEM S.A. w Bydgoszczy,
- Operator Logistyczny Paliw Płynnych Sp. z o.o. Baza Paliw Nr 2 w Nowej Wsi Wielkiej,
- Operator Logistyczny Paliw Płynnych Sp. z o.o. Baza Paliw Nr 11 w Zamku Bierzgłowskim,
- Regionalne Centrum Dystrybucji LPG BARTER S.A. w Bydgoszczy,
- BAŁTYK GAZ Sp. z o.o. Centrum Regionalne Północ, Magazyn Bydgoszcz,
- Rozlewnia Gazu Płynnego GASPOL S.A. W Starorypinie,
- Zakłady Azotowe ANWIL S.A. we Włocławku,
- Zakłady Chemiczne NITRO – CHEM S.A. w Bydgoszczy,
- Mondi Świecie S.A. w Świeciu,
- Inowrocławskie Kopalnie Soli SOLINO S.A. w Inowrocławiu - Kopalnia Soli i PMRiP GÓRA w Górze,
- INVESTGAS S.A. – Kawernowy Podziemny Magazyn Gazu Mogilno w Pałędziu Dolnym,
- SALINEX Sp. z o.o. Magazyn Gazu Płynnego w Piechcinie.

Dalekosiężne linie przesyłowe stwarzające potencjalne zagrożenie to ropociągi:

- rurociąg „Pomorski” na odcinku 81 km Płock – Gdańsk,
- rurociąg finalny Płock – Nowa Wieś Wielka – Rejowiec(woj. wielkopolskie) , na odcinku 185km,
- rurociąg „Przyjaźń” na odcinku 82,4 km Płock - Mchówek (woj. wielkopolskie)

oraz:

- gazociąg tranzytowy z m. Jamał – Europa Zachodnia na odcinku ok. 115 km,
- gazociąg Odlanów – Włocławek na odcinku 43 km,
- gazociąg Włocławek – Gdańsk na odcinku 122 km,
- gazociąg Turzno – Nakło nad Notecią na odcinku 200 km.

Rys. 97. Zagrożenia bezpieczeństwa na terenie województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

7. Charakterystyka wybranych elementów kształtowania przestrzeni

7.1. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin

Dokument studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (Studium) jest wyrazem polityki przestrzennej samorządu gminy. Jego aktualność jest więc niezmiernie istotna z punktu widzenia możliwości prowadzenia prawidłowej polityki przestrzennej w gminie.

Tabela 54. Stan aktualności Studium gmin województwa kujawsko-pomorskiego - stan na kwiecień 2014r.

Lp.	Powiat	Gmina 1 – miejska, 2 – wiejska, 3 – miejsko-wiejska	Studium		Aktualizacja studium (ostatnia)	
			data uchwalenia	tryb	data przystąpienia	data uchwalenia
1	bydgoski	Białe Błota (2)	2010-05-28	2003	2013-08-29	-
2		Dąbrowa Chełmińska (2)	2005-12-07	2003	2003-12-29	2005-12-07
3		Dobrcz (2)	2006-06-30	2003	2009-09-30	-
4		Koronowo (3)	2009-09-30	2003	2007-08-29	2009-09-30
5		Nowa Wieś Wielka (2)	2010-10-05	2003	2013-06-26	-
6		Osielsko (2)	1997-09-18	1994	2003-08-06	-
7		Sicienko (2)	2011-08-31	2003	2009-02-25	2011-08-31
8		Solec Kujawski (3)	2008-06-28	2003	2013-05-23	-
9	toruński	Chełmża (1)	2000-11-30	1994	bd	2000-11-30
10		Chełmża (2)	2009-11-30	2003	2013-06-25	-
11		Czernikowo (2)	2013-09-27	2003	2011-08-19	2013-09-27
12		Lubicz (2)	2011-10-11	2003	2008-06-30	2011-10-11
13		Łubianka (2)	2006-11-27	2003	2011-10-07	-
14		Łysomice (2)	2012-04-26	2003	2009-09-24	2012-04-26
15		Obrowo (2)	2000-04-28	1994	2009-06-02	-
16		Wielka Nieszawka (2)	2000-02-28	1994	bd	2000-02-28
17		Zławieś Wielka (2)	2011-10-19	2003	2006-09-27	2011-10-19
18	Bydgoszcz (1)		2009-07-15	2003	2007-09-26	2009-07-15
19	Toruń (1)		2006-05-18	2003	2009-10-29	-
20	brodnicki	Brodnica (1)	2012-08-23	2003	bd	2012-08-23
21		Bobrowo (2)	2011-04-29	2003	2009-09-29	2011-04-29
22		Brodnica (2)	2010-09-27	2003	2008-06-18	2010-09-27
23		Brzozie (2)	2000-03-31	1994	1998-03-30	2000-03-31
24		Górzno (3)	2001-06-20	1994	bd	2001-06-20
25		Bartniczka (2)	1998-05-31	1994	2009-07-30	-
26		Jabłonowo Pomorskie (3)	2002-12-30	1994	bd	-
27		Osiek (2)	2000-12-19	1994	2011-11-28	-
28		Świedziebnia (2)	2000-09-26	1994	1998-01-28	-
29		Zbiczno (2)	2002-12-27	1994	brak	-
30	chełmiński	Chełmno (1)	2008-10-28	2003	2006-11-24	2008-10-28
31		Chełmno (2)	2000-05-31	1994	2009-06-04	-
32		Kijewo Królewskie (2)	1999-12-29	1994	2011-06-28	-
33		Lisewo (2)	2013-10-30	2003	2011-06-29	2013-10-30
34		Papowo Biskupie (2)	1999-11-28	1994	2011-10-27	-
35		Stolno (2)	2009-07-09	2003	2008-07-11	2009-07-09

36		Unistaw (2)	2011-02-15	2003	2007-06-29	2011-02-15
37	golubsko-dobrzyński	Golub-Dobrzyń (1)	2011-01-24	2003	2009-06-16	2011-01-24
38		Ciechocin (2)	2003-07-10	1994	brak	-
39		Golub-Dobrzyń (2)	2014-01-22	2003	2011-03-29	2014-01-22
40		Kowalewo Pomorskie (3)	2009-06-26	2003	2008-06-25	2009-06-26
41		Radomin (2)	2010-07-08	2003	2008-02-22	2010-07-08
42		Zbójno (2)	1998-12-19	1994	brak	-
43		grudziądzki	Grudziądz (2)	2013-07-18	2003	2010-02-12
44	Gruta (2)		2013-03-25	2003	2010-10-27	2013-03-25
45	Łasin (3)		2013-12-04	2003	2009-06-26	2013-12-04
46	Radzyń Chełmiński (3)		2009-09-30	2003	2010-09-29	-
47	Rogóźno (2)		2003-07-09	1994	2012-01-27	-
48	Świecie nad Osą (2)		2004-09-30	2003	brak	-
49	sępoleński	Kamień Krajeński (3)	2011-03-31	2003	2008-08-28	2011-03-31
50		Sępólno Krajeńskie (3)	2011-03-31	2003	2009-08-27	2011-03-31
51		Sośno (2)	2008-12-04	2003	2007-09-06	2008-12-04
52		Więcbork (3)	2001-06-20	1994	2010-10-28	-
53	świecki	Bukowiec (2)	2012-10-30	2003	2008-11-21	2012-10-30
54		Dragacz (2)	2008-08-27	2003	2006-10-26	2008-08-27
55		Drzycim (2)	2001-04-24	1994	2011-09-06	-
56		Jeżewo (2)	2012-03-28	2003	2009-09-29	2012-03-28
57		Lniano (2)	2000-12-15	1994	2011-06-28	-
58		Nowe (3)	1999-02-24	1994	2010-09-29	-
59		Osie (2)	1999-08-31	1994	2010-03-30	-
60		Pruszcz (2)	2010-09-13	2003	bd	2010-09-13
61		Świecie (3)	2012-11-29	2003	2008-03-27	2012-11-29
62		Świekatowo (2)	2009-09-18	2003	2011-12-28	-
63		Warlubie (2)	2004-08-10	2003	2010-04-29	-
64	tucholski	Cekcyn (2)	2001-02-07	1994	2008-02-20	bd
65		Gostycyn (2)	2012-12-20	2003	2009-02-19	2012-12-20
66		Kęsowo (2)	2012-09-27	2003	2009-04-30	2012-09-27
67		Lubiewo (2)	2000-12-28	1994	2011-12-28	-
68		Śliwice (2)	2003-07-09	1994	2001-02-28	2003-07-09
69		Tuchola (3)	2006-09-29	2003	2011-11-18	-
70	wąbrzeski	Wąbrzeźno (1)	2013-06-19	2003	2004-12-29	2013-06-19
71		Dębowa Łąka (2)	2011-02-19	2003	2008-08-26	2011-02-19
72		Książki (2)	2001-06-12	1994	2012-10-26	-
73		Płużnica (2)	2000-02-28	1994	bd	2010-10-18
74		Wąbrzeźno (2)	2011-05-13	2003	2007-02-16	2011-05-13
75		Grudziądz (1)	2011-03-30	2003	2008-09-24	2011-03-30
76	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski (1)	2000-01-20	1994	bd	2000-01-20
77		Ciechocinek (1)	2000-06-19	1994	2012-09-10	-
78		Nieszawa (1)	2005-02-08	2003	bd	2005-02-08
79		Aleksandrów Kujawski (2)	2000-04-14	1994	2010-12-29	-
80		Bądkowo (2)	2002-12-30	1994	2010-05-31	-

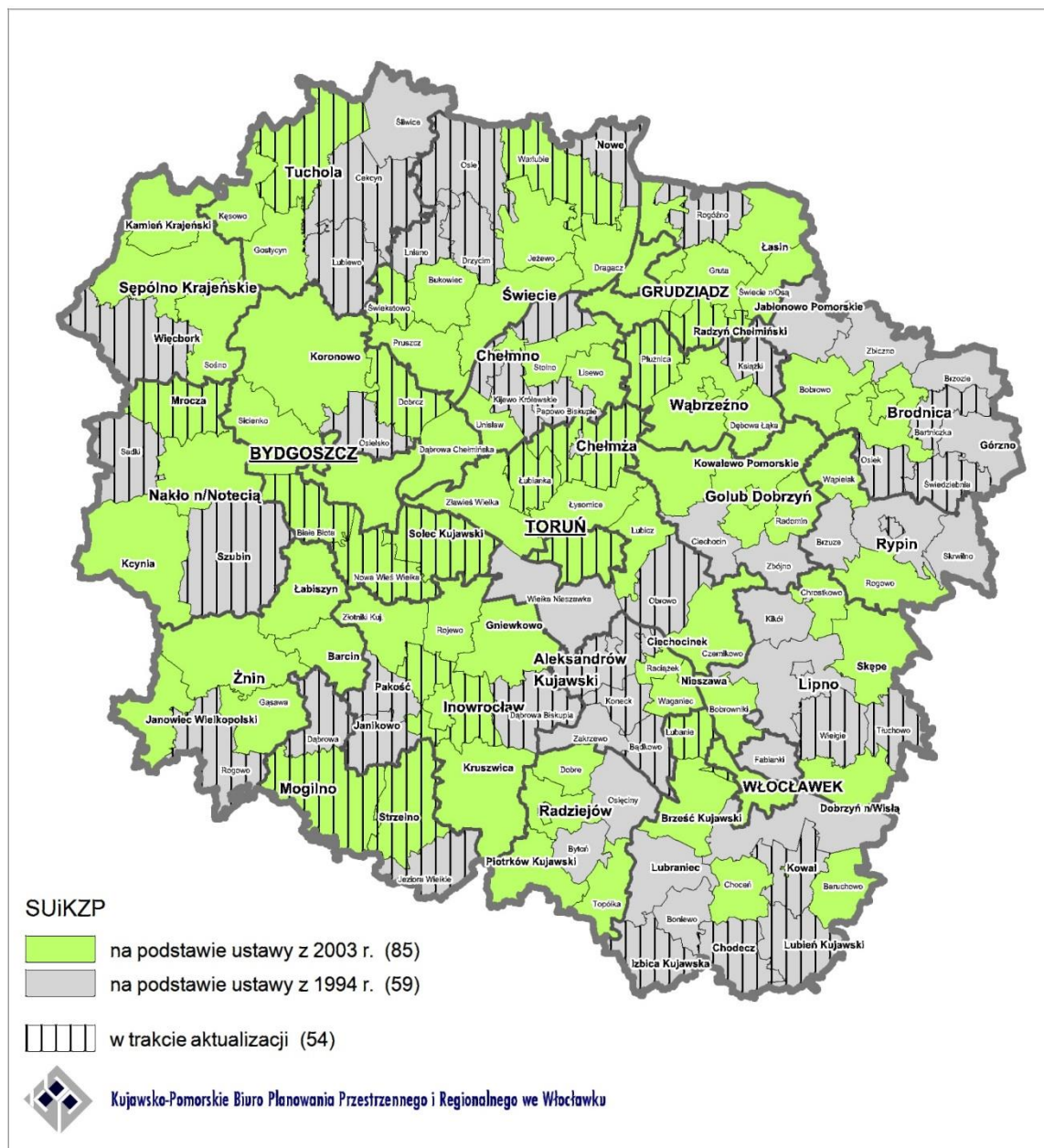
81		Koneck (2)	2000-09-29	1994	2012-07-27	-
82		Raciążek (2)	2005-05-18	2003	2003-11-05	2005-05-18
83		Waganiec (2)	2013-09-30	2003	2010-03-31	2013-09-30
84		Zakrzewo (2)	1998-02-27	1994	brak	-
85	inowrocławski	Inowrocław (1)	2008-11-29	2003	2007-06-20	2008-11-29
86		Dąbrowa Biskupia (2)	1999-06-30	1994	2012-02-24	-
87		Gniewkowo (3)	2012-05-30	2003	2010-02-24	2012-05-30
88		Inowrocław (2)	2010-08-16	2003	2013-09-23	-
89		Janikowo (3)	2003-06-27	1994	2013-10-24	-
90		Kruszwica (3)	2010-10-21	2003	bd	2010-10-21
91		Pakość (3)	1999-12-29	1994	2012-06-21	-
92		Rojewo (2)	2012-12-13	2003	2007-07-23	2012-12-13
93		Złotniki Kujawskie (2)	2012-10-22	2003	2010-01-20	2012-10-22
94	lipnowski	Lipno (1)	2002-09-09	1994	brak	-
95		Bobrowniki (2)	2011-11-27	2003	2008-12-30	2011-11-27
96		Chrostkowo (2)	2011-09-07	2003	2008-11-21	2011-09-07
97		Dobrzyń nad Wisłą (3)	2011-11-29	2003	2007-11-12	2011-11-29
98		Kikół (2)	2001-06-29	1994	brak	-
99		Lipno (2)	2003-07-10	1994	brak	-
100		Skępe (3)	2010-12-30	2003	2009-05-27	2010-12-30
101		Tłuchowo (2)	1999-04-26	1994	2009-02-29	-
102		Wielgie (2)	2002-12-30	1994	2010-02-26	-
103	mogileński	Dąbrowa (2)	1999-05-27	1994	2009-02-05	-
104		Jeziora Wielkie (2)	1998-06-16	1994	2012-06-25	-
105		Mogilno (3)	2009-09-02	2003	2013-08-20	-
106		Strzelno (3)	2005-12-30	2003	2010-12-14	-
107	nakieński	Kcynia (3)	2011-02-24	2003	2008-12-17	2011-02-24
108		Mrocza (3)	2005-02-25	2003	2013-08-30	-
109		Nakło nad Notecią (3)	2011-09-29	2003	2006-08-31	2011-09-29
110		Sadki (2)	1999-08-27	1994	2010-06-29	-
111		Szubin (3)	2000-09-20	1994	2005-11-27	-
112	radziejowski	Radziejów (1)	2009-09-29	2003	2013-06-07	-
113		Bytoń (2)	1999-03-12	1994	brak	-
114		Dobre (2)	2000-01-24	1994	2009-07-30	2012.12.13
115		Osięciny (2)	1997-08-06	1994	brak	-
116		Piotrków Kujawski (3)	2014-02-24	2003	2005-09-02	2014-02-24
117		Radziejów (2)	2007-09-27	2003	2003-09-30	2007-09-27
118		Topólka (2)	2012-03-29	2003	2008-03-27	2012-03-29
119	rypiński	Rypin (1)	2000-11-24	1994	2012-04-26	-
120		Brzuze (2)	1999-03-18	1994	brak	-
121		Rogowo (2)	2011-09-28	2003	2008-11-04	2011-09-28
122		Rypin (2)	2001-06-06	1994	brak	-
123		Skrwilno (2)	1997	1994	brak	-
124		Wąpielsk (2)	2009-07-24	2003	2007-09-21	2009-07-24

125	włocławski	Kowal (1)	2010-05-26	2003	2007-07-16	2010-05-26
126		Baruchowo (2)	2012-06-18	2003	2010-04-18	2012-06-18
127		Boniewo (2)	2002-12-30	1994	brak	-
128		Brześć Kujawski (3)	2009-09-24	2003	2007-12-28	2009-09-24
129		Choceń (2)	2010-11-09	2003	2008-12-30	2010-11-09
130		Chodecz (3)	2002-09-26	1994	2008-04-17	-
131		Fabianki (2)	2000-06-14	1994	brak	-
132		Izbica Kujawska (3)	2000-11-16	1994	2010-08-31	-
133		Kowal (2)	2000-02-08	1994	2012-01-26	-
134		Lubanie (2)	2006-08-22	2003	2010-08-27	-
135		Lubień Kujawski (3)	2002-02-21	1994	2010-03-24	-
136		Lubraniec (3)	1997-06-02	1994	brak	-
137		Włocławek (2)	2000-11-27	1994	brak	-
138		żniński	Barcin (3)	2012-10-26	2003	2011-02-25
139	Gąsawa (2)		2014-01-27	2003	2011-11-12	2014-01-27
140	Janowiec Wielkopolski (3)		2010-03-24	2003	2008-12-30	2010-03-24
141	Łabiszyn (3)		2011-07-13	2003	2007-04-18	2011-07-13
142	Rogowo (2)		1999-04-29	1994	2011-04-28	2014.04.
143	Żnin (3)		2011-03-31	2003	2008-11-14	2011-03-31
144		Włocławek (1)	2007-11-29	2003	2005-03-21	2007-11-29

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie Biuletynów Informacji Publicznej gmin z uzupełnieniem o informacje udzielone przez pracowników gmin

Wszystkie gminy (144) województwa kujawsko-pomorskiego posiadają dokument Studium, przy czym w 84 gminach jest to dokument sporządzony w trybie ustawy z 2003 roku, a w 60 gminach w oparciu o tryb ustawy z 1994 roku. Obecnie 55 gmin podjęło uchwałę o zmianie dokumentu, w tym 36 gmin rozpoczęło procedurę zmiany Studium uchwalonego jeszcze w trybie ustawy z 1994 r. Tym samym w województwie są aż 24 gminy, które posiadają „stare” Studium (tryb ustawy z 1994 r.) i nie podjęły działań, aby przystąpić do jego zmiany.

Analiza powierzchni terenów wskazanych w Studiach gmin pod zabudowę mieszkaniową (analizy ze względu na dostępność danych dokonano na poziomie powiatów na podstawie GUS, BDL, 2010) prowadzi do wniosku, iż wiele gmin z dużą nadwyżką rezerwuje tereny pod taki typ zabudowy. Szczególnie widać to na przykładzie dwóch powiatów: toruńskiego i aleksandrowskiego, gdzie powierzchnia zarezerwowana pod zabudowę mieszkaniową wynosi odpowiednio 5,3% i 6,2% ogólnej powierzchni powiatu. Znacznymi terenami budowlanymi odznaczają się również powiaty: inowrocławski (1,8%), golubsko-dobrzyński (1,7%), tucholski (1,6%). Niestety, nie zawsze decyzja o zarezerwowaniu terenów pod zabudowę mieszkaniową jest decyzją opartą na diagnozie zapotrzebowania na tereny pod tego typu zabudowę. Często samorządy gminne znacznie przeszacowują potrzebę wydzielenia funkcji zabudowy mieszkaniowej na swym terytorium.

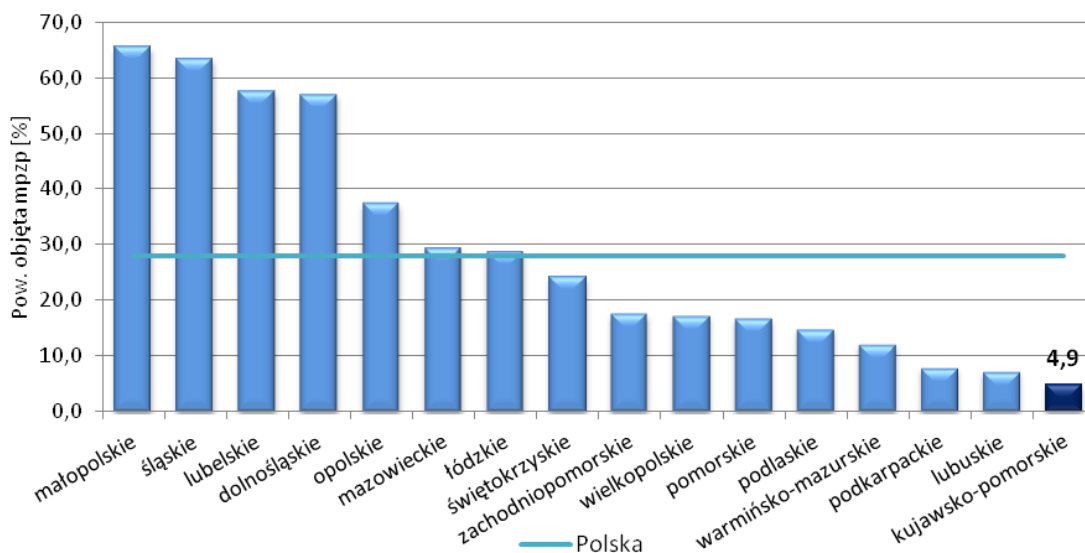

Rys. 98. Aktualność studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin w województwie kujawsko-pomorskim w 2013r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie wywiadów telefonicznych

7.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wyraża politykę władz gminy w sposobie określenia sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy poszczególnych fragmentów obszaru gminy. W roku 2012 niespełna 5% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego objęte było miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (mpzp) i był to najniższy wskaźnik w kraju, przy średniej wynoszącej dla Polski 28,9%.

Rys. 99. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

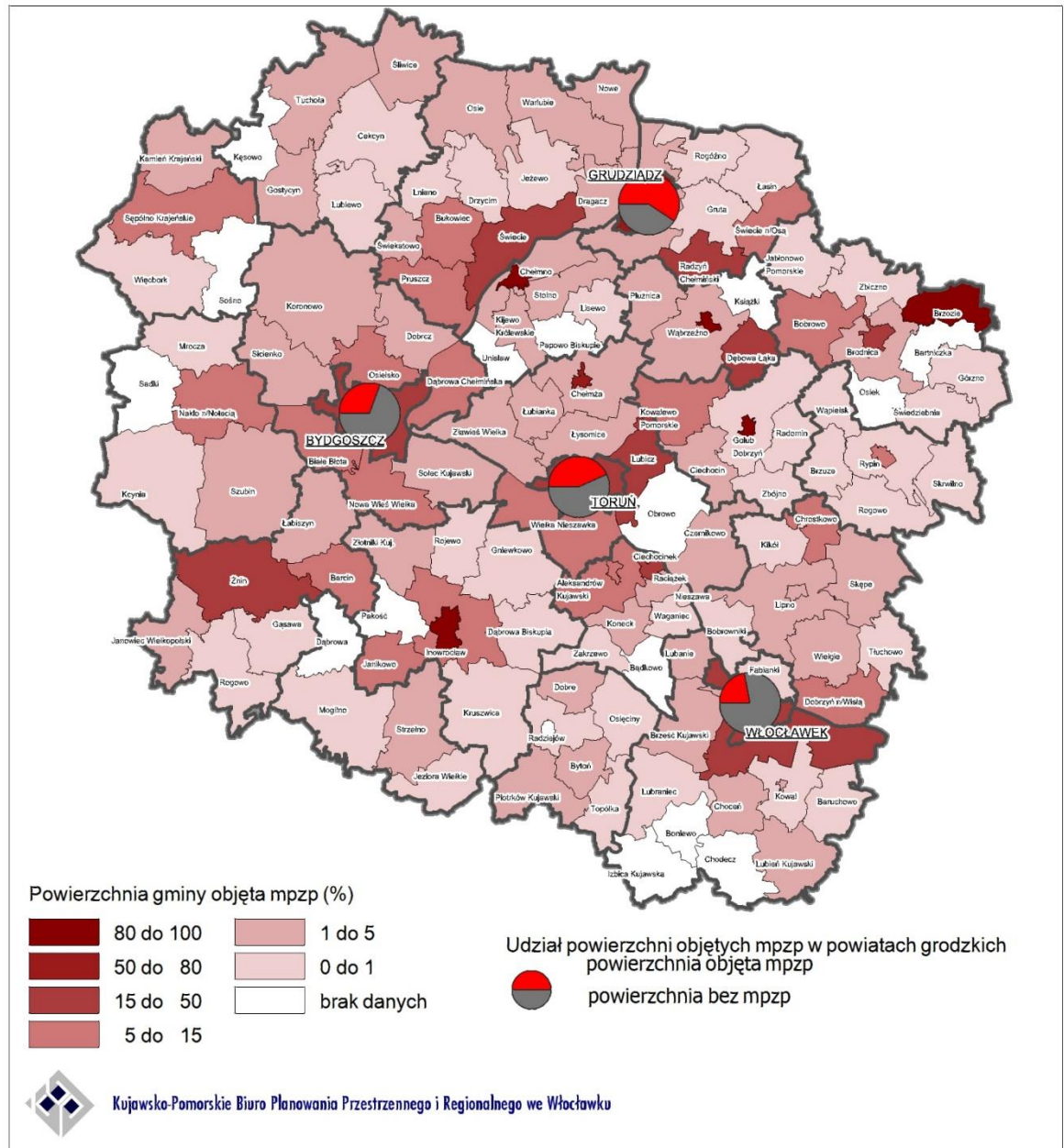
Pod względem administracyjnym, największy odsetek terenów pokrytych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego posiadają gminy miejskie - 38,8%, następnie gminy miejsko-wiejskie - 4,3% , a na końcu plasują się gminy wiejskie z pokryciem mpzp wynoszącym zaledwie 3,5%.

Pod względem proceduralnym, 33% (28 843 ha) powierzchni objętej mpzp w regionie, zagospodarowywana jest na podstawie przepisów z 1994 roku (są to plany obowiązujące uchwalone jeszcze na podstawie ustawy z 1994 r.).

Największym odsetkiem powierzchni objętej mpzp w województwie wśród gmin wiejskich i miejsko-wiejskich odznaczają się: Brzozie, Wąbrzeźno (100%), najmniejszym natomiast gminy: Rogóźno, Jeziora Wielkie, Osiecin, Radziejów, Topólka, Wąpielsk, Fabianki, Kowal (0,1%). Pośród miast największy odsetek powierzchni objętej mpzp występuje w miastach: Inowrocław (91,8 %), Chełmno (88,2%) oraz Golub Dobrzyń (83,7%) najmniejszy natomiast w miastach: Nieszawa (0,4%), Lipno (1,3%), Kowal (3,4%)

Analiza przestrzenna sporządzanych mpzp wykazała, iż największe przestrzenie pokryte mpzp posiadają gminy miejskie oraz gminy wiejskie sąsiadujące lub znajdujące się w niewielkiej odległości od największych miast województwa. Wśród tych pierwszych dominuje miasto Grudziądz, które pokryte jest w niemal 60% mpzp, następnie Toruń (43,6%), Bydgoszcz (30,8%), Włocławek (22,4%) Dla porównania w miastach stołecznych innych województw sytuacja przedstawia się korzystniej, np.: Gdańsk (67,3%), Olsztyn (50%), Kraków (37,7 %), Poznań (34,6 %). Wartości średniej dla kraju nie osiągają w regionie 134 gminy, w tym 45 gmin posiada wskaźnik pokrycia powierzchni mpzp poniżej 1%.

Wśród powiatów ziemskich najmniejszym odsetkiem powierzchni objętej mpzp odznaczają się powiaty rypiński i mogileński (0,6%), największym zaś powiat brodnicki (10,8%), żniński (8,5%).

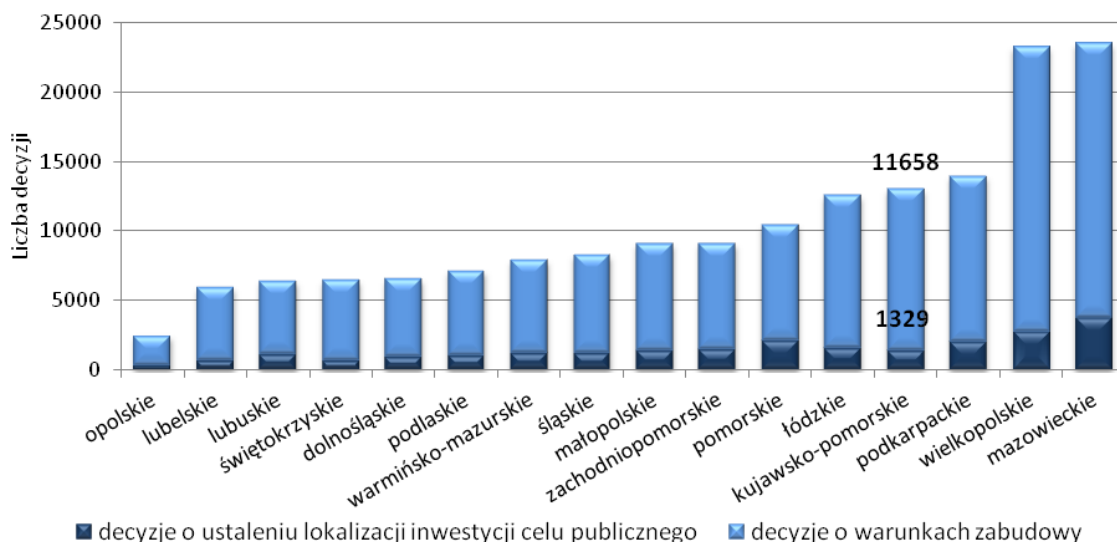
Rys. 100. Powierzchnia gmin objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

7.3. Decyzje lokalizacyjne

W przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, zmiana zagospodarowania terenu możliwa jest po wydaniu decyzji administracyjnej ustalającej warunki zagospodarowania terenu, tj. decyzji o ustaleniu warunków zabudowy lub w przypadku inwestycji publicznych, decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

W 2012 roku województwo kujawsko-pomorskie zajęło czwartą pozycję w kraju pod względem ilości wydanych decyzji ogółem.

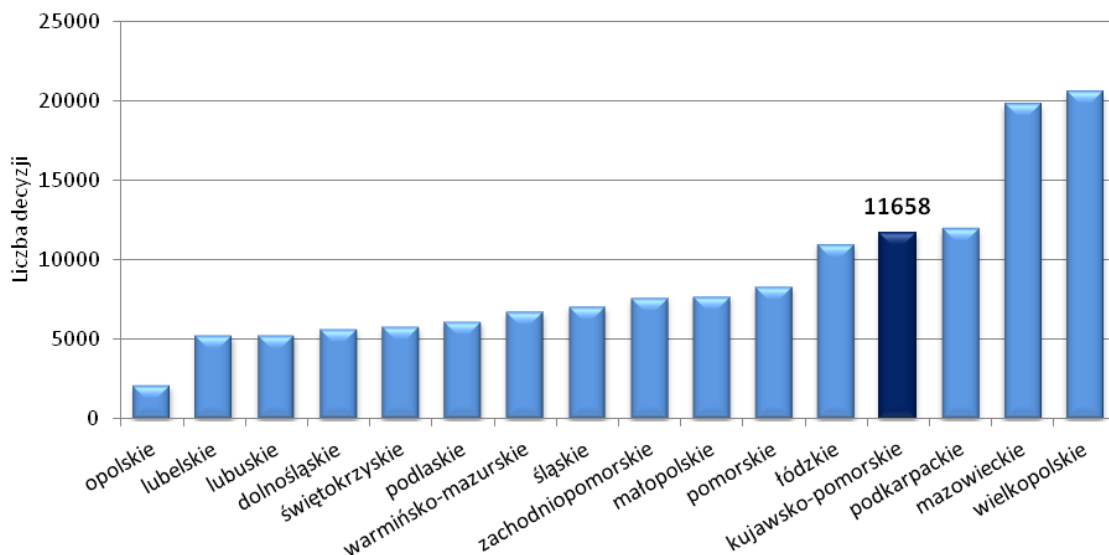

Rys. 101. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o warunkach zabudowy wydane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Decyzje o warunkach zabudowy

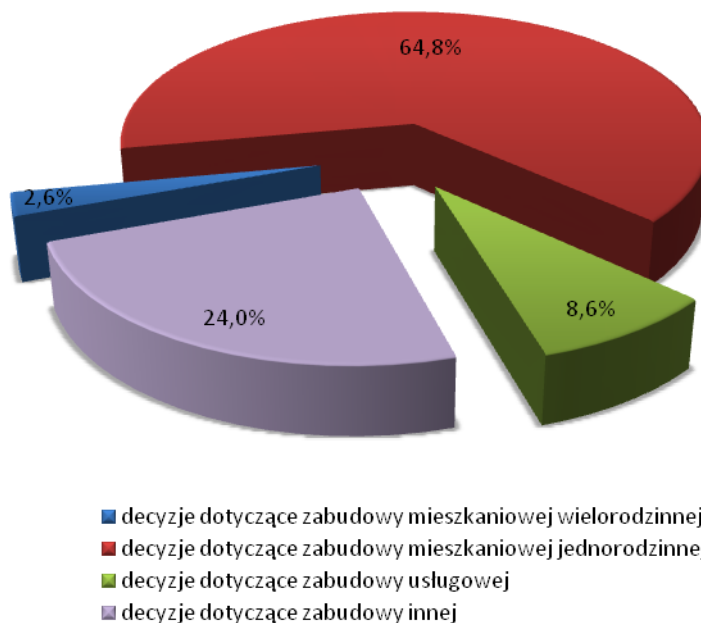
Liczba wydanych w regionie decyzji o warunkach zabudowy była jedną z najwyższych w kraju. Pod względem ilości tego typu decyzji województwo zajmuje 4 miejsce w kraju, wyprzedzają je jedynie województwa: wielkopolskie, mazowieckie i podkarpackie.

Rys. 102. Decyzje o warunkach zabudowy wydane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

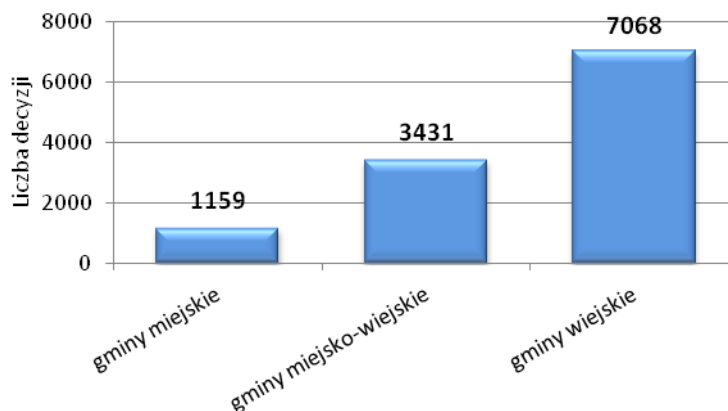
Z 11 658 wydanych w 2012 roku decyzji o warunkach zabudowy, ponad połowa (65%) to decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Pokazuje to skalę zjawiska rozwoju tego typu zabudowy w regionie.

Rys. 103. Decyzje o warunkach zabudowy wg typu zabudowy wydane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

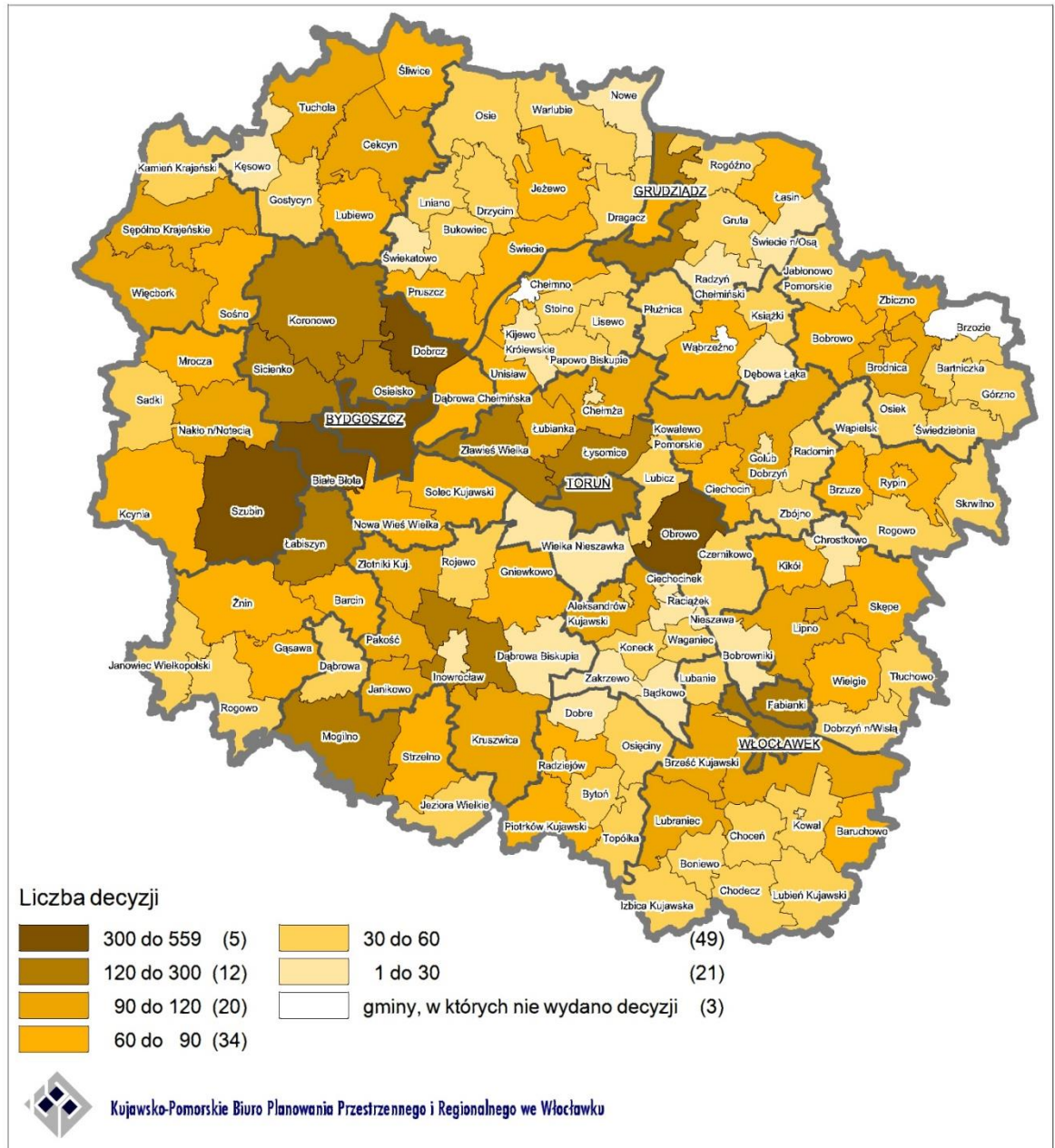
Analiza przestrzenna wydanych decyzji o warunkach zabudowy ogółem wykazała, iż najwięcej decyzji w województwie wydano w gminach wiejskich (7 068 szt.), kolejno w gminach miejsko-wiejskich (3 431 szt.) i miejskich (1 159 szt.).

Rys. 104. Decyzje o warunkach zabudowy wg lokalizacji wydane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

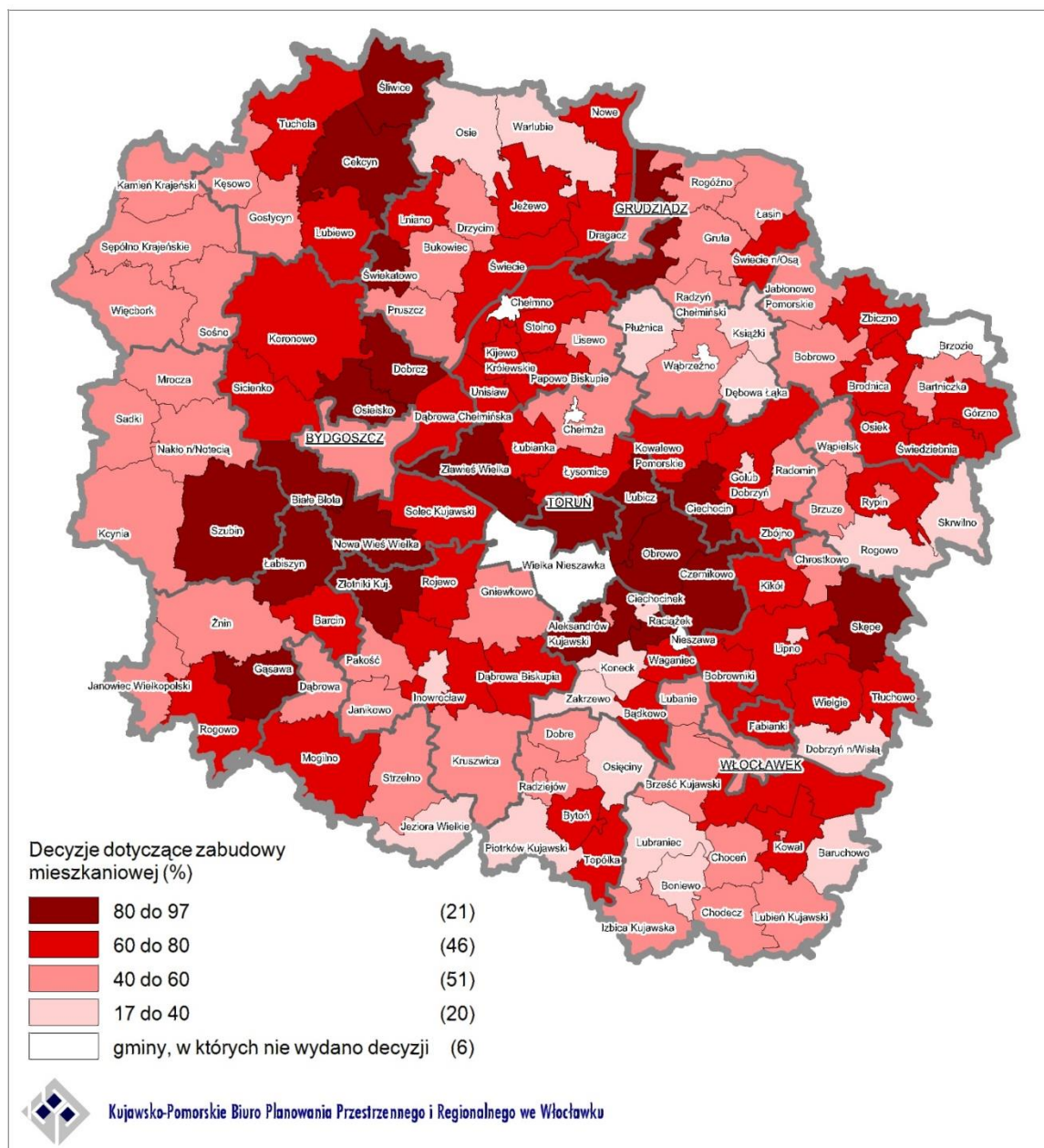
Najwięcej decyzji wydano w gminach: Białe Błota (559), Obrowo (505), Szubin (441), Dobrcz (357) oraz w mieście Bydgoszcz (339), najmniej zaś w gminach: Brzozie (0), Wielka Nieszawka (1) oraz miastach: Chełmno (0), Wąbrzeźno (0), Chełmża (1), Golub Dobrzyń (3), Nieszawa (5), Inowrocław (7). Wyraźna koncentracja dużej liczby wydanych decyzji o warunkach zabudowy występuje w mieście Bydgoszczy i jego okolicach - gminach: Białe Błota, Szubin, Sicienka, Osielesko, Dobrcz, następnie w mieście Toruniu i gminach otaczających miasto od północy: Zławieś Wielka, Łysomice, Łubianka. Najmniej decyzji wydano w gminach powiatu wąbrzeskiego i chełmińskiego.

Rys. 105. Decyzje o warunkach zabudowy wydane w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Należy odnotować brak wyraźnej, zdawałoby się logicznej prawidłowości, iż w gminach, gdzie jest najwięcej mpzp wydaje się najmniej decyzji o warunkach zabudowy. W momencie, kiedy obowiązuje mpzp nie istnieje potrzeba sporządzania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, rozwój przestrzenny miejscowości odbywa się wówczas głównie na podstawie mpzp. Duża liczba wydawanych decyzji w tych gminach może świadczyć o tym, iż gminy te odznaczają się dynamicznym rozwojem, silnym naporem inwestycyjnym, za którym nie nadąża działalność planistyczna. Do takich gmin należą miasta: Bydgoszcz, Toruń, Włocławek, gminy: Włocławek, Białe Błota.

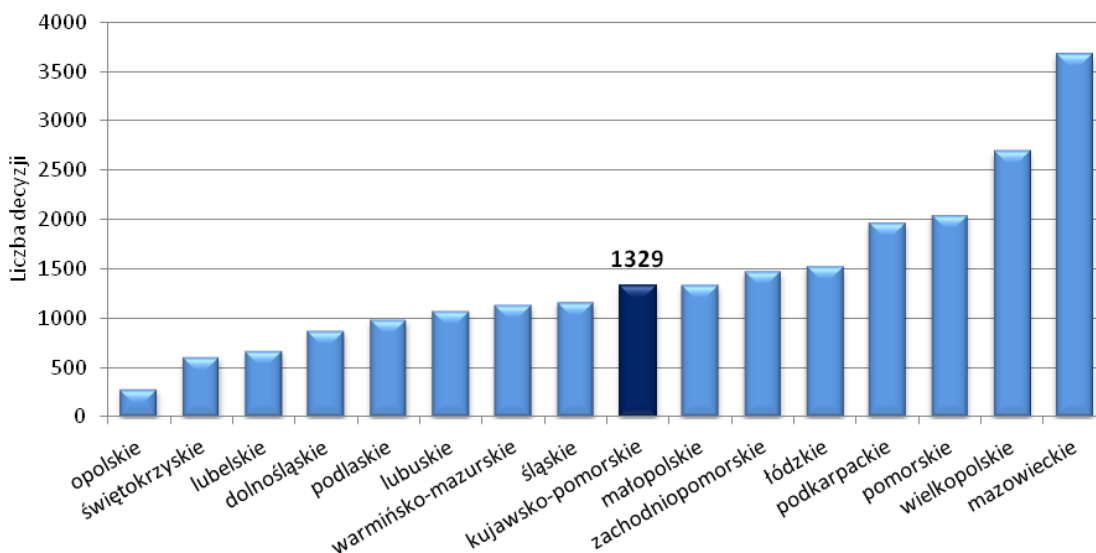
Rys. 106. Decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej wydane w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Wśród wydanych decyzji dominują te, dotyczące zabudowy mieszkaniowej, największy odsetek tego typu decyzji (ponad 90%) występuje w gminach: Obrowo, Skępe, Zła Wieś Wielka, Osielsko, Dobrcz, Cekcyn.

Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego

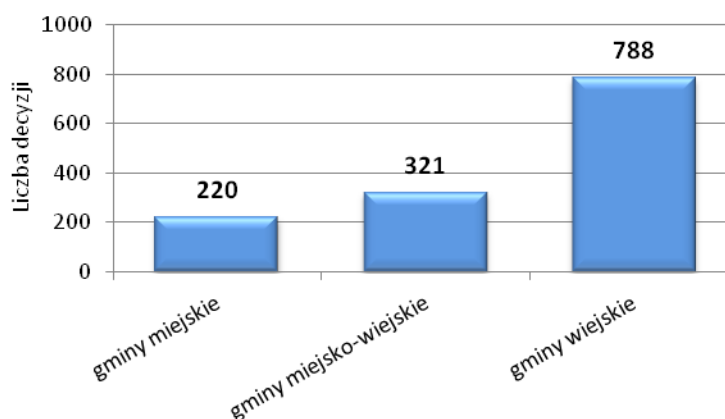
Liczba wydanych w województwie decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego była niższa niż średnio w Polsce (1 428) i wynosiła 1 329 szt. Uplasowało to region na 8 pozycji w kraju.

Rys. 107. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego wydane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego na tle innych województw w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Podobnie jak w przypadku decyzji o warunkach zabudowy, najwięcej decyzji o ustaleniu inwestycji celu publicznego w województwie wydano w gminach wiejskich (788 szt.), następnie w gminach miejsko-wiejskich (321 szt.) i miejskich (220 szt.).

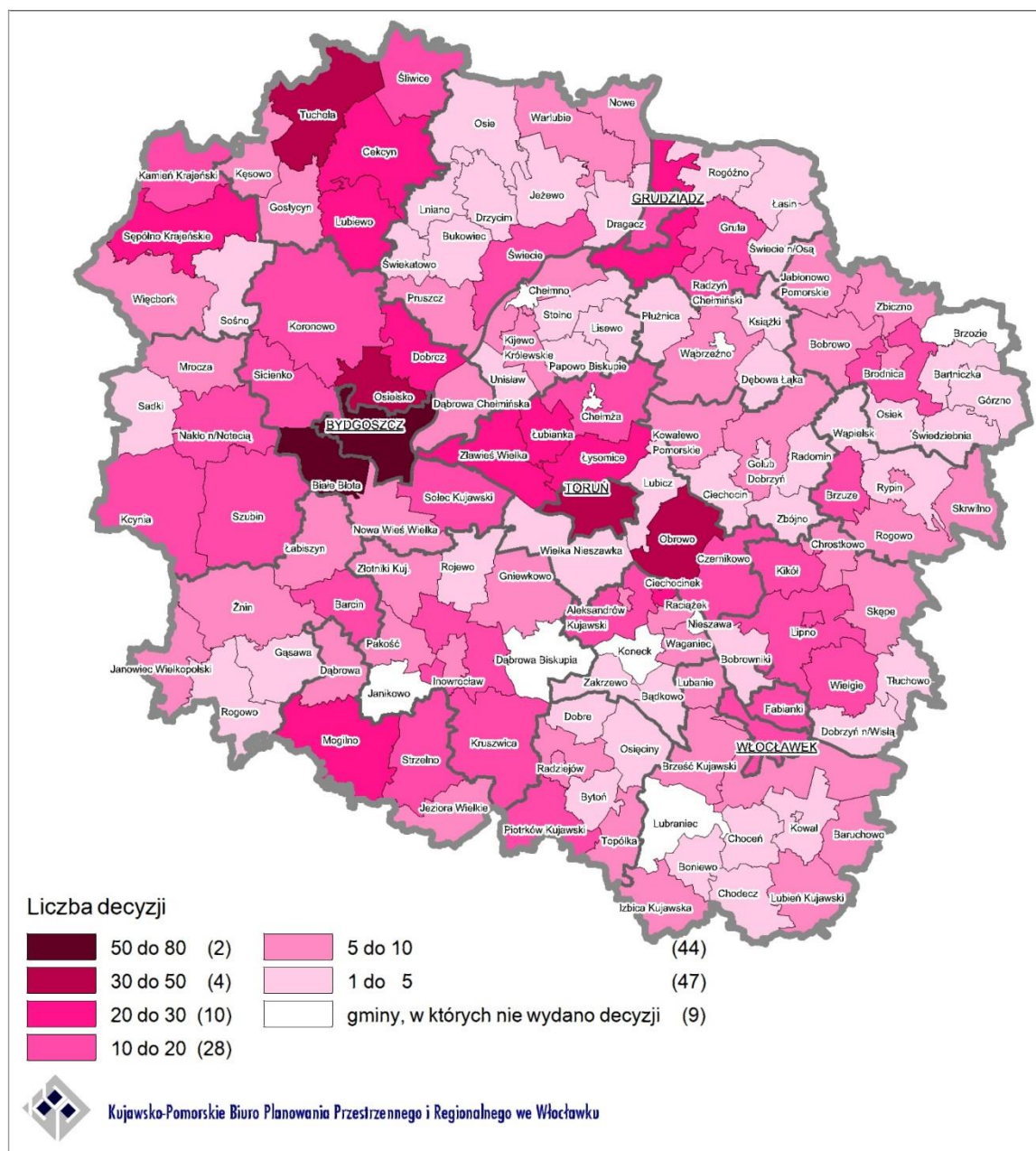
Rys. 108. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego wydane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wg lokalizacji administracyjnej w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

Analiza przestrzenna wydanych decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego wykazuje, iż najwięcej tego typu decyzji wydano w mieście Bydgoszczy - ok. 80 decyzji, następnie w gminie

Białe Błota (73). Największa koncentracja gmin, na terytorium, których wydano najwięcej decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego występuje wokół miasta Bydgoszczy (gminy otaczające miasto od północy i północnego-zachodu) i miasta Torunia (gminy otaczające miasto od północy). W województwie występuje 9 gmin, gdzie w roku badanym nie wydano żadnej decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i 92 gminy, gdzie wydano zaledwie do 10 takich decyzji.

Analizy rozmieszczenia i realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym dokonano szczegółowo w Tomie III Ocena realizacji zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Rys. 109. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego wydane w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

7.4. Ład przestrzenny

Jako jedną z podstawowych zasad prowadzenia prawidłowej polityki rozwoju przestrzennego uznaje się zachowanie ładu przestrzennego, czyli takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Niestety na terenie województwa kujawsko-pomorskiego obserwuje się niekorzystne zjawiska zakłócające ład przestrzenny, co jest wynikiem całego szeregu uwarunkowań, w tym braku uregulowań prawnych. Jest to problem występujący w skali całego kraju.

Przestrzeń województwa kujawsko-pomorskiego została dotknięta nasilającym się zjawiskiem suburbanizacji oraz rozpraszania się zabudowy na terenach wiejskich. W wyniku silnego odpływu ludności miejskiej ze stref wewnętrznych miast i osiedlania się w strefach podmiejskich następuje silne różnicowanie społeczne przestrzeni podmiejskiej na obszary zdominowane przez tradycyjne procesy urbanizacyjne (tereny zamieszkiwane przez ludność rdzenną wiejską) oraz obszary zdominowane przez nowe procesy suburbanizacyjne (tereny zamieszkiwane przez ludność napływową). Proces ten dotyczy głównie największych miast regionu: Bydgoszczy, Torunia, Włocławka, Grudziądz, Inowrocławia ale też Brodnicy czy Tucholi. Suburbanizacja powoduje wzrost kosztów związanych z doinwestowaniem terenów wiejskich w infrastrukturę techniczną i społeczną nienadążającą za rozwojem zabudowy mieszkaniowej. Zjawisko suburbanizacji i rozpraszania się zabudowy na terenach wiejskich wymaga zmiany sposobu użytkowania gruntów rolnych na cele nierolnicze, co stanowi duży problem w warunkach województwa kujawsko-pomorskiego, dla którego rolnictwo jest strategicznym celem rozwoju. W województwie, gdzie ponad 65% powierzchni stanowią użytki rolne, w tym znaczną część grunty orne, proces przekształcania gleb o wysokich klasach bonitacyjnych jest zjawiskiem wielce niepożądanym.

Następnym zjawiskiem wprowadzającym chaos w przestrzeni regionu jest segregacja przestrzenna w miastach. Zjawisko to polega na powstawaniu osiedli zamkniętych zamieszkiwanych przez ludność lepiej sytuowaną. Takie osiedla stanowią niekorzystny element struktury miasta, rozczłonkując go, uniemożliwiając tym samym budowę spójnej infrastruktury drogowej, realizację przestrzeni publicznych, itd., Proces ten dotyczy głównie największych miast regionu: Bydgoszczy, Torunia, Włocławka, Grudziądz, Inowrocławia.

Pewne błędy dostrzega się również w zagospodarowywaniu terenów wymagających specjalnego zagospodarowania czyli obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, terenów zamkniętych i terenów eksploatacji kopalin. Na obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi obserwuje się następujące zjawiska:

- zmniejszanie się naturalnej retencyjności zlewni rzek będące skutkiem powiększania terenów zainwestowanych,
- niewłaściwy sposób użytkowania terenów zagrożonych powodzią w dolinach rzek hamujący przepływ fali powodziowej i odpływ wody z terenów zalanych,
- niewłaściwe zagospodarowywanie terenów dolinnych niejednokrotnie z wprowadzaniem zabudowy na tereny zagrożone powodzią.

Na terenach eksploatacji kopalin obserwuje się z kolei brak dostatecznej ochrony złóż kopalin przeznaczonych do eksploatacji odkrywkowej (polegać ona powinna na zakazie realizacji form trwałego zainwestowania - zabudowy oraz infrastruktury technicznej niezwiązanej z działalnością górniczą) co uniemożliwia perspektywiczne wykorzystanie tych złóż.

Specyfiką terenów zamkniętych jest ich częściowe wyłączenie z procedur planistycznych. W kontekście ładu przestrzennego, tereny zamknięte mogą stanowić przeszkodę dla racjonalnego zagospodarowania określonego obszaru przez władze samorządowe, zarówno na poziomie lokalnym jak i regionalnym. Dotyczy to zwłaszcza terenów niezagospodarowanych ze względu na trudną sytuację finansową organu administrującego (zdemastrowanych budynków powojkowych itd.). Stanowią one pewną barierą rozwojową, zwłaszcza na terenach miejskich, przyczyniając się do utrwalania niekorzystnych zjawisk zakłócających ład przestrzenny otaczającego obszaru.

8. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Przestrzeń województwa kujawsko-pomorskiego jest silnie zróżnicowana wewnętrznie, a zróżnicowanie to z jednej strony jest efektem dotychczasowych procesów rozwoju społeczno-gospodarczego, a z drugiej strony jest jednym z podstawowych uwarunkowań dla dalszego rozwoju regionu. Wyrazem owego zróżnicowania jest struktura funkcjonalno-przestrzenna województwa. Podstawę budowy tejże struktury stanowią dwa różne uwarunkowania - zagadnienia przyrodnicze związane z wielkimi jednostkami fizyczno-geograficznymi i charakterem użytkowania przestrzeni oraz zagadnienia społeczno-gospodarcze związane z regionami funkcjonalnymi miast oraz mierzalnym statystycznie szeroko rozumianym stanem rozwoju społeczno-gospodarczego. Zagadnienia te tworzą całkowicie niezależne składowe i nie jest możliwe, ani nie jest zasadne, dążenie do ich unifikacji za wszelką cenę. Należy wręcz wskazać, iż są to dwie niezależne struktury a ich identyfikacja pozwala na całościowe spojrzenie na zagadnienia zróżnicowań wewnętrznych województwa.

Z perspektywy zagadnień przyrodniczych, gdzie jako główne kryteria przyjmuje się, jakość gleb, zasoby leśne, wodne, kopaliny oraz występowanie obszarów prawnie chronionych i stan środowiska można wskazać następujące jednostki:

- A pradolina i dolina – Wisły i Noteci,
- B pojezierna – krajeńska,
- C leśno-dolinna – tucholska,
- D pojezierna – chełmińska
- E leśno-dolinna – brodnicka,
- F pojezierna – dobrzyńska
- G równinno-pojezierna – kujawska,
- H pojezierna – pałucka.

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
 WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
 RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA

Struktura funkcjonalno-przestrzenna
 wynikająca
 z analizy uwarunkowań przyrodniczych

Legenda:

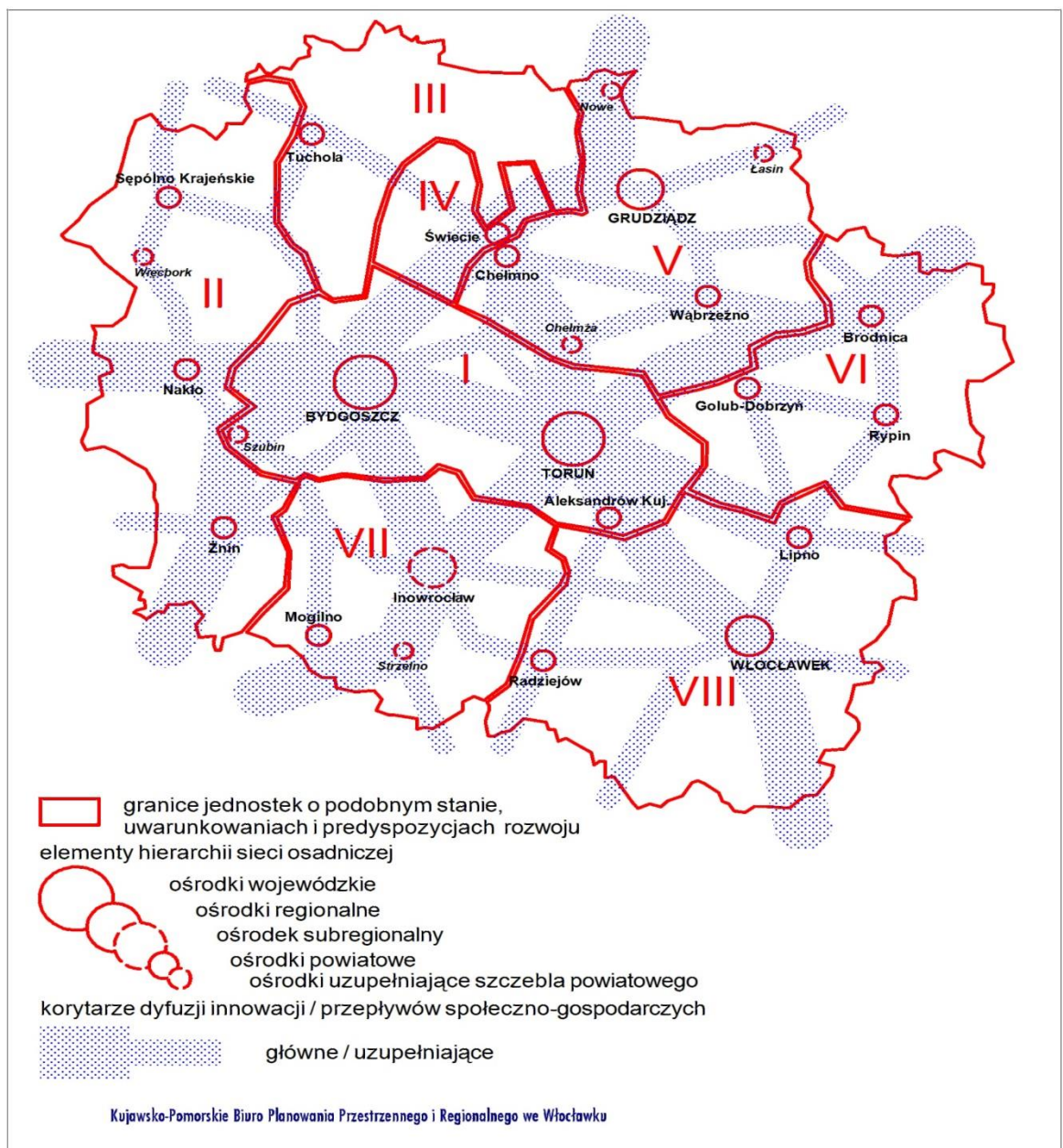
- granica województwa
- granice powiatów
- miasta powiatowe
- wody powierzchniowe
- lasy
- gleby o wysokiej przydatności rolniczej
- jednostki funkcjonalno-przestrzenne:
- A** pradolinna i dolinna - Wisły i Noteci
- B** pojezierna - krajeńska
- C** leśno-dolna - tucholska
- D** pojezierna - chełmińska
- E** leśno-dolna - brodnicka
- F** pojezierna - dobrzyńska
- G** równinno-pojezierna - kujawska
- H** pojezierna - pałucka

0 5 10 15 20 25 km

Z perspektywy zagadnień społeczno-gospodarczych, gdzie jako podstawowe kryterium przyjmuje się zróżnicowania warunków społeczno-gospodarczych i ogólny charakter zagospodarowania można wskazać następujące jednostki:

- I obejmująca Bydgoszcz i Toruń
- II obejmująca zachodnią część województwa
- III obejmująca północno-zachodnią część województwa
- IV obejmująca środkową część województwa na północ od Bydgoszczy
- V obejmująca północno-środkową część województwa
- VI obejmująca północno-wschodnią część województwa
- VII obejmująca południową część województwa
- VIII obejmująca południowo-wschodnią część województwa

Rys. 111. Struktura funkcjonalno-przestrzenna wynikająca z uwarunkowań społeczno-gospodarczych

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku – analizy własne

Tabela 55. Jednostki funkcjonalno-przestrzenne w województwie kujawsko-pomorskim

Jednostka	Podstawowe cechy
Struktura przyrodnicza	
A	Obejmuje wyraźnie zaznaczające się w krajobrazie formy rzeźby terenu pradolinna i dolinna obniżone w stosunku do wysoczyzn morenowych. Charakteryzuje się glebami o niskiej przydatności rolniczej i w związku z tym znacznym zalesieniem sięgającym do 70-80%. Jest to jednocześnie obszar o wysokim poziomie rozwoju urbanizacji. W jednostce tej znajdują się największe miasta województwa: Bydgoszcz, Toruń, Włocławek i Grudziądz. Dna dolin rzecznych to obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi. Znaczna część obszaru jednostki jest chroniona prawnie. Znajdują się tu trzy parki krajobrazowe, liczne rezerваты przyrody i obszary chronionego krajobrazu oraz liczne obszary Natura 2000.
B	Obejmuje obszar w przeważającej części użytkowany rolniczo. Jakość gleb jest zróżnicowana. Rzeźbę terenu urozmaicają liczne wypukłe i wklęsłe formy rzeźby terenu. W dnach obniżeń wytopiskowych i rynien polodowcowych występują jeziora oraz tereny podmokłe. Część obszaru objęta jest ochroną prawną. Znajduje się tu park krajobrazowy oraz kilka rezerwatów przyrody i obszarów chronionego krajobrazu.
C	Obejmuje zalesione tereny Borów Tucholskich i doliny Brdy oraz w znacznej części użytkowaną rolniczo wysoczyznę morenową. Sieć rzeczna jest bogata. Występuje tu znaczna ilość średniej wielkości jezior oraz trzy sztuczne zbiorniki wodne. Znaczna część obszaru jednostki jest chroniona prawnie. Znajdują się tu dwa parki krajobrazowe, liczne rezerваты przyrody i obszary chronionego krajobrazu oraz liczne obszary Natura 2000.
D	Obejmuje obszar wysoczyzny morenowej w przeważającej części użytkowany rolniczo. Przeważają gleby o wysokiej przydatności rolniczej. Rzeźbę terenu urozmaicają liczne rynny jeziorne z kilkoma dużymi jeziorami oraz zagłębienia wytopiskowe z jeziorami i terenami podmokłymi. Występuje tu niewiele obszarów prawnie chronionych.
E	Obejmuje zalesione tereny doliny Drwęcy oraz sąsiednie pojezierza. Ze względu na przeważające gleby o niskiej przydatności rolniczej znaczny odsetek gruntów zajmują lasy. Oś hydrograficzną jednostki stanowi rzeka Drwęca. Jeziora są liczne lecz stosunkowo niewielkie. Znaczna część obszaru jednostki jest chroniona prawnie. Znajdują się tu dwa parki krajobrazowe, liczne rezerваты przyrody i obszary chronionego krajobrazu oraz liczne obszary Natura 2000.
F	Obejmuje obszar wysoczyzny morenowej z unikalnymi formami rzeźby terenu – drumlinami. W obniżeniach terenowych występują liczne jeziora. Sieć rzeczna jest bogata. Występują gleby o zróżnicowanej przydatności rolniczej. Występuje tu niewiele obszarów prawnie chronionych.
G	Obejmuje obszar wysoczyzny morenowej w przeważającej części użytkowany rolniczo. Występują tu bardzo urodzajne gleby, lecz niedobory opadów spowodowały występowanie deficytu wody. Rzeźba terenu jest mało urozmaicona. Sieć wodna jest bogata, lecz przeważają małe ciek i jeziora o często złej jakości wody. Występuje tu niewiele obszarów prawnie chronionych.
H	Obejmuje tereny w przeważającej części użytkowane rolniczo. Jakość gleb jest zróżnicowana. Rzeźba terenu jest urozmaicona. Sieć rzeczna jest bogata. W dnach obniżeń wytopiskowych i rynien polodowcowych występują malownicze duże jeziora. Część obszaru objęta jest ochroną prawną. Znajduje się tu park krajobrazowy oraz kilka rezerwatów przyrody i obszarów chronionego krajobrazu oraz obszary Natura 2000.
Struktura społeczno-gospodarcza	
I	Obejmuje Bydgoszcz i Toruń oraz ścisłe strefy podmiejskie tych miast oraz fragmenty rozległego w tej części województwa systemu ekologicznego – ok. 2,6 tys. km kw. Jest to zdecydowanie najsilniej zurbanizowana część regionu. Występują funkcje: regionalne i wielkomiejskie Bydgoszczy i Torunia; wielofunkcyjny charakter typowy dla obszarów podmiejskich (wieloaspektowa złożoność); znaczna część jest zalesiona i objęta systemem obszarów chronionych
II	Obszar wyraźnie odróżnia się w przestrzeni regionu od leżących na wschód jednostek sąsiednich. Cechą wspólną dla całego obszaru jest dziedzictwo gospodarstw uspołecznionych oraz stosunkowo małe zaludnienie, a także długotrwałe problemy rynku pracy. Wewnętrznie obszar cechuje się niskim stopniem zintegrowania (poszczególne części nie ciążą ku sobie funkcjonalnie). Północna część (Krajna), ale także

	część południowo-zachodnia, to jedne z bardziej peryferyjnych części województwa; pow. ok. 2,7 tys. km kw. Dominuje funkcja rolnicza (obszar o najkorzystniejszej w regionie strukturze agrarnej) ograniczana zróżnicowaną przydatnością gleb (tylko w części – bardzo dobrą), w części rolnictwo o charakterze podmiejskim (sadownictwo), w południowej części regionu dobre – i częściowo wykorzystywane – warunki dla rozwoju turystyki; potencjalne możliwości rozwoju tej funkcji na terenie Krajny
III	Obszar obejmuje strefę Borów Tucholskich z dolinami Brdy i Wdy, cechuje się bardzo wysokim zalesieniem, niskim zaludnieniem i rozproszeniem osadnictwa oraz położeniem (praktycznie) całości w systemie obszarów chronionych. Obszar o najrzadszej w województwie sieci miast i najgorzej dostępny w komunikacji publicznej; pow. ok. 1,5 tys. km kw. Obszar o charakterze wielofunkcyjnym – z dużym udziałem gospodarki leśnej (i przetwórstwa drewna) oraz turystyki. Jedyny duży i zwarty obszar w regionie, gdzie rolnictwo nie tylko nie jest funkcją przeważającą, ale wręcz ma niewielkie znaczenie
IV	Najmniejsza jednostka, której wyróżnienie jest uzasadnione wyraźną odmiennością od obszarów sąsiednich, podobny do obszaru V (od którego ma bardziej wielofunkcyjny charakter), z którym jednak nie wykazuje żadnych związków funkcjonalno-przestrzennych; pow. ok. 0,5 tys. km kw. Obszar o wielofunkcyjnym charakterze z dobrze rozwiniętym rolnictwem – podstawą utrzymania są jednak działalności pozarolnicze realizowane w dużej mierze poprzez dojazdy do Bydgoszczy i Świecia
V	Obszar położony pomiędzy Drwęcą, a Wisłą, na północ od strefy podmiejskiej Torunia. Obejmuje tradycyjne rolnicze obszary Ziemi Chełmińskiej o bardzo dobrej przydatności i wysokiej kulturze rolnej, a także położoną na zachodnim brzegu Wisły część powiatu świeckiego wykazującą związki z Grudziądzem (załączki strefy podmiejskiej tego miasta; gmina Nowe leży poza strefą silnych związków z Grudziądzem i wykazuje niski stopień integracji, jednak pod względem charakteru jest bliższa jednostce V, niż jednostce III). Część jednostki jest wskazywana jako obszar o długotrwałych problemach społeczno-gospodarczych, związanych przede wszystkim z niskim poziomem przedsiębiorczości oraz strukturami i procesami demograficznymi. Obszar docelowo predestynowany jest do rozwoju jako podregion funkcjonalny Grudziądz – dla którego miasto to (obecnie wykazujące zbyt niski potencjał) powinno stanowić podregionalny biegun rozwoju; pow. ok. 2,4 tys. km kw. Obszar o wielofunkcyjnym charakterze z dominacją rolnictwa – charakteryzuje się dobrą przydatnością i tradycyjnie wysoką efektywnością rolnictwa. Najniższe spośród wszystkich jednostek wskaźniki zalesienia, duża wartość dziedzictwa kulturowego jako waloru dla rozwoju turystyki
VI	Obszar położony na wschód od Drwęcy, wyróżnia się od obszarów sąsiednich przede wszystkim wyraźnie gorszymi warunkami rozwoju rolnictwa oraz dużo większym stopniem wielofunkcyjności, w tym zwłaszcza dobrze rozwinięta w części północnej i rozwijająca się w części południowej funkcją turystyczną. Część jednostki jest wskazywana jako obszar o długotrwałych problemach społeczno-gospodarczych, związanych przede wszystkim z niskim poziomem przedsiębiorczości oraz strukturami i procesami demograficznymi; pow. ok. 2,0 tys. km kw. Obszar wielofunkcyjny z przewagą rolnictwa, dobrze rozwinięta funkcja turystyczna. Obszar bardzo cenny ze względów przyrodniczych (wg różnych parametrów - najmniej zdegradowana część województwa), objęty w części systemem obszarów chronionych
VII	Obszar obejmuje Kujawy Zachodnie i jest to w zasadzie podregion funkcjonalny Inowrocławia. Cechuje się gęstą (najgęstszą w regionie) siecią miast o zróżnicowanym potencjale. Obszar o poważnych i długotrwałych problemach na rynku pracy. Ze względu na wysokie uprzemysłowienie, obszar cechuje się wysokimi wskaźnikami zagrożeń i zanieczyszczeń; pow. ok. 2,0 tys. km kw. Obszar o wielofunkcyjnym charakterze – obok bardzo dobrze rozwiniętego rolnictwa specjalistyczny przemysł o bardzo dużej skali, turystyka, uzdrowisko, obszary bardzo cenne przyrodniczo oraz nagromadzenie infrastruktury technicznej znaczenia regionalnego i krajowego. Najbardziej wielofunkcyjny obszar w województwie
VIII	Obszar, który jest to de facto regionem funkcjonalnym Włocławka – pomimo gęstej sieci małych miast, obszar cechuje się pełną zależnością społeczno-gospodarczą od tego miasta. Od jednostki VII różni się przede wszystkim większym rozdrobieniem rolnictwa i osadnictwa oraz znacznie mniejszą wielofunkcyjnością, a od jednostki VI – znacznie korzystniejszymi warunkami rozwoju rolnictwa (i znacznie większym potencjałem rolnictwa). Obszar stanowi największe nagromadzenie zjawisk noszących znamiona problemów rozwoju regionalnego o charakterze demograficznym; pow. ok. 3,1 tys. km kw. Obszar o wielofunkcyjnym charakterze z dominacją rolnictwa. Pod względem potencjału i produkcji rolniczej najważniejsza część regionu, obejmuje również ważny fragment systemu obszarów chronionych (wzdłuż doliny Wisły)

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

9. Wnioski

1. Województwo kujawsko-pomorskie jest zróżnicowane pod względem fizyczno-geograficznym co sprzyja rozwojowi szeregu działalności gospodarczych. Najlepsze warunki dla rozwoju produkcji rolnej posiadają tereny na południu województwa od powiatu żnińskiego poprzez mogileński, inowrocławski, radziejowski do włocławskiego oraz tereny na północy województwa, od powiatu nakielskiego poprzez bydgoski, chełmiński, grudziądzki do wąbrzeskiego. Warunki sprzyjające występowaniu i ochronie bioróżnorodności biologicznej z kolei w największym stopniu koncentrują się wzdłuż dolin rzecznych, pojezierzy i rozległych terenów leśnych rozłożonych na obszarze całego województwa. Stan środowiska regionu w największym stopniu jest zagrożony poprzez zanieczyszczenia wód spowodowane działalnością rolniczą oraz zanieczyszczenia powietrza spowodowane emisją pyłów i gazów z działalności przemysłowej i gospodarki ciepłej. Ocena klimatu akustycznego wzdłuż głównych tras komunikacyjnych wykazała przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu.
2. Na obszarze województwa zamieszkałego przez ponad 2 mln osób obserwuje się spadek liczby ludności wynikający w głównej mierze z ujemnego salda migracji przy niewielkim dodatnim przyroście naturalnym. Cechą charakterystyczną rozmieszczenia ludności na terenie województwa jest jej nierównomierność. Najwięcej mieszkańców koncentrują dwa największe miasta regionu- Bydgoszcz i Toruń, najmniejsze miasta zaś to Lubień Kujawski i Górzno. Na obszarach wiejskich największą koncentracją ludności odznaczają się gminy sąsiadujące z największymi miastami województwa: Osielsko, Białe Błota (Bydgoszcz), Lubicz (Toruń), Fabianki (Włocławek), najmniejszą zaś Solec Kujawski i Wielka Nieszawka. Ujemne saldo migracji dotyczy zarówno migracji zagranicznych jak i wewnętrznych. Te ostatnie odznaczały się ruchem ludności z miast na obszary podmiejskie, co skutkuje wzrostem liczby ludności w terenach bezpośrednio otaczających największe miasta regionu – gminy: Białe Błota, Osielsko, Zławieś Wielka, Lubicz, Fabianki. Obszarami o najkorzystniejszej strukturze wieku pod względem ekonomicznym są tereny miejskie z miastem Chodecz na czele, gdzie wskaźnik obciążenia demograficznego jest najkorzystniejszy i wynosi 46,7. Do miast o najmniej korzystnej strukturze wieku należy ośrodek wojewódzki – Bydgoszcz. Najwyższym wskaźnikiem wśród obszarów wiejskich odznacza się natomiast gmina Skępe – 66,5%. Region kujawsko-pomorski odznacza się bardzo niekorzystną sytuacją w zakresie poziomu wykształcenia mieszkańców (14,4% osób posiada wykształcenie wyższe), przy czym najwyższym poziomem wykształcenia w regionie charakteryzują się mieszkańcy największych miast: Torunia i Bydgoszczy osiągając wartość wskaźnika powyżej 20 % oraz miast i gmin je otaczających. Sytuacja na rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim przedstawia się niekorzystnie - stopa bezrobocia wynosi 11,8% (14 miejsce w kraju). Najmniej osób bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym zamieszkuje w Bydgoszczy i Toruniu oraz otaczających je gminach. Zjawisko bezrobocia najsilniej kumuluje się w południowo wschodniej części województwa, szczególnie dotyczy powiatu włocławskiego i lipnowskiego.
3. Aktywność gospodarcza województwa skupia się w dużej mierze w czterech największych miastach, gdzie działa blisko 47% wszystkich zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Najmniej podmiotów zarejestrowanych jest w gminie Chrostkowo (0,07%), Boniewo (0,07%), Nieszawa (0,09%) Dębowa Łąka (0,09%). Gminy odznaczające się najwyższym wskaźnikiem przedsiębiorczości to, obok największych miast regionu, gminy sąsiadujące z tymi miastami, a szczególnie z Bydgoszczą i Toruniem. Najniższymi wartościami wskaźnika charakteryzują się obszary w południowej części powiatu włocławskiego. Produkcja przemysłowa najbardziej rozwija się w powiecie świeckim, mieście Włocławek i powiecie inowrocławskim; najmniej natomiast w powiecie lipnowskim, nakielskim i żnińskim. Województwo kujawsko-pomorskie cechują dogodne warunki dla rozwoju rolnictwa co ma odzwierciedlenie w produkcji rolniczej – region zajmuje jedno z czołowych miejsc w kraju w podstawowych gałęziach produkcji rolnej: powierzchnia zasiewów warzyw gruntowych - 1 lokata; powierzchnia zasiewu rzepaku i rzepiku

- 3 lokata; powierzchnia zasiewu buraków cukrowych – 2 lokata; obsada zwierząt w SD/100 ha – 4 lokata. Województwo kujawsko-pomorskie jest jednym z przodujących regionów w kraju w dziedzinie uzdrowisk. Wśród trzech miejscowości uzdrowiskowych regionu uzdrowiskiem, które przyjmuje zdecydowanie najwięcej kuracjuszy jest Ciechocinek, tutaj też znajduje się najwięcej łóżek, udziela się najwięcej porad w przychodniach uzdrowiskowych i wykonuje się najwięcej zabiegów leczniczych. Baza turystyczna w województwie kujawsko-pomorskim skupia się w dwóch największych miastach – Bydgoszczy i Toruniu, które obsługują 42% wszystkich korzystających z noclegów. Duży udział w udzielaniu noclegów mają także miejscowości uzdrowiskowe, które obsługują ok. 50% korzystających z noclegów. Największym powodem wśród turystów zagranicznych w województwie cieszą się miasta Toruń i Bydgoszcz, a ruch zagraniczny w pozostałym obszarze województwa jest minimalny.
4. Hierarchia sieci osadniczej województwa kujawsko-pomorskiego jest bardzo czytelna. Głównym ośrodkiem osadniczym w województwie są dwa miasta wojewódzkie Toruń i Bydgoszcz. Niżej znajdują się ośrodki regionalne: Grudziądz, Włocławek. Poniżej miast regionalnych został zlokalizowany ośrodek subregionalny: Inowrocław. Niżej ośrodka subregionalnego znajdują się natomiast stolice powiatów i wybrane ośrodki skupiające funkcje powiatowe. Najniżej w hierarchii sieci osadniczej województwa znajdują się obszary wiejskie, których integralną częścią są lokalne ośrodki rozwoju – małe miasta i wiejskie siedziby gmin. Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego istnieją 52 miasta zamieszkiwane przez 1 626 tys. osób oraz 2 277 sołectw i 2 809 miejscowości wiejskich zamieszkiwane przez 834 313 osób. Obszary podmiejskie cechują się złożonością struktur i procesów oraz bardzo dużą dynamiką zjawisk społeczno-gospodarczych. Analizując zróżnicowania wewnętrzne województwa, należy podkreślić przede wszystkim specyfikę terenów podmiejskich wykształconych wokół Bydgoszczy i Torunia. Gminami urbanizującymi się są również te zlokalizowane wokół Włocławka, Grudziądza, Inowrocławia oraz w znacznie mniejszym stopniu Brodnicy, Świecia.
5. Głównym problemem w zakresie infrastruktury w regionie, podobnie jak i w całym kraju, jest brak równoległego rozwiązania gospodarki wodnej i ściekowej. Inwestycje w sieć wodociągową nie pociągają za sobą inwestycji w sieć kanalizacyjną. Przy zwodociągowaniu wynoszącym w regionie blisko 100%, z sieci kanalizacyjnej korzysta jedynie 71% mieszkańców. Miastem, gdzie blisko 100% mieszkańców podłączonych jest do sieci kanalizacyjnej jest Janikowo (98,4%). W dwóch gminach województwa: Topólka i Chrostkowo wskaźnik wynosi 0%, a w czterech gminach poniżej 10%: Lipno (1,5%), Chełmno (1,7%), Raciążek (4%), Radziejów (8,8%). System gospodarki odpadami w regionie oparty jest o siedem Regionów Gospodarki Odpadami Komunalnymi (RGOK). Pod względem selektywnej zbiórki odpadów województwo zajmuje 9 pozycję w kraju zbierając w ten sposób jedynie niecałe 10% odpadów komunalnych. Przez teren województwa przebiegają ważne w skali kraju magistrale, gazociągi wysokiego ciśnienia, ropociągi i linie elektroenergetyczne. Znajdują się również strategiczne w skali kraju obiekty infrastruktury technicznej, np. magazyn gazu w okolicach Mogilna.
6. W województwie kujawsko-pomorskim wykorzystuje się odnawialne źródła energii (OZE), w których zainstalowane moce o wartości ok. 625 MW stanowią 11,3% wszystkich mocy zainstalowanych w kraju. Największy udział w generowaniu mocy z OZE w regionie ma energetyka wiatrowa - 48% (Polska 61%).
7. Przez terytorium województwa kujawsko-pomorskiego prowadzą ważne szlaki komunikacyjne, głównie na kierunku północ – południe, w tym korytarz Bałtyk – Adriatyk, wchodzący w skład transeuropejskiej sieci transportowej. Dla dostępności zewnętrznej najistotniejsze są drogi krajowe nr: 5, 10, 91 oraz autostrada A1 z 11 węzłami autostradowymi. Istotne znaczenie mają tu również drogi nr 15, 15, 25, 55, 62 oraz drogi wojewódzkie nr 240 i 270. Z kolei dla spójności regionu najistotniejsze są drogi krajowe nr: 80, 56, 67 oraz pozostałe drogi wojewódzkie. Gęstość sieci drogowej o nawierzchni twardej wynosi 91,7 km/100 km², przy średniej dla Polski 89,9 km/100km², co lokuje województwo wśród przeciętnych w kraju (9 lokata). Kujawsko-

pomorskie charakteryzuje się dobrymi połączeniami kolejowymi z pozostałą częścią kraju. Przez region przebiega 10 linii kolejowych o znaczeniu państwowym, w tym linia nr 18, która zapewnia dogodnie połączenie głównych miast województwa Bydgoszczy, Torunia, Włocławka i Inowrocławia z Warszawą i pośrednio z innymi ośrodkami miejskimi krajowymi i zagranicznymi. Komunikacja lotnicza oparta jest na porcie lotniczym w Bydgoszczy, zaliczonym do kompleksowej transeuropejskiej sieci transportowej. Mimo położenia regionu nad największą rzeką w Polsce – Wisłą, znaczenie i wykorzystywanie śródlądowych dróg wodnych na terenie województwa jest marginalne, czego przyczyną jest brak inwestycji w ten rodzaj transportu w ostatnich dziesięcioleciach.

8. Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego zlokalizowane są obiekty istotne dla obronności kraju (Bydgoszcz, Gardeja, Toruń, Inowrocław, Gniewkowo). Działają również podmioty gospodarcze o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym (Bydgoszcz, Grudziądz, Toruń). Obszar województwa zagrożony jest niebezpieczeństwem wystąpienia powodzi, które stanowią rzeki o głównym zagrożeniu powodziowym i rzeki i niektóre kanały o bezpośrednim zagrożeniu powodziowym. Dla wybranych rzek stanowiących bezpośrednie zagrożenie powodzią opracowano studia ochrony przeciwpowodziowej. Zagrożenie powodziowe stanowią również budowle i obiekty hydrotechniczne i hydroenergetyczne – 7 obiektów. Na terenie województwa występuje ponadto 9 zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR); 12 zakładów o dużym ryzyku wystąpienia awarii (ZDR); 7 Dalekosiężnych linii przesyłowych stwarzających potencjalne zagrożenie (3 ropociągi i 4 gazociągi).
9. Wszystkie gminy (144) województwa kujawsko-pomorskiego posiadają dokument studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (Studium). Analiza powierzchni terenów wskazanych w Studium gmin pod zabudowę mieszkaniową prowadzi do wniosku, iż wiele gmin z dużą nadwyżką rezerwuje tereny pod taki typ zabudowy. Województwo kujawsko-pomorskie charakteryzuje się niskim odsetkiem powierzchni pokrytej mpzp (blisko 5%, Polska 28,9%). Największym odsetkiem powierzchni objętej mpzp w województwie wśród gmin wiejskich i miejsko-wiejskich odznaczają się: Brzozie, Wąbrzeźno (100%), najmniejszym natomiast gminy: Rogóźno, Jeziora Wielkie, Osiecin, Radziejów, Topólka, Wąpielsk, Fabianki, Kowal (0,1%). Pośród miast największy odsetek powierzchni objętej mpzp występuje w miastach Inowrocław (91,8%), Chełmno (88,2%) oraz Golub Dobrzyń (83,7%) najmniejszy natomiast w miastach: Nieszawa (0,4%), Lipno (1,3%), Kowal (3,4%) Należy odnotować brak wyraźnej, zdawałoby się logicznej prawidłowości, iż w gminach, gdzie jest najwięcej mpzp wydaje się najmniej decyzji o warunkach zabudowy. Prawdopodobnie gminy, gdzie istnieje dużo mpzp i gdzie wydaje się dużo decyzji o warunkach zabudowy odznaczają się dynamicznym rozwojem, silnym naporem inwestycyjnym, za którym nie nadąża działalność planistyczna.
10. Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego obserwuje się niekorzystne zjawiska zakłócające ład przestrzenny. Przestrzeń województwa kujawsko-pomorskiego została dotknięta nasilającym się zjawiskiem suburbanizacji oraz rozpraszania się zabudowy na terenach wiejskich. Proces ten dotyczy głównie terenów otaczających największe miasta regionu: Bydgoszcz, Toruń, Włocławek, Grudziądz, Inowrocław ale też Brodnicę czy Tucholę. Następnym zjawiskiem wprowadzającym chaos w przestrzeni regionu jest segregacja przestrzenna w miastach. Zjawisko to polega na powstawaniu osiedli zamkniętych zamieszkiwanych przez ludność lepiej sytuowaną. Proces ten dotyczy głównie największych miast regionu: Bydgoszczy, Torunia, Włocławka, Grudziądza, Inowrocławia. Pewne błędy dostrzega się również w zagospodarowywaniu terenów wymagających specjalnego zagospodarowania czyli obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, terenów zamkniętych i terenów eksploatacji kopalni, co uniemożliwia prowadzenia prawidłowej polityki przestrzennej i wykorzystanie zidentyfikowanych potencjałów endogenicznych.

11. Analiza stanu zagospodarowania przestrzennego województwa pod kątem zagadnień przyrodniczych oraz zagadnień społeczno-gospodarczych wskazała możliwość wydzielenia dwóch odrębnych struktur funkcjonalno-przestrzennych (struktury przyrodniczej, struktury społeczno-gospodarczej), które są od siebie niezależne a ich identyfikacja pozwala na całościowe spojrzenie na zagadnienia zróżnicowań wewnętrznych województwa. W strukturach tych wydzielono po 8 jednostek przestrzennych.

Wykaz rysunków

Rys. 1. Struktura użytków rolnych wg klas bonitacyjnych gleb w województwie kujawsko-pomorskim.....	4
Rys. 2. Zasoby glebowe województwa kujawsko-pomorskiego	5
Rys. 3. Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw.....	5
Rys. 4. Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w województwie kujawsko-pomorskim	7
Rys. 5. Struktura siedlisk lasów państwowych w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.....	8
Rys. 6. Lesistość w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w 2012r.....	9
Rys. 7. Udział powierzchni obszarów chronionych (bez obszarów Natura 2000) w ogólnej powierzchni w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012r.....	14
Rys. 8. Europejska sieć ekologiczna Natura 2000	16
Rys. 9. Ochrona przyrody i krajobrazu.....	17
Rys. 10. Powierzchnia objęta ochroną prawną w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012r.	19
Rys. 11. Zagrożenie wód związkami azotu pochodzenia rolniczego w województwie kujawsko-pomorskim	21
Rys. 12. Udział emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych pochodzących z województwa kujawsko-pomorskiego w emisji krajowej w 2012r.....	22
Rys. 13. Stan powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim	24
Rys. 14. Zagrożenie hałasem komunikacyjnym w województwie kujawsko-pomorskim.....	25
Rys. 15. Promieniowanie elektromagnetyczne w województwie kujawsko-pomorskim.....	26
Rys. 16. Obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012r.	27
Rys. 17. Struktura obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r.....	28
Rys. 18. Pomniki historii w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	28
Rys. 19. Parki kulturowe w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.....	29
Rys. 20. Liczba ludności województwa kujawsko-pomorskiego na tle innych województw w 2012 r.....	30
Rys. 21. Ludność województwa kujawsko-pomorskiego wg miejsca zamieszkania w 2012 r.....	30
Rys. 22. Ludność województwa kujawsko-pomorskiego wg gmin w 2012 r.....	31
Rys. 23. Gęstość zaludnienia w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.....	33
Rys. 24. Wskaźnik gęstości zaludnienia w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.....	35
Rys. 25. Mediana wieku ludności województwa kujawsko-pomorskiego na tle innych województw w 2012 r.....	36
Rys. 26. Piramida wieku dla województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r.....	36
Rys. 27. Wskaźnik obciążenia demograficznego ludności województwa kujawsko-pomorskiego na tle innych województw w 2012 r. ..	38
Rys. 28. Przyrost naturalny w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	40
Rys. 29. Przyrost naturalny w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012r.....	42
Rys. 30. Saldo migracji w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	43
Rys. 31. Saldo migracji w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.....	45
Rys. 32. Przyrost rzeczywisty w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.....	46
Rys. 33. Przyrost rzeczywisty w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.....	48
Rys. 34. Poziom wykształcenia ludności w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2011 r.....	49
Rys. 35. Struktura ludności wg poziomu wykształcenia w województwie kujawsko-pomorskim w 2011 r.....	49
Rys. 36. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.....	51
Rys. 37. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.	52
Rys. 38. Udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok w liczbie bezrobotnych ogółem w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.....	53
Rys. 39. Udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok w liczbie bezrobotnych ogółem w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2012r.	53
Rys. 40. Udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów wśród liczby bezrobotnych ogółem w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2012r.	54
Rys. 41. Liczba osób przyjeżdżających i wyjeżdżających z kujawsko-pomorskiego do województw ościennych w 2011r.....	54
Rys. 42. Dojazdy do pracy w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2011r.....	56
Rys. 43. Główne formy użytkowania gruntów – województwo kujawsko-pomorskie – Polska w 2012r.....	57
Rys. 44. Struktura użytkowania gruntów w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.....	57
Rys. 45. Udział użytków rolnych w powierzchni ogółem w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 roku	58
Rys. 46. Udział gruntów ornych w powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2010 r.....	59
Rys. 47. Udział gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych w powierzchni ogółem w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.....	60

Rys. 48. Udział gruntów pod wodami w powierzchni ogółem w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	60
Rys. 49. Struktura gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.	61
Rys. 50. Wykaz terenów zamkniętych w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.	65
Rys. 51. Liczba podmiotów gospodarczych w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	66
Rys. 52. Udział poszczególnych rodzajów działalności wśród podmiotów ogółem w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	68
Rys. 53. Wskaźnik przedsiębiorczości w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	69
Rys. 54. Stan rozwoju przedsiębiorczości w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.	71
Rys. 55. Wartość produkcji sprzedanej przemysłu w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	72
Rys. 56. Produkcja sprzedana przemysłu w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r. (podmioty gospodarcze o liczbie pracujących >9)	72
Rys. 57. Struktura użytków rolnych w gospodarstwach województwa kujawsko-pomorskiego w 2010 r.	73
Rys. 58. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego (>1 ha UR) w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2010 r.	73
Rys. 59. Udział powierzchni gospodarstw rolnych wg wielkości w województwie kujawsko-pomorskim w 2010r.	74
Rys. 60. Wartość produkcji końcowej na 1 ha UR w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2010r.	75
Rys. 61. Liczba podmiotów gospodarczych w wybranych działach w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	76
Rys. 62. Liczba podmiotów gospodarczych w wybranych działach w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2012r.	76
Rys. 63. Powierzchnia zasiewów wybranych upraw w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2010 r.	77
Rys. 64. Obsada zwierząt w SD na 100 ha w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2010 r.	79
Rys. 65. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik lub 1 maszynę rolniczą w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2010 r.	80
Rys. 66. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik lub 1 maszynę rolniczą w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2010 r.	81
Rys. 67. Obiekty uzdrowiskowe przypadające na 1 miejscowość uzdrowiskową	83
Rys. 68. Udział województwa kujawsko-pomorskiego w ogólnej liczbie leczonych w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego w kraju w 2012 r.	84
Rys. 69. Liczba turystycznych obiektów noclegowych w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	86
Rys. 70. Struktura miejsc noclegowych w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.	87
Rys. 71. Struktura wielkościowa miast (wg liczby mieszkańców w tys.) w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.	91
Rys. 72. Osadnictwo miejskie w województwie kujawsko-pomorskim (wg liczby mieszkańców) w 2012r.	92
Rys. 73. Osadnictwo wiejskie w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.	94
Rys. 74. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.	96
Rys. 75. Wskaźnik zwodociągowania w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.	97
Rys. 76. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w ogólnej liczbie ludności w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	98
Rys. 77. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.	98
Rys. 78. Wskaźnik skanalizowania w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.	100
Rys. 79. Aglomeracje kanalizacyjne wyznaczone na terenie województwa kujawsko-pomorskiego	101
Rys. 80. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	103
Rys. 81. Gospodarowanie odpadami komunalnymi w województwie kujawsko-pomorskim	104
Rys. 82. Regiony gospodarki odpadami komunalnymi w województwie kujawsko-pomorskim	106
Rys. 83. Infrastruktura techniczna o znaczeniu ponadregionalnym	108
Rys. 84. Elektroenergetyka i gazownictwo o znaczeniu regionalnym	110
Rys. 85. Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.	111
Rys. 86. Korzystający z instalacji gazowej wśród ogólnej liczby ludności w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	112
Rys. 87. Ludność korzystająca z sieci gazowej wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.	113
Rys. 88. Wskaźnik gazyfikacji w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.	114
Rys. 89. Odnawialne źródła energii wg mocy zainstalowanej w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2013 r.	117
Rys. 90. Elektrownie wiatrowe wg mocy zainstalowanej w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2013 r.	117
Rys. 91. Odnawialne źródła energii wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim	119
Rys. 92. Sieć dróg istotnych dla dostępności zewnętrznej i spójności województwa	122
Rys. 93. Drogi publiczne o nawierzchni twardej na 100 km ² w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	125
Rys. 94. Sieć kolejowa	129
Rys. 95. Infrastruktura transportowa	131

Rys. 96. Rozlokowanie infrastruktury wojskowej na terenie województwa kujawsko-pomorskiego	133
Rys. 97. Zagrożenia bezpieczeństwa na terenie województwa kujawsko-pomorskiego	136
Rys. 98. Aktualność studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin w województwie kujawsko-pomorskim w 2013r.	141
Rys. 99. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w województwie kujawsko-pomorskim na tle innych województw w 2012 r.	142
Rys. 100. Powierzchnia gmin objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.	143
Rys. 101. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o warunkach zabudowy wydane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego na tle innych województw w 2012 r.	144
Rys. 102. Decyzje o warunkach zabudowy wydane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego na tle innych województw w 2012 r.	144
Rys. 103. Decyzje o warunkach zabudowy wg typu zabudowy wydane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r.	145
Rys. 104. Decyzje o warunkach zabudowy wg lokalizacji wydane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 r.	145
Rys. 105. Decyzje o warunkach zabudowy wydane w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.	146
Rys. 106. Decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej wydane w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.	147
Rys. 107. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego wydane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego na tle innych województw w 2012 r.	148
Rys. 108. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego wydane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wg lokalizacji administracyjnej w 2012 r.	148
Rys. 109. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego wydane w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2012 r.	149
Rys. 110. Struktura funkcjonalno-przestrzenna wynikająca z analizy uwarunkowań przyrodniczych	152
Rys. 111. Struktura funkcjonalno-przestrzenna wynikająca z uwarunkowań społeczno-gospodarczych	153

Wykaz tabel

Tabela 1. Ranking gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej	6
Tabela 2. Ranking rzek w województwie kujawsko-pomorskim	10
Tabela 3. Największe jeziora w województwie kujawsko-pomorskim	10
Tabela 4. Największe sztuczne zbiorniki wodne w województwie kujawsko-pomorskim	11
Tabela 5. Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego	11
Tabela 6. Złoża kopalin w województwie kujawsko-pomorskim (stan: 31.12.2012 r.)	12
Tabela 7. Gminy nie posiadające obszarów chronionych w swych granicach administracyjnych w 2012 r.	18
Tabela 8. Wykaz obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych w województwie kujawsko-pomorskim	20
Tabela 9. Bilansowana emisja wybranych zanieczyszczeń w województwie kujawsko-pomorskim	23
Tabela 10. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby ludności w 2012 r.	32
Tabela 11. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby ludności w 2012 r.	32
Tabela 12. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika gęstości zaludnienia w 2012 r.	33
Tabela 13. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika gęstości zaludnienia w 2012 r.	34
Tabela 14. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika feminizacji w 2012 r.	37
Tabela 15. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika feminizacji w 2012 r.	37
Tabela 16. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika obciążenia demograficznego w 2012 r.	39
Tabela 17. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika obciążenia demograficznego w 2012 r.	39
Tabela 18. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika przyrostu naturalnego w 2012 r.	40
Tabela 19. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika przyrostu naturalnego w 2012 r.	41
Tabela 20. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika salda migracji w 2012 r.	43
Tabela 21. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika salda migracji w 2012 r.	44
Tabela 22. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wartości przyrostu rzeczywistego w 2012 r.	46
Tabela 23. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wartości przyrostu rzeczywistego w 2012 r.	47
Tabela 24. Poziom wykształcenia mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego w 2011 r.	50
Tabela 25. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem udziału osób bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	51

Tabela 26. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika wyjeżdżających do pracy	55
Tabela 27. Ranking gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem udziału gruntów ornych w użytkach rolnych w gospodarstwach.	59
Tabela 28. Struktura gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2011 r.	62
Tabela 29. Struktura gruntów województwa kujawsko-pomorskiego wg własności w 2011 r.	63
Tabela 30. Wykaz terenów zamkniętych w województwie kujawsko-pomorskim wg stanu na 31.07.2012 r.	63
Tabela 31. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarczych.....	67
Tabela 32. Struktura wielkościowa podmiotów gospodarczych wg powiatów	67
Tabela 33. Udział wybranych sekcji w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim w 2012r.	68
Tabela 34. Ranking miast województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika przedsiębiorczości	70
Tabela 35. Ranking obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego pod względem wskaźnika przedsiębiorczości	70
Tabela 36. Ranking gmin miejsko-wiejskich i wiejskich pod względem udziału gospodarstw o powierzchni 15ha i więcej w ogólnej liczbie gospodarstw	74
Tabela 37. Lokata województwa kujawsko-pomorskiego w kraju w wybranych cechach.....	77
Tabela 38. Udział powierzchni pod zasiewami wybranych upraw w ogólnej powierzchni pod zasiewami w gminach województwa kujawsko-pomorskiego w 2010r.	78
Tabela 39. Ranking gmin miejsko-wiejskich i wiejskich pod względem pogłowia zwierząt gospodarskich w sztukach dużych	80
Tabela 40. Zakłady lecznictwa uzdrowiskowego w województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w 2012r.....	82
Tabela 41. Łóżka w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego w województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w 2012r.	83
Tabela 42. Leczeni/kuracjusze w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego w województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w 2012r.	84
Tabela 43. Pacjenci leczeni w trybie ambulatoryjnym i stacjonarnym w przeliczeniu na miejscowość uzdrowiskową w województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w 2012r.....	85
Tabela 44. Zakłady lecznictwa uzdrowiskowego w województwie kujawsko-pomorskim w 2010 r.....	85
Tabela 45. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby miejsc noclegowych.....	87
Tabela 46. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby turystów korzystających z noclegów.....	88
Tabela 47. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby udzielonych noclegów	88
Tabela 48. Ranking gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby turystów zagranicznych korzystających z noclegów	89
Tabela 49. Podstrefy Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej na terenie województwa kujawsko-pomorskiego	89
Tabela 50. Ranking miast pod względem korzystających z sieci kanalizacyjnej.....	99
Tabela 51. Regiony gospodarki odpadami komunalnymi w województwie kujawsko-pomorskim	105
Tabela 52. Ranking miast pod względem korzystających z sieci gazowej wśród ogólnej liczby ludności.....	115
Tabela 53. Ranking obszarów wiejskich pod względem korzystających z sieci gazowej wśród ogólnej liczby ludności.....	115
Tabela 54. Stan aktualności Studium gmin województwa kujawsko-pomorskiego - stan na kwiecień 2014r.	137
Tabela 55. Jednostki funkcjonalno-przestrzenne w województwie kujawsko-pomorskim	154